

Paziņojums Nr.

Saturš

Lappuse

I Informācija

.....

II Sagatavošanas dokumenti

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja**424. plenārā sesija 2006. gada 14. un 15. februārī**

2006/C 88/01	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam, ar ko izveido Kopienas rīcības programmu veselības un patērētāju aizsardzības jomā no 2007. līdz 2013. gadam" KOM(2005)115 galīgā red. — 2005/0042 (COD)	1
2006/C 88/02	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Padomes 2000. gada 29. maija Regulu (EK) Nr. 1348/2000 par tiesas un ārpustiesas civillietu un komercietu dokumentu izsniegšanu Eiropas Savienības dalībvalstīs" KOM(2005)305 galīgā red. — 2005/0126 (COD)	7
2006/C 88/03	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Dzelzceļa staciju nozīme paplašinātās Eiropas Savienības aglomerācijās un pilsētās"	9
2006/C 88/04	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Priekšlikums Padomes Direktīvai par akvakultūras dzīvniekiem un to produktiem izvirzītajām veterinārsanitārajām prasībām, kā arī par noteiktu ūdensdzīvnieku slimību profilaksi un kontroli un priekšlikums Padomes lēmumam, ar ko groza Padomes Lēmumu 90/424/EEK par izdevumiem veterinārijas jomā" KOM(2005)362 galīgā red. — 2005/0153 un 0154 (CNS)	13

2006/C 88/05	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu — “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam, ar kuru izveido Eiropas Bēgļu fondu laika posmam no 2008. līdz 2013. gadam kā daļu no vispārīgās programmas “Solidaritāte un migrācijas plūsmu pārvaldība” — “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam, ar kuru izveido Ārējo robežu fondu laika posmam no 2007. līdz 2013. gadam kā daļu no vispārīgās programmas “Solidaritāte un migrācijas plūsmu pārvaldība” — “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam, ar kuru izveido Eiropas Trešo valstu piederīgo integrācijas fondu laika posmam no 2007. līdz 2013. gadam kā daļu no vispārīgās programmas “Solidaritāte un migrācijas plūsmu pārvaldība” — “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam, ar kuru izveido Eiropas Atgriešanās fondu laika posmam no 2008. līdz 2013. gadam kā daļu no vispārīgās programmas “Solidaritāte un migrācijas plūsmu pārvaldība” KOM(2005)123 galīgā red. — 2005/0046 (COD) — 2005/0047 (COD) — 2005/0048 (CNS) — 2005/0049 (COD)	15
2006/C 88/06	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes ieteikumam par pārrobežu mobilitāti Kopienā izglītības un apmācības nolūkā: Eiropas Mobilitātes kvalitātes harta” KOM(2005)450 galīgā red. — 2005/0179 (COD)	20
2006/C 88/07	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par Eiropas invalīdu gada (2003) norisi, rezultātiem un vispārējo novērtējumu” KOM(2005)486 galīgā red.	22
2006/C 88/08	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai “Diskusijas uzsākšana par Kopienas nostāju attiecībā uz zivsaimniecības produktu ekomarķējuma programmām” KOM(2005)275 galīgā red.	27
2006/C 88/09	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Sieviešu pārstāvība Eiropas Savienības ekonomisko un sociālo interešu grupu lēmējinstancēs”	32
2006/C 88/10	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Priekšlikums Padomes regulai, ar kuru izveido Eiropas Savienības Pamattiesību aģentūru — priekšlikums Padomes lēmumam, ar kuru Eiropas Savienības Pamattiesību aģentūrai piešķir pilnvaras veikt pasākumus Līguma par Eiropas Savienību VI sadaļā minētajās jomās” KOM(2005)280 galīgā red. — 2005/0124-0125 (CNS).	37
2006/C 88/11	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Eiropas pilsoniskās sabiedrības organizāciju pārstāvība, risinot pilsonisko dialogu”	41
2006/C 88/12	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Kopējas konsolidētas uzņēmumu nodokļu bāzes izveidošana ES”	48
2006/C 88/13	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Energoefektivitāte”	53
2006/C 88/14	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko izveido Eiropas procedūru maza apmēra prasībām” KOM(2005)87 galīgā red. — 2005/0020 (COD)	61
2006/C 88/15	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Ekonomikas pārvaldības uzlabošana — stabilitātes un izaugsmes pakta reforma”	68
2006/C 88/16	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Ekonomikas politikas vispārējās pamatnostādnes (2005. — 2008.)”	76
2006/C 88/17	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “ES un Meksikas attiecības”	85

II

(Sagatavošanas dokumenti)

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

424. PLENĀRĀ SESIJA 2006. GADA 14. UN 15. FEBRUĀRĪ

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam, ar ko izveido Kopienas rīcības programmu veselības un patērētāju aizsardzības jomā no 2007. līdz 2013. gadam”

KOM(2005)115 galīgā red. — 2005/0042 (COD)

(2006/C 88/01)

2005. gada 2. jūnijā Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas Dibināšanas līguma 152. un 153. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par augstāk minēto tematu:

Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa, kas bija atbildīga par Komitejas dokumenta sagatavošanu, pieņēma savu atzinumu 2006. gada 23. janvārī. Ziņotājs bija *Pegado Liz* kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 424. plenārajā sesijā 2006. gada 14. un 15. februārī (2006. gada 14. februāra sēdē) ar 130 balsīm par, 2 — pret un 1 atturoties, ir pieņēmusi šādu atzinumu.

1. Kopsavilkums

1.1 Komisija ir iesniegusi priekšlikumu lēmumam par “vienotu integrētu programmu” Kopienas līmenī sabiedrības veselības un patērētāju aizsardzības jomā 2007.—2013. gadam. Šis priekšlikums ir balstīts uz stratēģijas dokumentu, kas ir ietverts Paziņojumā, un paplašinātu ietekmes izpēti, kas ietverta pievienotajā darba dokumentā.

1.2 Šī ir pirmā reize, kad Komisija ir definējusi vienotu stratēģiju sabiedrības veselības un patērētāju aizsardzības jomā, un tā ir paredzēta šādam ilgam laikposmam (septiņiem gadiem). EESK atzinīgi novērtē Komisijas centienus piešķirt jaunu impulsu šīm abām politikas jomām, kuras tagad pārrauga viens ģenerāldirektorāts.

1.3 Komisija cenšas pamatot šo jauninājumu no tiesiskā, ekonomiskā, sociālā un politiskā viedokļa. EESK atzinīgi novērtē visu sniegto informāciju un rūpīgo ietekmes izpēti, lai sniegtu pēc iespējas detalizētāku skaidrojumu attiecībā uz dažādiem variantiem.

1.4 EESK organizētā plašā apspriešanās un dažādās iniciatīvas no Komisijas un Eiropas Parlamenta puses deva iespēju

plašam galveno ieinteresēto pušu akreditēto pārstāvju lokam iespēju paust savu viedokli attiecībā uz Komisijas priekšlikumu formulējumu, saturu, nostādnēm un pamatojumu.

1.5 Komiteja ir iepazinusies ar iesniegtajiem dokumentiem un Komisijas sniegto plašo papildu informāciju un izvērtējusi sabiedrības veselības un patērētāju aizsardzības jomā tieši iesaistīto pilsoniskās sabiedrības pārstāvju atsauksmes. Ņemot vērā iepriekš minēto, kā arī daudzās rakstveida atsauksmes no plaša šajās jomās iesaistīto pārstāvības organizāciju loka, EESK nonāca pie vispārējā atzinuma par to, ka ierosinātais lēmums, ar ko izveido vienotu Kopienas rīcības programmu veselības un patērētāju aizsardzības jomā, nav pietiekoši labi pamatots un motivēts vairākos aspektos: sniegtie apsvērumi nešķiet pietiekami pārliecinoši, lai pamatotu veikto izvēli.

1.6 Konkrēti, EESK uzskata, ka, lai gan veselības politikai un patērētāju aizsardzības politikai ir kopīgi un komplementāri aspekti, tas vēl nav pierādījums minētajai sinerģijai. Šos aspektus varētu attīstīt un izvērst ar specifiskiem sadarbības un koordinācijas pasākumiem, kas būtu vērsti uz abu politikas jomu fundamentāli horizontālo raksturu, kā tas notiek, piemēram, vides politikas jomā.

1.7 Abu minēto politiku juridiskie pamati, kas attiecīgi definēti Līguma 152. un 153. pantā, būtiski atšķiras pēc savas dabas. Tādēļ ir svarīgi novērst negatīvās sekas, kas var rasties, pakļaujot patērētāju aizsardzības politiku stingriem komplimentaritātes un subsidiaritātes kritērijiem, kuri attiecas uz sabiedrības veselības politiku, par sliktu pašas ES pilnvarām šajā jomā. Tas varētu arī radīt nevēlamu sabiedrības veselības “patērētājiskošanu”, sajaucot “lietotāja” un “patērētāja” jēdzienus un sasaistot tos kopā kā vispārējus “pilsonības” aspektus.

1.8 EESK uzskata arī, ka patērētāju aizsardzības politika varētu būt zaudētāja vispārējā budžeta aprēķinā ar vienotu bāzi. Abām jomām izdevīgāks šajā ziņā būtu atsevišķs lēmums par katru ES politikas jomu, kā tas ir bijis līdz šim, īpaši, ņemot vērā pašreizējo institucionālo krīzi un nopietnas šaubas par finanšu perspektīvu.

1.9 EESK uzskata, ka ierosinātais lēmums ne tikai neaptver vairākus abu politiku būtiskākos aspektus, nenodrošinot pienācīgu finansējumu, bet arī, iespējams, apiet dažus patiešām izšķirīgus un aktuālus aspektus. Piedāvātajiem īstenošanas, monitoringa un novērtējuma pasākumiem būtu jābūt daudz novatoriskākiem, ietekmīgākiem un ar lielāku saistošo spēku.

1.10 EESK aicina Patērētāju institūtam piešķirt labāk noteiktas pilnvaras un kompetenci un to neuzskatīt par vienkāršu Sabiedrības veselības izpildaģentūras “departamentu” bez savām patstāvīgām pilnvarām. Tikai tādējādi iespējams sniegt tādu izšķirošu ieguldījumu, kāds būtu vajadzīgs, lai nodrošinātu esošo tiesību aktu efektīvāku piemērošanu un labāk informētu, izglītotu un aizsargātu patērētājus.

2. Ievads: Paziņojuma būtība un Komisijas priekšlikuma lēmumam

2.1 Paziņojumā “Veselīgāki, drošāki un pārliecinātāki iedzīvotāji: veselības un patērētāju aizsardzības stratēģija” Komisija ierosina Parlamentam un Padomei pieņemt lēmumu ar mērķi izveidot Kopienas rīcības programmu veselības un patērētāju aizsardzības jomā no 2007. līdz 2013. gadam.

2.2 Komisija ir pirmoreiz nākusi klajā ar jaunu stratēģiju un Kopienas rīcības programmu no 2007. līdz 2013. gadam, kurā tiek apvienota sabiedrības veselības politika un patērētāju aizsardzības politika.

2.3 Savā paziņojumā Komisija skaidro šīs jaunās pieejas motivāciju, norādot uz abu politikas jomu kopīgajiem mērķiem un to lomu iedzīvotāju ikdienas dzīvē. Komisija arī skaidro šīs

jaunās kombinētās programmas priekšrocības sinerģijas ziņā, kas varētu dot budžeta un administratīvo izdevumu ietaupījumus, nodrošinot lielāku efektivitāti.

2.4 Tās izvēlēta stratēģija balstās uz nepieciešamību izveidot sinerģiju starp abām politikām, kas palīdzētu iegūt apjomrādītus ietaupījumus, kā arī ietaupījumus finanšu vadībā un paaugstinātu administratīvo efektivitāti. Tas arī nodrošinātu lielāku saskaņotību starp pasākumiem un piešķirtu šiem jautājumiem lielāku redzamību politikas darba kārtībā.

2.5 Kā norāda Komisija, šīs vienotās politikas kopīgie mērķi būtu:

- aizsargāt iedzīvotājus pret riskiem un apdraudējumiem, ko atsevišķas personas nevar kontrolēt;
- dot tiem iespēju pieņemt labākus lēmumus attiecībā uz savu veselību un savām kā patērētāju interesēm;
- saskaņot veselības aizsardzības un patērētāju aizsardzības politikas mērķu īstenošanu ar visām Kopienas politikas jomām.

2.6 Attiecībā uz veselības aizsardzības politiku mērķi būtu šādi:

- aizsargāt iedzīvotājus pret apdraudējumiem veselībai;
- veicināt tādu politiku, kas vērsta uz veselīgāku dzīvesveidu;
- veicināt nopietnu slimību izplatības samazināšanos;
- padarīt veselības aprūpes sistēmas efektīvākas un pilnvērtīgākas;
- nodrošināt vairāk un kvalitatīvāku informāciju par veselības jautājumiem.

2.7 Attiecībā uz patērētāju aizsardzības politiku mērķi būtu šādi:

- nodrošināt vienlīdz augstu aizsardzības līmeni visiem ES patērētājiem;
- dot iespēju patērētājiem aizstāvēt savas intereses;
- paplašināt Sabiedrības veselības izpildaģentūras kompetenci, iesaistot Patērētāju institūtu.

3. Komisijas paziņojuma un priekšlikuma novērtējums.

3.1 Vienotā programma: pārskats.

3.1.1 Kopienas sabiedrības veselības un patērētāju aizsardzības politiku juridiskie pamati pēc savas dabas būtiski

atšķiras. Veselības aizsardzības politika ir galvenokārt dalībvalstu kompetencē, un ES rīcība ir pieļaujama tikai tad, ja tā papildina valstu politiku attiecībā uz 152. pantā norādītajiem specifiskajiem aspektiem⁽¹⁾. Tomēr patērētāju aizsardzības politika, kā to paredz Līgums, īpaši pēc Amsterdamas, ir lielā mērā pakļauta kopējai pieejai, ar mērķi veicināt patērētāju tiesības un aizsargāt to intereses, sevišķi tajā ziņā, kas attiecas uz iekšējā tirgus izveidi⁽²⁾.

3.1.2 Tādējādi nav tiesiskā pamata atsaucei uz domājamo kopīgu tiesisko "identitāti" starp 152. un 153. pantu, uz kā balstītos stratēģija un integrētā programma rīcībai sabiedrības veselības un patērētāju aizsardzības jomā.

3.1.3 Bez tam dalībvalstīs veselības aprūpes tiesiskais un konstitucionālais regulējums pilnībā atšķiras no patērētāju tiesību regulējuma, un arī šo tiesību aizsardzības formas ir visnotaļ atšķirīgas.

3.1.4 Tas nenozīmē, ka EESK neatzīst ar sabiedrības veselību saistīto jautājumu īpašo aktualitāti, kas pati par sevi ir pietiekošs iemesls izstrādāt spēcīgu Eiropas sabiedrības veselības politiku, kas varētu būt arī instruments nabadzības un atstumtības izskaušanai. Atliek izteikt nožēlu par to, ka Konstitucionālā līguma neapstiprināšana ir veicinājusi reāla progressa trūkumu šajā jomā.

3.1.5 EESK uzsver, ka jēdzieni "patērētājs" un "pacients" nav sinonīmi, un to motivācijas ir atšķirīgas. "Patērētāji" nav tikai privāti indivīdi un paši pieņem lēmumus saistībā ar tirgu, vadoties galvenokārt no ekonomiska rakstura apsvērumiem. Pacientus nevar uzskatīt tikai par zāļu un medicīniskās aprūpes patērētājiem, jo to tiesības nav tīri ekonomiskas, un tās ir salīdzināmas tikai ar tiesībām uz taisnīgu tiesu vai tiesībām uz izglītību, ko valstis nodrošina, paredzot vispārējas nozīmes pakalpojumus.

⁽¹⁾ Kā norādīja Veselības un patērētāju aizsardzības ģenerāldirektorāta ģenerāldirektors *Robert Madelin*, atklājot Atvērto veselības forumu (Briselē 2005. gada 7. un 8. novembrī), un EP locekļi *Miroslav Mikolasik* (ETP) un *Dorette Corbey* (PES) savās piezīmēs šā paša foruma 1. paralēlajā sesijā.

⁽²⁾ Skat., piemēram, *Vandersenden, Dubois, Latham, Van den Abeele, Capouet, Van Ackere-Pietry, Gérard* un *Ayral* skaidrojumu *Mégret* EEK tiesību komentāros (OV C 169, 2003. gada 18. jūlijs), ja salīdzina III-132. panta normas attiecībā uz patērētāju aizsardzību, kas ietvertas III sadaļas III nodaļā par "politiku citās jomās", uz pilnīgi vienādiem pamatiem ar sociālo politiku, lauksaimniecības un vides politiku, kā arī III-179. pantā, attiecībā uz sabiedrības veselības aizsardzību, kas figurē V nodaļā, jomās, kur ES var tikai "veikt atbalsta, koordinācijas vai papildu darbību" saistībā ar dalībvalstu veiktajiem pasākumiem, līdztekus politikai kultūras, jaunatnes, sporta un civilās aizsardzības jomā.

3.1.6 Komiteja atzīst, ka, kaut gan šīm abām politikas jomām piemīt noteikti kopīgi aspekti, tas pats attiecas (iespējams, pat vēl lielākā mērā) uz citām politikas jomām⁽³⁾. Bez tam Komisija tomēr nav neapgājami pamatojusi, ka abām politikas jomām kopīgie rīcības aspekti būtu realizējami tikai ar kopīgas integrētas programmas palīdzību, vai pat to, ka tas būtu vispiemērotākais vai racionālākais veids⁽⁴⁾.

3.1.7 Saskaņā ar vairāku patērētāju organizāciju viedokli šāda integrēta pieeja rada vairākas kopīgas problēmas, tostarp:

— iespēju, ka patērētāju aizsardzības politika kļūs mazāk redzama un tiks vājināta, būdama pieskaņota un/vai pakārtota veselības politikai un, ka tā vairs nebūs nekas vairāk kā tikai dalībvalstu politikas papildinājums⁽⁵⁾;

— lielākas grūtības, organizējot dialogu un koordināciju ar atbildīgajām valstu organizācijām un institūcijām, kuras vairumā gadījumu nemēdz traktēt šīs abas jomas kā kaut ko vienotu;

— iespējami lielākas grūtības NVO, kuras darbojas šajos sektoros, pasākumu veikšanai nepieciešamā līdzfinansējuma iegūšanā un sarunu vešanā finansējuma samazināšanas dēļ vai tam tiekot novirzītām citiem saņēmējiem.

3.1.8 Savukārt neviens no sešiem pamatapsvērumiem, kas sniegti ietekmes novērtējumā (5.–6. lpp.), nesatur neapgājamu argumentu par labu tam, lai apvienotu kopā abas politikas jomas. Tikpat efektīva varētu būt pienācīga politikas koordinēšana, kas paredzēta lieliskajā Komisijas iniciatīvā par sadarbību starp valstu iestādēm⁽⁶⁾.

⁽³⁾ Ir zināmas pārklāšanās starp patērētāju aizsardzības politiku un sabiedrības veselības politiku, tāpat kā citām jomām, piemēram, vidi, konkurenci, vienoto tirgu un tieslietām, kas teorētiski arī varētu kalpot kā pamatojums kopīgai pieejai.

⁽⁴⁾ Vienkārša atsauce uz "2007. — 2013. gada finanšu perspektīvas" (KOM(2004)487 galīgā red., 14.7.2004., 3.3. punkts, 24. lpp.) saturu pati par sevi nav pārliecinošs arguments, ņemot vērā pašreizējo strupceļu, kurā nonākušas sarunas – tas vienkārši parāda, ka Komisija ir konsekventa savā priekšlikumā. Tas nav tas pats, kas sniegt pamatojumu savam lēmumam vai pierādīt tā pareizību. Faktiski no 2005. gada Atvērta veselības foruma izrietēja tieši pretējs viedoklis par labu patstāvīgas Eiropas līmeņa sabiedrības veselības politikas nostiprināšanai.

⁽⁵⁾ Kā Komisija faktiski pati atzīst, norādot, ka "Piedāvātā stratēģija un programma ir vērsta uz Līguma 152. un 153. panta īstenošanu ... papildinot valstu pasākumus ar tādiem pievienotās vērtības pasākumiem, kurus nevar veikt valstu līmenī" (Likumdošanas finanšu pārskats, 41. lpp.).

⁽⁶⁾ Regula 2006/2004, OV L 364, 9.12.2004.

3.1.9 Komisija nav arī parādījusi reālas ilgtermiņa fundamentālas sinerģijas, ko varētu sniegt šāda harmonizācija. Tāpat netiek parādīti skaitliskā izteiksmē apjomradīti ietaupījumi, ko tā varētu nodrošināt; tieši pretēji, tās ietekmes novērtējums rada iespaidu, ka šis risinājums ir neitrāls izmaksu ziņā, jo abu politikas jomu vienkārša sasummēšana radītu tieši tādu pašu finanšiālo satvaru ⁽⁷⁾.

3.1.10 Tā vietā šādā ES finanšu perspektīvai kritiskā brīdī abu politikas jomu nošķiršanas priekšrocība būtu iespēja vest sarunas divās frontēs un katras jomas būtisko aspektu labāka redzamība. Tas palīdzētu sasniegt labākus rezultātus ar abām politikas jomām piešķirtajiem resursiem, kā norādījušas pārstāvošās organizācijas šajās jomās.

3.1.11 EESK ir lielā mērā norūpējies par iespēju, ka finanšu perspektīvas 2007.—2013. gadam var ciest no ievērojamiem samazinājumiem. Lai arī šādu samazinājumu rezultātā programmai, kuras resursi jau tāpat ir ierobežoti, nav katrā ziņā jāklūst dzīvotnespējīgai, to varētu nākties vismaz pilnībā pārstrādāt un iesniegt no jauna, ar jauniem prioritāšu un pasākumu uzstādījumiem. Praktisku apsvērumu dēļ nebūtu jēgas vienkārši samazināt budžetu par noteiktiem procentiem proporcionāli budžeta samazinājumam kopumā.

3.1.12 Visbeidzot, attiecībā uz dažādajiem aspektiem, kas ir pamatoti atzīmēti kā kopīgi abām politikas jomām, var veikt kopīgus un saskaņotus pasākumus Kopienas un valstu līmenī, tāpat kā citās Kopienas politikas jomās, piemēram, vide, konkurence, izglītība un kultūra. Abu politikas jomu horizontālais raksturs nozīmē to, ka tās ir automātiski jāizvērtē saistībā ar visām citām politikas jomām, kā Komisija pati ir atzinusi savā piemēru uzskaitījumā paziņojuma 2. pielikumā (15. lpp.).

3.2 Īpašas piezīmes

3.2.1 Izpētes grupa rīkoja sabiedrisku apspriešanu ar galvenajiem pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem, ko varētu tieši skart Komisijas programma. Šī apspriešana, kurā piedalījās aptuveni 70 dalībnieki, deva nenovērtējamu ieguldījumu Komisijas paziņojuma un priekšlikuma analīzē, kaut gan loģistiska rakstura ierobežojumi ļoti apgrūtināja visu interesējošo aspektu padziļinātas analīzes veikšanu. Tomēr tā bija vērsta uz programmas mērķu un uzdevumu, resursu un to pienācīgas izlietošanas, kā arī šo mērķu sasniegšanai ar šiem resursiem veicamo pasākumu izvērtēšanu.

3.2.2 Patērētāji

3.2.2.1 Komisija pareizi norāda uz dažādajiem pasākumiem, kas veicami, lai padarītu patērētāju aizsardzību ES objektīvāku.

⁽⁷⁾ Ietekmes novērtējuma 4.4. punktā (32. lpp.) patiešām ir norādīts, ka "no tīri finansiāla viedokļa budžeta izdevumu palielināšanas priekšrocības abām programmām katrai atsevišķi vai kopīgai kombinētai programmai ir praktiski identiskas".

Tomēr tas ir vērsts uz minimāla aizsardzības līmeņa nodrošināšanu. Tas apstiprina tās jaunākajās likumdošanas iniciatīvās ietverto nostādni, kas paredz prioritāti totālai un visaptverošai harmonizācijai, piedāvājot zemu aizsardzības līmeni. Bez tam EESK izsaka bažas par sistemātisko turēšanos pie izcelsmes valsts tiesību piemērošanas principa un brīdina par briesmām, ko rada sašaurināta pieeja patērētāju aizsardzībai, kas aprobežojas tikai ar informācijas sniegšanu par precēm un pakalpojumiem ⁽⁸⁾.

3.2.2.2 EESK uzskata, ka Komisija varēja būt novatoriskāka ⁽⁹⁾ un ka jaunie priekšlikumi nav pietiekami konkrēti ⁽¹⁰⁾. EESK savā atzinumā par Patērētāju politikas stratēģiju 2002.—2006. gadam vērsa Komisijas uzmanību uz šo joprojām vēl esošo trūkumu kopumu ⁽¹¹⁾. Vēl vēlāk tā pieņēma pašiniciatīvas atzinumu, kurā tika izpētīts un iztirzāts izvērstā veidā šis jautājums, attiecībā uz kura secinājumiem tiek izdarīta atsauce ⁽¹²⁾.

3.2.2.2.1 EESK ierosina esošajā programmā iekļaut atsaucē uz virkni problēmu, tostarp:

- mājsaimniecību pārmērīgo parādsaistību problēmu;
- ražotāju atbildības regulējuma pārskatīšanu, noslēdzot direktīvas par netaisnīgiem noteikumiem patērētāju līgumos pārskatīšanu un CLAB atdzīvināšanu;
- nekvalitatīvu pakalpojumu sniedzēju atbildības jautājuma aktualizēšanu;
- elektroniskās tirdzniecības drošības uzlabošanu;
- nepieciešamību nodrošināt labāku tiesvedības pieejamību un īpaši — kolektīvus patērētāju aizsardzības mehānismus;
- sinerģijas veicināšanu starp patērētāju organizācijām "vecajās" un "jaunajās" dalībvalstīs;

⁽⁸⁾ Tipisks piemērs šai pieejai ir direktīva par negodīgu komercdarbību, tāpat kā priekšlikums par patērētāju kredītu (kaut gan tas tika pienācīgi pārstrādāts un aizstāts ar labāku priekšlikumu) un, zināmā mērā, direktīva par patēriņa preču tirdzniecību un ar to saistītajām garantijām.

⁽⁹⁾ Kā Komisija pati atzīst, norādot, ka "patiešām, nav paredzētas ievērojamas izmaiņas šajos mērķos, salīdzinājumā ar Patērētāju aizsardzības politikas stratēģiju 2002.—2006. gadam (Likumdošanas finanšu pārskats, 58. lpp.)".

⁽¹⁰⁾ Jāizdara atsauce uz diviem īpaši svarīgiem apstākļiem šajā jomā, no kuriem viens ir pozitīvs — tas, ka beidzot ir publicēts jaunais priekšlikums direktīvai par patēriņa kredītu [KOM(2005)483 galīgā red., 7.10.2005.], bet otrs negatīvs — lēmums atsaukt priekšlikumu regulai par tirdzniecības veicināšanas pasākumiem [KOM(2005)462 galīgā red., 27.9.2005].

⁽¹¹⁾ OV C 95, 23.4.2003.

⁽¹²⁾ OV C 221, 8.9.2005.

— īpašās situācijas jaunajās dalībvalstīs un valstīs, kuras noteikti pievienosies pirms programmas pabeigšanas, ievērošanu ⁽¹³⁾;

— visas programmas ievirzīšanu ilgtspējīga patēriņa un godīgas tirdzniecības kontekstā.

3.2.2.3 Attiecībā uz tām iniciatīvām, kuras tiek plānotas (un kuras Komiteja atzinīgi novērtē un atbalsta) daudzos gadījumos trūkst praktiskas informācijas par to, kā un kad tās būtu īstenojamas. Tas attiecas, piemēram, uz:

— kopīga Eiropas līgumtiesību atsauces modeļa izstrādāšanu, kas paredzēta 4.2.2. punktā;

— agrīnās brīdinājuma sistēmas radīšanu negodīgu uzņēmēju noteikšanai, kas paredzēta 4.2.3. punktā;

— patērētāju viedokļu uzklaušanās garantēšanu un to organizatorisko struktūru attīstību, kas paredzēta 4.2.2. un 4.2.4. punktā;

— patērētāju aizsardzības politikas sasaisti ar citām politikas jomām. Tas ir minēts 4.1. un 4.2.2. punktā, tomēr nekas nav teikts par to, kā tas tiks sasniegts.

3.2.2.4 EESK atzīmē, ka attiecībā uz mērķiem iesaistīt politikas veidošanā pilsonisko sabiedrību un ieinteresētās aprindas, kā arī iestrādāt patērētāju aizsardzības politiku citās Kopienas politikas jomās, piedāvātie indikatori monitoringam un programmas sinerģijas novērtēšanai, izņemot pirmo, nav piemēroti patērētāju aizsardzības politikai.

3.2.2.5 EESK uzskata arī, ka būtu lietderīgi definēt citus indikatorus patērētāju aizsardzības politikas novērtēšanai, lai nodrošinātu, ka tie ir uzticamāki un ciešāk piesaistīti programmas 3. pielikumā norādītajiem mērķiem.

3.2.2.6 Bez tam, kaut gan jaunās septiņu gadu programmas īstenošanai ir paredzēts izstrādāt "īkgadējos darba plānus", izskatās, ka 2002.—2006. gada plānā paredzētais instruments — rotējošās rīcības programmas pārskatīšana — paliks neizmantojams ⁽¹⁴⁾. Šāda pārskatīšana ir vēl jo nepieciešamāka tagad, kad programmas ilgums ir palielināts līdz septiņiem gadiem.

3.2.2.7 EESK norāda, ka Veselības izpildaģentūras ietvaros izveidojamā Patērētāju institūta organizatoriskā struktūra un darbības metodes vēl ir jādefinē. Tādēļ tā iesaka garantēt šīs izpildaģentūras patstāvību, paredzot tai skaidri noteiktus uzde-

vumus un kompetences, lai nepieļautu, ka tiek vienīgi vairotā birokrācija.

3.2.2.8 Visbeidzot, patērētāju aizsardzības politikai atvēlētais finansējums veido mazāk par 20 % no kopējās summas un sastāda ne vairāk kā septiņus euro centus uz vienu patērētāju gadā septiņos programmas darbības gados. Kopš iepriekšējās programmas finansējums varētu būt divkārtšojies, taču arī programmas ilgums ir gandrīz divkārtšojies — no četriem līdz septiņiem gadiem.

3.2.2.9 Jāatzīmē arī, ka paredzamajai jauno dalībvalstu uzņemšanai vajadzētu būt atspoguļotai budžeta priekšlikumā, kurš ietvertu vairāk nekā tikai programmas darbības laiku. Ar to jau tagad nepietiek paredzēto pasākumu veikšanai, no kuriem ievērojamo daļu veido Institūta darbības izmaksas.

3.2.3 Sabiedrības veselība

3.2.3.1 EESK vēlas uzsvērt Komisijas programmas pozitīvos aspektus, īpaši mērķi veicināt sabiedrības veselības politiku, izvirzot to kā prioritāti un piešķirot tai lielāku pamanāmību un nodrošinot efektīvākus instrumentus, kas ir steidzami vajadzīgi. Nemaz nerunājot par putnu gripas pandēmijas draudiem, ir skaidri redzama nepieciešamība nodrošināt Kopienas līmenī sadarbību svarīgākajos sabiedrības veselības aspektos, ko pamatoti uzsvēr Komisija ⁽¹⁵⁾.

3.2.3.2 Tādēļ EESK atzinīgi novērtē vispārējās pamatnostādnes attiecībā uz sabiedrības veselību, īpaši šīs jomas problēmu risināšanu sasaistē ar citām Kopienas politikas jomām, kā arī ievirzes attiecībā uz profilaksi, informācijas analīzi, ciešāku sadarbību, zināšanu apmaiņu un labāku informācijas izplatīšanu.

3.2.3.3 EESK arī atzinīgi novērtē prioritāti, ko Komisija piešķir cīņai pret nevienlīdzību attiecībā uz veselības aprūpes pieejamību, nepieciešamībai veicināt bērnu veselību un problēmām, ko rada aktīvā novecošanās darba tirgū.

3.2.3.4 Komiteja pievienojas Komisijas bažām par globālajiem veselības apdraudējumiem un tādu slimību izplatības palielināšanos, kuras ir saistītas ar dzīvesveidu, kā arī atzinīgi novērtē ierosināto stratēģiju darbības uzlabošanai attiecībā uz veselību noteicošajiem faktoriem.

⁽¹³⁾ Šis temats ir iztīrīts interesantā EP ziņojuma projektā, ziņotājs: Henrik Dam Kristensen [2004/2157(INI), 31.5.2005].

⁽¹⁴⁾ Veikta 2003. gada 15. septembrī (SEC(2003) 1387, 27.11.2003).

⁽¹⁵⁾ Tas ir skaidri parādīts Komisijas pieņemtajos un publicētajos lēmumos šajā jomā [6. oktobra lēmumi EC(2005) 3704 un 3705, 13. oktobra lēmums 4068, 17. oktobra lēmumi 3877 un 3920, 19. oktobra lēmumi 4135 un 4163, 20. oktobra lēmums 4176, 21. oktobra lēmumi 4197 un 4199, attiecīgi OV L 263, 8. oktobris, 269, 14. oktobris, 274, 20. oktobris, 276, 21. oktobris un 279, 22. oktobris].

3.2.3.5 EESK atbalsta Komisijas nodomu veicināt organizācijas, kuras darbojas veselības nozarē, kā arī piešķirt tām lielāku ietekmi konsultatīvās institūcijās. Tā atzinīgi novērtē rūpes par pacientu mobilitāti un atbalstu sadarbībai starp valstu veselības aprūpes sistēmām ar mērķi pārvarēt esošās grūtības un nostiprināt mehānismus informācijas apmaiņai par sabiedrības veselības jautājumiem.

3.2.3.6 EESK atzīst, ka Komisijas pieejā sabiedrības veselības jomai ir panākta ciešāka atbilstība šīs nozares vajadzībām mērķu noteikšanas, pasākumu plānošanas un resursu piešķiršanas ziņā — gandrīz trīsreiz pārsniedzot iepriekšējā programmā paredzēto apjomu un vairāk nekā četras reizes — summu, kas atvēlēta patērētāju aizsardzības jomai.

3.2.3.7 Tomēr pat šajā ziņā EESK nesaskata būtiskus jauninājumus⁽¹⁶⁾ salīdzinājumā ar iepriekšējo programmu saturu. Piezīmes par 2001.—2006. gada programmu un Eiropas Vides un veselības rīcības plānu 2004. līdz 2010. gadam pilnībā paliek spēkā, īpaši attiecībā uz praktiski un objektīvi novērtējamo mērķu un precīza to īstenošanas grafika pastāvīgo trūkumu⁽¹⁷⁾.

3.2.3.8 EESK vēlētos, lai tiktu iekļauti konkrēti mērķi attiecībā uz tādām iepriekšējā programmā iekļautajām jomām, kuras ir palikušas ārpus pašreizējās programmas, piemēram, pasākumi cīņai pret nevienlīdzību veselības jomā, īpaši

dzimumu nevienlīdzību, gados vecāku cilvēku, sociāli nelabvēlīgāko sabiedrības slāņu stāvoklis, personas datu konfidencialitāte, personiska un bioloģiska rakstura faktori, radiācijas un trokšņa nelabvēlīgā ietekme, kā arī rezistence pret antibiotikām.

3.2.3.9 EESK vēlētos arī, lai programmā tiktu konsekventi risināti vairāki ārkārtīgi svarīgi jautājumi, piemēram, aptaukošanās problēmas, HIV/Aids, garīgā veselība⁽¹⁸⁾, bērnu veselība un bērnu slimības un novecošanās, kas, kaut gan pieminētas programmas aprakstā, nav pienācīgi atrunātas pašā priekšlikumā lēmumam.

3.2.3.10 Komiteja ir pārsteigta arī par to, ka Komisijas priekšlikumā ir atstāti bez ievērības vairāki svarīgi mūsdienu sabiedrības veselības aspekti, piemēram, zobārstniecība, redzes veselība, paliatīvā aprūpe un sāpju novēršana.

3.2.3.11 Vispārīgākā ziņā Komiteja vēlētos, lai Komisija parādītu vairāk ievērības tādiem aspektiem kā informācijas kvalitāte visos līmeņos un visās jomās, vispārējā riska profilakse, partnerattiecības starp valsts un privāto sektoru un sadarbība starp dalībvalstīm, kā arī starptautiskajā līmenī.

3.2.3.12 Visbeidzot, EESK dotu priekšroku tādai programmai, kas noteiktu praktiskus pasākumus, kuri būtu vērsti uz veselības aprūpes sistēmu salīdzināmības sekmēšanu ES⁽¹⁹⁾, veicinot pacientu aizsardzību, tiem uzturoties citā dalībvalstī ("ES veselības apdrošināšana"), enerģiskāk veicinātu labas prakses kodeksu pieņemšanu un būtu vērsti uz izcilības centru un epidemioloģiskā centra izveidi.

Briselē, 2006. gada 14. februārī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁶⁾ 2007.—2013. gada un 2001.—2006. gada programmu salīdzinoša analīze rāda, ka pašreizējā priekšlikuma 1.1., 1.2., 1.3., 1.4., 1.6., 3.1., 3.2., 3.3., 3.4., 5.4., 5.6., 5.7. un 6. punkti saskan ar iepriekšējās programmas punktiem un ir mainījušies tikai numerācija. 1.5. punkts zināmā mērā satur jauninājumu, tāpat kā 2. punkta detalizācija, kaut gan ārkārtas situācijās veselības aizsardzības jomā jau ir atrunātas iepriekšējā programmā; 3.5., 3.6. un 3.7. punkts, viss 4. punkts, kas bija tikai neskaidri ieskicēts Komisijas paziņojumā, pamatojot iepriekšējo programmu; 5.1., 5.2., 5.3., 5.5. un 5.8. punkts. Pretstatā tam, atsaucē uz pasākumiem sadarbībā ar kandidātvalstīm un trešajām valstīm ir pazudusi no pašreizējās programmas un ir tikai pieminēta Komisijas paziņojuma, kurš pamato programmu, 2.2. punktā.

⁽¹⁷⁾ OV C 116, 20.4.2001. un OV C 157, 28.6.2005.

⁽¹⁸⁾ Tas ir vēl jo pārsteidzošāk, jo Komisija ir nesen publicējusi lielisku Zaļo grāmatu par garīgās veselības stratēģiju Eiropas Savienībai [KOM(2005)484 galīgā redakcija, 2005. gada 14. oktobris]. Zaļā grāmata ir turpinājums virknei pasākumu, kas veikti šajā jomā kopš 1997. gada un ir aprakstīti profesora Ville Lehtinen ziņojumā 2004. gada decembrī. Tajā ir parādīts, kā Komisija pēc savas iniciatīvas var veikt ļoti nozīmīgus pasākumus svarīgās sabiedrības veselības jomās, kam nav nekā kopīga ar patērētāju aizsardzības politiku.

⁽¹⁹⁾ Tā nepieciešamību skaidri parādīja Dr Yves Charpak no PVO 2005. gada Atvērtajā veselības forumā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Padomes 2000. gada 29. maija Regulu (EK) Nr. 1348/2000 par tiesas un ārpustiesas civillietu un komercietu dokumentu izsniegšanu Eiropas Savienības dalībvalstīs”

KOM(2005)305 galīgā red. — 2005/0126 (COD)

(2006/C 88/02)

Saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 95. pantu Padome 2005. gada 1. septembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par augstāk minēto tematu.

Par dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2006. gada 23. janvārī. Ziņotāja: SÁNCHEZ MIGUEL kdze.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 424. plenārajā sesijā, kas notika 2006. gada 14. un 15. februārī (14. februāra sēdē) ar 134 balsīm par un 2 atturoties, pieņēma šādu atzinumu.

1. Secinājumi

1.1 EESK atzinīgi vērtē Komisijas izstrādāto piedāvātās reformas saturu, kas precizē regulu, kurai ir tik ļoti svarīga nozīme brīvības, drošības un tiesiskuma telpas izveidei Eiropā, un vienkāršo regulas ievērošanu. Tomēr atsevišķi jaunie punkti rada zināmas neskaidrības attiecībā uz satura skaidrojumu, īpaši 8. panta 3. punkta beigās, kur noteikts izņēmuma gadījums, lai aprēķinātu termiņus gadījumos, kad adresāts atsakās pieņemt dokumentu, pamatojoties uz to, ka viņš vai viņa nesaprot valodu, kādā tas sagatavots, un aizsargātu pieteikuma iesniedzēju atbilstoši valstī paredzētajiem noteikumiem.

1.2 Arī 14. panta beigās, minot līdzekļus, kas ir “līdzvērtīgi” apstiprinājumam par dokumentu saņemšanu, jāsniedz papildu paskaidrojumi par citiem līdzekļiem, kas apstiprina dokumentu saņemšanu vai to nosūtīšanu pa pastu.

1.3 Ir jānoskaidro abi minētie jautājumi, taču vēl svarīgāk ir pārbaudīt teksta tulkojumu dažādās valodās, jo tajos ir virkne atšķirību. Minētā problēma jāatrisina līdz regulas publicēšanai, ņemot vērā to, ka katra dalībvalsts īsteno minēto regulu atbilstoši tās redakcijai savas valsts valodā.

1.4 EESK izsaka bažas par to, ka Komisija neveltī uzmanību regulas īstenošanai jaunajās dalībvalstīs, neraugoties uz pieņemtajiem pielikumiem, lai pielāgotos šai jaunajai situācijai.

1.5 EESK noteikti vēlas uzsvērt, ka reformas gaitā pieņemtā procedūra ir pareiza, jo tajā ņemtas vērā visu iesaistīto pušu intereses un glavenokārt tādēļ, ka tajā izmantots viens no šim mērķim izstrādātajiem instrumentiem — Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkls, kas sniedz iespēju ņemt vērā nepilnības, kas novērotas abu procedūru īstenošanas gaitā.

2. Ievads

2.1 Eiropas Komisija ir sagatavojusi šo priekšlikumu atbilstoši EK Regulas Nr. 1348/2000 ⁽¹⁾ 24. panta

⁽¹⁾ OV L 160, 30.6.2000.

noteikumiem, kuros paredzēts, ka pēc regulas piemērošanas novērtējuma veikšanas noteiktajā laika periodā Komisija ne vēlāk kā 2004. gada 1. jūnijā pielāgos regulas saturu, lai atspoguļotu ziņošanas sistēmas attīstību. Tomēr ierosinātais grozījums ir tālejošāks par regulas formas vienkāršu rediģēšanu, jo tas iekļaujas ES uzsāktajā tiesību aktu vienkāršošanas procesā un tādēļ, ka tajā ņemts vērā šajā periodā ierosināto likumdošanas projektu lielais apjoms, lai nodrošinātu Tamperes Eiropas padomes rezolūciju par brīvības, drošības un tiesiskuma telpas izveidi, kas garantē personu brīvu pārvietošanos Eiropas Savienībā.

2.2 Minētajai regulai ir ārkārtīgi liela nozīme iekšējā tirgus pareizas funkcionēšanas nodrošināšanā. Pārrobežu darījumos un tirdzniecībā, un jo īpaši jaunajos tirdzniecības režimos, kuros izmantotas jaunās tehnoloģijas, nepieciešams ievērot regulu, kurā noteikta kārtība tiesas un ārpustiesas dokumentu izsniegšanai un nosūtīšanai Eiropas Savienības dalībvalstīs. Šajā sakarā jāuzsver, ka EESK jau ir izteikusi savu viedokli ⁽²⁾ par to, ka pretēji direktīvas priekšlikumā noteiktajam, iepriekš minētās kārtības regulēšanai nepieciešamais juridiskais instruments ir regula, jo tā mērķis ir pilnīgas saskaņošanas nodrošināšana.

3. Reformas saturs

3.1 Vienkāršošanas procesa, ko cenšas panākt ar ierosināto reformu palīdzību, ietvaros tika iekļauti grozījumi, lai nodrošinātu juridisko noteiktību gan pieteikuma iesniedzējam, gan saņēmējam, jo galvenais mērķis ir noteikt pamatprincipus, kas palīdzētu saglabāt un nostiprināt ticību iekšējam tirgum.

3.2 Vispirms ir izstrādāti skaidri noteikumi termiņu aprēķināšanai (7.2 pants), tādējādi aizstājot iepriekšējos noteikumus un nosakot viena mēneša termiņu, sākot no dokumenta saņemšanas dienas un tikai katras dalībvalsts administratīvo iestāžu savstarpējās attiecībās; katrā gadījumā būs piemērojami attiecīgās valsts tiesību akti (9. panta 1. un 2. punkts).

⁽²⁾ OV C 368, 20.12.1999. (3.2. punkts).

3.3 Minētajā regulā precizēti noteikumi par atteikšanos pieņemt dokumentu, ja tas sagatavots tādā valodā, ko adresāts nesaprot, un izskatīta dokumenta pārtulkošanas iespēja valodā, kuru adresāts saprot, kā termiņa sākuma datumu nosakot tulkojuma datumu (8.1. pants). Jaunajā 3. punktā tomēr paredzēts izņēmums gadījumos, kad valsts tiesību aktos noteikti īpaši termiņi, lai ievērotu pieteikuma iesniedzēja tiesības. Šādos gadījumos attiecīgais datums būs sākotnējā dokumenta piegādes datums.

3.4 Nozīmīgs ir arī grozījums, kas ierosināts par piegādes vai nosūtīšanas izmaksām (11. panta 2. punkts), un tajā paredzēts, ka katra dalībvalsts noteiks iepriekš paredzētu nemainīgu samaksu.

3.5 Attiecībā uz piegādi vai nosūtīšanu pa pastu (14. pants) dalībvalstīm dota iespēja pieprasīt apstiprinājumu, kas sniegts kvīts vai līdzīga apstiprinājuma formā, neietekmējot tiesvedībā ieinteresēto personu tiesības izsniegt vai nosūtīt tiesas dokumentus ar tiesu varas amatpersonu, tiesu iestāžu ierēdņu vai citu kompetentu personu starpniecību attiecīgajā dalībvalstī (15. pants).

4. Piezīmes par ierosināto grozījuma priekšlikumu

4.1 EESK atzinīgi vērtē jebkuru priekšlikumu attiecībā uz likumdošanas izmaiņām atbilstoši vienkāršošanas principam⁽³⁾, kas tajā pašā laikā nodrošina juridisku noteiktību attiecīgajā jomā. Minētajā gadījumā EESK norāda, ka Komisija ir izpildījusi savu pienākumu attiecībā uz ziņojuma sagatavošanu, kā paredzēts regulas 24. punktā, turklāt Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkla⁽⁴⁾ sanāsmēs izpētīts un apspriests Regulas pielietojums, un pēc attiecīgās informācijas savākšanas un apkopošanas Komisija pieņēma ziņojumu⁽⁵⁾, kas veido šobrīd apskatāmā priekšlikuma pamatu.

4.2 Šajā sakarā jāatzīst, ka noteikumu par laika ierobežojuma noteikšanu dokumentu izsniegšanai un pārsūtīšanai iekļaušana Kopienas tiesību aktos ir ievērojams solis attiecībā uz vienkāršošanu. Tas ir tādēļ, ka iepriekš tika piemēroti atšķirīgi valstu noteikumi, kas kavēja dokumentu izsniegšanu. Jaunā

pieeja sniedz iesaistītajām pusēm iespēju izprast procedūras bez nepieciešamības noskaidrot, kura no tām ir spēkā katrā dalībvalstī. Tomēr tiek atzīts, ka valsts tiesību akti attiecas uz dalībvalstu attiecībām, kā minēts grozītajā 9. pantā, neietekmējot atsevišķas personas.

4.3 Attiecībā uz ierosināto 8. panta jauno redakciju⁽⁶⁾ par dokumenta saņēmēja "atteikšanos saņemt dokumentu", ja tas ir valodā, kuru adresāts nesaprot, un prasību par dokumenta tulkotānu šķiet, ka tā ir atbilstošāka nekā pašreizējā redakcija jautājumā par iesaistīto pušu interešu aizsardzību, jo īpaši tādēļ, ka tajā nav noteikta laika termiņa samazināšana, tā vietā paredzot, ka laika periods tiks skaitīts tikai, sākot ar tulkotāja datumu. Tomēr jaunā 8. panta 3. punkta formulējums rada nopietnu problēmu regulas piemērošanai dalībvalstīs attiecībā uz iepriekš minēto, tāpēc ka tas paredz izņēmumu, saskaņā ar kuru tiks pieļauts valsts tiesību aktos paredzētais laika perioda aprēķins, kā rezultātā varētu rasties situācija, ka dokumenta saņēmējam nav iespējas nodrošināt savu aizstāvību.

4.4 EESK atzinīgi vērtē arī nemainīgas samaksas noteikšanu katrā dalībvalstī, jo bieži vien puses neuzticas viena otrai tādēļ, ka nav skaidrības jautājumā par izmaksām. Minētais precizējums uzlabos procedūras pārredzamību.

4.5 Atbilstoši EESK atzinumam⁽⁷⁾ komiteja uzskata, ka nepieciešams izpētīt tehnisko inovāciju iespējas un jaunas iespējas, lai nosūtītu tiesas un ārpustiesas dokumentus, piemēram, izmantojot e-pastu vai Internetu, ar noteikumu, ka minētos nosūtīšanas veidus atzīst saņēmējietādes un iesaistītajām pusēm tiek nodrošināta juridiskā noteiktība.

4.6 Vēl viens jautājums, kas jāņem vērā, ir pielikumos iekļauto veidlapu teksta formulējums, kas izstrādāts kopīgi ar dalībvalstu tiesu iestādēm — tām iestādēm, kas nosūta un saņem attiecīgos dokumentus. EESK uzskata, ka jāņem vērā arī pieteikuma iesniedzēja un adresāta intereses, vienkāršojot attiecīgo formulējumu un padarot to saprotamu tiesas un ārpustiesas procesos iesaistītajām pusēm.

Briselē, 2006. gada 14. februārī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

⁽³⁾ OV C 24, 31.1.2006.

⁽⁴⁾ Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkls civillietās un komercietās OV C 139, 11.5.2001.

⁽⁵⁾ Ziņojums par Padomes Regulas (EK) Nr. 1348/2000 piemērošanu. 2004. gada 1. oktobris — KOM(2004)603 galīgā red.

⁽⁶⁾ Jaunais priekšlikums 8. pantam, ņemot vērā atteikumu pieņemt dokumentu, pamatojoties uz to, ka dokuments nav dalībvalsts oficiālajā valodā; atbilstoši Tiesas praksei, skat. neseno spriedumu C-443/03, 8.3.2005.

⁽⁷⁾ OV C 368, 20.12.1999.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Dzelzceļa staciju nozīme paplašinātās Eiropas Savienības aglomerācijās un pilsētās”

(2006/C 88/03)

Saskaņā ar Reglamenta 29. pantu Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 2005. gada 10. februārī nolēma sagatavot atzinumu par tematu: “Dzelzceļa staciju nozīme paplašinātās Eiropas Savienības aglomerācijās un pilsētās”

Par dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2006. gada 31. janvārī. (Ziņotājs: *Tóth János*)

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 424. plenārajā sesijā, kas notika 2006. gada 14. un 15. februārī (14. februāra sēdē), ar 139 balsīm par, 2 balsīm pret un 4 atturoties, ir pieņēmusi šādu atzinumu.

1. Priekšlikumi

1.1 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja aicina šajā atzinuma pausto iekļaut materiālā, kas tiek sastādīts, pārskatot Balto grāmatu (KOM(2001)370) “Eiropas satiksmes politika 2010. gadam: laiks pieņemt lēmumu”.

1.2 Pasažieru staciju vieta dzelzceļa infrastruktūrā ir nopietni jāpārskata, jo īpaši tādēļ, ka tās ir gan dzelzceļa infrastruktūras, gan pilsētas pakalpojumu daļa, kā arī Eiropas arhitektūras mantojums.

1.3 Stacijām izvirzītās prasības izskatāmas, saskaņojot plašu profesionālo aprindu un sabiedrības viedokļus, ņemot vērā trešās tūkstošgades tehnoloģisko un tehnisko attīstību. Pamatojoties uz reālām prasībām, Savienības, dalībvalstu un reģionālā līmenī jānosaka alternatīvas regulējošās formas, turklāt ievērojot subsidiaritāti.

1.4 Izstrādājot Savienības regulējumu, tajā jāiekļauj prasības attiecībā uz pasažieru drošības vispārējo uzlabošanu, kā arī attiecībā uz drošību pret terorisma aktiem starptautisko pasažieru pārvadājumu stacijās.

1.5 Staciju attīstība ir jāuzsver kā nozīmīga joma, jo īpaši tādēļ, ka tādi projekti palīdz attīstīt jauno dalībvalstu sociālās un ekonomiskās kohēzijas iespējas.

1.6 Iesaistot Eiropas Investīciju banku (EIB), jāizskata starptautisko dzelzceļa staciju valsts un privātās partnerības un citu atbilstoši strukturētu projektu finansēšanas iespējas.

1.7 Jārūpējas par to, lai stacijas pirmām kārtām pildītu to pamatfunkciju, kas ir saistīta ar satiksmi, nevis kļūtu par citu darbības veidu — tādu kā patērētājs un tirdzniecība — centriem.

1.8 Ir jāpārlicinās, ka staciju attīstība notiek, saglabājot esošās darba vietas, kā arī veicinot jaunu darba vietu radīšanu. Bez šaubām, jāņem vērā ne tikai šādu projektu tiešā, bet arī to netiešā ietekme.

1.9 Jānodrošina, lai dzelzceļa staciju uzturēšana un to attīstība būtu prioritāte ne vien lielu pilsētu un starptautiskos pasažieru pārvadājumus apkalpojošo staciju gadījumā, bet arī vietās, kur tās apkalpo visatpalikušāko reģionu iedzīvotājus un pasažierus.

2. Ievads

2.1 Formulējot īsi, var teikt, ka stacija ir dzelzceļa satiksmes “skatlogs”.

2.2 Satiksmes politikas vispārējie mērķi pamatā tika apstiprināti 2001. gada izdotajā Baltajā grāmatā ar nosaukumu “Eiropas satiksmes politika 2010. gadam: laiks pieņemt lēmumu” (KOM(2001)370), tomēr pastiprināti uzsverot, ka jāattīsta satiksmes veidi, kas var atvieglot autoceļu satiksmi, kā arī to, ka satiksmes politikas fokusā jābūt lietotājam.

2.3 Dzelzceļa staciju nozīme preču, personu un pakalpojumu brīvā apritē ir būtiska. Stacijas var palīdzēt panākt, lai pasažieru pārvadājumi noritētu pēc iespējas ātri, efektīvi, bez traucējumiem un būtu visiem pieejami. To var nodrošināt netraucēta vienota iekšējā tirgus darbība, administratīvo šķēršļu izskaušana un vienlīdzīga konkurence.

2.4 Savienības satiksmes politika ir arī svarīgs līdzeklis ceļā uz sociālo kohēziju, jo īpaši ņemot vērā godīgu konkurenci, satiksmes drošības uzlabošanu, kā arī uzsverot ietekmes uz vidi un citus vides apsvērumus.

2.4.1 Sakarā ar dzelzceļa nozīmes atjaunošanu Baltajā grāmatā teikts, ka dzelzceļa nozare ir kompleksa: no vienas puses, tai raksturīgi jaudīgi, ātrgaitas dzelzceļa pārvadājumu tīkli un modernas stacijas, no otras puses, bieži vien pasažieriem jāizmanto atpalikuši, nemūsdienu pakalpojumi, kad viņus apkalpo dažviet nolaistās, nedrošās stacijās, kur vienviet jaucas vietējās satiksmes maršruti un pārpildīti starppilsētu vilcieni, un nereti vilcieni kavējas.

2.4.2 Baltajā grāmatā ierosināts ar investīciju palīdzību atbalstīt ātrgaitas dzelzceļa un gaisa satiksmes kopīgu funkcionēšanu, jo īpaši ņemot vērā tās stacijas, kas apkalpo arī lidostu pasažierus. Dokumentā vairākkārt norādīts uz staciju nozīmi, sniedzot pakalpojumus, kas atvieglo pasažieru pārvietošanos, īpaši uzsverot bagāžas operācijas.

2.5 Pieņemot pirmo un otro dzelzceļa paketi ⁽¹⁾, Savienība pakāpeniski virzījās uz preču pārvadājumu liberalizāciju un vēlāk arī uz kvalitātes prasību harmonizāciju. EESK cer, ka arī trešajai paketei būs līdzīga ietekme. Kopienai vēl jāizstrādā un jāveic pasākumi pasažieru pārvadājumu jomā. Šis atzinums saistāms ar starptautisko pasažieru pārvadājumu kvalitātes normu izstrādi un to ieviešanu dalībvalstīs.

3. Regulējošā vide

3.1 Eiropas Kopiena attiecībā uz dzelzceļu ir pieņēmusi vairākas regulas un direktīvas. Tādas ir, piemēram, Regula par Dzelzceļa aģentūras izveidi ⁽²⁾ un Direktīvas par dzelzceļa drošību ⁽³⁾, infrastruktūru ⁽⁴⁾, kapacitātes sadalījumu ⁽⁵⁾, savietojamību ⁽⁶⁾, kā arī Kopienas dzelzceļu attīstību ⁽⁷⁾. Tādējādi var secināt, ka tiesību akti uz dzelzceļa stacijām attiecas tikai netieši.

3.2 Komisijai galvenokārt rūp vienotas tehnisko standartu prasības (piemēram, vienots platformu augstums, lai tās varētu izmantot arī cilvēki ar kustību traucējumiem — Direktīva EK

2001/16). Savietojamību veicina dzelzceļa elektrības piegādes sistēmu, drošības sistēmu un citu tehnisko prasību harmonizācija, kā arī vienotas prasības lokomotīvu vadītāja apliecības iegūšanai. Pašreiz nepietiekamā dzelzceļa konkurētspēja daļēji skaidrojama ar to, ka atšķirīgo tehnisko prasību dēļ uz dažu valstu robežām vilcieniem ir jāgaida (piemēram, sliežu platums, tehniskas izmaiņas lokomotīvē, mašīnista maiņa).

3.3 Sakarā ar stacijām, īpaši svarīgas ir direktīvas, kuru fokusā ir pasažieru drošība un tiesības. (piemēram, EK 2001/16). Tāda ir trešā dzelzceļa tiesību aktu pakete, kuras mērķis ir pasažieru tiesību īstenošana — daļēji tādēļ, lai viņi laicīgi, ērti un attiecīgi informēti varētu iegādāties biļetes (un, ja iespējams, no tām atteikties, saņemot atpakaļ izdoto summu), kā arī, lai viņiem būtu skaidri saprotami ar attiecīgo biļeti saistītie nosacījumi. Direktīvu mērķis ir arī staciju drošības uzlabošana. Lielu pilsētu stacijas un pat vilcienu sastāvi bieži ir vietas, kur notiek noziedzīgi nodarījumi, jo īpaši diennakts laikā, kad vilcienu kustība nav liela. Pastiprinātu drošības pasākumu ieviešana, kā arī palīdzības sniegšana, ko veic stacijas vai vilciena personāls gadījumā, kad tiek veiktas nevēlamas darbības, noteikti pozitīvi ietekmētu vēlmi ceļot.

3.4 EESK savā darbībā regulāri seko Komisijas darbam un arī sakarā ar dzelzceļa satiksmi ir izstrādājusi atzinumus, kuros cita starpā skatīti sociālie aspekti, finansēšanas jautājumi, lielu pilsētu reģioni, Eiropas transporta tīkli ⁽⁸⁾.

4. Dzelzceļa stacija un kombinētā satiksme

4.1 Dzelzceļa stacijas kā kombinētās satiksmes mezgli

4.1.1 Lai dzelzceļa staciju, kuru loma pakāpeniski mazinājas, funkcija pilsētā atkal iegūtu nozīmi, bija nepieciešams, lai parādās ātrgaitas vilcieni (TGV, HST, ICE); vienlaicīgi tika izstrādāta arī Eiropas tīklu (TEN) koncepcija. Kad pasažieru pārvadājumi pa dzelzceļu attālumos, kur agrāk satiksmi praktiski nodrošināja tikai gaisa transports (600 — 800 km), kļuva racionāli, pasažieru skaits dzelzceļa stacijās ne vien pieauga, bet mainījās arī viņu sastāvs, un līdz ar to pieauga stacijas nozīme pilsētas dzīvē.

4.1.2 Otrs faktors, kas nesa izmaiņas izpratnē par dzelzceļa staciju kā satiksmes mezglu, nav saistīts tieši ar ātrgaitas dzelzceļa nozīmi, bet gan drīzāk ar izmaiņām priekšpilsētās, aglomerācijas joslās, kur vienas funkcijas dzīvojamā rajonu vietā izveidojās vairākiem mērķiem kalpojošas, daudzfunkcionālas pilsētu teritorijas. Minētās pārmaiņas, kā arī atzinums, ka autoceļu būvniecība droši vien netiek līdzī pieaugošajai piepilsētu iedzīvotāju svārstmigrācijai, priekšplānā izvirzīja prasību pēc

⁽¹⁾ Pirmā dzelzceļa tiesību aktu pakete: Direktīva 2001/12/EK; OV L 75, 2001. gada 15. martā, 1. lpp.; (EESK atzinums — OV C 209, 1999. gada 22. jūlijā, 22. lpp.); Direktīva 2001/13/EK — OV L 75, 2001. gada 15. martā, 26. lpp. (EESK atzinums — OV C 209, 1999. gada 22. jūlijā, 22. lpp.); Direktīva 2001/14/EK — OV L 75, 2001. gada 15. martā, 29. lpp. (EESK atzinums — OV C 209, 1999. gada 22. jūlijā, 22. lpp.)

Otrā dzelzceļa tiesību aktu pakete: Direktīva 2004/51/EK — OV L 164, 2004. gada 30. aprīlī, 164. lpp. (EESK atzinums — OV C 61, 2003. gada 14. martā, 131. lpp.); Direktīva 2004/49/EK — OV L 164, 2004. gada 30. aprīlī, 44. lpp. (EESK atzinums — OV C 61, 2003. gada 14. martā, 131. lpp.); Regula (EK) 881/2004 — OV L 164, 2004. gada 30. aprīlī, 1. lpp. (EESK atzinums — OV C 61, 2003. gada 14. martā, 131. lpp.) un Regula 2004/50/EK — OV L 164, 2004. gada 30. aprīlī, 114. lpp. (EESK atzinums — OV C 61, 2003. gada 14. martā, 131. lpp.)

Trešā dzelzceļa tiesību aktu pakete: KOM (2004)139 galīgā red., KOM (2004)142 galīgā red., KOM (2004)143 galīgā red., KOM (2004)144 galīgā red., kā arī KOM (2004)140 galīgā red. un SEC(2004)236.

⁽²⁾ Direktīva 2004/881/EK — OV L 164, 2004. gada 30. aprīlis, 1. lpp. (EESK atzinums — OV C 61, 2003. gada 14. martā, 131. lpp.);

⁽³⁾ Direktīva 2004/49/EK — OV L 164, 2004. gada 30. aprīlī, 44. lpp. (EESK atzinums — OV C 61, 2003. gada 14. martā, 131. lpp.);

⁽⁴⁾ Direktīva 2004/881/EK — OV L 164, 2004. gada 30. aprīlis, 1. lpp. (EESK atzinums — OV C 61, 2003. gada 14. martā, 131. lpp.);

⁽⁵⁾ Direktīva 2001/12/EK — OV L 75, 2001. gada 15. martā, 2001. 1. lpp. (EESK atzinums — OV C 209, 1999. gada 22. jūlijā, 22. lpp.) un Direktīva 2004/51/EK — OV L 164, 2004. gada 30. aprīlī, 164. lpp. (EESK atzinums — OV L C 61, 2003. gada 14. martā, 131. lpp.)

⁽⁶⁾ Direktīva 2004/50/EK — OV L 164, 2004. gada 30. aprīlī, 114. lpp. (EESK atzinums — OV C 61, 2003. gada 14. martā, 131. lpp.);

⁽⁷⁾ KOM (2004) 139 galīgā red., ar ko groza 91/440/EEK

⁽⁸⁾ CESE 130/2005, CESE 131/2005, CESE 119/2005 un CESE 120/2005, CESE 257/2005, CESE 1426/2004, CESE 225/2005, CESE 968/2004.

piepilsētu un pilsētu sabiedriskās satiksmes integrēšanas, satiksmes uzņēmumu sadarbības, tarifu, biļešu sistēmu saskaņošanas, pasažieru pārvadājumos nepieciešamo iekārtu kopīgas izmantošanas. Tajā pašā laikā notikumi Parīzes priekšpilsētās 2005. gada beigās parādīja, ka sociālā kohēzija prasa regulāru daudzu līdzekļu izmantošanu un ka attiecīgie procesi vēl nav noslēgušies.

4.1.3 Svarīgi vai dažreiz pat vissvarīgākie minēto tīklu elementi ir piepilsētu dzelzceļi. Tādēļ ir loģiski, ka sarežģītos un savstarpēji krustojošos satiksmes tīklos mazās un lielās dzelzceļa stacijas ideāli pilda pasažieru informācijas sistēmu galveno elementu un mobilitātes centru funkciju.

4.1.4 Lai gan stacijas, kas uzņem priekšpilsētu dzelzceļu satiksmi, nav tās pašas, kuras uzņem TGV vilcienus, abus darbības veidus savieno integrācijas kultūra, un augsta līmeņa modernas kombinētās satiksmes nodrošināšana jaunajās vai pārveidotajās dzelzceļa stacijās ir pamatprasība: gan starp iekšzemes un starptautiskajiem maršrutiem, gan arī starp iepriekš minētajiem un pilsētas satiksmi.

4.2 Kombinētās satiksmes Eiropas normu pieņemšana

4.2.1 Pakāpeniski tiek izstrādātas normas un prasības attiecībā uz dzelzceļa stacijām. Agrāk tās vienoja visu valsti un palīdzēja veidot nacionālo identitāti. Kopīgo identitāti veidoja nevis fiziskā struktūra — lai gan sliežu ceļi minētajam mērķim bija nepieciešami — bet gan stacijas, noteikumi, modeļi un standarti.

4.2.2 Pašreiz mērķis nav visu Eiropas transporta tīklu dzelzceļa staciju standartizācija. Mūsdienu stacijām jābūt tādām, kur eiropisko identitāti atspoguļo nevis ēku, bet gan pakalpojumu standarti. Vissvarīgākajam no minētajiem standartiem jābūt tādai kombinētai komunikāciju izveidei, kas, saglabājot vietējo līdzekļu daudzveidību, atbilst arī kvalitātes prasībām attiecībā uz informācijas sniegšanu pasažieriem daudzvalodu Eiropā un rūpēm par to, lai viņu ceļojums būtu veiksmīgs. Atsevišķi jāatzīmē trīs jomas: standarti attiecībā uz informācijas sniegšanu pasažieriem, kombinēto komunikāciju standarti un funkcionālā mobilitātes centra izveide.

4.2.3 Minētās lietotājiem draudzīgās kvalitātes prasības attiecībā uz Eiropas transporta tīklu (TEN) stacijām jāformulē kā ieviešanai ieteiktas Eiropas līmeņa rekomendācijas, pamatnostādnes, nevis TEN privilēģija, turklāt pilnībā jāievēro arī subsidiaritātes princips. Tādēļ, protams, pašreiz veidojamo standartu ieviešana arī citās stacijās un satiksmes mezglos nebūt nerada

problēmas: tas nevis mazinātu, bet gan paaugstinātu ceļojuma kvalitāti.

5. Attīstības modeļi

5.1 Starptautiskajā salīdzinājumā gandrīz katra valsts dzelzceļa stacijas sāka attīstīt citu iemeslu dēļ (satiksmes vai pilsētu attīstības vajadzības, valsts vai privātā iniciatīva, kā arī dažādi jaukti iemesli). Lielbritānijā, kur staciju attīstība notiek, pamatojoties uz tirgus procesiem, tā notiek (a) tikai pilsētu teritorijās, (b) Londonas iekšienē, (c) nekustamo īpašumu tirgus uzplaukuma laikā, (d) tiek celti gandrīz vienīgi biroji.

5.2 Šveicē ir izstrādāta videi draudzīga nacionālā dzelzceļa un sabiedriskā transporta modernizācijas programma, iekļaujot S-Bahn sistēmas (Cīrihe, Bāzele, Berne), un, lai gan dzelzceļa darbības finansiālās grūtības lika izmantot staciju tuvumā esošos īpašumus, tas tika veikts nevis tos pārdodot, bet gan īstenojot kopīgi ar dzelzceļu izstrādātas programmas (tādējādi ieguva ne tikai ieguldītāji, bet arī pilsēta, pašpārvalde un dzelzceļš).

5.3 Zviedrijā iniciatīvu uzsāka privatizētais, bet ne sadalītais dzelzceļš partnerībā ar pašvaldībām. Mērķis bija ceļojumu centru izveide: vilciens, autobuss, taksometrs, stāvvietas zem viena jumta. Vienošanās tātad skāra vietējās iestādes un dažādus satiksmes veidus.

5.4 Francijā galvenais dzinējspēks bija valdības lēmums par TGV izveidi, kas nozīmēja arī iespēju izveidot satiksmes līnijas uz Parīzi. Vietējais līmenis iesaistījās, lobējot par tiesībām izveidot pieturas.

5.5 Nīderlandē satiksmes un vides aizsardzības iestādes un dzelzceļš saskaņā ar koncentrētas pilsētu attīstības principu un atbalsta sniegšanu sabiedriskajam transportam 1986. gadā izsludināja dzelzceļa staciju apkārtnes attīstības programmu. Pirms privatizācijas dzelzceļš un pašvaldības citus partnerus varēja iesaistīt tikai ar grūtībām.

5.6 Minētie piemēri rāda, ka plānojot ir svarīgi jau sākumā paredzēt satiksmes mezgla un vietējās (pilsētas) intereses, nepieļaujot tikai vienas puses interešu izpaušmi. Tāpat arī tirgus un finanšu apsvērumi jāapvieno ar plašākajām pilsētas un tīkla interesēm, lai novērstu to, ka attīstību nosaka tikai īstermiņa konjunktūras intereses, vai tieši pretēji, tālejošos plānos izpaliek finansētāja apsvērumi. Pētījumi rāda, ka vienošanās vieglāk panākamas tad, ja staciju ceļ jaunā vietā (Lille), tā kā citur progresu daudzkārt lielā mērā apgrūtina dažādās pastāvošās intereses.

6. Attīstības tendences ES

6.1 Šķiet pamatoti Eiropas Komisijā izveidot tādu horizontālo sadarbību, kas tās darbiniekiem dod iespēju Struktūrfondu ietvaros īstenojamo projektu pārskatam pa nozarēm. Minētais pārskats dos iespēju pa nozarēm noteikt to, kādā apmērā attiecīga darbība vai nozare var saņemt Savienības atbalstu.

6.2 Šķiet, ka dienas kārtībā jāpatur jautājums par to, cik lielā mērā ātrgaitas dzelzceļu attīstība ir veicinājusi pretrunīgo situāciju, kad vienlaikus pastāv gan tradicionālais, gan modernais dzelzceļš. Sakāpinātā interese par modernā dzelzceļa tīklu izveidi skaidrojama ar to, ka tie attīstījās atrauti no parasto dzelzceļu sistēmas. Tā kā ātrgaitas dzelzceļu tīklu izveide ir ļoti dārga, tie atņem līdzekļus citiem iespējamiem projektiem. Piemēram, Francijā sakarā ar TGV attīstīšanu parastā dzelzceļa infrastruktūra atsevišķos posmos tik ļoti pasliktinājās, ka daudzos posmos vajadzēja ieviest ātruma ierobežojumus. Lietotājiem (pasažieriem un kravu pārvadātājiem) tas nozīmē ievērojamu laika zudumu. Jašaubās, vai to kompensē ātrgaitas dzelzceļu lietotāju iegūtais laiks.

6.3 Sociālās kohēzijas, atpalikušo reģionu integrācijas politikas mērķiem daudz svarīgāka ir parasto dzelzceļu līniju attīstība, jo ātrgaitas vilcieni tikai aiztraucas minētajām teritorijām garām, nedodot tām iespēju šajā satiksmē iekļauties. Papildus ātrgaitas dzelzceļu celtniecībai vairāk jāpievēršas parasto dzelzceļa maršrutu un tos apkalpojošās infrastruktūras atjaunošanai (*upgrade*). Vieta, kur pasažieru vispirms saskaras ar minēto attīstību un jauninājumiem, ir stacija.

7. Dzelzceļa staciju attīstība

7.1 Pastāv nopietni draudi, ka lieli ieguldījumi un īstermiņa intereses — kaut vai tikai spekulāciju ar nekustamajiem īpašumiem dēļ — var gūt virsroku tieši pār dzelzceļu pasažieru un pilsētu patiesajām interesēm. Piemēram, atsaucoties uz dzelzceļa nerentabilitāti, tiek pārdotas vērtīgas iekšpilsētas teritorijas un kādreizējā dzelzceļa vietā paceļas biroju ēkas un tirdzniecības centri. Tādēļ ir vērts ņemt vērā šādus apsvērumus.

7.2 Ne tikai ātrgaitas dzelzceļa, bet arī katra starptautiskā dzelzceļa, arī visu Eiropas transporta tīkla elementu liela priekšrocība ir tā, ka tie tieši savieno dažādu pilsētu centrus.

7.3 Tieši iekšpilsētā ir pamats izveidot tādu intensīvu sabiedrisko transportu, kas dzelzceļa staciju labi savieno ar visām pilsētas daļām.

7.4 Dzelzceļa stacija ir vieta, kas dažādiem, kopīgi funkcionējošiem satiksmes veidiem var kalpot par mobilitātes un informācijas centru.

7.5 Ir mērķtiecīgi izveidot saikni starp iekšpilsētas staciju un lidostu.

7.6 Dzelzceļa teritorija nav jāizmanto atsevišķi, bet gan kopā jāizvērtē minētās teritorijas izvietojums pilsētā un loģistikas apsvērumi, lai, maksimāli izmantojot tās vērtību, īstenotu pilsētas ilgtermiņa intereses.

7.7 Pieredze rāda, ka pilsētas vides un dzelzceļa stacijas funkciju asās atšķirības pakāpeniski izzūd, un dzelzceļa stacija darbojas rentabli un kļūst par pievilcīgu pilsētas sabiedrisko telpu, tieši uzņemot daudzās pilsētas apkalpojošās funkcijas.

7.8 Neskatoties uz to, ātrgaitas dzelzceļa stacijai vispiemērotākā nav kāda no galvenajām pasažieru stacijām. Ņemot vērā līdz šim zināmos sekmīgos piemērus, enerģiju, ko rada dzelzceļa un pilsētas attīstība, visveiksmīgāk var izmantot, pilsētas iekšienē — bet ārpus tās vēsturiskā centra — izveidojot jaunu centru. Tajā pašā laikā jāsaprot arī, ka visbiežāk minētie piemēri, tostarp Lille, ir īpaši un ārkārtēji gadījumi, kurus droši vien nevar atkārtot.

7.9 Piemēri vispārīgi apliecina, ka, modernizējot starptautiskās dzelzceļa stacijas, valsts, pilsētas pārvalde un uzņēmēju kapitāls sadarbībā ar dzelzceļa sabiedrību var izveidot visaptverošas vērtības radošus attīstības projektus.

Briselē, 2006. gada 14. februārī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Priekšlikums Padomes Direktīvai par akvakultūras dzīvniekiem un to produktiem izvirzītajām veterinārsanitārajām prasībām, kā arī par noteiktu ūdensdzīvnieku slimību profilaksi un kontroli un priekšlikums Padomes lēmumam, ar ko groza Padomes Lēmumu 90/424/EEK par izdevumiem veterinārijas jomā"

KOM(2005)362 galīgā red. — 2005/0153 un 0154 (CNS)

(2006/C 88/04)

Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 37. pantu 2005. gada 15. septembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par augstāk minēto tematu

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2006. gada 25. janvārī Ziņojumu sniedza **Fakas** kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 424. plenārajā sesijā, kas notika 2006. gada 14. un 15. februārī (14. februāra sēdē), ar 145 balsīm par un 1 atturoties pieņēma šādu atzinumu.

1. Secinājums

1.1 EESK uzskata, ka izvirzītie priekšlikumi ir solis pareizajā virzienā un tā atbalsta ierosinātos pasākumus ūdensdzīvnieku noteiktu slimību profilaksei un kontrolei.

2. Paskaidrojums

2.1 Akvakultūras apsaimniekošana ir ļoti nozīmīga Kopienas nozare, īpaši lauku un piekrastes rajonos. ES akvakultūras nozarē 2004. gadā ieguva zivis, gliemjus un vēžveidīgos vairāk nekā 2,5 miljardu eiro vērtībā. Tomēr slimību rezultātā (mirstība, vāja augšana un kvalitātes pazemināšanās) radušies finanšu zaudējumi tiek lēsti 20 % apmērā no produkcijas vērtības. Priekšlikuma mērķis ir ieviest laikmetīgus un mērķtiecīgus tiesību aktus ar nolūku samazināt minētās izmaksas; tās samazinot tikai par 20 %, rezultātā iegūtu pievienoto vērtību 100 miljoni eiro gadā.

2.2 Pastāvošie tiesību akti tika izstrādāti pirms divdesmit gadiem, kad ES bija tikai divpadsmit dalībvalstis. To galvenais mērķis bija toreizējās ES akvakultūras galveno sugu — proti, lašu dzimtas zivju (foreļu un lašu) un austeru — audzēšanas aizsardzība. Tagad šie tiesību akti ir jāatjaunina, atspoguļojot paplašinātās ES teritorijā sastopamo plašāka spektra akvakultūras apsaimniekošanas praksi un tajā mītošās sugas un ņemot vērā nozīmīgās izmaiņas minētajā nozarē, kā arī zinātnes sasniegumus šajā jomā un iegūto pieredzi, piecpadsmit gadu garumā piemērojot jau eksistējošos tiesību aktus. Minētie noteikumi ir jāatjaunina arī tādēļ, lai ES noteikumus saskaņotu ar starptautiskiem nolīgumiem un normām (piemēram, PTO līgums par sanitāro un fitosanitāro pasākumu piemērošanu un Starptautiskās organizācijas dzīvnieku veselībai (OIE) normas).

3. Pamatojums

3.1 Ar šo priekšlikumu tiks atcelti esošie primārie tiesību akti (Padomes Direktīvas 91/67/EEK, 93/53/EEK un 95/70/EK), un minētās trīs direktīvas aizstās viena jauna direktīva. Jaunās direktīvas mērķis ir atjaunināt, pārstrādāt un konsolidēt dzīvnieku veselības noteikumus attiecībā uz tirdzniecību ar akvakultūras produktiem, ieskaitot slimību profilaksi un kontroli, nolūkā uzlabot ES akvakultūras ražotāju konkurētspēju.

3.2 Tajā ir ietvertas vispārīgas prasības akvakultūras ražotnēm un pārstrādes uzņēmumiem, tādas kā licenču izsniegšana un noteikumi attiecībā uz to darbību.

3.3 Tajā ir paredzēti dzīvnieku veselības noteikumi tirdzniecībai ar akvakultūras dzīvniekiem un produktiem, kā arī veselības noteikumi attiecībā uz akvakultūras dzīvnieku importu Kopienā no trešām valstīm.

3.4 Ir ierosināti noteikumi noteiktu slimību noteikšanai un kontrolei, kā arī no slimībām brīvu zonu pasludināšanas noteikumi.

3.5 Ir jāievieš noteikumi arī attiecībā uz kompetentām dalībvalstu iestādēm un laboratorijām, un pamatnostādnes ir noteiktas arī pielikumos.

3.6 Priekšlikuma juridiskais pamats ir Līguma 37. pants. Ir jāpiemēro proporcionalitātes princips, un ir sagaidāms, ka finansiālā ietekme uz Kopienas budžetu būs ierobežota.

3.7 Minētā priekšlikuma ietekme uz budžetu izpaudīsies galvenokārt divās jomās:

a) ekonomiskā kompensācija saistībā ar slimību kontroli un

b) primāro tiesību aktu ieviešana, kā arī sekundāro tiesību aktu pieņemšana un pārvaldība.

3.8 Otrajā priekšlikumā Padomes lēmumam ir paredzēti nepieciešamie grozījumi pastāvošajā kārtībā attiecībā uz Kopienas finanšu ieguldījumu Padomes Lēmumā 90/424/EEK izklāstītajos veterinārajos pasākumos akvakultūras dzīvniekiem, lai ņemtu vērā priekšlikumus attiecībā uz jaunu ūdensdzīvnieku veselības direktīvu un Eiropas Zivsaimniecības fondu.

3.9 Saskaņā ar otro priekšlikumu dalībvalstīm ir atļauts izmantot finanšu līdzekļus no darbības programmām atbilstoši Eiropas Zivsaimniecības fonda III sadaļai par akvakultūras dzīvnieku noteiktu slimību apkarošanu un izskaušanu.

3.10 Finansiālā atbalsta sniegšanas kārtībai ir jāatbilst pastāvošajai kārtībai, kas piemērojama finanšu ieguldījumiem attiecībā uz sauszemes dzīvnieku slimību uzraudzību un izskaušanu.

3.11 Proporcionalitātes princips, kā arī juridiskais pamats — Līguma 37. pants –, attiecas arī uz otro priekšlikumu.

3.12 Saskaņā ar otro priekšlikumu turpmāk Kopienas finanšu ieguldījumu ūdens dzīvnieku slimību izskaušanā nodrošinās no Eiropas Zivsaimniecības fonda (KOM (2004) 497, 32. pants). Priekšlikuma ietekmi uz Eiropas Zivsaimniecības fondu aplēst ir sarežģīti, jo tā būs atkarīga no slimību piemeklēto saimniecību lieluma, saimniecībā(s) turēto dzīvnieku vērtības utt.

4. Vispārējās piezīmes

4.1 Pašreizējie Kopienas tiesību akti attiecas tikai uz lašu, foreļu un austeru audzēšanu. Kopš šo tiesību aktu pieņemšanas akvakultūras nozare (vēžveidīgo, divvāku gliemju, ēdamo gliemežu utt. audzēšana) ir būtiski attīstījusies. Tādēļ EESK uzskata par vēlamu un nepieciešamu grozīt tiesību aktus, lai to noteikumi aptvertu arī citus akvakultūras ražotāju audzētos ūdensdzīvniekus.

4.2 EESK minētos priekšlikumus atbalsta, jo tie ir nozīmīgs ieguldījums ūdensdzīvnieku slimību profilaksē un kontrolē.

4.3 EESK uzskata, ka, lai nodrošinātu akvakultūras nozares racionālu attīstību un paaugstinātu ražīgumu, ūdensdzīvnieku veselības noteikumi jānosaka Kopienas līmenī. Šie noteikumi ir nepieciešami, lai veicinātu iekšējā tirgus pabeigšanu un novērstu infekcijas slimību izplatīšanos. Tiesību aktiem ir jābūt elastīgiem, un tajos ir jāņem vērā akvakultūras nozares attīstība un tās daudzveidība.

4.4 EESK uzskata, ka Kopienas līmeņa pasākumiem ir jāiet kopā ar mēģinājumiem paaugstināt dalībvalstu kompetento iestāžu un akvakultūras ražotņu izpratni un gatavību īstenot ūdensdzīvnieku slimību profilakses, kontroles un izskaušanas pasākumus.

4.5 Pašreizējā ES licenču izsniegšanas sistēma ir īpaši strikta, izvirzot daudz stingrākas prasības nekā tās ir ES konkurentiem. Tas ietekmē nozares dzīvotspēju. EESK uzskata, ka minētās prasības jau ir iekļautas ierosinātajā uzņēmumu reģistrā, kas ietver informāciju par katra uzņēmuma ražošanas sistēmu, akvakultūras uzņēmējdarbības veicēju un esošo akvakultūras licenci.

4.6 Ir jānodrošina, lai Kopienā ūdensdzīvnieku slimības neizplatītos. Tādēļ ir būtiski ieviest saskaņotus dzīvnieku veselības noteikumus akvakultūras produktu nokļūšanai tirgū un sastādīt slimību un pret slimībām uzņēmīgu sugu sarakstu.

4.7 EESK uzskata, ka, lai savlaicīgi varētu konstatēt ūdensdzīvnieku slimību katru iespējamu uzliesmojumu,

personām, kas kontaktējas ar pret slimībām uzņēmīgo sugu ūdensdzīvniekiem, jāuzliek par pienākumu ziņot kompetentajai iestādei par katru aizdomīgo gadījumu.

4.8 Dalībvalstīs jāveic gan plānotas, gan negaidītas pārbaudes, kā arī pārbaudes nepieciešamības gadījumā nolūkā nodrošināt to, ka akvakultūras uzņēmējdarbības veicēji zina un piemēro vispārējos noteikumus par slimību kontroli.

4.9 Zināšanas par līdz šim nepazīstamām ūdensdzīvnieku slimībām pastāvīgi papildinās. Tādēļ EESK uzskata, ka ir būtiski visas dalībvalstis un Komisiju informēt par nepazīstamas slimības klātbūtni vai aizdomām par tās izcelšanos un ir būtiski tām paziņot par jebkādiem veiktajiem kontroles pasākumiem.

4.10 Lai garantētu ūdensdzīvnieku veselību Kopienā, ir jānodrošina, lai Kopienas teritoriju šķērsojoši dzīvū ūdensdzīvnieku pārvadājumi atbilstu būtiskām veselības prasībām. Papildus tam ir jānodrošina, ka no trešām valstīm importēti akvakultūras dzīvnieki un produkti nav inficēti ar infekcijas slimībām.

5. Īpašas piezīmes

5.1 EESK piekrīt viedoklim, ka attiecībā uz tirdzniecību ar dekoratīvajiem un citiem ūdensdzīvniekiem, kuru dzīves apstākļi (akvārijos vai dižos) ir pakļauti kontrolei, īpaši noteikumi nav jāaizstrādā. Tomēr, ja ūdensdzīvnieki tiek turēti ārpus noslēgtām sistēmām vai akvārijiem vai tie nonāk tiešā kontaktā ar Kopienas dabiskajiem ūdeņiem, EESK uzskata, ka ir jāpiemēro pašreizējās direktīvas vispārējie veselības noteikumi. Tas attiecas īpaši uz karpu populācijām (*Cyprinidae*), jo tādas bieži izplatītās dekoratīvās zivis kā koi-karpa ir uzņēmīgas pret noteiktām slimībām.

5.2 Dalībvalstīm ir jāizstrādā noteikumi par direktīvas noteikumu pārkāpšanas gadījumos piemērojamajiem sodiem. EESK uzskata, ka šādiem sodiem ir jābūt efektīviem.

5.3 5. panta 2. punktā ir noteikts, ka, pirms dalībvalsts nolemj nepiešķirt licenci akvakultūras ražotnei saskaņā ar 4. pantu, ir jāapsver riska mazināšanas stratēģijas, ieskaitot attiecīgās uzņēmējdarbības iespējamo pārvietošanu citā vietā. Tomēr EESK apzinās, ka pārvietošana citā vietā bieži nav iespējama gadījumā, kad ūdens rezervuāros savvaļas zivju populācijas vidū atrodas zoonozes izraisītāji. EESK uzskata, ka šādu slimību risku var mazināt, ievērojot likumīgu apsaimniekošanas praksi, turot šādas populācijas noslēgtās un uzraudzītās audzēšanas iekārtās, uzturot labus higiēnas apstākļus un piemērojot dzīvnieku veselības pārraudzības sistēmu un citus Padomes pašreizējā direktīvā ierosinātos pasākumus.

Briselē, 2006. gada 14. februārī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam, ar kuru izveido Eiropas Bēgļu fondu laika posmam no 2008. līdz 2013. gadam kā daļu no vispārīgās programmas “Solidaritāte un migrācijas plūsmu pārvaldība””

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam, ar kuru izveido Ārējo robežu fondu laika posmam no 2007. līdz 2013. gadam kā daļu no vispārīgās programmas “Solidaritāte un migrācijas plūsmu pārvaldība””

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam, ar kuru izveido Eiropas Trešo valstu piederīgo integrācijas fondu laika posmam no 2007. līdz 2013. gadam kā daļu no vispārīgās programmas “Solidaritāte un migrācijas plūsmu pārvaldība””

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam, ar kuru izveido Eiropas Atgriešanās fondu laika posmam no 2008. līdz 2013. gadam kā daļu no vispārīgās programmas “Solidaritāte un migrācijas plūsmu pārvaldība””

KOM(2005)123 galīgā red. — 2005/0046 (COD) — 2005/0047 (COD) — 2005/0048 (CNS) — 2005/0049 (COD)

(2006/C 88/05)

Saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu Padome 2005. gada 20. jūlijā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par augstāk minētiem tematiem.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsonības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2006. gada 24. janvārī (ziņotāja: LE NOUAIL-MARLIÈRE kdze).

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 424. plenārajā sesijā, kas notika 2005. gada 14. un 15. februārī (14. februāra sēdē), ar 125 balsīm par, 2 balsīm pret un 11 atturoties, ir pieņēmusi šādu atzinumu.

1. Komisijas projekts un paziņojuma mērķi

1.1 Papildus citiem priekšlikumiem⁽¹⁾ arī paziņojumā, ar kuru izveido pamatprogrammu “Solidaritāte un migrācijas plūsmu pārvaldība”, ierosināts izveidot programmu dokumentos “Finanšu plāns 2007.—2013. gadam”⁽²⁾ un “Paplašinātās Savienības politiskie izaicinājumi un budžeta līdzekļi (2007.—2013.)”⁽³⁾ paredzēto pasākumu īstenošanai; pēdējā minētajā dokumentā (skat. EESK atzinumu, ziņotājs — DASSIS kgs⁽⁴⁾) ierosināts Eiropas brīvības, drošības un tiesiskuma telpai kopā (3. budžeta pozīcija: “Pilsonība, brīvība, drošība un tiesiskums”) 2006. gadā paredzēt saistību asignējumu 1 381 miljonu *eiro* apmērā, kam vajadzētu pakāpeniski pieaugt līdz 3 620 *eiro* summai 2013. gadā.

1.2 Priekšlikumu kopuma mērķis ir vienlīdz intensīvi atbalstīt visas trīs jomas — brīvību, drošību un tiesiskumu —, attiecībā uz tām īstenojot līdzsvarotu pieeju, kas balstīta uz demokrātijas principiem, pamattiesību un pamatbrīvību ievērošanu.

1.3 No sākumā ierosinātās kopējās summas (9 500 miljoni *eiro*) pamatprogrammai “Solidaritāte un migrācijas plūsmu pārvaldība” laika posmā no 2007. līdz 2013. gadam pavisam bija paredzēta summa 5 866 miljonu *eiro* apmērā; no šīs summas 1 184 miljoni *eiro* paredzēti patvērumam, 759 miljoni *eiro* — Atgriešanās fondam, 1 771 miljoni *eiro* — trešo valstu piederīgo integrācijai un visbeidzot 2 152 miljoni *eiro* — ārējo robežu pārvaldībai. Dalībvalstīm un Kopienas tiešajiem pasāku-

miem (NVO un projektiem) piešķirtās summas nevar pārnest no viena fonda uz citu.

1.4 Pamatprogramma “Solidaritāte” neaptver aģentūras un citus brīvības, drošības un tiesiskuma jomas Kopienas instrumentus kā, piemēram, Eiropas Aģentūru operatīvās sadarbības vadībai pie ārējām robežām, kura darbojas jomā, uz kuru attiecas gan ierosinātā pamatprogramma, gan jaunais finanšu plāns, kā arī *eurodac* sistēma (digitālo pirkstu nospiedumu salīdzināšanai), vīzu informācijas sistēma un Šengenas informācijas sistēma (SIS II). Minētās informācijas sistēmas atbilst ilgtermiņa saistībām, kuru spēkā esamības termiņš to pamatā esošajos tiesību aktos nav noteikts.

1.5 Pamatprogrammas galvenais mērķis ir pienācīgi saskaņot katrā rīcības jomā īstenotos pasākumus, sasaistot politiskos mērķus un pieejamos resursus. Komisija iecerējusi vienkāršot un racionalizēt pašlaik pieejamo finansiālo atbalstu. Pamatprogrammai būtu arī jāstiprina prioritāšu izvirzīšanas caurskatāmība un elastīgums.

1.6 Saskaņā ar šo projektu Eiropas Savienības finanšu solidaritātei vajadzētu šādi kalpot četriem pilāriem, kuri veido vienotu un līdzsvarotu pieeju migrācijas plūsmām:

⁽¹⁾ KOM(2005)122, KOM(2005)124.

⁽²⁾ KOM(2004)487, 14.7.2004. (tos pagaidām vēl nav pieņēmusi Padome).

⁽³⁾ KOM (2004)101, 10.2.2004.

⁽⁴⁾ EESK 15.9.2004. atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam — Mūsu kopējās nākotnes veidošana: paplašinātās Eiropas politikas izaicinājumi un budžeta līdzekļi laika posmā no 2007. līdz 2013. gadam” (KOM(2004) 101 galīgā red.) (OV C 74/2005).

— pamatojoties uz Šengenas līgumiem, izveidot vienotu integrētu robežu pārvaldes sistēmu dalībvalstīm, kuras pievienojušās līgumam: “Ārējo robežu fonds laika posmam no 2007. līdz 2013. gadam”;

- pieņemt Eiropas rīcības programmu repatriācijai, kā nolemts 2002. gadā⁽⁷⁾: “Eiropas Atgriešanās fonds laika posmam no 2008. līdz 2013. gadam”;
- sniegt “uzticamu risinājumu” daudzdimensiju jautājumam par trešo valstu piederīgo integrāciju: “Eiropas Trešo valstu piederīgo integrācijas fonds laika posmam no 2007. līdz 2013. gadam”;
- līdzsvarot dalībvalstu pūliņus bēgļu un pārvietoto personu uzņemšanā: “Eiropas Bēgļu fonds laika posmam no 2008. līdz 2013. gadam”.

1.7 Komisijas priekšlikumam ir pievienots tā ietekmes pētījums⁽⁸⁾.

2. Vispārējās piezīmes

2.1 Lai arī programma atsaucas uz Tamperes sammita un Hāgas programmas nodrošināto konsekvenci, kā arī uz Līguma 62. un 63. pantu, tās plānojošā ietvara pamatā ir tikai nedaudz saskaņotu tiesību aktu, neskatoties uz Padomes centieniem Tamperes programmas ietvaros pieņemt vairākus kopīgus pasākumus⁽⁹⁾. Tā, piemēram, 2004. gada 4. un 5. novembrī notikusī Eiropadome apstiprināja otro daudzgadu programmu kopējas brīvības, drošības un tiesiskuma telpas izveidošanai — t. s. Hāgas programmu.

2.2 Komiteja norāda, ka par spīti “Hāgas programmai” joprojām vēl nepastāv patiešām apmierinoša patiesa kopīga politiska virzība. Atzinumā par tematu “Komisijas paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam — Hāgas programma: desmit prioritātes turpmākajiem pieciem gadiem — partnerība Eiropas atjaunošanai brīvības, drošības un tiesiskuma jomā”⁽¹⁰⁾. Komiteja sīki analizējusi uz Hāgas programmu attiecināmo Komisijas rīcības plānu. Dalībvalstu prakse ievērojami atšķiras, ņemot vērā to ģeogrāfisko situāciju. Dalībvalstis ieņem atšķirīgu nostāju un uzņemas atšķirīgus pienākumus pret Kopienas vai trešo valstu piederīgajiem, un Kopienas iekšienē veido dažkārt pat savstarpēji pretrunīgu vai pilnīgi pretēju katras valsts politiku atkarībā no tā, vai tās ir — pilnībā vai daļēji — vai nav pievienojušās Šengenas līgumam (I un II), Dublinas I un II līgumam⁽¹¹⁾ vai, piemēram, Kopienas programmām ilgtspējīgu risinājumu sniegšanai jautājumā par bēgļu pārcelšanu⁽¹²⁾. Pieredze rāda, ka, lai īstenotu politiku, kuras mērķis ir, no vienas puses, uzlabot attiecīgo praksi un, no otras puses, līdzsvarot un integrēt atbildību vienota mērķa sasniegšanai, nepietiek ar fondu un finanšu instrumentu izveidošanu.

⁽⁷⁾ Padomes 2002. gada 28. novembra sanāksmē.

⁽⁸⁾ SEC (2005)435, 6.4.2005.

⁽⁹⁾ 1999. gada 15.—16. oktobra Tamperes Eiropadomes prezidentūras secinājumi.

⁽¹⁰⁾ EESK 15.12.2005. atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam — Hāgas programma: desmit prioritātes turpmākajiem pieciem gadiem — partnerība Eiropas atjaunošanai brīvības, drošības un tiesiskuma jomā” (CESE 1504/2005) (Ziņotājs: PARIZA CASTAÑOS kgs).

⁽¹¹⁾ EESK 20.3.2002. atzinums par tematu “Priekšlikums Padomes regulai, ar ko paredz kritērijus un mehānismus, lai noteiktu dalībvalsti, kura ir atbildīga par trešās valsts pilsoņa patvēruma pieteikuma izskatīšanu, kas iesniegts kādā no dalībvalstīm”, ziņotājs: SHARMA kgs (OV 125, 27.5.2002.).

⁽¹²⁾ EESK 15.12.2004. atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam par personu, kurām nepieciešama starptautiskā aizsardzība, pārvaldītu iecelšanu uzlabot ilgtspējīgu risinājumu pieejamību”, ziņotājs LE NOUAIL-MARLIÈRE kdze (OV C 157, 28.6.2005.)

2.3 Politiskā vai humanitārā patvēruma jomā drošu trešo valstu saraksta izveidošana joprojām ir pretrunīgs jautājums, īpaši no cilvēktiesību jomā atzīto un humānītārās palīdzības sniegšanā aktīvo NVO puses. Komiteja neuzskata par pareizu patvēruma un imigrācijas jautājumus skatīt vienoti, jo īpaši tādēļ, ka rīcības ierobežojumi un rīcības brīvība šajās jomās būtiski atšķiras.

2.4 Lai arī Komiteja apzinās programmas mērķi nodrošināt visaptverošu un vienotu pieeju, tā atturīgi vērtē to, ka vienā iniciatīvā tiek apskatīti jautājumi par robežu aizsardzību un migrantu integrāciju. Komiteja tomēr uzskata, ka šiem jautājumiem paredzētos līdzekļus jāpārvalda koordinētā un saskaņotā veidā, ņemot vērā šādus apsvērumus:

— pirmkārt, šo divu programmu mērķi atšķiras. Turklāt atšķiras arī to īstenošanas subjekti (valsts varas iestādes, valsts dienestu un migrantu atbalsta apvienības utt.), t. i., līdzekļu saņēmēji. Izņemot gadījumus, kuros valsts iecere ir pēc attiecīgām demokrātiskām debatēm robežu uzraudzību uzticēt privātām aģentūrām, tām deleģējot šo valsts dienestu funkciju, minētie subjekti nebūtu jāvērtē vienādi;

— otrkārt, migrantu integrācija aptver gan valstu rīcības jomas, kurās tās darbojas ar publiskās varas pilnvarām, gan privātās rīcības jomas, kurās darbojas atsevišķi organizētās pilsoniskās sabiedrības dalībnieki (apvienības) un arī paši pilsoņi. ņemot vērā šos dažādos rīcības līmeņus un atšķirīgos pamatprogrammas piešķirto līdzekļu saņēmējus, jādiferencē arī procedūras, rīcības formas un garantijas.

Turklāt, paturot prātā vispārējo mērķi, Komiteja uzstāj, ka abām programmām būtu jābūt pietiekami skaidri nošķirtām, lai novērstu iespējamo sajukumu.

3. Īpašas piezīmes

3.1 Komiteja norāda, ka paziņojuma projekta saturs nevar būt vienāds gadījumā, ja Konstitucionālais līgums ir ratificēts, un gadījumā, ja tas nav panākts, un Pamattiesību harta nav ietverta Līgumā.

3.2 Komiteja pauž atbalstu solidaritātes fondu izveidošanai, bet aicina Komisiju šo procesu pielāgot Hāgas programmas prasībām, ņemot vērā attiecīgo EESK atzinumu⁽¹³⁾.

⁽¹³⁾ Skat. 8. zemsvītras piezīmi.

4. Projekta saskaņotība

Attiecībā uz Paziņojumā ierosinātajiem mērķiem Komiteja nav pārliecināta par dalībvalstu no starptautiskajām tiesībām izrietošo saistību, Eiropas tiesību aktu saskaņotības pakāpes un ierosinātās pamatprogrammas savstarpējo atbilstību.

Atsevišķu neskaidrību dēļ paziņojuma un pamatprogrammas projekts nav pietiekoši pārliecinošs.

4.1 Par paziņojumu

4.1.1 Starp izvirzītajiem mērķiem jāmin patvēruma, imigrācijas un integrācijas jautājumi, daudzdimensiju pieeja, uzticams un ilgtspējīgs risinājums. Lai pilnveidotu Komisijas Zaļajā grāmatā par Savienības pieeju migrācijai pieņemto ekonomisko pieeju⁽¹²⁾, paziņojumā būtu nepieciešams uzlabot sadaļas par individuālajām un vispārējām tiesībām migrācijas jomā, veidojot saikni ar vispārīgo programmu "Pamattiesības un tiesiskums", un tajā ietvert atsauci uz Starptautisko konvenciju par migrējošo strādājošo un viņu ģimenes locekļu aizsardzību⁽¹³⁾.

Komiteja turklāt mudina Komisiju vairāk pamatoties uz Juridisko ekspertu neatkarīgās komitejas katrus 4 gadus izstrādāto novērtējuma ziņojumu, ko iesniedz starpvaldību komitejai, kura nodrošina pārskatītās Eiropas Padomes Sociālās hartas institucionālo uzraudzību, un to ņemt vērā, izvirzot papildu priekšlikumus.

Komiteja piezīmē, ka lielāko daļu struktūrfondu līdzekļu pārvaldīšanu paredzēts deleģēt dalībvalstīm to prerogatīvu ietvaros un saskaņā ar subsidiaritātes principu. Attiecībā uz proporcionalitātes principu, Komiteja, kā jau norādīts tās atzinumā par Hāgas programmas un rīcības plāna vērtējumu, uzskata, ka "Hāgas programma nepārprotami piešķir prioritāti pastāvošo politiku novērtējuma mehānismu izveidei. Pirms šo iniciatīvu īstenošanas ir jāveic detalizēts un neatkarīgs pētījums par to efektivitāti, pievienoto vērtību, proporcionalitāti un leģitimitāti (atbilstība cilvēktiesībām un pilsoņu brīvībām)"⁽¹⁴⁾.

Komiteja arī pauž bažas par to, kāda būs turpmākā rīcība pēc tās 2005. gada 14. jūnijā notikušās NVO un organizētās pilsoniskās sabiedrības apvienību (tostarp sociālo partneru) uzklaušanās par minēto Zaļo grāmatu, kuras laikā liels skaits organizāciju izteica negatīvu nostāju pret tādu ekonomisko pieeju, kas ir svarīgāka par cilvēktiesībām, kā arī aicināja visos aspektos izzināt cilvēciskās, kulturālās, sociālās un juridiskās sekas attiecībā uz uzņemtajiem un uzņemošajiem.

⁽¹²⁾ EESK 9.6.2005. atzinums par tematu "Zaļā grāmata par ES pieeju ekonomiskās migrācijas pārvaldībai" (KOM(2004)811 galīgā red.), ziņotājs: PARIZA CASTANOS kgs (OV C 286, 17.11.2005.).

⁽¹³⁾ EESK 30.06.2004. pašiniciatīvas atzinums par tematu "Starptautiskā konvencija par migrējošiem strādājošajiem", ziņotājs: PARIZA CASTANOS kgs (OV C 302, 07.12.2004.).

⁽¹⁴⁾ EESK 15.12.2005. atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam – Hāgas programma: desmit prioritātes turpmākajiem pieciem gadiem – partnerība Eiropas atjaunošanai brīvības, drošības un tiesiskuma jomā" (CESE 1504/2005) (Ziņotājs: PARIZA CASTANOS kgs, 3.2.20. punkts).

4.1.2 Visbeidzot Komiteja labprāt Komisijas iniciatīvā redzētu ietvertus savos iepriekšējos atzinumos sniegtos ierosinājumus.

4.1.3 Komiteja uzsver, ka ar cilvēku migrāciju saistītos jautājumus nevajadzētu *a priori* uzskatīt par problēmu. Mūsdienu imigrācija veido jaunu politisku, ekonomisku un sociālu realitāti, kas papildina senāko imigrāciju; ar to jātiek galā visai sabiedrībai, respektējot cilvēku tiesības izvēlēties savu likteni dalībvalstu pieņemto un tām saistošo starptautisko, Eiropas un nacionālo tiesību aktu ietvaros⁽¹⁵⁾.

4.1.4 Atgriešanās, ko Komisija uzskata par "risinājumu", nedrīkstētu nozīmēt, ka pretnostatāmas Savienībā "legāli" un "nelegāli" uzturošos trešo valstu piederīgo tiesības. Nelegalitāte nav pastāvīga, brīvi un ar nodomu izvēlēts stāvoklis, lai, iespējams, baudītu hipotētisku statusu. Pastāv vairāki un atšķirīgi nelegalitātes iemesli: Komiteja ir izstrādājusi virkni atzinumu, kuros tā centusies Eiropas iestādēm izskaidrot pastāvošās ekonomiskās problēmas un to upuru stāvokli⁽¹⁶⁾. Atgriešanās politikā jāievēro cilvēktiesības un pamatbrīvības.

4.1.5 Robežu un vīzu "pārvaldībai" nebūtu jāaizēno jautājuma humanitārie, sociālie, politiskie un juridiskie aspekti.

Dzīļiem un ilgstošiem cēloņiem kā, piemēram, Āfrikā uz dienvidiem no Sahāras valdošajam sausumam jāpiemēro citi risinājumi attīstības un sadarbības jomā un cīņā pret klimata pārmaiņām nekā piespiedu atgriešanās nodrošināšanai paredzētie 750 miljoni *eiro* un ārējo robežu pārvaldībai konsulārajā jomā paredzētie 2,15 miljardi *eiro*. Tam drīzāk nepieciešams politisks izvērtējums un cieša apņemšanās īstenot

⁽¹⁵⁾ Šo juridisko pamatu veido visupirms Starptautiskā Cilvēktiesību harta (Vispārējā Cilvēktiesību deklarācija) (tās 13. un 14. pants), 1966. gada Starptautiskais pakts par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām un Starptautiskais pakts par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām un minēto pakta reģionālie protokoli, kas ir atvasināti no Vispārējās Cilvēktiesību deklarācijas, ES Līgums (6.1. un 6.2. pants; saskaņā ar tā Nicas konsolidēto versiju, 6.1. pants nosaka: "Savienība ir dibināta uz brīvības, demokrātijas, cilvēktiesību un pamatbrīvību ievērošanas un tiesiskuma principiem, kas ir kopīgi dalībvalstīm"), Kotonu nolīgums (13. pants) un 1951. gada Ženēvas konvencija par patvēruma tiesībām.

⁽¹⁶⁾ EESK 18.09.2002. atzinums par tematu "Zaļā grāmata par Kopienas politiku attiecībā uz to personu atgriešanos, kuras dalībvalstīs uzturas nelikumīgi" (ziņotājs: PARIZA CASTANOS kgs — OV C 61, 14.03.2003.) un EESK 11.12.2002. atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam par Kopienas politiku attiecībā uz to personu atgriešanos, kuras dalībvalstīs uzturas nelikumīgi" (ziņotājs: PARIZA CASTANOS kgs — OV C 85, 8.4.2003.).

ilgttermiņa rīcību. Tā kā cīņa pret badu un pret sausumu diemžēl nav minēta pat starp tūkstotīgās mērķiem, Komiteja aicina Komisiju un Padomi aktīvi pievērsties šim jautājumam un:

1. izvērst seku novēršanas politiku (atbalsts vietējai lauku attīstībai), īpaši attiecīgajos Kotonū nolīguma un attīstības un sadarbības politikas ietvaros;
2. izstrādāt jaunus priekšlikumus un atbalstīt pastāvošos priekšlikumus starptautiskās sadarbības ietvaros, cīņu pret vides izpostīšanu saistot ar ilgtspējīgu attīstību.

Komiteja izraidašanas pienākuma nodošanu tranzītvalstīm neuzskata par pienācīgu vai pieņemamu risinājumu. Tā uzskata par nepieciešamu uzlabot koordināciju starp Eiropas Savienības iestādēm, no vienas puses, un to trešo valstu iestādēm, kurām piederīgi imigranti, no otras puses. Imigrācijas jautājums arī būtu jāietver Savienības ārējo attiecību jomā.

4.1.6 Brīvu personu kustību nevar "pārvaldīt" (izmantojot to pašu jēdzienu kā paziņojuma nosaukumā) tādā pašā veidā kā finanses vai pakalpojumus.

4.1.7 Komisijas ierosinātie četri finanšu instrumenti dalībvalstu darbības sekmēšanai imigrācijas jomā būtu jāpielieto tā, lai šajā jomā īstenotu saskaņotu politiku, kas aptvertu ne tikai migrācijas plūsmu pienācīgu pārvaldi, bet arī dalībvalstīs legāli uzturošos trešo valstu piederīgo integrāciju saskaņā ar tādiem pašiem noteikumiem, kādus piemēro attiecīgo dalībvalstu pilsoņiem.

Komiteja izmanto iespēju paust nosodījumu sociālajam dempingam, kas var rasties, sniedzot pārrobežu pakalpojumus, tā kā tas ir galvenais legālās imigrācijas ceļš; minētā problēma sakarā ar attiecīgajiem pārejas nosacījumiem attiecas arī uz strādājošajiem no Eiropas Savienības jaunajām dalībvalstīm.

Sociālo partneru un organizētās pilsoniskās sabiedrības organizāciju darbam šajā jautājumā ir būtiska nozīme, un tas būtu jāatbalsta un jāņem vērā.

"Sekundārā nelegālā pārvietošanās": ņemot vērā strikto reglamentāciju un, kā atgādina Komiteja, direktīvu par uzņemšanu, kura 2002. gadā netika pieņemta Padomē par spīti Komitejas un Eiropas Parlamenta paustajam atbalstam, sekundārā "legālā" pārvietošanās tiesību aktos un praksē attiecas uz personām, kas kādā dalībvalstī uzturas vairāk nekā 5 gadus un kuras ir otrreizēji lūgušas uzturēšanās atļauju citā dalībvalstī, vai uz personām, kas kādā dalībvalstī uzturas mazāk nekā 5 gadus un kuras lūgušas īstermiņa uzturēšanās atļauju citā dalībvalstī. Komiteja tādējādi pieņem, ka Komisijas paziņojumā lietotais jēdziens "sekundārā nelegālā pārvietošanās" attiecas uz tādu personu pārvietošanos, kuri Savienības teritorijā uzturas nelegāli, un uz tādu patvēruma meklētāju pārvietošanos, kuriem pirmajā uzņemtajā valstī patvēruma atteikts. Šādām personām ir tiesības gan iesniegt lūgumu (kas gan ne vienmēr tiek atļauts visās dalībvalstīs), gan tiesības uz lūguma individuālu izskatīšanu un uz atbildes lēmuma pārsūdzību tiesā ar lēmuma izpildi atliekošu iedarbību. Atsevišķās dalībvalstīs vai nu šādas pārsūdzības iespējas nepastāv, vai pārsūdzība ir padarīta neiespējama, vai tai nav lēmuma izpildi atliekošas iedarbības. Komiteja saprot, ka Dublīnas I un II līguma (par kuriem ir sagatavots atzinums) izpilde jāsekmē ar attiecīgu finanšu instrumentu. ņemot vērā iepriekšminētos apsvērumus un neskatoties

uz to, ka Komisijai jānodrošina līdzvērtīga līdzekļu piešķiršana un jāsekmē taisnīga atbildības sadale, Komisijai vajadzētu pievērst īpašu uzmanību migrācijas plūsmu spiediena visvairāk apgrūtinātajām dalībvalstīm un ņemt vērā ne tikai to atrašanos pie robežas, bet arī to lielumu (piemēri: Kipra, Malta), vispārējās uzņemšanas spējas (patvēruma, pārcelšana, imigrācija) un labāko praksi to saistību ieviešanā. Paziņojumā nav pietiekoši precīzu pamatnostādņu, kas ļautu taisnīgi sadalīt atbildību. Komisijai nevajadzētu piešķirt finansiālu atbalstu dalībvalstīm, kuras pārtrauc savu uzņemšanas centru darbību vai samazina to ietilpību.

4.1.8 "Integrēta atgriešanās pārvaldība": Komiteja, ņemot vērā savu pilsoniskās sabiedrības pārstāvju strikti konsultatīvas asamblejas raksturu, atzīmē, ka pasākumi attiecas uz cilvēkiem un indivīdiem. Drīzāk būtu jāizvērs miermīlīgiem mērķiem atbilstoša ilgtspējīga sadarbība un jāizvēlas kritēriji, lai noteiktu brīvprātības pakāpi.

4.1.9 Komiteja pauž pārsteigumu par ierosinātajā tekstā lasīto, ka viens no Eiropas Atgriešanās fonda darbības īpašajiem mērķiem varētu būt *"gādāt, lai tiktu sniegts īpašs atbalsts neaizsargātākajām personu kategorijām, piemēram, bērniem un spīdzināšanas, izvarošanas vai citas morālas, fiziskas vai seksuālas vardarbības smagas formas upuriem"*. Jāatgādina, ka Ženēvas konvencija paredz procedūras, individuālas izskatīšanas un pārsūdzību, uz ko minētajām personām ir tiesības. Tā kā Eiropas likumdevējs pieņēmis direktīvu par "statusa noteikšanu" ⁽¹⁷⁾ un dalībvalstis ir pievienojušās Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijai, Komiteja pauž neizpratni par to, kādā veidā uz minētajā situācijā esošām personām varētu attiekties noteikumi par "brīvprātīgu atgriešanos".

⁽¹⁷⁾ Ženēvas konvencija šajā jautājumā ir precīza: ("Šajā konvencijā bēgļa statuss piešķirams ikvienai personai, kas sakarā ar labi pamatotām bailēm no vajāšanas pēc rases, reliģijas, tautības, piederības īpašai sociālai grupai pazīmēm vai politiskās pārliecības dēļ atrodas ārpus savas pilsonības valsts un nespēj vai sakarā ar šādām bailēm nevēlas izmantot minētās valsts aizsardzību; vai personai, kam nav pilsonības un kas, atrodoties ārpus savas parastās mītnes zemes, šādu notikumu rezultātā nespēj vai šādu baiļu dēļ nevēlas tajā atgriezties,") tāpat kā Padomes 2004. gada 29. aprīļa Direktīva 2004/83/EK par minimālajām prasībām, lai kvalificētu trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kā bēgļus vai kā personas, kam citu iemeslu dēļ nepieciešama starptautiska aizsardzība.

4.1.10 Komisijai būtu jāpārdomā kritēriji, kas nosaka brīvprātīgas atgriešanās projekta sekmīgumu. Komiteja saprot, ka šeit runa nav par sadarbību vai par individu personisko plānu īstenošanu, bet gan par repatriāciju pēc attiecīga tiesas vai administratīva lēmuma un lēmuma par atgriešanos un izraidīšanu. Komiteja aizstāv nepieciešamību ievērot un atbalstīt Eiropas Cilvēktiesību konvenciju un Pamattiesību hartu un piemērojamos principus: nevienu personu nedrīkstētu piespiest atgriezties, ja pēc atgriešanās ir apdraudēta viņas dzīvība. Šajā sakarā īpašs uzsvars būtu jāliek uz tiesas pieejamību. Pārsūdzībai vienmēr būtu jāaptur lēmuma izpilde. Saskaņā ar Eiropas Padomes Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas pieeju atgriešanās būtu jāparedz tikai izņēmuma gadījumos. Par to neliecina atsevišķi priekšlikuma ietvertie noteikumi (piemēram finanšu noteikumu 5.1.3. nodaļa).

Komisijai būtu jāierosina sīkāk izstrādāti piemērošanas noteikumi, kas atgriešanās gadījumā nodrošinātu konsultācijas, materiālo atbalstu un citas piemērotas atbalsta formas. Būtu turklāt jāizstrādā noteikumi par neatkarīgu un uzticamu uzraudzību un kontroli pār repatriēto personu drošību, aizsardzību un labklājību.

Briselē, 2006. gada 14. februārī

5. Secinājumi

Patiešām demokrātisks pilsoņu rokās nodots Eiropas nozīmes projekts, kas atbilst Eiropas Savienības un tās iestāžu budžeta procedūrām, un kura pamata ir tiesības:

- Komiteja atbalsta priekšlikumu izveidot Eiropas Fondu trešo valstu pilsoņu integrācijai laika posmam no 2007. līdz 2013. gadam, pagarināt pastāvošā Eiropas Bēgļu fonda darbību, un izveidot Ārējo robežu fondu;
- aicina Padomi atkārtoti izvērtēt un kopā pieņemt priekšlikumu paziņojumam, ar ko pamato vispārīgo programmu "Solidaritāte un migrācijas plūsmu pārvaldība" un lēmumus par īpašu fondu izveidošanu vispārīgās programmas īstenošanai;
- aicina Komisiju Hāgas programmas rīcības plānā ņemt vērā EESK ieteikumus;
- iesaka Padomei un Komisijai nodrošināt šo jauno struktūrfondu darbības pārredzamību, tieši norādot uz saikni starp Hāgas programmu un izvērtējamo paziņojumu.
- aicina, pieņemot lēmumus par šo dažādo fondu izveidošanu, paredzēt konkrētus pasākumus, lai dalībvalstis un pati Komisija, pieņemot ikgadējās un daudzgadu pamatnostādnes, pēc iespējas agrākā stadijā iesaistītu nevalstiskās jomas dalībniekus.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes ieteikumam par pārrobežu mobilitāti Kopienā izglītības un apmācības nolūkā: Eiropas Mobilitātes kvalitātes harta”

KOM(2005)450 galīgā red. — 2005/0179 (COD)

(2006/C 88/06)

Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2005. gada 10. oktobrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par augstāk minēto tematu.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā nodarbinātības, sociālo lietu un pilsonības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2006. gada 24. janvārī. Ziņotājs — CZAJKOWSKI kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 424. plenārajā sesijā, kas notika 2006. gada 14. un 15. februārī (2006.gada 14. februāra sēdē), ar 144 balsīm par un 3 atturoties, pieņēma šādu atzinumu.

1. Ieteikumi

1.1 Komiteja uzskata, ka īpaša uzmanība būtu jāpievērš šādiem aspektiem:

- dalībvalstu gan valsts, gan vietējā līmenī sniegtajai informācijai par programmām;
- informācijai par dalībnieku iespēju vienlīdzību;
- informācijai programmu dalībniekiem attiecībā uz apdrošināšanu un starptautiskajiem līgumiem, kā arī apdrošināšanas pakalpojumu apjomu uzņēmējā valstī;
- skaidrai, pārredzamai un precīzi noteiktai programmu dalībnieku atlases procedūrai;
- anketai, ko aizpilda dalībnieki, lai pēc programmas beigām gūtu skaidru pārskatu un saņemtu dalībnieku veiktu vērtējumu. Pamatojoties uz rezultātiem, varētu turpmāk uzlabot programmu kvalitāti, kā arī Komisijas un par programmām atbildīgo valsts iestāžu reakcijas ātrumu;
- programmu dalībnieku svešvalodu zināšanu uzlabošanai, kas ir īpaši svarīgi, lai viņi varētu pilnībā iekļauties piedāvātajā mācību plānā;
- to kuratoru nozīmei, kas palīdz programmu dalībniekiem no ārzemēm un rūpējas par viņiem, lai viņi varētu vieglāk iejusties jaunajā vidē un labāk tai pielāgoties;
- precīzi noteikt katra programmas īstenošanā iesaistītā dalībnieka attiecīgo atbildības jomu, lai izvairītos no nosūtošo un uzņemošo organizāciju, kā arī citu dalībnieku domstarpībām vai pārpratumiem;
- turpmākai mobilitātes politikas koordinācijai Eiropas līmenī (un nevis atsevišķu dalībvalstu līmenī), lai varētu realizēt Komisijas nodomus un sniegt ieguldījumu efektīvai Lisabonas stratēģijā izvirzīto mērķu īstenošanai.

2. Vispārējās piezīmes

2.1 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja atzinīgi vērtē Komisijas sagatavoto priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes ieteikumam par mobilitāti Eiropā izglītības un apmācības nolūkā — Eiropas Mobilitātes kvalitātes hartu ⁽¹⁾. Ierosinot atcelt visus šķēršļus Savienības iedzīvotāju mobilitātei starp ES dalībvalstīm, saskaņā ar Lisabonas mērķiem tiks sekmēta Savienības konkurētspēja.

2.2 Komiteja atzinīgi vērtē faktu, ka dalībvalstis, Eiropas Parlaments, Eiropas Savienības Padome un Eiropas Komisija cenšas novērst šķēršļus mobilitātei izglītības un apmācības jomā ⁽²⁾.

2.3 Mobilitāte izglītības nolūkā ES pastāv jau vairākus gadu desmitus. Pateicoties dažādām mobilitātes programmām, daudziem to dalībniekiem bija iespēja gūt jaunu pieredzi un pārvarēt valodas un kultūras šķēršļus Eiropā.

2.4 Komiteja konstatē, ka, pateicoties dalībvalstu rīcībā esošajām Komisijas izglītības un apmācības programmām, Savienības iedzīvotāju, kas devušies uz ārzemēm izglītības nolūkā, skaits kopš 2000. gada ir trīskāršojies.

2.5 Komiteja uzskata, ka minētās programmas piedāvā arī iespēju izveidot tādu tolerantu sabiedrību Eiropā, kas iecietīga pret cilvēkiem, kuri ir citas ticības pārstāvji, kuriem ir cita etniskā izcelsme, seksuālā orientācija utt.

2.6 Komiteja pilnībā atbalsta jaunās izglītības programmas, kuras Komisija ierosināja 2004. gadā. Lielā interese par minētajām programmām rāda, ka Eiropas jaunieši jau tagad netieši īsteno Lisabonas stratēģijas mērķus.

⁽¹⁾ KOM(2005)450 galīgā red., 23.9.2005.

⁽²⁾ Eiropas Parlamenta Kultūras un izglītības komitejas ziņojums par tematu “Izglītība kā Lisabonas stratēģijas stūrakmens” (2004/2272 (INI)), ziņotājs — Guy Bono kgs, 19.7.2005.
Padomes un dalībvalstu valdību pārstāvju rezolūcija attiecībā uz rīcības plānu mobilitātes veicināšanai, kas pieņemta, tiekoties Padomē 2000. gada 14. decembrī, Nicas Eiropadome, 2000. gada 7.—9. decembrī.

3. Īpašas piezīmes

3.1 Komiteja uzskata, ka dalībvalstīm ir jā rūpējas par atsevišķu programmu koordināciju gan valsts, gan vietējā līmenī.

3.2 Iestādēm, organizācijām, augstskolām, skolām un privātpersonām, kas koordinē mobilitātes programmas, jā dara viss iespējamais, lai nodrošinātu pārredzamu minēto programmu dalībnieku atlases norisi. Praksē ir novērots, ka par dalībnieku atlasi atbildīgās personas bieži uzskata, ka dalība starptautiskā apmaiņas programmā ir atalgojums par noteiktu mērķu sasniegšanu.

3.3 Turklāt Komiteja iesaka veikt plašas informācijas kampaņas, lai sasniegtu pēc iespējas lielāku potenciālo dalībnieku skaitu, kas piedalītos programmās. Ļoti svarīgi ir informēt pēc iespējas vairāk Eiropas jauniešu par programmu mērķiem un iespējām, kas viņiem paveras šajā sakarā.

3.4 Dalībvalstīm būtu jā rūpējas par to, lai tiktu atzīta dalībnieku pieredze un kvalifikācijas, kas iegūtas programmas ietvaros.

3.5 Komiteja ļoti pozitīvi vērtē faktu, ka tiek veicināta arī mobilitāte profesionālās apmācības nolūkā un programmas brīvprātīgajiem. Neapšaubāmi minētās programmas ir ļoti lietderīgas, lai attīstītu dalībnieku profesionālo karjeru, kā arī spējas strādāt starptautiskā vidē.

3.6 Daļa dalībvalstu, kas tuvākajā laikā pabeigs atsevišķu BoloņasXS procesa posmu īstenošanu, jau tagad īsteno ieteikumus no "Eiropas Mobilitātes kvalitātes hartas" izglītības un apmācības nolūkā. Pozitīvi vērtējami ir hartā noteiktie mērķi un ierosinātās darbības, kas dos iespēju labāk izmantot Komisijas piedāvātās programmas.

3.7 Komiteja norāda, ka Komisijas priekšlikumā ir iekļauti tikai tie elementi, kurus īstenojot, paredzama pozitīva ietekme Eiropas līmenī.

3.8 Pozitīvs minētā Komisijas priekšlikuma aspekts ir tas, ka tajā nav paredzēts papildu finansiāls ieguldījums koordinācijas jomā, tādēļ ieteikumi ir viegli īstenojami.

3.9 Komiteja pauž bažas, ka, pieļaujot brīvprātības principu attiecībā uz "Eiropas Mobilitātes kvalitātes hartas" pieņemšanu, pastāv risks, ka dalībvalstis nevarēs vienoties par hartā iekļautajiem noteikumiem. Tas varētu negatīvi ietekmēt efektīvu hartas pamatprincipu realizēšanu un kavēt īstenošanu valstu līmenī.

3.10 Komiteja norāda arī uz to, ka no pilsoniskās sabiedrības organizācijām ir saņemtas ziņas, ka nosūtošās un uzņemošās organizācijas nav atbilstoši sagatavotas programmu īstenošanai. Tas var negatīvi ietekmēt programmu novērtējumu, ko dalībnieki veic tās beigās.

3.11 Komiteja uzskata, ka Komisijai būtu jānosaka hartas spēkā stāšanās datums, lai rosinātu dalībvalstis ātri rīkoties.

Briselē, 2006. gada 14. februārī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par Eiropas invalīdu gada (2003) norisi, rezultātiem un vispārējo novērtējumu"

KOM(2005)486 galīgā red.

(2006/C 88/07)

Saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu Eiropas Komisija 2005. gada 27. oktobrī nolēma apspriesties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par augstāk minēto tematu

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsonības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2006. gada 24. janvārī. Ziņotāja bija Ančas kdze.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 424. plenārajā sesijā 2006. gada 14. un 15. februārī (2006. gada 14. februāra sanāksmē) ar 147 balsīm par, 1 — pret un 2 atturoties ir pieņēmusi šādu atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

dāšanai atklātajā koordinācijas metodē Lisabonas stratēģijas ietvaros.

1.1 EESK atzinīgi novērtē paziņojumu kā iespēju izvērtēt Eiropas invalīdu gada (2003) panākumus un trūkumus, kā arī izdarīt secinājumus, gatavojoties turpmākajiem Eiropas gadiem, un turpināt Eiropas invalīdu gada (2003) laikā uzsāktās iniciatīvas.

1.7 EESK arī izsaka nožēlu par ierobežoto informāciju par dalībvalstu veiktajiem pasākumiem invaliditātes aspektu integrēšanā un aicina Eiropas Komisiju izstrādāt instrumentu informācijas par dalībvalstu politiku apkopošanai un izvērtēšanai.

1.2 EESK atzīst, ka Eiropas invalīdu gads (2003) salīdzinājumā ar iepriekšējiem Eiropas gadiem bija sekmīgs tādēļ, ka to rosināja invalīdu organizācijas, kuras pašas arī piedalījās Invalīdu gada plānošanā un norisē. EESK aicina Eiropas Komisiju un citas Eiropas institūcijas atbalstīt augšupēju pieeju, gatavojot šādas iniciatīvas nākotnē.

1.8 Eiropas invalīdu gads (2003) deva ierosmi Komitejai nākt klajā ar vairākām iniciatīvām: invaliditātes darba grupas izveidi Komitejā; invaliditātes aspektu integrēšanu savā darbā; pašiniciatīvas atzinumu pieņemšanu attiecībā uz personām ar spēju traucējumiem; pielāgošanos prasībām nodrošināt jaunās mītnes pieejamību personām ar spēju traucējumiem un izmaiņas Civildienesta noteikumos attiecībā uz invalīdu nodarbinātību.

1.3 EESK izsaka nožēlu par to, ka paziņojumā trūkst informācijas par valstu un reģionālajā līmenī veiktajiem pasākumiem, un uzskata, ka nākotnē būtu jāievieš sistēma, lai nodrošinātu pienācīgu informācijas apriti, kā arī informācijas par labāko praksi apkopošanu un izplatīšanu.

1.9 EESK arī aicina visās ES politikas jomās īstenot invaliditātes aspektu integrēšanu un strukturēta dialoga veidošanu ar invalīdu organizācijām, īpaši attiecībā likumdošanas iniciatīvām iekšējā tirgus jomā.

1.4 Pasākumi, kas veikti vispārējās informētības un pamanāmības vairošanai plašsaziņas līdzekļos, ir izvērtēti attiecībā uz to kvantitāti, bet ne kvalitāti. Tādēļ EESK aicina Eiropas Komisiju pievērsties minētajam jautājumam turpmākajās iniciatīvās.

2. Ievads

2.1 EESK ar lielu interesi uzņēma Komisijas paziņojumu par Eiropas invalīdu gada (2003) norisi, rezultātiem un vispārējo novērtējumu.

1.5 EESK uzskata, ka Eiropas invalīdu gada (2003) panākumi bija jāatspoguļo politikā un likumdošanā un ka reakcija politikas jomā rada vilšanos, ņemot vērā ar Invalīdu gadu saistītās cerības.

2.2 Eiropas invalīdu gadu oficiāli apstiprināja ES Padome 2001. gada 3. decembrī⁽¹⁾. Kampaņa noritēja gandrīz pusotru gadu ar sagatavošanas darbu, kurš sākās 2002. gada vidū, un ar ierobežotu ES budžetu aptuveni 12 milj. *eiro* apmērā.

1.6 EESK aicina Eiropas Komisiju savā nākamajā divgadu ziņojumā par invalīdu stāvokli izvērtēt Eiropas gada laikā pieņemto saistību īstenošanu un īpaši to, kā tiek īstenotas Padomes rezolūcijas par nodarbinātību, izglītību, e-pieejamību un kultūru, ka arī sniegt ieteikumus invalīdu problēmu iestrā-

2.3 Invalīdu gada galvenie mērķi bija veicināt izglītošanu par invalīdu tiesībām, kā arī veicināt pārdomas un diskusijas par pasākumiem, kas nepieciešami, lai nodrošinātu vienlīdzīgas

⁽¹⁾ Padomes Lēmums 2001/903/EK.

iespējas un izskaustu daudzas invalīdu diskriminācijas formas Eiropā. Tā mērķis bija arī veicināt un pastiprināt pieredzes apmaiņu labas prakses un vietējā, valstu un Eiropas līmeņa stratēģiju jomā, kā arī uzlabot saziņu attiecībā uz invaliditāti un veicināt invalīdu pozitīva tēla veidošanu.

2.4 Eiropas Komisija uzsver, ka Invalīdu gads bija rezultāts partnerattiecību procesam starp ES, dalībvalstīm un invalīdu organizācijām, īpaši Eiropas Invalīdu forumu, kopā ar citām pilsoniskās sabiedrības ieinteresētajām pusēm.

2.5 Eiropas līmenī Eiropas Komisija izstrādāja virkni pasākumu, piemēram, izglītošanas kampaņu ar devīzi "kāp iekšā un brauc līdzi" un autobusu, kurš brauc apkārt Eiropai. Tika piešķirts finansējums programmām jaunatnes, izglītības un kultūras jomā, kā arī iniciatīvām pētniecības un informācijas sabiedrības jomā. Bez tam vairākas ES institūcijas, piemēram, Eiropas Parlaments, Reģionu komiteja un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja nāca klajā ar īpašām iniciatīvām Eiropas invalīdu gada (2003) ietvaros.

2.6 Iniciatīvas valstu un vietējā līmenī galvenokārt ir vērstas uz izglītošanu par tiesībām, ēku pieejamību, informācijas sabiedrību, transportu, jaunas valstu likumdošanas izstrādāšanu, ziņošanu un atbalstu ģimenēm. Komisija arī uzsver, ka Invalīdu gads ir sekmējis invaliditātes izvēršanos politiskajā darba kārtībā.

3. Piezīmes un ierosinājumi par Komisijas paziņojumu

3.1 EESK izsaka nožēlu, ka paziņojums, kurā novērtēts Eiropas invalīdu gads (2003), ir pieņemts gandrīz divus gadus pēc tam, kad šis Invalīdu gads ir beidzies. Tomēr EESK atzinīgi novērtē iespēju izvērtēt Invalīdu gada rezultātus un iezīmēt dažus papildpasākumus.

3.2 EESK atbalsta pozitīvo analīzi attiecībā uz Eiropas invalīdu gada (2003) rezultātiem, kurš droši vien ir vissekmīgākais Eiropas gads pamanāmības un sabiedrības iesaistes ziņā, kā arī nozīmīgs impulss pasākumu un likumdošanas izstrādāšanā visā Eiropā.

3.3 Paziņojumā ir sniegts Eiropas līmenī veikto pasākumu labs kopsavilkums un analīze. Tomēr ir maz informācijas par iniciatīvām valstu un reģionālajā līmenī. Būtu bijis lietderīgi iezīmēt nozīmīgus projektus vai pasākumus, kas finansēti saistībā ar Eiropas invalīdu gadu, lai sekmētu paraugprakses apmaiņu un noteiktu, kuras iniciatīvas ir turpināšanas vērtas gan valstu, gan Eiropas līmenī.

3.4 Jāatzīmē, ka ārējos novērtējumos ir uzsvērts, ka Eiropas Parlamenta uzsāktais eksperimentālais projekts kā Eiropas invalīdu gada (2003) papildpasākums nebija saskaņots ar Invalīdu gada pasākumiem. EESK uzskata, ka finansējumu būtu bijis iespējams izlietot labāk, ja interesējošo pasākumu un partnerattiecību analīze būtu veikta Invalīdu gada laikā.

3.5 Lēmums par Eiropas invalīdu gadu (2003) paredzēja EBTA/EEZ valstu, Viduseiropas un Austrumeiropas asociēto valstu, Kipras, Malas un Turcijas, no kurām vairums ir kļuvušas par ES dalībvalstīm vai ir ES kandidātvalstis, līdzdalību. Paziņojumā tomēr nav sniegta informācija par minētajās valstīs organizētajiem pasākumiem neatkarīgi no tā, vai ir parakstīts speciāls nolīgums ar Eiropas Komisiju vai tāds nav parakstīts.

3.6 Paziņojumā ir arī atzīmēts, ka 2003. gadā informācija plašsaziņas līdzekļos par cilvēkiem ar invaliditāti ir palielinājusies par 600 %. Būtu interesanti salīdzināt minētos rezultātus ar plašsaziņas līdzekļu sniegumu 2004. un 2005. gadā, lai noskaidrotu šādu izglītošanas kampaņu vidējā termiņa vai ilgtermiņa rezultātus.

3.7 Bez tam nav analizēta informācijas kvalitāte. Viens no Invalīdu gada mērķiem bija veicināt to cilvēku pozitīva tēla veidošanu, kuriem ir dažāda veida invaliditāte. Šajā ziņojumā ir maz teikts par to, vai tas ir faktiski noticis vai nav, un vai ir panākti jauninājumi invalīdu tēla veidošanā.

3.8 Decentralizētā metode ļāva valstu iestādēm un komitejām izvēlēties dažādas pieejas. Dažas valstis deva priekšroku ierobežotam skaitam lielāka mēroga projektu, savukārt citas izvēlējās atbalstīt lielu skaitu mazu lokāla mēroga iniciatīvu. Būtu interesanti uzzināt, cik efektīva ir bijusi katra no pieejām kampaņas pamanāmības ziņā un cik ilgtspējīgas ir uzsāktās iniciatīvas.

3.9 EESK atzīmē arī, ka Eiropas invalīdu gada (2003) politiskās iesaistes līmenis dažādās valstīs bija stipri atšķirīgs. Komiteja tomēr izsaka nožēlu, ka trūkst analīzes par to, vai tas ir sekmējis turpmākas politiskās iniciatīvas jebkurā no attiecīgajām valstīm vai ne.

3.10 Eiropas līmenī tika pieņemta virkne politisku lēmumu, īpaši Padomes rezolūcijas par nodarbinātību un apmācību, kultūras pasākumu un izglītības pieejamību un e-pieejamību⁽²⁾ kā piemēram ES iestāžu iniciatīvas par pieejamību⁽³⁾ un nodarbinātību.

⁽²⁾ Padomes 2003. gada 15. jūlija rezolūcija par invalīdu nodarbinātības un sociālās integrācijas veicināšanu (2003/C 175/01).

Padomes 2003. gada 6. maija rezolūcija par kultūras infrastruktūras un kultūras pasākumu pieejamību cilvēkiem ar invaliditāti (2003/C 134/05).

Padomes 2003. gada 5. maija rezolūcija par vienlīdzīgām iespējām izglītībā un apmācībā skolēniem un studentiem ar invaliditāti (2003/C 134/04).

Padomes 2003. gada 6. februāra rezolūcija "E-pieejamība – labāka zināšanu sabiedrības pieejamība cilvēkiem ar invaliditāti" (2003/C 39/03).

⁽³⁾ 2010 — Visiem pieejama Eiropa, Neatkarīgo ekspertu grupa par pieejamību http://europa.eu.int/comm/employment_social/index/7002_en.html

3.11 Eiropas Komisijai nākamajā divgadu ziņojumā par invalīdu stāvokli vajadzētu izvērtēt minēto lēmumu īstenošanu, kā to paredz rīcības plāns attiecībā uz vienlīdzīgu iespēju nodrošināšanu personām ar spēju traucējumiem.

3.12 Invalīdu gads bija lieliska iespēja veicināt izglītošanu par uzņēmumu izšķirošo lomu invalīdu sociālajā integrācijā, kā arī viņu integrēšanā darba tirgū. Invalīdu gada rezultātā aizvien vairāk uzņēmumu pieņēma darbā personas ar spēju traucējumiem un veido savus produktus un pakalpojumus, ievērojot vispārējās pieejamības prasības. Īpaši pozitīva iniciatīva bija Komisijas veicinātās Eiropas gada korporatīvās partnerattiecības, kas sekmēja Uzņēmumu un invaliditātes tīkla izveidi — vienu no Invalīdu gada ilgtermiņa rezultātiem.

3.13 Invalīdu gada laikā īpaši aktīvi bija sociālās ekonomikas uzņēmumi, īstenojot simtiem iniciatīvu vietējā, reģionālajā un Eiropas līmenī. Īpašas intereses vērtā ir rokasgrāmata, ko izdeva CEP-CMAF (Eiropas Kooperatīvu, savstarpējo sabiedrību, biedrību un fondu pastāvīgā konference) sadarbībā ar EESK, par to, kā sociālās ekonomikas organizācijas var veicināt invalīdu sociālo integrāciju, kā arī viņu integrēšanos darba tirgū.

3.14 2003. gads iezīmējās arī ar pastiprinātām arodbiedrību aktivitātēm invalīdu tiesību aizstāvības jomā.

3.15 Invalīdu gads palīdzēja organizācijām gūt vai uzlabot pieeju lēmumu pieņemšanas procesam un veicināja iespējas personām ar spēju traucējumiem aizstāvēt savas tiesības.

3.16 Augstā līmeņa grupai personu ar spēju traucējumiem jautājumos jāizstrādā skaidrs uzdevums un darba plāns, kā arī jāorganizē labas prakses apmaiņa un politisko iniciatīvu pārskatīšana.

3.17 Bez tam ir ļoti svarīgi, lai vienlīdzīgas iespējas cilvēkiem ar invaliditāti tiktu iestrādātas dažādajos ES procesos, kuros tiek izmantota atklāta koordinācijas metode. Tas ir vēl jo svarīgāk tādēļ, ka politika invaliditātes jomā lielā mērā ietilpst valstu kompetencē. Kopš Invalīdu gada beigām diemžēl ir vērojama atsauce uz invalīdiem un viņiem paredzētu mērķu samazināšanās, un šie jautājumi vairs nav iekļauti Lisabonas programmā.

4. Secinājumi turpmākajiem Eiropas gadiem

4.1 Eiropas invalīdu gada (2003) panākumus lielā mērā noteica tā augšupējā pieeja. Paziņojumā ir uzsvērts, ka Invalīdu

gadu rosināja un sekmēja Eiropas Invalīdu kustība, kas bija arī lielā mērā iesaistīta minētā gada sagatavošanā un organizēšanā. Vīlšanos rada tas, ka šāda pieeja netika piemērota lēmumos attiecībā uz nākamajiem gadiem, kas acīmredzami iespaidos mērķgrupu un plašas sabiedrības mobilizāciju un interesi.

4.2 Invalīdu organizāciju ciešā iesaiste Eiropas invalīdu gada izglītošanas kampaņā ir jāturpina un pat jāpastiprina Eiropas gada par iespēju vienlīdzību visiem (2007) ietvaros, ņemot vērā ieinteresēto pušu plašo spektru. Lai nodrošinātu panākumus, ir ļoti svarīgi panākt mērķgrupās apziņu par to, ka līdzekļi un programma atbilst to vajadzībām un ka notikumu virzība sekmīga rezultāta sasniegšanai ir viņu pašu ziņā. Tāpat ir ļoti svarīgi, lai būtu pietiekoši daudz laika sagatavošanas darbam no lēmuma pieņemšanas brīža attiecībā uz Eiropas gadu līdz tā oficiālajam sākumam.

4.3 Ārējie novērtētāji ir uzsvēruši, ka finanšu noteikumu izpilde rada pārāk smagu slogu ne tikai dalībvalstīm un līgumslēdzējiem, bet arī Eiropas Komisijai, kas varētu ieguldīt vairāk laika citās iniciatīvās. Eiropas Komisijai tas būtu jāņem vērā, pārskatot finanšu regulas un to piemērošanas noteikumus.

4.4 Bez tam rādītāju un kontroles sistēmas izstrādāšana ļautu dalībvalstīm reģistrēt datus attiecībā uz pasākumiem, nodrošinot efektīvu kontroli un informācijas par labu praksi apkopošanu.

4.5 Eiropas gadu uzdevums ir ne tikai radīt iespējas izglītošanas veicināšanai vai kaut ko svinīgi atzīmēt, bet arī būt par izejas punktu turpmākām iniciatīvām. Eiropas invalīdu gads (2003) ir rosinājis daudzas cerības gan valstu, gan Eiropas līmenī. Izglītošanas veicināšanas kampaņas ir jāpārvērš pastāvīgā praksē un jānodrošina atbilstošs politiskais un tiesiskais pamats, lai reaģētu uz potenciālajām problēmām attiecīgā Eiropas gada laikā. Resursu pieejamībai arī ir izšķiroša nozīme Eiropas gada gaitā izveidoto partnerattiecību un novatorisko projektu turpināšanā.

5. Pārskats par EESK darbību saistībā ar Eiropas invalīdu gadu (2003)

5.1 Eiropas invalīdu gada (2003) laikā EESK ir pievērsusies virknei iniciatīvu. Šis ziņojums sniedz iespēju pārskatīt šādus pasākumus, kā arī ierosināt dažus pasākumus nākotnei.

5.2 EESK izveidoja darba grupu invaliditātes jautājumos, kurā ietilpa vairāki Komitejas locekļi un ierēdņi, ar mērķi sagatavot un īstenot EESK pasākumus saistībā ar Eiropas invalīdu gadu.

5.3 EESK atbalstīja Madrides deklarācijā paustos principus un pievērsās tās īstenošanai⁽⁴⁾. EESK pieņēma vairākus atzinumus un atsauksmes saistībā ar gatavošanos Eiropas invalīdu gadam (2003) un tā norisi⁽⁵⁾, kas tika izplatītas Eiropas institūcijās un attiecīgajās organizācijās. Bez tam EESK sarīkoja divus seminārus — par invalīdu nodarbinātību un par Eiropas invalīdu gada (2003) novērtējumu.

5.4 EESK ir apņēmies iekļaut invaliditātes aspektus visā savā darbā, kā arī atzinumos ņemt vērā invalīdu intereses, tiesības un pienākumus. Kaut gan vēl daudz kas ir uzlabojams, EESK darbojas pareizajā virzienā un arvien vairāk Komitejas atzinumos ir iestrādāti invaliditātes aspekti, tādējādi pievēršot arī citu institūciju uzmanību invalīdu tiesībām.

5.5 EESK ir pieņēmusi atzinumus attiecībā uz cilvēkiem ar spēju traucējumiem gan pēc savas iniciatīvas, gan reaģējot uz paziņojumiem un likumdošanas priekšlikumiem⁽⁶⁾. Piemēram, EESK ir izstrādājusi atzinumu, kurā sniegtas ievirzes par invalīdu organizāciju iesaistīšanu un apspriešanos ar tām⁽⁷⁾.

⁽⁴⁾ EESK 17.10.2001. atzinums par priekšlikumu Padomes lēmumam par Eiropas invalīdu gadu (2003), (KOM(2001)271 galīgā red. — 2001/0116 (CNS)) (ziņotājs *Cabra de Luna* kgs, OV C 36, 8.2.2002.).

⁽⁵⁾ EESK 26.3.2003. atzinums par Komisijas paziņojumu Padomei un Eiropas Parlamentam “Ceļā uz juridiski saistošu ANO dokumentu, lai veicinātu un aizsargātu cilvēku ar invaliditāti tiesības un cieņu” (KOM(2003)16 galīgā red.), (ziņotājs *Cabra de Luna* kgs, OV C 133, 6.6.2003.).

EESK 17.10.2001. atzinums par priekšlikumu Padomes lēmumam par Eiropas invalīdu gadu (2003), (KOM(2001)271 galīgā red. — 2001/0116 (CNS)) (ziņotājs *Cabra de Luna* kgs, OV C 36, 8.2.2002.). EESK 25.2.2004. atzinums par Komisijas paziņojumu Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Vienlīdzīgas iespējas cilvēkiem ar invaliditāti: Eiropas rīcības plāns” (KOM(2003)650 galīgā red.), (ziņotājs *Cabra de Luna* kgs, OV C 110, 30.4.2004.).

⁽⁶⁾ Skat. 5. zemteksta piezīmi un EESK 17.7.2002. pašiniciatīvas atzinumu par invalīdu integrāciju sabiedrībā (ziņotājs *Cabra de Luna* kgs), (OV C 241, 7.10.2002.).

EESK 28.9.2005. atzinumu par priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par personu ar ierobežotām pārvietošanās spējām tiesībām, ceļojot ar gaisa satiksmi (KOM(2005)47 galīgā red. — 07/2005 (COD)) (ziņotājs *Cabra de Luna* kgs, (OV C 24 31.01.2006.)).

Kopīgais darba dokuments par invalīdu stāvokli Turcijā, ES un Turcijas Apvienotās konsultatīvās komitejas 19. sanāksme, ziņotāji: *Daniel Le Scornet* kgs, EESK loceklis, un *Süleyman Etelebi* kgs, ES un Turcijas AKK līdzpriekšsēdētājs (REX/194).

⁽⁷⁾ EESK 17.7.2002. pašiniciatīvas atzinums par invalīdu integrāciju sabiedrībā (ziņotājs *Cabra de Luna* kgs), (OV C 241, 7.10.2002.).

Daudzos Komitejas atzinumos ir iestrādāti invaliditātes aspekti saistībā ar nodarbinātību, sociālo integrāciju un rūpniecību⁽⁸⁾. EESK ir arī apņēmies nodrošināt regulāru novērtējumu, ko 2006. gadā veiks Komitejas darba grupa.

5.6 Bez tam EESK, atjaunojot savu jauno mītni, kuru atklāja 2004. gada maijā, ir ievērojusi prasības nodrošināt tās pieejamību personām ar spēju traucējumiem. Jaunā mītne ļauj EESK nodrošināt gandrīz līdzvērtīgu pieejamību komiteju locekļiem un darbiniekiem ar spēju traucējumiem. Bez tam iepriekš minētā rezultātā EESK ēkā ir bijis iespējams sarīkot seminārus ar invalīdu organizāciju līdzdalību. Tas ir piemērs pārējām ES iestādēm un institūcijām.

5.7 EESK ir ņēmusi vērā EK Civildienesta noteikumu pārskatīšanu 2003. gadā un to normas, kas veicina invalīdu nodarbinātību. EESK atzīmē, ka tomēr ir nepieciešama proaktīvāka pieeja, lai nodrošinātu, ka darbā pieņem vairāk cilvēku ar spēju traucējumiem.

5.8 EESK aicina Eiropas Komisiju Eiropas gada par iespēju vienlīdzību visiem (2007) ietvaros izvērtēt izmaiņas Civildienesta noteikumos attiecībā uz invalīdu nodarbinātību.

5.9 EESK aicina arī izveidot stažēšanās sistēmu invalīdiem. Eiropas gads par iespēju vienlīdzību visiem (2007) varētu būt īstā reize veikt šādu pārskatīšanu.

6. Eiropas invalīdu gada papildpasākumi ES līmenī

6.1 EESK savos atzinumos vienmēr ir uzsvērusi, ka Invalīdu gada panākumi ir vērtējami pēc tā konkrētajiem rezultātiem.

⁽⁸⁾ EESK 28.9.2005. atzinums par priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par personu ar ierobežotām pārvietošanās spējām tiesībām, ceļojot ar gaisa satiksmi (KOM(2005)47 galīgā red. — 07/2005 (COD)) (ziņotājs *Cabra de Luna* kgs), (OV C 24, 31.1.2006.).

Kopīgais darba dokuments par invalīdu stāvokli Turcijā, ES un Turcijas Apvienotās konsultatīvās komitejas 19. sanāksme, ziņotāji: *Daniel Le Scornet* kgs, EESK loceklis, un *Süleyman Etelebi* kgs, ES un Turcijas AKK līdzpriekšsēdētājs (REX/194).

EESK 1.7.2004. atzinums par Komisijas paziņojumu Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Sociālās drošības modernizācija, lai radītu vairāk un labākas darba vietas – vispusīga pieeja darba atdeves veicināšanai” (KOM(2003)842 galīgā red.), (ziņotāja *St Hill* kdze, OV C 302, 7.12.2004.).

EESK 29.10.2003. atzinums par sociāli ilgtspējīgu tūrisma ikvienam (ziņotājs *Mendoza Castro* kgs, OV C 32, 5.2.2004.).

EESK 26.3.2003. atzinums par Komisijas paziņojumu Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Eiropas nodarbinātības politikas nākotne – stratēģija pilnai nodarbinātībai un labākām darba vietām ikvienam” (KOM(2003)6 galīgā red.), (ziņotājs *Koryfidis* kgs, OV C 133, 6.6.2003.).

EESK 18.7.2002. atzinums par Komisijas regulas projektu par Līguma 87. un 88. panta piemērošanu attiecībā uz valsts atbalstu nodarbinātībai (OV C 88/2, 12.4.2002.) (ziņotājs *Zöhrer* kgs, OV C 241, 7.10.2002.).

6.2 EESK izsaka nožēlu, ka Eiropas invalīdu gads (2003) nav vainagojies ar visaptverošu tiesību aktu pieņemšanu attiecībā uz invalīdu diskriminācijas nepieļaušanu visās ES politikas jomās.

6.3 EESK 2004. gada februāra atzinumā izteica gandarījumu par 2003. gada Eiropas rīcības plānu iespēju vienlīdzības jomā. Atzinumā EESK arī atzīmēja, ka minētajam rīcības plānam trūkst konsekvences, un ierosināja Eiropas Komisijai apsvērt turpmākus pasākumus⁽⁹⁾.

6.4 EESK atzīmē, ka nesen ir publicēts pirmais divgadu ziņojums par invalīdu stāvokli, kā arī jaunās prioritātes Eiropas rīcības plāna nākamajam posmam⁽¹⁰⁾.

6.5 Būtu nepieciešams izstrādāt ieteikumus par Eiropas sociālās drošības, nodarbinātības un mūžizglītības stratēģiju ietekmi uz cilvēkiem ar spēju traucējumiem. Tas ir īpaši svarīgi tādēļ, ka cilvēki ar spēju traucējumiem nav pieminēti jaunajā pārveidotajā Lisabonas stratēģijā un valstu reformu programmās, kas tika pieņemtas 2005. gadā. Šajā sakarā EESK izsaka gandarījumu par darba dokumentu invaliditātes aspektu iestrādāšanai nodarbinātības stratēģijā⁽¹¹⁾ un aicina Eiropas Komisiju izvērtēt minētā dokumenta īstenošanu.

6.6 EESK arī atzinīgi novērtē Apvienotās Karalistes prezidentūras priekšlikumu attiecībā uz izgādēju ministru konferenci invaliditātes jautājumos, lai veicinātu augsta līmeņa politiskās diskusijas, ar invalīdu organizāciju pārstāvju līdzdalību.

6.7 EESK uzskata, ka Eiropas Komisijai sadarbībā ar invalīdu organizācijām būtu jāizstrādā invaliditātes ietekmes novērtējuma instruments ES likumdošanai un jāizstrādā apmācību kursi ierēdņiem attiecīgajos ģenerāldirektorātos par minētā instrumenta piemērošanu.

6.8 Saskaņā ar Amsterdamas līgumu EK ir apņēmusies ievērot invalīdu vajadzības, izstrādājot ar iekšējo tirgu saistītus pasākumus. Diemžēl 22. deklarācija nav īstenota, kā rezultātā rodas arvien vairāk šķēršļu precēm un pakalpojumiem.

6.9 EESK aicina Eiropas Komisiju nākt klajā ar iniciatīvu, kas savestu kopā ierēdņus, kuru kompetencē ir iekšējā tirgus jautājumi, un ekspertus no invalīdu organizācijām, lai izstrādātu stratēģisko plānu.

6.10 EESK atzinīgi novērtē regulas par aviopasažieru ar ierobežotām pārvietošanās spējām ātro pieņemšanu, kas palīdzēja novērst invalīdu diskrimināciju, ceļojot gaisa transportā, kā arī virkni citu likumdošanas iniciatīvu transporta jomā, kuras arī veicina invalīdu tiesību ievērošanu.

6.11 EESK aicina attiecināt prasības par pieejamības nodrošināšanu personām ar invaliditāti uz visām ES atbalstītām dotācijām, kā arī iekļaut tās pasūtījuma līgumu politikā.

6.12 EESK arī rūpīgi seko sarunām saistībā ar Starptautisko konvenciju par invalīdu tiesībām un atzinīgi vērtē ES priekšlikumu Eiropas Kopienām kļūt par minētās konvencijas dalībnieci, nodrošinot invalīdu tiesību aizsardzību ES arī no ES iestāžu un institūciju puses.

6.13 EESK uzskata, ka ir nepieciešamas jaunas likumdošanas iniciatīvas, lai risinātu diskriminācijas novēršanas jautājumus visās ES kompetences jomās un gaida priekšizpētes rezultātus attiecībā uz turpmākām likumdošanas iniciatīvām par diskriminācijas novēršanu. Turklāt tā ir pārliecināta, ka nākamajā gadā tiks iesniegts priekšlikums speciālai direktīvai par invaliditātes jautājumiem.

Briselē, 2006. gada 14. februārī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

⁽⁹⁾ EESK 25.2.2004. atzinums par Komisijas paziņojumu Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Vienlīdzīgas iespējas cilvēkiem ar invaliditāti: Eiropas rīcības plāns" (KOM(2003) 650 galīgā red.), (ziņotājs *Cabra de Luna* kgs, OV C 110, 30.4.2004.).

⁽¹⁰⁾ Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Invalīdu stāvoklis paplašinātajā Eiropas Savienībā: Eiropas rīcības plāns 2006.—2007. gadam" (KOM (2005)604, 28.11.2005.).

⁽¹¹⁾ Invaliditātes aspektu iestrādāšana Eiropas nodarbinātības stratēģijā, Eiropas nodarbinātības komiteja. EMCO/11/290605.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai “Diskusijas uzsākšana par Kopienas nostāju attiecībā uz zivsaimniecības produktu ekomarķējuma programmām””

KOM(2005)275 galīgā red.

(2006/C 88/08)

Eiropas Komisija saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2005. gada 29. jūnijā nolēma apspriesties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par augstāk minēto tematu

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2006. gada 25. janvārī (ziņotājs — **Sarró Iparraguirre** kgs).

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 424. plenārajā sesijā, kas notika 2006. gada 14. un 15. februārī (2006. gada 14. februāra sēdē) ar 100 balsīm par, 1 — pret un 3 atturoties, pieņēma šādu atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja:

1.1 Atzinīgi novērtē diskusijas par Kopienas nostāju attiecībā uz zivsaimniecības produktu ekomarķējuma programmām uzsākšanu.

1.2 Izsaka vēlēšanos aktīvi piedalīties darbā.

1.3 Iesaka Komisijai ne tikai nodrošināt nepieciešamo koordināciju starp tās departamentiem, kuru kompetencē ir ekomarķējuma programmas, bet arī uzturēt ciešu sadarbību ar kompetentajām starptautiskajām organizācijām minētajā jomā, piemēram, FAO, PTO, ESAO, UNCTAD, ISEAL (Starptautiskā Sociālās un vides akreditācijas un marķējuma alianse) un ISO (Starptautiskā standartizācijas organizācija).

1.4 Aicina Komisiju uzturēt pastāvīgus sakarus ar ieinteresētajām pusēm vides un sociālajā jomā un it īpaši — attiecīgajās nozarēs (zivsaimniecība, apstrāde un realizācija), kā arī ar patērētājiem.

1.5 Uzskata, ka, ņemot vērā lietas sarežģītību, šobrīd ir ieteicams izvēlēties trešo variantu Komisijas paziņojumā, kas paredz noteikt prasību minimumu brīvprātīgām ekomarķējuma programmām.

1.6 Uzsver, ka šādām minimālajām prasībām tomēr jābūt pietiekami stingrām un ka tās jāpastiprina ar preventīvām normām, paredzot attiecīgas sankcijas par minēto prasību pārkāpšanu.

1.7 Vērš uzmanību uz to, ka tirgus dalībniekiem jāievēro reģionālo zivsaimniecības organizāciju jau pieņemtais ekomarķējums saskaņā ar attiecīgajām Eiropas Savienības regulām (piemēram, AIDCP — Starptautiskās delfīnu saudzēšanas

programmas “nekaitīguma delfīniem” marķējums⁽¹⁾), piemērojot nepieciešamos attīstības noteikumus.

1.8 Aicina Komisiju veltīt īpašu uzmanību problēmām, ko rada ekomarķējuma izmaksas attiecībā uz zivsaimniecības produktiem, un nodrošināt, lai tās tiktu taisnīgi sadalītas vērtības ķēdē starp ražotājiem, pārstrādātājiem, izplatītājiem un patērētājiem.

2. Pamatojums

2.1 Eiropas Savienības Padome 2004. gada februārī iekļāva savā darba kārtībā diskusijas par zivsaimniecības produktu ekomarķējumu uzsākšanu. Savā paziņojumā Padome norādīja, ka ir paredzēts ierosināt nosacījumus zvejas metožu identificēšanai, kā arī produkta pastāvīgas izsekojamības nodrošināšanai no zvejas kuģa līdz galapatērētājam, garantējot atbildīgas zvejas un realizācijas prasību ievērošanu.

2.1.1 Padome arī norādīja, ka Kopienai aktīvi jāiesaistās dažādos starptautiskajos forumos notiekošajās debatēs.

2.1.2 Izskatāmajā paziņojumā Komisija beidzot ir uzsākusi diskusiju par Kopienas nostāju attiecībā uz zivsaimniecības produktu ekomarķējuma programmām, aicinot citas Eiropas Savienības iestādes izteikt savu viedokli, ar gala mērķi nākt klajā ar attiecīgām likumdošanas iniciatīvām un turpmākiem ieteikumiem.

2.1.3 Tādēļ Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai jāizsaka savs viedoklis un jāpieņem nostāja attiecībā uz minēto iniciatīvu.

2.1.4 Šī atzinuma izpratnē atsaucies uz “zivsaimniecības produktiem” ietver arī akvakultūras produktus, neskarot abu darbības veidu ar vidi saistītos aspektus.

⁽¹⁾ Skat. 29.11.04. KOM(2004)764 galīgā red., ka satur Komisijas priekšlikumu Padomei un Eiropas Parlamenta pieņemto grozījumu, kur norādīts, ka: “(9a) Ņemot vērā iepriekšējā apsvērumā minēto pagaidu piemērošanu, saskaņā ar AIDCP paredzētā “nekaitīguma delfīniem” sertifikācija ir līdz šim vienīgā, ko atzīst Eiropas Kopiena.” (A6/0157/2005, 2005. gada 26. maijs).

2.2 Vispārīga informācija

2.2.1 Komisijas paziņojums ir rezultāts ievērojamam darbam, kas veikts, apzinot situāciju, kura ir sarežģīta gan no tiesiskā, gan praktiskā viedokļa, un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja pirmām kārtām vēlas izteikt atzinību atbildīgajam departamentam. Jāņem vērā, ka Komiteja savā atzinumā par ētisku tirdzniecību un patērētāju garantiju sistēmām ⁽²⁾ ir izteikusi vispārējas piezīmes par vairākiem jautājumiem, kuri patlaban ir izvirzīti konkrēti attiecībā uz zivsaimniecības produktu ekomarķējumu.

2.2.2 Lai debates ievirzītu atbilstošajā kontekstā, jāatzīmē, ka FAO — par zivsaimniecību atbildīgā ANO institūcija — nesen (2005. gada 11. un 13. martā) pieņēma savas Ekomarķējuma pamatnostādnes jūras zvejas zivīm un zivsaimniecības produktiem, par ko tika veiktas konsultācijas ar ekspertiem un kuras tika sagatavotas 2004. gada oktobrī ⁽³⁾. Debates FAO aizsākās jau 1998. gadā.

2.2.3 Šajā atzinumā nav iespējams pilnībā iztirzāt iepriekšējā punktā minētās pamatnostādnes, tomēr jāatzīmē, ka tās satur minimālās būtiskās prasības un kritērijus, lai noteiktu, vai konkrētai zivsaimnieciskajai darbībai var piešķirt ekomarķējumu, saprotot zivsaimniecisko darbību kā sertifikācijas vienību. Prasības var apkopot šādi: normatīvu kopums, administratīvās kontroles sistēma, noteikti zinātniski dati par esošajiem krājumiem un zivsaimniecības ietekmi uz attiecīgo ekosistēmu. No otras puses, FAO ir izstrādājusi pamatnostādnes ilgspējīgas zivsaimniecības normatīvu sagatavošanai un pirmām kārtām — piemērojamus akreditācijas un sertifikācijas mehānismus. Īpaši jāuzsver, ka FAO pamatnostādnes paredz būtiskās prasības ekomarķējuma sistēmas darbībai: pārredzamību, visu ieinteresēto pušu līdztiesīgu dalību, paziņošanas noteikumus, uzskaiti, standartu pārskatīšanas un revīzijas un standartu noteikšanas procedūras, pietiekamu cilvēkresursu un finansiālo resursu pieejamību, atskaišu sniegšanu, informācijas pieejamību un akreditācijas uzturēšanai, apturēšanai un anulēšanai nepieciešamās sistēmas un atbilstošas sūdzību iesniegšanas tiesības.

2.2.4 Vienlaikus jāņem vērā, ka ekomarķējums ir ieviests salīdzinoši nesen, to lieto galvenokārt ESAO valstīs ⁽⁴⁾, un patlaban ar to nodarbojas Pasaules tirdzniecības organizācija (PTO). Arī Starptautiskā standartizācijas organizācija (ISO) ir izstrādājusi savus metodoloģiskos un konceptuālos kritērijus vides kvalitātes vadībai, kas ir ietverti standartu sērijā ISO

14000. Komisijai jāpieņem visas pūles, lai nodrošinātu pieņemto normatīvu atbilstību spēkā esošajiem starptautiskajiem noteikumiem un pamatnostādnēm.

2.2.5 Dalībvalstīm un, atkarībā no attiecīgajiem konsitucionālās iekārtas modeļiem, virknei reģionālo pašvaldību ir kompetence minētajā jomā, kas dažos gadījumos jau ir izveidota, bet citos vēl ir jāveido. Tādējādi Eiropas Savienībā līdzās pastāv visnotaļ daudzveidīgas ekomarķējuma formas — publiskās un privātās, pārvalstiskās, valstiskās un reģionālās, un tas savukārt var radīt pārpratumus patērētājiem un tirgus dalībniekiem dažādos tirgos.

2.2.6 Tādējādi, ņemot vērā dažādajos tirgos pastāvošo noteikumu un izmantojamā ekomarķējuma atšķirības, ir nepieciešama daudznazaru vienojoša pieeja ⁽⁵⁾.

2.2.7 Eiropas Savienība pirmoreiz izveidoja saskaņotu ekomarķēšanas sistēmu 1992. gadā ar Padomes 1992. gada 23. marta Regulu 880/92 ⁽⁶⁾. Pirms pieciem gadiem pārskatot minēto regulu un aizstājot to ar patlaban spēkā esošo regulu ⁽⁷⁾, tika izveidota ekomarķēšanas sistēma dažādām produktu kategorijām, kurās nebija iekļauti zivsaimniecības produkti. Tādēļ Komisijai būtu sīki jāizvērtē iespēja piemērot esošo ekomarķējumu arī zivsaimniecības un akvakultūras produktiem.

2.2.8 Jāatceras, ka debates par zivsaimniecības produktu ekomarķējuma programmām notiek pašreizējās Eiropas Savienības politikas aktualitāšu kontekstā. Īpaši jāatsaucas uz Sesto Kopienas vides rīcības programmu, kas pieņemta ar Eiropas Parlamenta un Padomes Lēmumu Nr. 1600/2002/EK ⁽⁸⁾, un Kopienas rīcības plānu, lai kopējā zivsaimniecības politikā ⁽⁹⁾, kurā zivsaimniecības produktu ekomarķējuma izvērtēšana ir paredzēta kā papildu pasākums, integrētu apkārtējās vides aizsardzības prasības.

2.2.9 Kaut arī situācija ir samērā atšķirīga, Komiteja vēlas vērst Komisijas, kā arī citu Eiropas Savienības iestāžu un ieinteresēto pušu uzmanību uz tādas saskaņota un unificēta marķējuma programmas esamību, ko noteikti var uzskatīt par ekoloģisku, jo tā nodrošina atbilstību direktīvām par iepakojuma pārstrādi ⁽¹⁰⁾. Ar to ir domāta Zaļā punkta zīme, ko piešķir pārstrādei paredzētam iepakojumam ES valstīs. Minētais marķējums bija reģistrēta preču zīme, kas piederēja vācu uzņēmēj sabiedrībai, kura 1996. gadā pārcēla savu centrālo

⁽²⁾ OV C 28, 2006. gada 3. februāris.

⁽³⁾ FAO TC:EMF/2004/3, 2004. gada augusts.

⁽⁴⁾ Skat., piemēram, 2004. gada 25. februāra COM/ENV/TD(2003)30/FINAL par attīstīto valstu tirgu pieejamību jaunattīstības valstīm saistībā ar noteiktām ekomarķējuma programmām. Pieejams tīmekļa vietnē www.oecd.org.

⁽⁵⁾ Tīri ilustratīvā nolūkā ir iespēja iepazīties ar logotipu sarakstu pašas ES ekomarķējumam vēltajā tīmekļa vietnē (http://europa.eu.int/comm/environment/ecolabel/other/int_ecolabel_en.htm).

⁽⁶⁾ OV L 99, 11.4.1992, 1. lpp.

⁽⁷⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 2000. gada 17. jūlija Regula (EK) Nr. 1980/2000. OV L 237 21.9.2000., 1. lpp.

⁽⁸⁾ OV L 242, 19.9.2002., 1. lpp.

⁽⁹⁾ KOM(2002)186 galīgā red., 28.5.2002..

⁽¹⁰⁾ Direktīvas 94/62/EK un 2004/12/EK.

biroju uz Briseli un licenzēja preču zīmes lietošanu sadarbībai ar lielāko daļu dalībvalstu un trešām valstīm, kā arī uzņēmējiem, kas iesaistīti iepakojuma pārstrādē un pareizā apsaimniekošanā. Patlaban tiesisko pamatu nosaka Kopienas direktīvas un valstu attīstības normatīvie akti, kas praksē varētu paredzēt vienotu logotipu ar skaidru vēstījumu, iesaistot privātu organizāciju (SIA Eiropas iepakojuma pārstrādes organizācija), kura pārrauga kritēriju saskaņošanu, kā arī dažādu dalībvalstu iestāžu sadarbību attiecīgo normatīvu izstrādāšanā ⁽¹¹⁾.

2.2.10 Ņemot vērā iepriekš minēto, Komiteja uzskata, ka debates par zivsaimniecības un akvakultūras produktu ekomarķējumu tiek uzsāktas īstajā laikā; tādēļ nedrīkst vilcināties un nevajadzīgi kavēt būtiskos termiņus šā kompleksā jautājuma risināšanai. Debatēm jābalstās uz FAO pamatnostādņēm, tomēr neatkāpjoties no pašas ES kritērijiem un tos pēc iespējas pilnveidojot, ar daudzozaru pieeju un saskaņošanas kritēriju, kā galvenos mērķus paredzot vides aizsardzību un kalpošanu patērētājam.

3. Vispārējas piezīmes

3.1 Dažādas pieejas

3.1.1 FAO kā organizācija, kuras kompetencē ir zivsaimniecība un uz kuru tādēļ atsaucas dažādās reģionālās zivsaimniecības organizācijas saistībā ar spēkā esošajām jūras tiesībām, kas pamatotas uz attiecīgo ANO Konvenciju, ir pieņēmusi nostādni attiecībā uz zivsaimniecības produktu marķēšanu, kuras mērķis ir zivsaimniecības aizsardzība un kas tikai netieši skar produktu realizācijas citus posmus.

3.1.2 Savukārt, citas starptautiskās organizācijas, piemēram, PTO ⁽¹²⁾ un Apvienoto Nāciju Organizācijas Konference par tirdzniecību un attīstību (UNCTAD) pievēršas galvenokārt tam, lai saskaņā ar Līgumu par tehniskajām barjerām tirdzniecībai nodrošinātu, ka ekomarķējuma sistēmas nerada pretrastiskus šķēršļus starptautiskajai tirdzniecībai un neizdevīgu stāvokli jaunatīstības valstīm ⁽¹³⁾. Minētās organizācijas cenšas īstenot papildu ilgtspējīgas zivsaimniecības pasākumus, piemēram, ekomarķēšanu, atbilstoši starptautiskajiem noteikumiem, kas aizliedz radīt tehniskus šķēršļus starptautiskajai tirdzniecībai, vai pasākumus ar līdzīgām sekām, kā arī vadās no nepieciešamības sadarbīties, lai valstīs, kurām nav ekomarķējuma ieviešanai nepieciešamo tehnisko un finansiālo resursu, varētu saņemt nepieciešamo atbalstu. Šajā ziņā Komiteja uzskata, ka

zivsaimniecības produktu ekomarķējums pats par sevi nerada šķēršļus starptautiskajai tirdzniecībai, ja vien tā noteikumi paredz nepieciešamos pārredzamības un vienlīdzīgas pieejas mehānismus.

3.1.3 ISO un citu standartizācijas organizāciju darbība savukārt ir vairāk vērsta uz metodoloģiju un labas prakses ieviešanu vides pārvaldībā un ar to saistītajā ekomarķēšanā; nav tādu dokumentu, kuri attiektos konkrēti uz zivsaimniecības produktiem.

3.1.4 Vienīgi FAO darbība attiecas tieši uz zivsaimniecības produktu ekomarķējumu, taču mēs esam vienprātīgi ar Komisiju, ka jebkuram pieņemtajam lēmumam jābalstās ne tikai uz atbilstību starptautisko organizāciju lēmumiem, bet arī uz to dažādo pieeju saskaņošanu, kuras izriet no šādu institūciju īpatnībām un specifiskajiem uzdevumiem.

3.1.5 Ņemot vērā visus iepriekš minētos apsvērumus, EESK uzskata, ka gan starptautiskajā darbībā, gan Komisijas likumdošanas iniciatīvā jāņem vērā attiecīgais Kopienas *acquis* un Eiropas Savienības pašreizējās ekomarķēšanas sistēmas pieredze (kā arī Zaļā punkta paralēlā pieredze), par zivsaimniecību atbildīgajiem departamentiem saskaņojot savu darbību ar tiem departamentiem, kuri atbild par vidi un tirgu harmonizāciju, lai novērstu ekomarķējuma nepareizu lietošanu vai nepieļaujamu izplatīšanu, kas, tā vietā, lai pildītu savu uzdevumu attiecībā pret tirgus dalībniekiem un patērētājiem, radītu vēl lielākas neskaidrības. Neskatoties uz visām ar to saistītajām grūtībām, Komisijai būtu jāizveido tāds darba grafiks, lai nodrošinātu, ka tās likumdošanas iniciatīva netiek atlikta ilgāk par 2006. gada pirmo pusi.

3.2 Dažādas situācijas attiecībā uz zivsaimniecības produktu ekomarķējumu.

3.2.1 Tā kā nav pamatregulas, kurā būtu noteiktas pietiekami stingras prasības attiecībā uz saskaņošanu, kā skaidri izriet no Komisijas dokumenta, ir izveidojušās dažādas situācijas, no kurām dažas varētu kalpot par paraugiem, kam sekot, savukārt citas — par izskaužamas prakses piemēriem.

3.2.2 Pieejamās literatūras ⁽¹⁴⁾ un spēkā esošo starptautisko tiesību normu izpēte parāda, ka dažādu situāciju daudzveidība ne vienmēr atbilst pārredzamības un taisnīguma prasībām, kuras ir jebkuras ekomarķējuma sistēmas priekšnoteikums.

⁽¹¹⁾ <http://www.pro-e.org>

⁽¹²⁾ Izsmeljoša informācija par PTO nostāju tirdzniecības un vides jomā ir atrodama tīmekļa vietnē http://www.wto.org/english/tratop_e/envir_e/envir_e.htm.

⁽¹³⁾ Skat. TD/B/COM.1/EM.15/2. Kaut gan tajā ir runa galvenokārt par lauksaimniecību, tas attiecas arī uz visām ieguves nozarēm, piemēram, zivsaimniecību. (<http://www.unctad.org/en/docs/clcm15d2.en.pdf>).

⁽¹⁴⁾ Skat., piemēram, Deere un Carolyn ziņojumu FAO un Starptautiskajai dabas un dabas resursu saglabāšanas savienībai (IUCN) Ekomarķējums un ilgtspējīga zivsaimniecība, 9. lpp., un EVER ziņojumu (http://europa.eu.int/comm/environment/emas/pdf/everinterimreport_en.pdf).

3.2.3 Dažos gadījumos darbojas brīvprātības mehānismi, kas izveidojušies, sadarbojoties tirgus dalībniekiem un pilsoniskās sabiedrības organizācijām. Tās akreditācijas un sertifikācijas standarti, kā arī ekomarķējuma izmantošanas nosacījumi ir skaidri un taisnīgi, un tie ir pieejami internetā; tie attiecas uz neskaitāmajām mazajām zivsaimniecībām visā pasaulē. Minētajai organizācijai ir padomdevējas komitejas un kontroles mehānismi.

3.2.4 Citos Komisijas paziņojumā minētajos gadījumos mēs tomēr sastopamies ar privātiem ekomarķējumiem, attiecībā uz kuriem noteikumu vai nu nav vai tie nav publiskoti, un to piemērošana ne tuvu neatbilst labas prakses kodeksu prasībām ekomarķējuma jomā. Viens no šādiem gadījumiem var kalpot kā piemērs, lai ilustrētu kaitējumu, ko rada zivsaimniecības produktiem izmantojamais ekomarķējums, ja tas ir pretrunā starptautiskajiem tiesību aktiem, rada nevajadzīgus šķēršļus starptautiskajai tirdzniecībai un balstās uz tādām metodēm, kuras ir pretrunā jebkuriem ieteikumiem attiecībā uz ekomarķējumu un, kā norādījusi kāda augsta Eiropas Savienības amatpersona, rada reālu monopolstāvokli.

3.2.5 Šādi piemēri pierāda, ka pašreizējā situācija, kad ekomarķējumu var veidot bez jebkāda vērā ņemama juridiska pamatojuma, pat pretrunā spēkā esošajām starptautiskajām un Kopienas tiesību normām, vairs ilgāk nedrīkst turpināties, jo tas kaitē ražotāju, patērētāju un citu ieinteresēto pušu interesēm.

3.2.6 Attiecībā uz tunzivju zveju Klusā okeāna austrumu daļā kompetentā reģionālā zivsaimniecības organizācija — Amerikas Tropisko tunzivju komisija atbalstīja Nolīguma par Starptautisko delfīnu saudzēšanas programmu (AIDCP) ⁽¹⁵⁾, kurai Eiropas Savienība brīvprātīgi pievienojās ar Padomes 1999. gada 26. aprīļa lēmumu 1999/337/EK ⁽¹⁶⁾, pieņemšanu. Minētais nolīgums reglamentē ekomarķējumu, ko atbalsta arī Eiropas Kopiena un patlaban apspriež Eiropas Parlaments ⁽¹⁷⁾.

3.2.7 Šī īpašā situācija jāņem vērā, veicot izpēti un izstrādājot priekšlikumus normatīvajiem aktiem minētajā jomā, tā kā gadījumos, kad kāda reģionālā zivsaimniecības organizācija, kuras kompetencē ir zivsaimniecība attiecīgajā reģionā, virza pati sava ekomarķējuma ieviešanu saskaņā ar FAO principiem, Eiropas Savienībai būtu 1) jāpiedalās šajā darbā, lai nodrošinātu sertifikācijas un izdošanas procedūru atbilstību nepieciešamajām prasībām, un 2) jāapsver šāda ekomarķējuma reglamentācija savos normatīvajos aktos un tāda ekomarķējuma, kurš neatbilst normatīvajiem aktiem, aizliegšana.

3.2.8 Komiteja uzskata, ka jebkāds privāts ekomarķējums zivsaimniecības un akvakultūras produktiem jāpakļauj stingriem akreditācijas kritērijiem un neatkarīgai sertifikācijai, un Komisijas izstrādātajā likumdošanas priekšlikumā jāapsver iespēja izveidot visām ieinteresētajām pusēm un zivsaimniecības un akvakultūras tirgus dalībniekiem atvērtu publisku reģistru, kurā būtu sīkas ziņas par lietošanā esošu marķējumu, kas atbilst tiesību aktos noteiktajām prasībām.

4. Īpašas piezīmes

4.1 Ieviešana, sertifikācija, piešķiršana, pārraudzība un sankcijas

4.1.1 Ekomarķējums ir skaidri jānošķir no pārtikas produktu marķēšanas vispārīgajiem noteikumiem. Ekomarķējuma lietošana pati par sevi negarantē atbilstību normatīvajiem aktiem, kas ir piemērojami jebkurā gadījumā, arī attiecībā uz produktiem bez ekomarķējuma, bet gan atbilstību augstākiem vides aizsardzības standartiem, kuri šajā gadījumā paredz atbilstīgu zvejas metožu lietošanu, ekomarķējumā norādīto produktu krājumu saglabāšanu un minimālu kaitējumu bioloģiskajai daudzveidībai un jūras videi kopumā.

4.1.2 Marķējumu zivsaimniecības produktiem tāpat kā jebkuriem zvejojtiem vai akvakultūras produktiem var piešķirt attiecībā uz neapstrādātiem produktiem (veselām svaigām un saldētām zivīm) vai zivju apstrādes produktiem, kas var būt saldēti, sālīti, konservēti, iepriekš termiski apstrādāti vai sagatavoti. Pirmajā minētajā gadījumā ekomarķējumam jāgarantē zvejas metožu atbilstība ne tikai zivsaimniecības kontroles standartiem, bet arī FAO Atbildīgas zivsaimniecības rīcības kodeksam. Otrajā gadījumā zivsaimniecības produktu ekomarķējumam jāgarantē izsekojamības noteikumu pareiza piemērošana attiecībā uz zivsaimniecības produktiem, kas nozīmē, ka pārstrādātais un pārdotais produkts, kurš nonāk līdz patērētājam, ir tāds zivsaimniecības produkts, kas patiešām pelna ekomarķējumu.

4.1.3 Lai pareizi ieviestu zivsaimniecības produktiem piemērojamo ekomarķējumu, nepietiek ar vispārīgu normatīvu regulējumu; ir jāizveido skaidrs mehānisms sertifikācijas iestāžu akreditācijai, ekomarķējuma piešķiršanai, strīdu izšķiršanai, pārraudzībai un sankcijām pārkāpumu un normatīvu neievērošanas gadījumos, nošķirot marķētos produktus no pārējiem zivsaimniecības produktiem.

⁽¹⁵⁾ Ar šīs vienošanās noteikumiem var iepazīties tīmekļa vietnē <http://www.iattc.org/PICDDocumentsSPN.htm>.

⁽¹⁶⁾ Skat. arī Priekšlikumu Padomes lēmumam par to, ka Eiropas Kopiena slēdz Nolīgumu par Starptautisko delfīnu saudzēšanas programmu (KOM(2004)764 galīgā red.).

⁽¹⁷⁾ PE 357.789v01-00 of 2.5.2005., ziņotājs Duarte Freitas kgs: Ziņojuma projekts par priekšlikumu Padomes lēmumam par to, ka Eiropas Kopiena slēdz Nolīgumu par Starptautisko delfīnu saudzēšanas programmu.

4.1.4 EESK uzskata, ka šāda skaidra mehānisma funkcijas jāpilda 3.2.8. punktā minētajam reģistram. Minētajiem noteikumiem un reģistram ir jānodrošina sistēmas atbilstība pārredzamības prasībām; kopā ar patērētāju informēšanu tam ir jānodrošina nepieciešamais uzticības līmenis, lai mazinātu esošo plaisu starp tiem patērētājiem, kas ir ieinteresēti produkta ar vidi saistītajā aspektā (patlaban aptuveni 44 %) un tiem, kuri vadās no šīm interesēm, veicot pirkumus (patlaban aptuveni 10 %).

4.1.5 Gan iepriekš minētajā EVER ziņojumā sniegtie dati, gan EUROPECHE/COGECA⁽¹⁸⁾ memorandā paustā nostāja par šajā atzinumā aplūkojamo tematu rada zināmu pesimismu par to, vai ekomarķējums vispār un it īpaši attiecībā uz zivsaimniecības produktiem radīs pievienotu vērtību ražotājiem un nodrošinās pārredzamu un patiesu informāciju patērētājiem. Tomēr vides aizsardzība plašākā nozīmē, tāpat kā cīņa pret badu pasaulē, kļūst par vienu diviem galvenajiem izaicinājumiem cilvēcei. Tādēļ ir svarīgi, lai Eiropas Savienība uzņemtos vadošu lomu procesos, kam jābūt vēršiem uz to, lai atbildīgi patērētāji varētu atšķirt un izvēlēties tādus produktus, kuru ieguve, apstrāde un realizācija atbilst vides aizsardzības standartiem.

4.1.6 Komiteja ir informēta par Pasaules Dabas fonda oficiālo nostāju un ir gandarīta, ka tā, neraugoties uz atšķirīgām pieejām atsevišķās jomās, lielā mērā sakrīt ar šajā atzinumā pausto viedokli, īpaši attiecībā uz nepieciešamību ieviest stingrākus noteikumus zivsaimniecības produktu ekomarķējumam.

4.1.7 Komiteja uzskata, ka Komisijas ierosinātajos noteikumos būtu īpaši jāņem vērā ekomarķējuma iespējamā piemērotība zivsaimniecības nozarei, absorbējot izmaksas komerciālās vērtības ķēdē tādējādi, lai nekaitētu patērētāju interesēm. Šajā ziņā zivsaimniecības produktu ekomarķējums varētu kalpot kā mehānisms, kas rosina zvejniekus un uzņēmumus praktizēt ilgstpējīgu zivsaimniecību un akvakultūru, lai saglabātu zivju

resursus, kuri ir zivsaimniecības un tai pakārtotās saimnieciskās darbības galvenais pamats.

4.1.8 Komiteja vērš Komisijas uzmanību uz to, ka zivsaimniecības un akvakultūras produktu ekomarķējums ir saistīts ar finansiālām izmaksām, kuras vajadzēs absorbēt ražošanas ķēdē, iekams produkts nonāks līdz gala patērētājam. MVU un jaunatīstības valstu tirgus dalībniekiem zināmos apstākļos var rasties grūtības ekomarķējuma pieejamības ziņā. Tādēļ pieņemtajos normatīvajos aktos jāiestrādā intervences mehānismi, iesaistot ražotāju organizācijas, zvejniecības asociācijas un partnerības nolīgumus. Katrā gadījumā, lai ekomarķējums būtu pilnā mērā efektīvs, ir nepieciešami būtiski izglītojoši un publicitāti veicinoši pasākumi. Tādēļ EESK uzskata, ka valsts sektora iestādēm būtu jāfinansē tirgus dalībnieku un patērētāju informēšanas un izglītošanas kampaņas.

4.1.9 Minētā iemesla dēļ jebkurš Eiropas Savienības veiktais pasākums attiecīgajā jomā būtu uzskatāms par pirmo soli šajā virzienā. Tomēr šim pirmajam solim jābūt pietiekoši tālejošam, lai tiktu izveidoti

- i skaidri un saistoši noteikumi par zivsaimniecības produktu ekomarķējuma akreditāciju, sertifikāciju un lietošanu;
- ii sistēmas, lai kontrolētu šādu noteikumu efektīvu, pārredzamu un godīgu piemērošanu attiecībā uz visiem tirgus dalībniekiem;
- iii sankciju sistēmas (balstītas uz subsidiaritātes principu) spēkā esošo noteikumu pārkāpšanas gadījumos;
- iv programmas patērētāju un tirgus dalībnieku informēšanai par ekomarķējuma precīzo nozīmi;
- v atbilstoša ieguldījumu programma, īpaši ievērojot zivsaimniecības produktu ekomarķējuma ekonomisko ietekmi;
- vi nepieciešamie mehānismi pastāvīgam dialogam ar ieinteresētajām aprindām par sistēmas tālāku pilnveidošanu.

Briselē, 2006. gada 14. februārī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētāja
Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁸⁾ EP(05)115-CP(05)86S1, 2005. gada 24. augusts.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Sieviešu pārstāvība Eiropas Savienības ekonomisko un sociālo interešu grupu lēmējinstancēs"

(2006/C 88/09)

Saskaņā ar Eiropas Savienības dibināšanas līguma 262. pantu Padome 2005. gada 22. aprīlī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu "Sieviešu pārstāvība Eiropas Savienības sociālo un ekonomisko grupu lēmējinstancēs".

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsonības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2006. gada 24. janvārī (ziņotājs: M. ETTY kgs).

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 424. plenārajā sesijā, kas notika 2006. gada 14. un 15. februārī (14. februāra sēdē) ar 88 balsīm par, 13 balsīm pret un 11 atturoties, ir pieņēmusi šādu atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 EESK piekrīt Eiropas Parlamenta nostājai, ka sieviešu pārstāvības stiprināšana ES ekonomisko un sociālo interešu grupu lēmējinstancēs ir svarīgs jautājums. Komiteja atbalsta Parlamenta aicinājumu attiecīgajām valstu organizācijām un to Eiropas līmeņa federācijām, kā arī Eiropas Komisijai tam pievērst pastiprinātu, sistemātiskāku uzmanību. Eiropas Komisijai saskaņā ar Parlamenta prasību jāuzsāk datu vākšana, kā arī jāiedibina datu bāze par sieviešu pārstāvību ES ekonomisko un sociālo interešu grupu lēmējinstancēs. Komiteja konstatē, ka jau ir uzsākts darbs, kas virzīts uz minēto prasību izpildi. Komiteja uzskata, ka šajā sakarā ievērojamu ieguldījumu var nest Eiropas Dzimumu līdztiesības institūts, kā arī Eiropas Fonds dzīves un darba apstākļu uzlabošanai. Attiecībā uz rādītājiem Komiteja atzīmē, ka Komisija pašreiz sava darbā izmanto tos deviņus kritērijus, ko 2003. gadā formulējusi Itālijas prezidentūra.

1.2 Parlamenta analīzes fokusā ir darba devēju organizācijas un arodbiedrības. Arodbiedrībās droši vien ir notikušas pozitīvā rakstura pārmaiņas nekā to liek domāt rezolūcijas un ziņojuma saturs. Turklāt šķiet, ka, lai pareizi izvērtētu situāciju un tās attīstību no darba devēju un citu ekonomisko un sociālo interešu grupu viedokļa, ir jāapzinās, ka minētās organizācijas darbojas citādi nekā tās, kuru locekļi ir fiziskas personas.

1.2.1 Visām EESK pārstāvētajām ekonomisko un sociālo interešu grupām ir savas atsevišķas iezīmes. Politikas, kas pozitīvi ietekmē viena veida organizācijas, var pavisam atšķirīgi ietekmēt kādas citas.

1.2.2 Ņemot vērā iepriekšminēto, Komiteja atzinīgi novērtē to pasākumu kopumu, kas saistīti ar sieviešu un vīriešu līdztiesību un kurus Eiropas Arodbiedrību konfederācija (EAK), Eiropas Rūpniecības un darba devēju konfederāciju savienība (UNICE), Eiropas Amatniecības, mazo un vidējo uzņēmumu apvienība (UEAPME) un Uzņēmumu un valsts kapitāla daļu un vispārējās ekonomiskās intereses uzņēmumu Eiropas Centrs (CEEP) izstrādājis saistībā ar minēto organizāciju piešķirto prioritāti tematam "sievietes lēmumu pieņemšanā". Tā ar interesi gaida ikgadējos valstu un Eiropas līmeņa ziņojumus par minētajā jautājumā sasniegto progresu.

1.3 EESK tāpat kā Parlaments atbalsta esošās Eiropas līmeņa politikas attiecībā uz līdzsvarotu sieviešu un vīriešu dalību

lēmumu pieņemšanas procesā. EESK piekrīt Parlamenta nostājai, ka pārmaiņu īstenošanai un līdzsvarotas pārstāvības panākšanai ir nepieciešama patiesa politiskā griba. Minētā politiskā griba izpaužas daudzās organizācijās, arī ārpus darba devēju un darba ņēmēju loka. EESK iesaka tās pārstāvētajām organizācijām regulāri informēt Komisiju par sasniegtajiem rezultātiem; tā arī iesaka Komisijai izveidot ierosināto datu bāzi, cieši sadarbojoties ar Eiropas mēroga federācijām un, izvērsot Itālijas prezidentūras 2003. gada izvirzīto iniciatīvu, noteikt attiecīgos rādītājus sakarā ar sieviešu ietekmes stiprināšanu ekonomikas un sociālās jomas lēmējinstancēs.

1.4 Uz starptautiskajiem un valsts līmeņa forumiem nosūtītie pārstāvji, kam vajadzības gadījumā jāpārstāv organizācijas sociālajā dialogā, galvenokārt strādā pārvaldē. Tikpat svarīgi tomēr ir, lai organizācijas, kas vēlas nest ieguldījumu sieviešu pārstāvības veicināšanā, pievērstos arī politikas sagatavošanas līmenim, kur daudzas organizācijas jau izvēlas savus pilnvarotos pārstāvjus.

1.5 Atsevišķas un papildu struktūras, kā arī sieviešu pārstāvētā personāla un locekļu — sieviešu tīkls ir nesis ievērojamu ieguldījumu, lai minētajās organizācijās notiktu pozitīvas pārmaiņas. Lai arī minētie līdzekļi ne visur un ne vienmēr sniedz pilnīgu risinājumu, EESK uzskata, ka ir lietderīgi tos veicināt vairāk un plašāk, jo īpaši ņemot vērā organizācijas ārējo pārstāvību.

1.6 Izglītības/apmācības un darba laika un personīgās dzīves saskaņošanas iespējas, šķiet, ir vispiemērotākās politikas, lai attiecīgajās organizācijās veicinātu sieviešu izaugsmi. Joprojām ir ļoti svarīgi, lai kompetentie Komisijas dienesti, kas izstrādājuši pasākumus cīņai pret diskrimināciju un iespēju vienlīdzības iekļaušanai politikās veicināšanai, atbalstītu minētās politikas. Darba devējiem un arodbiedrībām ir būtiska nozīme to īstenošanā.

1.7 Ļoti daudzi eksperti iesaka izmantot kvotas. Kvotu režīms, kas atsevišķās valstīs ir izrādījies iedarbīgs kā politikā, tā arī sabiedriskajās organizācijās, attiecīgajām organizācijām un Komisijai būtu rūpīgi jāizpēta attiecībā uz to, kā tas darbojas un kādi ir tā panākumi.

1.8. Komitejas vēlētos panākt, lai 2006. — 2010. gada pilnvaru laikā 30 % dalībvalstu izvirzīto EESK locekļu būtu sievietes (ierosinājušas sociālo un ekonomisko interešu grupas), nākamajā pilnvaru periodā nosakot vēl augstāku mērķi un sasniegto 40 %

1.9 EESK, atjaunojot savas pilnvaras, izvērtēs 2006. un 2007. gadā, tālāk pašreiz, veicamās aptaujas rezultātus. Tas vienlaicīgi sniegs iespēju novērtēt, vai jauno valstu organizāciju politikas un prakse ievērojami atšķiras no tās, kas pieņemta vecajās dalībvalstīs. Komiteja uzskata, ka tad Parlamentam, atsaucoties uz savu 2002. gada rezolūciju un ziņojumu, vajadzētu pārskatīt arī pašreizējo situāciju.

2. Piezīmes

2.1 Pamats

2.1.1 Eiropas Parlaments 2003. gada janvārī pieprasīja Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai (EESK) izstrādāt atzinumu par sieviešu pārstāvību "sociālo partneru" lēmējinstancēs⁽¹⁾. Tas tika darīts nolūkā papildināt statistikas datus, kas bija Eiropas Parlamenta rīcībā, sastādot rezolūciju un ziņojumu par "Sieviešu pārstāvību sociālo partneru iestādēs Eiropas Savienībā" (2002/2026 INI), un lai formulētu ieteikumus attiecībā uz sieviešu pārstāvības dažādās "sociālo partneru" iestādēs uzlabošanas stratēģiju.

2.1.2 Savā rezolūcijā Eiropas Parlaments bija secinājis, ka iestādēs un struktūrās, kur "sociālie partneri" apspriež savu nostāju sociālās politikas sakarā, sievietes nav pietiekoši pārstāvētas. Minētajā tekstā ir teikts, ka jāīsteno programmas un stratēģijas, kas ļautu panākt līdzsvarotāku pārstāvību, un Eiropas Komisija un "sociālie partneri" tajā tiek aicināti sistemātiski apkopot attiecīgos datus, kā arī veikt atbilstošus pasākumus, lai nostiprinātu sieviešu ietekmi sociālās un ekonomikas jomas lēmējinstancēs, tādējādi nodrošinot ne vien labāku sieviešu pārstāvību, bet arī savās politikās iekļaujot dzimumu dimensiju.

2.1.2.1 Eiropas Parlamenta dokumentā cita starpā precizēts, ka nesaistošas nodoma deklarācijas nav atbilstošas un ka organizācijās, kur satiekas "sociālie partneri", ir nepieciešama patiesa politiskā griba, lai ieviestu izmaiņas un panāktu līdzsvarotu pārstāvību.

2.1.3 Eiropas Parlaments savā rezolūcijā un ziņojumā nepiemin EESK

⁽¹⁾ Vēlākās apspriedēs tika noteikts "sociālo partneru" jēdziens: tas apzīmē ne tikai darba devēju organizācijas un arodbiedrības, bet arī citas EESK pārstāvētās ekonomisko un sociālo interešu grupas.

2.1.4 EESK ir visrepresentatīvākā ekonomisko un sociālo interešu grupu ("organizētas pilsoniskās sabiedrības") asambleja Eiropas Savienībā. Lai gan pārstāvēto organizāciju konsultēšana sakarā ar to politikām attiecībā uz sieviešu pārstāvību lēmējinstancēs un iespēju vienlīdzības politikām nav tās uzdevums, EESK sastāvu var uzskatīt par daļēju minēto politiku atspoguļojumu. EESK ir viena no Parlamenta minētajām organizācijām, kur tiekas ekonomisko un sociālo interešu grupas, un viena no iestādēm vai struktūrām, kurās tās konsultējas par sociālo politiku. Tādējādi tās locekļi pilnībā var sniegt Eiropas Parlamentam nepieciešamo informāciju un konsultācijas.

2.2 Vispārējās piezīmes

2.2.1 EESK piekrīt Eiropas Parlamentam, ka sieviešu pārstāvība sociālo un ekonomisko interešu grupu lēmējinstancēs ES ir svarīgs temats. Tā uzskata arī, ka labāka statistiskas un informācijas par attiecīgajām minēto organizāciju politikām sniegšana ir būtisks priekšnosacījums, lai īstenotu Kopienas politikas attiecībā uz sieviešu un vīriešu līdzsvarotu pārstāvību lēmumu pieņemšanā.

2.2.1.1 Tā konstatē, ka Eiropas Komisija ir sākusi apkopot attiecīgos datus. Tīkmēr ir veikti pirmie pasākumi, lai izveidotu Eiropas Parlamenta pieprasīto datu bāzi un noteiktu rādītājus, kas ļauj nostiprināt sieviešu ietekmi ekonomikas un sociālās jomas lēmējinstancēs. ES Komisija turklāt uzskata, ka ir grūti iegūt datus par attiecīgajām interešu grupām. Ir jācer, ka Eiropas Dzimumu līdztiesības institūts nākotnē varēs nest ieguldījumu šajā jomā, kā to jau dara Eiropas fonds dzīves un darba apstākļu uzlabošanai.

2.2.1.2 Cita starpā Komisijai jāturpina attīstīt vispārējās politikas, kuru mērķis ir izvērst sieviešu dalību visā lēmumu pieņemšanas procesā, piemēram, politikas, kas ļauj cīnīties ar pastāvošo diskrimināciju darba un profesiju jomā, kā arī dalībvalstīs uzlabot līdzsvaru starp darbu un privāto dzīvi un nodrošināt taisnīgu attieksmi un vienlīdzīgas iespējas darba vietā.

2.2.2 EESK vispārīgi atbalsta Eiropas Parlamenta formulētās prasības darba devējiem, strādājošajiem un organizētajai pilsoniskajai sabiedrībai kopumā. Vairums minēto prasību tika skatītas pētījumā, kura pamatā ir 2003. gadā toreizējiem 222 locekļiem nosūtītā aptauja⁽²⁾. Uz aptaujas jautājumiem atbildēja 107 locekļi, tālāk apmēram 50 %⁽³⁾.

⁽²⁾ "Report on balanced decision making in the EESC" (J. Oldersma, N. Lepeshko, A. Woodward), Briseles Brīvā universitāte [VUB], Leidenes Universitāte, 2004. gada septembris (pieejams tikai angļu valodā), kas atrodams Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsonības specializētās nodaļas interneta lapā. http://www.esc.eu.int/sections/soc/docs/balanced_decisionmaking_eesc.pdf

⁽³⁾ Ja uz aptaujas jautājumiem bija atbildējuši divi vai vairāk vienas organizācijas pārstāvji, tika uzskatīts, ka ir saņemta viena atbilde.

2.2.2.1 Atbildes diezgan vienlīdzīgi sadalījās trīs EESK grupu starpā: 34 % no I grupas (darba devēji), 31 % no II grupas (darba ņēmēji) un 34 % no III grupas (dažādas intereses).

2.2.2.2 Aptaujas laikā EESK bija 23 % pārstāvju — sieviešu (*).

2.2.2.3 Organizācijas, kurās bija diezgan liels procentuālais sieviešu skaits, iespējams, bija pārstāvētas nedaudz vairāk. Vispārējā tabula, kas tika sastādīta, pamatojoties uz minētajām atbildēm, tādēļ varētu būt nedaudz tendencioza, atspoguļojot sievietēm labvēlīgu viedokli.

2.2.3 Aptaujas fokusā pēc kārtas bija jautājumi par pārstāvētās organizācijas veidu un raksturu, tās vadības struktūru, tās pārstāvību dažādu līmeņu organizācijās un forumos, sieviešu skaitu tajās, kā arī tās politiku iespēju vienlīdzības jautājumā.

2.2.4 Turklāt analīzei izmantotie dati bija savākti kādas ekspertu uzklaušanās laikā, kas bija veltīta situācijai un pieredzei Beļģijā, Spānijā un Skandināvijas valstīs, kā arī EESK locekļu pieredzei. Iegūtie dati galvenokārt attiecās uz arodbiedrībām. Tāpat kā Parlamenta rezolūcijā un ziņojumā faktiskie dati novērtējumam par darba devējiem bija nabadzīgi un nebija gandrīz nekādas informācijas par citām organizācijām (°).

2.2.5 Pētījums un vērā ņemtie papild elementi apstiprināja Parlamenta rezolūcijas radīto sākotnējo iespaidu, proti, to, ka statistiskais pamats ir ļoti ierobežots (vienīgais izņēmums ir arodbiedrības, bet dotajā gadījumā pieejamie dati neļauj patiesi atspoguļot neseno pozitīvo attīstību (°)) un ka ir grūti vai problemātiski salīdzināt dažādu organizāciju gadījumā izdarītos secinājumus, piemēram, ja organizāciju locekļi ir fiziskas personas (arodbiedrības) un organizācijas, kuru locekļi arī ir organizācijas (piemēram, uzņēmumi). Dažādās organizatoriskās īpatnības (piemēram, lauksaimnieku organizācijās vai MVU) var prasīt dažādas līdzsvarotas vīriešu un sieviešu pārstāvības novērtēšanas metodes. Jāatzīst arī, ka nepietiekoša sieviešu pārstāvība lēmējinstancēs, iespējams, vēl nenozīmē, ka organizācijā netiek īstenota iespēju vienlīdzības politika.

2.2.6 Viena no kritikām attiecībā uz Eiropas Parlamenta rezolūciju bija tāda, ka tās fokusā ir tikai pārstāvības skaitliskie aspekti un nav ņemti vērā politiku izstrādes kvalitatīvie aspekti organizācijās, kurās sievietes dažreiz pilda svarīgākas funkcijas nekā tas izriet no formālās pārstāvības. Atzīstot minēto kvalita-

tīvo aspektu nozīmību, EESK tomēr bija nolēmusi tos nepētīt detalizēti. Neskatoties uz to, analīzē bija iekļauta sieviešu pārstāvība politiku izstrādes struktūrās. Šajā sakarā Ekonomisko un sociālo interešu grupām un to Eiropas federācijām, kā arī Eiropas Parlamentam un Eiropas Komisijai jāpievērš pastiprināta uzmanība politiku izstrādes kvalitatīvajiem aspektiem.

2.2.7 Skatot Eiropas Savienības ekonomisko un sociālo interešu grupu attiecīgās politikas un praksi, EESK izvēlējās pārstāvības rīcībpolitikas analīzi veikt integrēti (valstu un Eiropas līmenī, iekļaujot sociālo dialogu, kā arī starptautiskā līmenī).

2.2.7.1 Pētījumā nebija iekļautas Eiropas uzņēmumu komitejas, jo tam būtu nepieciešams nopietns papildu pētījums, kura veikšanai citam iestādēm ir lielākas iespējas (°).

2.2.8 Komiteja atsaucas uz 2005. gada 1. martā pieņemto darbību plānu vīriešu un sieviešu līdztiesības sakarā; minēto plānu izstrādājusi Eiropas Arodbiedrību konfederācija, Eiropas Rūpniecības un darba devēju konfederāciju savienība (UNICE) un Eiropas Amatniecības, Mazo un Vidējo Uzņēmumu Asociācija (UEAPME), un Uzņēmumu ar valsts kapitāla daļu un vispārējās ekonomiskās intereses uzņēmumu Eiropas Centrs (CEEP) un tajā viena no četrām prioritātēm ir sieviešu dalības lēmumu pieņemšanā veicināšana.

2.3 Īpašas piezīmes (pamatojoties uz pētījuma rezultātiem)

2.3.1 Gandrīz pusē no diviem galvenajiem EESK pārstāvēto organizāciju veidiem (dažāda veida konfederācijas, no vienas puses, un organizācijas, kuras sastāv no individuāliem locekļiem, no otras puses) sieviešu dalības līmenis ir augsts (40 % vai vairāk). Tikai 10 % — 15 % minēto organizāciju sieviešu dalības līmenis ir zems (0 % — 19 %). Vidējais sieviešu dalības līmenis pārstāvētajās organizācijās ir 36 %. (NB: atbilstoši iepriekšminētajam, procentuālais sieviešu daudzums EESK locekļu vidū aptaujas laikā bija 23 %).

2.3.2 Sievietes, kas darbojas minētajās organizācijās, galvenokārt strādā vadošu darbu, bet ir retāk sastopamas attiecīgo organizāciju kongresu delegātu vidū vai augstākā līmeņa vadībā, un vēl retāk kā valdes locekles.

2.3.3 Tas varētu būt galvenais skaidrojums samērā zēmajam sieviešu procentuālajam daudzumam EESK, jo, faktiski, daudzi locekļi nāk no valdēm.

(*) Pēc paplašināšanas 2004. gada maijā šis procentuālais daudzums ir nedaudz palielinājies (26 %).

(°) Lai gan divās reizēs, UNICE 2002. gadā iesniedza Parlamentam vairāk datu nekā beigās tika iekļauti minētajos dokumentos.

(°) Tādējādi starp 1990. gadu sākumu un 2000. gadu sākumu sieviešu daļa Eiropas Arodbiedrību konfederācijas kongresos ir augusi no 10 %/12 % procentiem uz 30 %, administratīvajā padomē šis skaitlis šobrīd ir 25 % un koordinācijas komitejā 32 %. Iekļāvušās organizācijas arī var apliecināt pozitīvu attīstību, jo to vairumā šodien ir dienesti, kas nodarbojas ar sieviešu pārstāvības jautājumiem.

(°) Eiropas Fonds dzīves un darba apstākļu uzlabošanai ir veicis pētījumu par Eiropas uzņēmumu padomēm ("European works councils in practice", 2004.). Minētajā ziņojumā ir iekļauta daudzu gadījumu izpēte. Tā rāda, ka ar dažiem izņēmumiem sieviešu pārstāvība neatspoguļo personāla sastāvu. Tas, iespējams, skaidrojams ar attiecīgo uzņēmumu uzņēmumu padomju sastāvu valsts līmenī.

2.3.4 Organizācijas, kas uz EESK nosūta daudzas pārstāves, viņas izvēlas no vadošo darbinieku vidus vai arī pievēršas citām (piemēram jauktām) iespējām, nevis nosūta tikai pārstāves no augstākā iekšējā lēmumu pieņemšanas līmeņa.

2.3.5 Pārstāvībai valstu un starptautiskajos forumos pārsvarā tiek izmantotas dažādas iespējas. Šādos gadījumos pārstāvība viena vai vairāku valdes locekļu personā ir otrajā vietā.

2.3.6 Liela daļa EESK pārstāvēto organizāciju nepiedalās Sociālā dialoga komitejā (apmēram ceturtdaļa). No organizācijām, kas piedalās minētajā komitejā, apmēram trešā daļa izvēlas jauktu pārstāvību vai arī nosūta pārstāvjus no valdes.

2.3.7 Viena no Parlamenta noteiktajām politikām nolūkā uzlabot sieviešu pārstāvību lēmējinstancēs ir tādu struktūru izveidošana, kas kādā organizācijā paredzētas sievietēm. Tajā pašā laikā Parlaments norāda, ka šādas struktūras nereti ir simboliskas vai arī tajās notiek tikai izolēts dialogs. Eiropas Parlaments uzskata, ka minētās struktūras nedrīkst izslēgt sievietes no lēmumu pieņemšanas procesa, bet gan viņas tajā jāiekļauj un jāatvieglo iespējas tajā piedalīties. EESK piekrīt šādam viedoklim.

2.3.7.1 Parlaments arī uzsver, ka palīdzībai sievietēm un sieviešu tīklu izveidošanai organizācijās ir būtiska nozīme viņu sagatavošanā vadošam darbam.

2.3.8 Tikai mazākajā daļā (33 %) EESK organizāciju, kuru pārstāvji atbildēja uz aptaujas jautājumiem, ir atsevišķa vai papildorganizācija viņu locekļiem — sievietēm. Vairumā gadījumu minētās struktūras ir pārstāvētas organizāciju valdēs un gandrīz pusei no tām ir citas iespējas ietekmei organizācijās. Piecpadsmit procentos gadījumu vadošas darbinieces un locekles — sievietes bija izveidojušas tīklu; 4 % gadījumu vienlaicīgi pastāv abas sistēmas (atsevišķas vai papildorganizācijas un tīkli).

2.3.8.1 Atsevišķas organizācijas un tīkli galvenokārt ir II grupas organizācijās (arodbiedrības): no 50 % līdz 70 %. Attiecībā III grupā ir no 19 % līdz 39 %; I grupā minētā parādība ir mazāk izteikta (6 % — 19 %). Papildorganizācijas bieži sastopamas lauksaimnieku organizācijās (33 %) un 10 % patērētāju un veselības aizsardzības apvienību.

2.3.9 Tādu organizāciju, kurās bija izstrādātas politikas nolūkā atbalstīt sieviešu izaugsmi, jo īpaši viņas sagatavot amata vietām direkcijā, bija 46 %. Visizplatītākās politikas bija apmācība (26 %), darba laika un bērnu uzraudzībai veltītā laika sadales atvieglošana (22 %), kā arī kontrole un novērtēšana (19 %). Jāsaka tomēr, ka minētos karjeras atbalsta veidus izmanto tikai viena ceturtdaļa organizāciju.

2.3.10 Pasākumi, kas paredzēti īpaši sievietēm, atspoguļoti arī attiecīgajā statistikā par sieviešu esamību organizācijās. Gandrīz puse no pārstāvētajām organizācijām (48 %) ziņo, ka tajās ir izveidota šāda statistika un vairums no tām apliecina, ka tā tiek atjaunota ik gadu (67 %).

2.3.10.1 Visaktīvākās minētajā jomā šķiet II grupas organizācijas (stipri vairāk par 50 %); tām seko III grupas organizācijas — apmēram trešā daļa. Šis procentuālais daudzums I grupā ir neliels. Šeit parādās liela atšķirība starp ļoti zemo ziņoto iegūtās statistikas līmeni (1 %) un ziņotajām karjeras veicināšanas politikām.

2.3.11 Tika minēts 61 sieviešu darba karjeras veicināšanas politiku gadījums un 75 % no tiem iztaujātās personas ziņoja, ka tās ir bijušas veiksmīgas. Dienests vai persona, kas atbild par dzimumu līdztiesības politiku, pastāv 40 organizācijās. Pusē šo gadījumu, minētais uzdevums tiek veikts pilnā darba laikā.

2.3.11.1 Panākumi, pieaugot darbinieču skaitam, kas ieņem atbildīga amata vietas, registrēti 49 % gadījumu; 46 % gadījumu pieaudzis to sieviešu skaits, kas ieņem vadošus amatus.

2.3.12 Iespēju vienlīdzības politika pastāv 68 % arodbiedrību (III grupa), 25 % III grupas organizāciju un 5 % I grupas organizāciju.

2.3.13 Zināms skaits organizāciju (33 locekļi) ir paziņojušas, ka jautājumi, kas saistīti ar sieviešu izaugsmes veicināšanas un iespēju vienlīdzības politikām, uz tām neattiecas.

2.3.14 Vīriešu un sieviešu attiecība EESK pārstāvētajās organizācijās šķiet cieši saistīta ar vīriešu un sieviešu pārstāvības attiecību starptautiskajā līmenī, bet daudz mazāk ar attiecību sociālā dialoga ietvaros, un tā nemaz nav saistīta ar šo attiecību valstu forumos.

2.3.15 Ņemot vērā, ka atbilstoši ar I grupas respondentu atbildēm vīriešu un sieviešu attiecība viņu organizācijās ir 30 %, viņu vīriešu/sieviešu dalības līmenis EESK ir samēra augsts (35 %); tas ir daudz vairāk par II grupas rezultātiem (25 %, bet vīriešu un sieviešu attiecība pašās organizācijās ir 60/40 %) un III grupas rezultātiem (27 % un 65/35 %).

2.3.16 Saskaņā ar pētījumu šķiet, ka vīriešu un sieviešu attiecība organizāciju vadībā ir būtisks faktors, kas nosaka sieviešu pārstāvību EESK (skatīt 2.3.2 un 2.3.3 punktu). Eiropas Parlaments ir aicinājis "sociālos partnerus" (ekonomisko un sociālo interešu grupas) "pārskatīt savus pārstāvības mehānismus un izvēles kārtību, kā arī iekļaut savos statūtos līdzsvarotas sieviešu un vīriešu pārstāvības principu" ⁽⁸⁾.

⁽⁸⁾ EP 315.516, A5-0279/2002.

2.3.16.1 Savā pētījumā EESK sakarā ar vīriešu un sieviešu attiecību lēmumu pieņemšanas instancēs pievēršas arī kārtībai, kāda tiek izmanta, ieceļot valdes. Visneizdevīgākā sievietēm izrādījās kooptācija, tai seko piesaistīto organizāciju veiktā izvirzīšana. Respondenti nosauca pārāk maz pozitīvākas prakses gadījumu, lai varētu izdarīt secinājumus.

2.3.17 Salīdzinot pārstāvju — vīriešu un pārstāvju — sieviešu vidējo attiecību lēmējinstancēs ar atšķirīgu sieviešu izaugsmes veicināšanas politiku, varēja secināt, ka par izteiktu sieviešu klātbūtni lēmējinstancēs liecina tikai izvirzītie mērķi. Divu kandidatūru izvirzīšana un kvotas (sakarā ar kurām vēl ir daudz darāmā diskusiju par ES politisko partiju programmām ietvaros) respondentu atbildēs tika minētas reti.

Briselē, 2006. gada 14. februārī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētāja
Anne-Marie SIGMUND

PIELIKUMS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinumam

Sekojošā darba grupas atzinuma daļa tika svītrotā par labu asamblejā pieņemtajiem grozījumiem, tomēr par tiem tika nodotas vairāk nekā ceturtdaļa balsu:

1.8. punkts

“Ļoti daudzi eksperti iesaka izmantot kvotas. Nav tomēr precizēts, ka minētās rekomendācijas piemērojamas ekonomikas un sociālajā jomas organizācijām. Ir nepieciešams uzstāt, lai attiecīgās organizācijas un Komisija apgūtu minēto līdzekli, kas atsevišķas valstīs ir izrādīties politiski efektīvs.”

Balsojuma rezultāts:

Balsis “par” 42

Balsis “pret” 55

Atturas 8

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Priekšlikums Padomes regulai, ar kuru izveido Eiropas Savienības Pamattiesību aģentūru — priekšlikums Padomes lēmumam, ar kuru Eiropas Savienības Pamattiesību aģentūrai piešķir pilnvaras veikt pasākumus Līguma par Eiropas Savienību VI sadaļā minētajās jomās”

KOM(2005)280 galīgā red. — 2005/0124-0125 (CNS).

(2006/C 88/10)

Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2005. gada 22. septembrī nolēma apspriesties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par augstāk minēto tematu

Par Komisijas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsonības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2006. gada 24. janvārī. Ziņotājs bija *Sharma* kgs un līdzziņotāja bija *Nouail Marlière* kdze.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 424. plenārajā sesijā, kas notika 2006. gada 14. un 15. februārī (14. februāra sēdē), ar 94 balsīm par un 4 atturoties, pieņēma šādu atzinumu.

1. Komisijas dokumenta kopsavilkums

1.1 Priekšlikuma mērķis ir paplašināt Eiropas Rasisma un ksenofobijas novērošanas centra (EUMC) pilnvaras un izveidot Eiropas Savienības Pamattiesību aģentūru, kā to 2003. gada 13. decembrī nolēmusi Eiropadome.

1.2 Galvenā atšķirība starp šobrīd spēkā esošo tiesisko regulējumu un iesniegtajiem priekšlikumiem ir tāda, ka šie priekšlikumi līdzās ANO, ILO un Eiropas Padomes atzītajām normatīvajām sistēmām paplašina rasisma un ksenofobijas izpratni tā, lai būtu ietvertas visas Hartā minētās pamattiesības, neskarot tās jomas, kuras jau ir iekļautas citu Kopienas aģentūru kompetencē.

1.3 Aģentūra nodarbošies ar pamattiesību jautājumiem saistībā ar Savienības tiesību aktu ieviešanu kā dalībvalstīs, tā arī tajās kandidātvalstīs un potenciālajās kandidātvalstīs, kuras piedalās Aģentūras darbā. Bez tam Komisija ir tiesīga pieprasīt Aģentūrai sniegt informāciju un novērtējumu par trešām valstīm, ar kurām Kopiena ir noslēgusi asociācijas līgumus vai nolīgumus, kuros iekļauti nosacījumi par cilvēktiesību ievērošanu, vai kuras ir uzsākušas vai plāno uzsākt sarunas par šādiem līgumiem.

1.4 Aģentūras mērķis ir nodrošināt Kopienas un tās dalībvalstu attiecīgajām institūcijām, iestādēm, birojiem un aģentūrām atbalstu un palīdzību saistībā ar pamattiesībām, ieviešot Kopienas tiesību aktus, lai palīdzētu dalībvalstīm pilnībā ievērot minētās pamattiesības, kad tās veic pasākumus vai nosaka darbību kopumu savu pilnvaru jomās.

1.5 Tematiskajās jomās Aģentūra, darbojoties pilnīgi neatkarīgi, apkopos un izvērtēs datus par Savienības pasākumu praktisko ietekmi uz pamattiesībām un par ieteicamajiem paņēmieniem minēto tiesību ievērošanai un veicināšanai; paudīs viedokļus par pamattiesību politikas attīstību; uzlabos sabiedrības informētību par visiem ES izmantotajiem tekstiem un normatī-

vajiem instrumentiem un veicinās dialogu ar pilsonisko sabiedrību; koordinēs un uzturēs sakarus ar dažādām pamattiesību jomā iesaistītajām pusēm. Aģentūrai nebūs nekādu sūdzību izskatīšanas mehānismu.

1.6 Priekšlikums piešķir Aģentūrai tiesības veikt pasākumus Līguma par Eiropas Savienību VI sadaļā noteiktajās jomās.

2. Vispārējās piezīmes

2.1 Komiteja atzinīgi vērtē Eiropadomes lēmumu izveidot Eiropas Savienības Pamattiesību aģentūru (še turpmāk — “Aģentūru”) Līguma par Eiropas Savienību 6. pantā ietverto Savienības principu un prakses paplašināšanai. Aģentūra izveidos mehānismu pamattiesību uzraudzībai Savienībā, kas varētu kalpot tam, lai uzlabotu dalībvalstu īstenoto pamattiesību politiku savstarpējo koordinēšanu. Komiteja atzinīgi vērtē daudzus šā Komisijas priekšlikuma aspektus un jo sevišķi šādus:

— Eiropas Savienības Pamattiesību hartas izmantošana par atskaites punktu Aģentūras pilnvarām; pirmoreiz padarot sociālās tiesības un tiesības uz kultūru nedalāmas un vienlīdz vērtīgas. Šajā ziņā Aģentūrai ir īpašas savlaicīga brīdinājuma iespējas attiecībā uz sociālo tiesību īstenošanu, ieskaitot ES attiecības ar trešām valstīm.

— Aģentūras darbības jomas paplašināšana, ar Padomes lēmumu ietverot jautājumus, kas saistīti ar policijas un tiesu iestāžu sadarbību krimināllietās;

— Aģentūras izmantošana tehniskajai ekspertīzei saistībā ar tiesvedību, kas uzsākta saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienību 7. pantu;

— ierosinātie pasākumi, lai nodrošinātu administratīvās padomes, direktora un foruma neatkarību un sabiedrisko interešu ievērošanu;

— kandidātvalstu vai potenciālo kandidātvalstu līdzdalība.

2.2 Komiteja atzinīgi vērtē ierosinātās regulas preambulas 2. punktu, kurā ir atzīts pastāvošo tiesību apjoms, lai Savienībā aizsargātu kā pilsoņus, tā arī nepilsoņus. Preambulā ir noteikts, ka: “Eiropas Savienības Pamattiesību hartā no jauna ir apstiprinātas tiesības, kuru pamatā ir dalībvalstu konstitucionālās tradīcijas un starptautiskās saistības, kas kopīgas visām dalībvalstīm, Līgums par Eiropas Savienību, Kopienas līgumi, Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija, Kopienas un Eiropas Padomes pieņemtās sociālās hartas, kā arī Eiropas Kopienu Tiesas un Eiropas Cilvēktiesību tiesas tiesu prakse.”

Komiteja saskata nepieciešamību panākt pareizo līdzsvaru starp drošību, jo īpaši saistībā ar pretterorisma pasākumiem, un cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzību un veicināšanu Savienībā. Pēc 11. septembra un nesenākajiem sprādzieniem Madridē un Londonā cilvēktiesības un pamatbrīvības var tikt ierobežotas ar dažiem dalībvalstu noteiktajiem jaunajiem pretterorisma pasākumiem. Tomēr viens no lielākajiem trūkumiem Eiropas līmeņa sadarbībā drošības jomā ir apstāklis, ka šīs politikas paliek ārpus Kopienas lēmumu pieņemšanas kompetences un tās izstrādā, galvenokārt piemērojot starpvaldību sadarbības metodi (ES trešais pīlārs). Tādēļ Eiropas Savienības loma ir ļoti ierobežota. Tas rada pārredzamības trūkumu lēmumu pieņemšanā, jo no šī procesa ir izslēgts Eiropas Parlaments un Eiropas Kopienu Tiesa. Aģentūras darbības jomu paplašināšana, iekļaujot ES trešo pīlāru (ES Līguma VI sadaļa), būtu galvenais faktors atbilstoša līdzsvara uzturēšanai starp brīvību, drošību un tiesiskumu Savienības dažādās jomās veidotajās politikās ⁽¹⁾.

2.3 Komiteja atzīst speciālās zināšanas un pastāvošo uzraudzības mehānismu Eiropas Padomes ietvaros cilvēktiesību un pamatbrīvību jomā, ieskaitot īstenojamās pārskatītajā Eiropas Sociālajā hartā noteiktās sociālās tiesības. Mēs arī atzīstam Eiropas Padomes un tās ietvaros izveidotās Eiropas Cilvēktiesību tiesas pilnvaras, lai varētu izskatīt cilvēktiesību pārkāpumus saskaņā ar dažādām konvencijām un starptautiskajām tiesībām, jo pašai Aģentūrai nav šādu pilnvaru. Tādēļ svarīga ir ciešāka sadarbība un koordinācija starp Aģentūru un Eiropas Padomi.

Aģentūrai, līdzīgi kā Eiropas Kopienu tiesai savos atzinumos un spriedumos, jāatsaucas uz starptautiskajiem tekstiem par ES primāro un sekundāro tiesību aktu interpretēšanu un piemērošanu.

Komiteja atkārtoti savu prasību Eiropas Savienībai pievienoties Eiropas Cilvēktiesību konvencijai un pārskatītajai Eiropas Padomes Sociālajai hartai tiklīdz Savienība būs ieguvusi tam nepieciešamo kompetenci.

2.4 Komiteja izsaka nopietnas bažas par to, ka priekšlikums nesekmē un neatbalsta pilsoniskās sabiedrības plašāku pārstāvību jaunās Aģentūras administratīvajā padomē un Pamattiesību forumā (turpmāk — Forumā). Tas ir pretrunā Baltajai grāmatai par Eiropas pārvaldību, kurā norādīts, ka pilsoniskajai sabiedrībai ir svarīga nozīme, lai izteiktu iedzīvotāju rūpes un nodrošinātu pakalpojumus, kas apmierina iedzīvotāju vajadzības....Pilsoniskā sabiedrība Eiropu aizvien vairāk uztver kā labu platformu, lai izmainītu politikas virzienus un sabiedrību. Tas sniedz patiesu iespēju izvērst debates par Eiropas lomu. Tā ir iespēja panākt pilsoņu aktīvāku iesaistīšanu Savienības mērķu sasniegšanā un piedāvāt viņiem strukturētu saikni atgriezeniskajai informācijai, kritikai un protestiem ⁽²⁾.

2.5 Administratīvās padomes un Forumā sastāvā nevajadzētu iekļaut tikai juristus un akademiķus; minētajās struktūrās jābūt plašāk pārstāvētām dažādām iedzīvotāju grupām, jo īpaši NVO, sociālajiem partneriem, kultūras, reliģiskajām un humanitārajām organizācijām, kas aizstāv un aizsargā mūsu sabiedrības sociāli atstumto un nelabvēlīgo grupu pamattiesības.

3. Īpašas piezīmes

3.1 Tiesiskais pamats ES Pamattiesību aģentūras izveidei

3.1.1 Var strīdēties par to, ka EK Līguma 308. panta izmantošana kopā ar VI sadaļā paredzēto Padomes lēmumu varētu būt nepietiekama, lai nodrošinātu Aģentūras kompetenci Savienības tiesību aktos paredzētajās jomās. EK Līguma 308. pants piešķir Kopienai (ne Savienībai) tiesības uz vienprātīga lēmuma pamata veikt piemērotus pasākumus, lai sasniegtu kādu Kopienas mērķi gadījumos, kad šādas tiesības Kopienai nav nodrošinātas EK Līgumā. Kopienas vispārējs mērķis ir nodrošināt to, ka pašas Kopienas darbību rezultātā ir pilnībā ievērotas un aizsargātas cilvēka pamattiesības, bet šā mērķa sasniegšanai Līgumā nav paredzētas īpašas pilnvaras.

3.1.2 Tādēļ ierosinātajam Padomes lēmumam ir jāpiešķir Aģentūrai tiesības veikt pasākumus Līguma par Eiropas Savienību VI sadaļā noteiktajās jomās.

3.1.3 Komiteja uzsver, ka cilvēktiesību aizsardzība un veicināšana ir Savienības kopējā vērtība un mērķis, kas ir noteikts Līguma par Eiropas Savienību 6. panta 4. punktā, kurā noteikts, ka: “Savienība pati nodrošina sev nepieciešamos līdzekļus, lai sasniegtu savus mērķus un īstenotu savu politiku”. Tādēļ Komiteja aicina Padomi nostiprināt Aģentūru, piešķirot tās kompetencei drošāko tiesisko pamatu saskaņā ar 6. panta 4. punktu, lai nodrošinātu Aģentūrai tās funkciju veikšanai nepieciešamās pilnvaras.

⁽¹⁾ EESK atzinums “Hāgas programma — brīvības, drošības un tiesiskuma telpa” (ziņotājs Pariza Castaños kgs) — OV C 65, 17.3.2006., 15.12.2005.

⁽²⁾ KOM(2001)428 galīgā red., 14.-15. lpp.

3.2 Aģentūras uzdevumi (4. pants)

3.2.1 Komiteja iesaka 2. pantā pie Aģentūras mērķa iekļaut iedaļu par to, ka viens no Aģentūras mērķiem ir formulēt ieteikumus, kurus Kopienas un tās dalībvalstu institūcijas, iestādes, biroji un aģentūras varētu izmantot, lai veiktu pasākumus un noteiktu darbības virzienus pamattiesību jomā un lai informētu par valstu cilvēktiesību aizsardzības iestādēm pieejamajām pārsūdzības un prasību iespējām, nodrošinot tiesības personām un grupām, ko diskriminē tiesību akti un prakse valstīs, kuras nerespektē tiesiskuma principu.

Aģentūrai vajadzētu ieviest gada pārskatu par pamattiesību īstenošanu Eiropas Savienībā un periodiskus pārskatus sakarā ar aģentūras attiecībām ar starptautiskām iestādēm, jo īpaši tirdzniecības un attīstības atbalsta iestādēm, kā arī sakarā ar asociācijas nolīgumiem un Kotonou konvenciju.

3.2.2 Komiteja arī iesaka noteikt, ka Eiropas Parlaments, Padome vai Komisija Aģentūrai var pieprasīt veikt novērtējumus par jebkuru ierosināto ES tiesību aktu un politiku (ieskaitot ārpolitiku kā, piemēram, tirdzniecību ar jaunattīstības valstīm) atbilstību Pamattiesību hartai, neskatoties uz Aģentūras tiesībām pēc pašas iniciatīvas veikt novērtējumu par jebkuru ierosinātu ES tiesību aktu atbilstoši valdes vai padomes viedoklim vai lēmumam.

3.3 Darbības jomas (5. pants)

3.3.1 Atsauksmes par konsultācijām parādīja, ka 90 % no aptaujātajiem vēlējas nodrošināt, lai līdz ar Aģentūras izveidi nemazinātos cīņai pret rasismu un ksenofobiju veltītā uzmanība. Tādēļ mēs atzinīgi vērtējam Komisijas priekšlikumu 5. panta 1. punkta b) apakšpunktā noteikt, ka Aģentūrai tās darbības tematisko jomu daudzgadu pamatnostādnēs vienmēr jāiekļauj rasisms un ksenofobija.

3.3.2 Komiteja tomēr uzskata, ka, lai jaunās Aģentūras ietvaros virzītu cīņu pret rasismu un ksenofobiju saskaņā ar 5. panta 1. punkta b) apakšpunktu, administratīvajā padomē ir jāizveido īpaša Rasisma un ksenofobijas komiteja, kas norādītu darbības virzienu un piešķirtu nepieciešamos resursus.

3.4 Administratīvā padome (11. pants)

3.4.1 Sastāvs

Komiteja atbalsta atvērtu Aģentūru, kas apvieno visas iesaistītās puses un uzskata, ka tam ir jāatspoguļojas administratīvās

padomes sastāvā⁽³⁾. Komiteja tomēr izsaka bažas, ka ierosinātā regula nesekmē un neatbalsta pilsoniskās sabiedrības plašāku pārstāvību jaunās Aģentūras administratīvajā padomē.

Baltajā grāmatā par Eiropas pārvaldību ir noteikts, ka "Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai jāpiedalās jaunu, uz savstarpēju atbildību balstītu attiecību veidošanā starp institūcijām un pilsonisko sabiedrību, ievērojot Nicā panāktās izmaiņas EK Līguma 257. pantā"⁽⁴⁾. Saskaņā ar iepriekš minēto paziņojumu mēs iesakām, ka Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas izvirzītajam kandidātam vajadzētu darboties kā administratīvās padomes loceklim.

3.4.2 Pārvaldes kārtība

Komitejai ir bažas par Aģentūras neatkarību kā no ES institūcijām, tā arī no dalībvalstīm. Eiropas Rasisma un ksenofobijas uzraudzības centra (EUMC) līdzšinējā pieredze rāda, ka "dalībvalstis, kurām centra darbs traucēja, mēģināja palielināt savu ietekmi uz centra vadību"⁽⁵⁾. Aģentūrai jābūt pasargātai pret dalībvalstu politisku iejaukšanos, ņemot vērā, ka daudzos gadījumos dalībvalstis ir tās, kas, rīkojoties individuāli vai kolektīvi, pārkāpj cilvēku pamattiesības ES tiesību aktu ieviešanas procesā. Aizsardzības pasākumos būtu jāietver neatkarīgu administratīvās padomes locekļu iecelšana.

Aģentūras pārvaldei ir jābūt spējīgai izturēt sabiedrības kritisko vērtējumu. Baltajā grāmatā "Eiropas pārvaldība" ir izstrādāti labas pārvaldības pieci principi, proti: atklātība, līdzdalība, pārskatatbildība, efektivitāte un saskanība. Komiteja iesaka organizēt administratīvās padomes iecelšanu atklāti un pārredzami. Komisijai vajadzētu nodrošināt dalībvalstis ar administratīvās padomes locekļu darba specifikas aprakstiem. Darbā pieņemšanas process būtu jāpadara pārskatāmāks, izplatot informāciju par vakantajiem amatiem ar sabiedrībai pieejamām reklamām dalībvalstīs un arī izmantojot pastāvošos valstu un Eiropas informācijas tīklus.

Komisijai arī jāapstiprina jaunās Aģentūras budžets (19. panta 3. punkts) un darba plāns (5. panta 1. punkts). Lai nodrošinātu Aģentūras neatkarību, jāievieš mehānismi, lai pēc iespējas panāktu atbilstību ANO Parīzes principiem par valstu cilvēktiesību institūcijām.

⁽³⁾ EESK atzinums par tematu "Eiropas Rasisma un ksenofobijas uzraudzības centrs" (ziņotājs Sharma kgs) CESE 1615/2003, 3.3.3 punkts (OV C 80, 30.3.2004.).

⁽⁴⁾ EK Nicas Līgums, 257. pants, 15. lpp.

⁽⁵⁾ EESK atzinums par tematu "Eiropas Rasisma un ksenofobijas uzraudzības centrs" (ziņotājs Sharma kgs) CESE 1615/2003, 3.3.4 punkts (OV C 80, 30.3.2004.).

3.4.3 Administratīvās padomes sanāksmju skaits

Komiteja iesaka Aģentūras administratīvās padomes sanāksmes sasaukt biežāk nekā vienreiz gadā, lai nodrošinātu tās locekļu lielāku pārskatatbildību un līdzdalību.

3.5 Valde (12. pants)

Paredzēts, ka valdes sastāvā būs valdes priekšsēdētājs, priekšsēdētāja vietnieks un divi Komisijas pārstāvji. Mēs uzskatām, ka tas nozīmē proporcionāli lielu Komisijas pārstāvniecību, ko varētu uztvert kā draudu Aģentūras neatkarībai. Tādēļ mēs iesakām palielināt administratīvās padomes locekļu skaitu valdē no diviem locekļiem līdz pieciem.

Komiteja atkārto, ka ir vēlama ciešāka koordinācija un sadarbība starp Aģentūru un Eiropas Padomi, kā tas jau ir uzsvērts 2.3 punktā, un cilvēktiesību kultūras radīšana Eiropas Savienībā ir mūsu galvenais mērķis. Tādēļ Komiteja iesaka noteikt, ka vienu no valdē pārstāvētajiem administratīvās padomes locekļiem vajadzētu iecelt no Eiropas Padomes. Šis nosacījums nodrošinās sinerģijas attiecībā uz Aģentūru, kā arī Aģentūras un Eiropas Padomes savstarpēju papildināšanu.

3.6 Pamattiesību forums (14. pants)

3.6.1 Komiteja izsaka bažas, ka priekšlikums nesekmē un neatbalsta pilsoniskās sabiedrības plašāku pārstāvību Forumā. Forumā visplašāk jābūt pārstāvētām ieinteresētajām pusēm, kas ir NVO, sociālie partneri, kultūras, reliģiskās un humanitārās organizācijas, kuras ir ieinteresētas cilvēktiesību aizsardzībā. Komiteja iesaka noteikt, ka vismaz vienai trešdaļai Forumā locekļu ir jāpārstāv organizēta pilsoniskā sabiedrība.

3.6.2 Regula ierosina, ka Forums ir jāvada Aģentūras direktoram. Forumam ir uzticami jākalpo visai administratīvajai padomei un nevis tikai direktoram. Līdz ar to Forums būtu jāvada administratīvās padomes priekšsēdētājam, nodrošinot abu minēto struktūru ciešu saikni.

3.6.3 Pastāvošā neatkarīgo ekspertu tīkla cilvēktiesību un pamattiesību jautājumos speciālās zināšanas nevajadzētu atstāt bez ievērības. Komiteja iesaka Forumā sastāvā iekļaut neatkarīgo ekspertu tīkla pārstāvjus.

3.7 Neatkarība un sabiedrības intereses (15. pants)

3.7.1 Lai nodrošinātu Aģentūras neatkarību, jāievieš mehānismi, lai pēc iespējas panāktu atbilstību ANO Parīzes principiem par valstu cilvēktiesību institūcijām. Tādēļ Komiteja ierosina 15. panta 1. punktu "Aģentūra pilda savus uzdevumus pilnīgi neatkarīgi" aizstāt ar šādu punktu:

"Aģentūra pilda savus uzdevumus pilnīgi neatkarīgi, ievērojot ANO Parīzes principus par valstu cilvēktiesību institūcijām."

3.8 Finanšu nosacījumi (5. nodaļa), 19. pants (Budžeta sastādīšana).

Komiteja atkārtoti uzsver Parīzes principus par atbilstošu finansējumu, lai nodrošinātu Aģentūru ar resursiem tās darbībai un funkciju veikšanai. Šī finansējuma mērķim jābūt nodrošināšanai ar pietiekamu personālu, telpām un programmas finansējumu. Bez atbilstoša finansējuma nodrošinājuma Aģentūra būtu neaizsargāta pret ES institūciju un dalībvalstu politisko ietekmi.

3.8.1 Tādēļ pirms 19. panta 1. punkta Komiteja iesaka iekļaut šādu atrunu:

"(1A) Savienībai jānodrošina Aģentūra ar atbilstošiem līdzekļiem tās funkciju veikšanai budžeta gada ietvaros. Izņēmuma kārtā Aģentūra var pieprasīt papildu resursus, kas nav paredzēti gada budžetā, speciālu vai papildu uzdevumu veikšanai".

Briselē, 2006. gada 14. februārī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētāja
Anne-Marie SIGMUND

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Eiropas pilsoniskās sabiedrības organizāciju pārstāvība, risinot pilsonisko dialogu"

(2006/C 88/11)

Saskaņā ar Reglamenta 29. pantu Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 2003. gada 25. septembrī nolēma sagatavot atzinumu par tematu: "Eiropas pilsoniskās sabiedrības organizāciju pārstāvība, risinot pilsonisko dialogu"

un saskaņā ar Reglamenta 19. panta 1. punkta noteikumiem Komiteja nolēma izveidot apakškomiteju darba sagatavošanai par minēto tematu.

Apakškomiteja atzinuma projektu pieņēma 2006. gada 12. janvārī (ziņotājs Jan Olsson kgs).

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 424. plenārajā sesijā, kas notika 2006. gada 14. un 15. februārī (2006. gada 14. februāra sēdē) ar 103 balsīm par, 1 — pret un 6 atturoties, ir pieņēmusi šādu atzinumu.

1. Ievads

1.1 Eiropas iestāžu ieinteresētība veidot dialogu ar pilsonisko sabiedrību, jo īpaši ar Eiropas līmenī organizēto pilsonisko sabiedrību, pēdējo desmit līdz piecpadsmit gadu laikā ir nemitīgi palielinājusies. Eiropas iestādes atzinušas, ka nav iespējams veidot labu politiku, neuzklausot iedzīvotājus un nenošķirot to personu līdzdalību un piekrišanu, uz kuriem attiecas Eiropas Savienības lēmumi.

1.2 Pilsoniskās sabiedrības dalībnieku pieredze un zināšanas, visos līmeņos risināts to dialogs ar publiskās varas iestādēm, sarunas un pētījumi, meklējot kopīgu interešu punktus un tiecoties panākt vienprātību, ļauj izstrādāt priekšlikumus vispārējās interesēs. Tādējādi tiek celta politisko lēmumu kvalitāte un uzticamība, jo tie kļūst iedzīvotājiem labāk saprotami un vieglāk pieņemami.

1.2.1 Pateicoties organizētās pilsoniskās sabiedrības ieguldījumam, sniedzot iedzīvotājiem iespējas individuāli vai kolektīvi piedalīties valsts lietu vadībā, līdzdalības demokrātija bagātina pārstāvības demokrātiju un stiprina Eiropas Savienības demokrātisko legimitāti.

1.3 Šajā kontekstā ir jāatgādina un jāuzsver, ka, ņemot vērā tās sastāvu, lomu un tai kopš izveidošanas Līgumos piešķirtos uzdevumus, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) ir no pirmsākumiem pilnībā iesaistījies līdzdalības demokrātijas veidošanā Eiropā un ir tās senākais elements.

1.4 "Līdzdalības tiesībām", kuras jau izsenis pieprasījuši pilsoniskā sabiedrība un Eiropas līmenī aktīvās organizācijas, pašlaik ir īpaši svarīga nozīme. Problēmas un izaicinājumi, kam pretil jāsākas Eiropas Savienībai, liek mobilizēt visus vietējos dalībniekus un to pārstāvjus.

1.5 Šo nepieciešamību, 2000. gada 23. un 24. martā tiekošies Lisabonā un pieņemot tāda paša nosaukuma stratēģiju⁽¹⁾, atzina Eiropadome; 2005. gada 22. un 23. marta sanāksmē Eiropadome šai stratēģijai deva jaunu impulsu⁽²⁾.

1.6 Komisijas 2001. gada jūlija Baltajā grāmatā "Eiropas pārvaldība"⁽³⁾ teikts, ka pilsoniskās sabiedrības iesaistīšana ES politikas izstrādāšanā un īstenošanā ir ne tikai labas pārvaldības pamatprincips, bet arī ļoti svarīga darbības joma, atjaunojot Kopienas metodi un uzlabojot ES iestāžu darbības demokrātiskumu.

1.7 Uz līdzdalību balstītas demokrātijas princips ir nostiprināts arī "Līguma par Konstitūciju Eiropai" I-47 pantā⁽⁴⁾. Neskatoties uz Konstitucionālā līguma ratifikācijas procesa neparedzamo turpmāko gaitu, ES iestādēm jāvadās pēc šī principa un jāveido patiesa līdzdalības demokrātija. Lai tā atbilstu Eiropas modernas pārvaldības prasībām, nepieciešams izveidot instrumentus, kas sekmē patiesa, strukturēta pilsoniskā dialoga veidošanu ar organizēto pilsonisko sabiedrību un dod iespēju ES pilsoņiem un jo īpaši organizācijām, kurās tie darbojas, izteikt savu viedokli, tikt uzklautiem un efektīvi piedalīties Savienības un tās politikas veidošanā.

⁽¹⁾ Eiropadomes secinājumu 38. punktā (dok. SN 100/00) teikts:

"Savienība, dalībvalstis, reģionālās un vietējās pašvaldības, kā arī sociālie partneri un pilsoniskā sabiedrība tiks aktīvi iesaistīti, izmantojot dažādas partnerības formas."

⁽²⁾ Eiropadomes secinājumu 6. punktā (dok. 7619/05) uzsvērts:

"Stratēģijas īstenošanā ir ieinteresētas ne tikai valdības, bet arī citas iesaistītās puses — parlamenti, reģionālās un vietējās iestādes, sociālie partneri un pilsoniskā sabiedrība — un tām aktīvi jāpiedalās izvirzīto mērķu īstenošanā."

⁽³⁾ KOM (2001)428 galīgā red., OV C 287, 12.10.2001.

⁽⁴⁾ Īpaši skaidri tas formulēts Konstitucionālā līguma 47. panta 2. punktā: "Iestādes uztur atklātu, pārredzamu un pastāvīgu dialogu ar pilsoņus pārstāvošajām apvienībām un pilsonisko sabiedrību", savukārt 1. punktā noteikts, ka iestādēm ar atbilstīgiem līdzekļiem jādod iespēja īpaši "pilsoņus pārstāvošajām apvienībām" izteikt savus viedokļus visās Savienības darbības jomās un publiski apmainīties ar tiem.

1.8 EESK aktīvi darbojas, lai attīstītu līdzdalības demokrātiju sadarbībā ar citām Savienības iestādēm un organizācijām pilsoniskās sabiedrības pārstāvībai.

1.8.1 Piemēram, 1999. gada oktobrī EESK organizēja pirmo konferenci par organizētās pilsoniskās sabiedrības lomu un ieguldījumu Eiropas veidošanā; kopš tā laika EESK izstrādājusi vairākus atzinumus, tiecoties attīstīt un strukturēt pilsoniskās sabiedrības organizāciju un ES iestāžu dialogu ⁽⁵⁾ ⁽⁶⁾.

2. Pilsoniskā dialoga dalībnieki Eiropas līmenī ⁽⁷⁾

2.1 Eiropas līmeņa pilsoniskajā dialogā piedalās organizācijas, kas pārstāv pilsoņu īpašās un/vai vispārējās intereses. Gluži dabiski, ka pilsoniskajā dialogā jāpiedalās arī sociālo partneru Eiropas mēroga organizācijām. Sociālais dialogs ir lielisks piemērs, kā praksē tiek īstenots līdzdalības demokrātijas princips. Tomēr atkārtoti jāuzsver būtiskā atšķirība starp sociālo dialogu un pilsonisko dialogu. Eiropas sociālais dialogs ir skaidri definēts — gan tā dalībnieku, gan mērķa un norises procedūru ziņā —, un Eiropas sociālajiem partneriem piešķirtas pilnvaras, kas gandrīz pielīdzināmas likumdošanas pilnvarām ⁽⁸⁾. Šāda dialoga īpašais raksturs balstīts uz tā autonomi darbojošos dalībnieku īpašajām pilnvarām un pienākumiem.

2.2 Eiropas līmenī šīs organizācijas darbojas ļoti dažādās formās un ar tikpat dažādiem nosaukumiem: visbiežākie ir "apvienība", "federācija", "fonds", "forums" un "tīkls" ⁽⁹⁾. Nereti šie dažādie nosaukumi tiek iekļauti jēdzienā "nevalstiskās organizācijas" (NVO), ko izmanto, lai aptvertu visa veida autonomas bezpeļņas struktūras. Diezgan daudz Eiropas organizāciju darbojas arī starptautiskajā līmenī.

2.3 Šīs organizācijas koordinē savu dalībnieku un partneru darbību dalībvalstīs un bieži arī pāri ES robežām. Turklāt arvien biežāk ir vērojama šo organizāciju apvienošanās Eiropas mēroga tīklos darbībai sociālajā jomā, vides aizsardzības, cilvēktiesību, attīstības, patēriņa jomā un sociālajā ekonomikā.

2.4 Šī atzinuma pielikumā atrodamais Eiropas pilsoniskās sabiedrības organizāciju saraksts, kurā uzskaitītas organizētās

pilsoniskās sabiedrības nozīmīgākās organizācijas, apvienības (izņemot profesionālās apvienības) un tīkli, kas darbojas dažādās jomās Eiropas līmenī, sniedz priekšstatu par šo organizāciju plašo spektru un dažādajiem veidiem. Šajā sarakstā minētas aptuveni divdesmit dažādas jomas.

2.4.1 Šis pārskats liecina par arvien sīkāku organizētās pilsoniskās sabiedrības strukturēšanu un par lielāku dažādību pat pašu šo organizāciju uzbūvē: tās var veidot tikai valstu organizācijas, atsevišķos gadījumos pat reģionāla un vietēja līmeņa organizācijas, kas pārstāv noteiktu jomu; tikpat labi to sastāvā var būt gan Eiropas, gan valstu mēroga organizācijas — jebkāda veida fiziskās un juridiskās personas. Apvienojoties tīklos, pamatā iespējami ir divi modeļi — vai nu tīklu veido Eiropas mēroga organizācijas, kas pārstāv noteiktu nozari, vai arī tajā apvienojas valstu un Eiropas mēroga organizācijas.

2.5 Virknei Eiropas pilsoniskās sabiedrības organizāciju, tāpat arī atsevišķām valstu mēroga organizācijām vai tīkliem neapšaubāmi ir uzkrāta ļoti liela pieredze un plašas zināšanas, un tāpēc prasības tām piešķirt tiesības Savienības politikas veidošanas gaitā piedalīties apspriešanās procesā ir pamatotas. Neapstrīdams ir arī fakts, ka objektīvu novērtēšanas kritēriju trūkuma dēļ — atšķirībā no sociālo partneru organizācijām — bieži tiek apšaubīta Eiropas pilsoniskās sabiedrības organizāciju pārstāvība. Pastāv uzskats, ka apvienību kopums ir pārāk sadrumstalots, jo nereti sadalīts daudzās atsevišķās organizācijās, kas nav pārskatāmas un kas savu locekļu īpašās intereses aizstāv vairāk nekā vispārējās intereses; turklāt daudzi uzskata, ka šīs organizācijas nespēj patiesi ietekmēt politikas veidošanas un lēmumu pieņemšanas procesu.

3. Prasība nodrošināt iedzīvotāju pārstāvību

3.1 EESK ir vairākkārt uzsvērusi, ka vienīgi skaidri iedibināta pārstāvība var pilsoniskās sabiedrības dalībniekiem efektīvi nodrošināt līdzdalības tiesības Eiropas Savienības politikas veidošanas un lēmumu pieņemšanas procesā.

⁽⁵⁾ Skat. 1999. gada 15. un 16. oktobrī notikušās "Organizētās pilsoniskās sabiedrības pirmās konferences Eiropas līmenī" (CES-2000-012-FR) darba dokumentus, kā arī attiecīgos atzinumus — 1999. gada 23. septembra atzinumu "Organizētās pilsoniskās sabiedrības loma un ieguldījums Eiropas veidošanas procesā" (CES 851/1999 - OV C 329, 1999. gada 17. novembris), 2000. gada 13. jūlija atzinumu "Komisijas un nevalstisko organizāciju partnerības paplašināšana" (CES 811/2000 - OV C 268, 2000. gada 19. septembris), 2001. gada 26. aprīļa atzinumu "Organizētā pilsoniskā sabiedrība un Eiropas pārvaldība - Komitejas ieguldījums Baltās grāmatas izstrādāšanā" (CES 535/2001 - OV C 193, 2001. gada 10. jūlijs), 2002. gada 21. marta atzinumu "Baltā grāmata — Eiropas pārvaldība" (CES 357/2002 - OV C 125, 2002. gada 27. maijs).

⁽⁶⁾ EESK organizējusi arī citas konferences par šo tēmu: 2001. gada 8. un 9. novembrī notika konference par tematu "Organizētās pilsoniskās sabiedrības loma Eiropas pārvaldībā", un 2004. gada 8. un 9. martā — konference par tematu "Līdzdalības demokrātija: pašreizējā situācija un Eiropas konstitūcijas sniegtās perspektīvas".

⁽⁷⁾ Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas skatījumā pilsoniskajam dialogam ir trīs formas: pirmā forma ir dialogs starp pilsonisko sabiedrību pārstāvošajām Eiropas organizācijām par Eiropas Savienības attīstību, nākotni un tās politikas jomām; otrā forma ir strukturēts un regulārs dialogs starp šīm organizācijām un Eiropas Savienību; trešā forma ir pastāvīgais nozaru dialogs starp pilsoniskās sabiedrības organizācijām un to sarunu partneriem likumdošanas un izpildvaras iestādēs.

⁽⁸⁾ Skat. Līguma 137. un 138. pantu.

⁽⁹⁾ Eiropas mēroga pilsoniskās sabiedrības bezpeļņas organizāciju sarakstā, ko brīvprātīgi izveidojusi Eiropas Komisija (datu bāze CONECCS), uzskaitīts gandrīz 800 organizāciju, no kurām gan, tiesa, daļa ietilpst profesionālo apvienību kategorijā.

3.1.1 Prasība nodrošināt pārstāvību ir ne tikai viens no demokrātijas pamatprincipiem, bet tā arī atbilst mērķim veidot pārskatāmāku organizēto pilsonisko sabiedrību un nodrošināt tai lielāku ietekmi Eiropas līmenī.

3.1.2 Šajā sakarā EESK ir izstrādājusi pārstāvības novērtēšanas kritērijus, kurus tā galīgi formulēja 2002. gada 20. marta atzinumā par Balto grāmatu "Eiropas pārvaldība" ⁽¹⁰⁾. Lai varētu uzskatīt, ka organizācija "pārstāv iedzīvotāju intereses", tai jāatbilst deviņiem kritērijiem:

- tai jau ilgāku laiku jādarbojas Eiropas līmenī;
- tai jānodrošina tieša piekļuve tās locekļu speciālajām zināšanām;
- tai jāpārstāv vispārējas intereses, kas saskan ar Eiropas sabiedrības interesēm;
- tās sastāvā jāietilpst organizācijām, kas attiecīgo dalībvalstu līmenī ir atzītas par tās aizstāvēto interešu pārstāvē;
- tai jābūt dalīborganizācijām lielākajā daļā ES dalībvalstu;
- tai jāparedz pienākums atskaitīties organizācijas locekļiem;
- tai jābūt pārstāvības un darbības mandātam Eiropas līmenī;
- tai jābūt neatkarīgai, un tā nedrīkst saņemt norādījumus no malas;
- tās darbībai, jo īpaši tās finansēm un lēmumu pieņemšanas procesam, jābūt pārredzamam.

3.1.3 EESK šajā atzinumā tomēr ierosināja arī "[...] apspriest šos kritērijus ar ES iestādēm un pilsoniskās sabiedrības organizācijām, lai radītu pamatu turpmākajai sadarbībai."

3.2 Lai novērstu pārpratumus šajā atzinumā formulēto pārstāvības kritēriju piemērošanā, skaidri jānorobežo "apspriešana", kurā principā var iesaistīties visas organizācijas, kas darbojas noteiktā jomā, un "līdzdalība", kas ir organizācijām dotā iespēja pildīt pilnvaras un aktīvi iesaistīties kolektīvajā viedokļa veidošanas procesā Eiropas Savienības un tās iedzīvotāju vispārējās interesēs. Šis process norit pēc demokrātijas principiem un dod iespēju pilsoniskās sabiedrības

organizācijām efektīvi piedalīties politikas veidošanā un lēmumu sagatavošanā attiecībā uz ES attīstību, nākotni un politikas jomām ⁽¹¹⁾.

3.2.1 Lai gan šī atšķirība varētu likties lielākoties teorētiska, tā ir vērā ņemama: pārstāvība ir līdzdalības priekšnoteikums, jo tai piešķir leģitimitāti. Apspriešanas procesa mērķis ir uzklaut dažādus viedokļus un apkopot pilsoniskās sabiedrības dalībnieku zināšanas, nenosakot iepriekšējus nosacījumus. Apspriešanās ir ļoti svarīgs pilsoniskā dialoga elements.

3.3 Komisijas Baltajā grāmatā "Eiropas pārvaldība" paredzēts noslēgt partnerības nolīgumus noteiktās jomās, kurās apspriešanās procedūra jau stabili ieviesta, un šie nolīgumi būs solis uz priekšu salīdzinājumā ar minimālajiem standartiem, kas jāievēro visiem Komisijas dienestiem. Taču ir paredzēts, ka šādu nolīgumu noslēgšana būs atkarīga no pilsoniskās sabiedrības organizāciju spējas nodrošināt atklātumu un pārstāvību, bet nav norādīts, kādi kritēriji ir jāpiemēro.

3.4 Komisijas 2002. gada 11. decembra Paziņojumā ⁽¹²⁾ noteikti vispārējie principi un obligātie zemākie standarti, kas Komisijai jāievēro, apspriežoties ar iesaistītajām pusēm. Turklāt paredzēta "atklāta" apspriešanās procedūra, īstenojot visaptverošu, sabalansētu pieeju, un "mērķtiecīga" apspriešanās procedūra, pirms kuras, pamatojoties uz "pārdomātiem" un "viennozīmīgiem" kritērijiem, kā tas paredzēts Paziņojumā, tiks izraudzītas ieinteresētās vai iesaistītās puses, kas ir apspriešanās mērķgrupa. Taču arī šajā gadījumā kritēriji nav definēti.

3.4.1 Minētajā Paziņojumā Komisija tomēr uzsver, ka augsti vērtē pilsoņu intereses pārstāvošo Eiropas mēroga organizāciju ieguldījumu. Turklāt tā norāda uz jau paveikto EESK darbu, izstrādājot pārstāvības noteikšanas kritērijus, lai izvēlētos organizācijas, kas varētu piedalīties pilsoniskajā dialogā.

3.5 Tā kā Nicas Līgumā nostiprināta EESK īpašā starpnieka loma starp organizēto pilsonisko sabiedrību un Eiropas Savienības lēmējīestādēm, tai tagad ir jāuzņemas lielāka atbildība par

- pilsoniskās sabiedrības pārstāvju, kuriem ir dažāda motivācija un kas pārstāv atšķirīgas intereses, viedokļu apmaiņas organizēšanu un
- par strukturēta, nepārtraukta dialoga veicināšanu starp organizētās pilsoniskās sabiedrības organizācijām un Eiropas mēroga tīkliem un ES iestādēm.

3.6 Jāuzsver gan, ka šis atzinums neattiecas uz

- pilsoniskās sabiedrības organizāciju pastāvīgo nozaru dialogu un dialogu ar sarunu partneriem, kas pārstāv Savienības likumdevēju un izpildvaru, jo īpaši ar Komisiju ⁽¹³⁾;

⁽¹¹⁾ Skat. jo sevišķi Komitejas 2001. gada 26. aprīļa atzinumu par tematu "Organizētā pilsoniskā sabiedrība un Eiropas pārvaldība — Komitejas ieguldījuma Baltās grāmatas izstrādāšanā" (CES 535/2001 — OV C 193. 10.07.2001., 3.4. punkts).

⁽¹²⁾ KOM(2002) 704 galīgā red.

⁽¹³⁾ Šajā kontekstā ārkārtīgi svarīga ir arī pārstāvības problēma; būtu jātiecas pilsoniskās sabiedrības organizācijām piešķirt efektīvas pārstāvības tiesības — ne tikai tiesības paust viedokli, bet arī piedalīties Savienības nozaru politikas veidošanā un attiecīgo lēmumu sagatavošanā, to īstenošanā un izpildes uzraudzībā. Minētā problēma ietver dažāda rakstura un nozīmes jautājumus par dažādiem aspektiem, ne tikai par tiem, kas apskatīti šajā atzinumā, tāpēc tie būtu kādā brīdī īpaši jāizskata.

⁽¹⁰⁾ Skat. mēsvērtas piezīmi Nr. 5 atzinuma (CESE 357/2002) 4.2.5. punktā.

- sociālo dialogu Eiropas līmenī un Eiropas sociālo partneru organizācijām, jo to pārstāvība ir skaidri definēta saskaņā ar šo organizāciju iekšējiem kritērijiem. Tas pats sakāms arī par profesionālajām apvienībām, kas piedalās nozaru sociālajā dialogā. Tomēr arī šīs organizācijas ir pietiekami kompetentas, lai būtu pilntiesīgas pilsoniskā dialoga dalībnieces.

3.7 Šī atzinuma izstrādāšana sekmē EESK un pilsoniskās sabiedrības Eiropas mēroga organizāciju un tīklu attiecību noskaidrošanu un racionalizāciju un tiecas piešķirt lielāku uzticamību dialogam ar organizēto pilsonisko sabiedrību, stiprinot pilsoniskās sabiedrības Eiropas mēroga organizāciju legimitāti.

3.7.1 Šie centieni atbilst vēlmei iedibināt stabilu un strukturētu dialogu ar minētajām organizācijām, kas

- vispārīgi būtu veltīts visiem kopīgajām interesēm atbilstošajiem jautājumiem, jo īpaši attiecībā uz Eiropas Savienības attīstību un nākotni;
- balstītos uz EESK konsultatīvajām funkcijām Eiropas Savienības politikas veidošanā un īstenošanā.

3.8 Atzinums turklāt varētu

- kalpot kā noderīgs pārdomu elements, kā atskaites punkts citām iestādēm, īpaši tiecoties pēc līdzdalības demokrātijas nostiprināšanas Eiropas līmenī un pilnvērtīga Eiropas pilsoniskā dialoga iedibināšanas;
- veidot pamatu iestāžu sadarbībai, tostarp paraugprakses apmaiņai, jo īpaši ar Komisiju un Eiropas Parlamentu, EESK neiejaucoties organizācijas formā, ko tās izvēlējušās dialogam ar Eiropas organizēto pilsonisko sabiedrību.

3.9 EESK šajā kontekstā uzsver, ka pilsoniskās sabiedrības organizācijām paredzētas akreditācijas sistēmas ieviešana Eiropas iestādēs radītu gan ērtības, gan neērtības. Šis atzinums

nav piemērots minētās sistēmas izvērtēšanai. EESK tomēr uzskata, ka starp šo jautājumu un pārstāvību pastāv cieša saikne, un tāpēc tie būtu jāizvērtē paralēli vienotās diskusijās, kurās piedalītos gan iesaistītās puses, gan ES iestādes, gan pilsoniskās sabiedrības organizācijas.

4. EESK un pilsoniskās sabiedrības Eiropas mēroga organizācijas: pragmatiska un atklāta pieeja

4.1 Apzinoties, ka tā nepārstāv visas pilsoniskās sabiedrības dažādās daļas, kas nepārtraukti attīstās, EESK ir nākusi klajā ar iniciatīvām un īstenojusi reformas, lai panāktu pēc iespējas plašāku organizētās pilsoniskās sabiedrības interešu pārstāvību.

4.2 Eiropas pilsoniskās sabiedrības organizācijas un tīkli, kas Komitejā nav pārstāvēti vispār vai nav pārstāvēti tieši, dažādos veidos aizvien vairāk tiek iesaistīti Komitejas un tās struktūru darbā, taču tas nenotiek, pamatojoties uz skaidriem pārstāvības kritērijiem.

4.2.1 Tādējādi katra no EESK trīs **grupām** ⁽¹⁴⁾ atzīst noteiktas Eiropas mēroga organizācijas, piešķirot tām "apstiprinātas organizācijas" statusu. Principā Komitejas locekļiem ir tieša vai netieša saistība ar minētajām organizācijām, taču tas nenozīmē, ka šīs organizācijas būtu jāiesaista obligāti.

4.2.2 Eiropas organizācijas, kas spēj sniegt vērtīgu ieguldījumu atzinuma izstrādāšanā, bieži tiek iesaistītas attiecīgajā darbā **specializēto nodaļu** ⁽¹⁵⁾ līmenī. Šīm organizācijām sniedz informāciju par notiekošo darbu, tās izsaka savus viedokļus un piezīmes, tās var iesaistīties ar savu ekspertu starpniecību, un tās var piedalīties notiekošajās konsultācijās un konferencēs.

4.2.3 **EESK** organizē pasākumus (konferences, seminārus, uzskatīšanu, utt.) par horizontālām (starpnozaru) tēmām, kā, piemēram, pēdējā laikā par Lisabonas stratēģiju, ilgtspējīgu attīstību un finanšu plānu 2007.–2013. gadam; šajā sakarā jāmin arī tikšanās Eiropas Konventa darba pārraudzības sakarā ⁽¹⁶⁾.

4.2.3.1 Iesaistīto organizētās pilsoniskās sabiedrības pārstāvju izvēle notiek pragmatiski, pamatojoties uz grupu, EESK locekļu, specializēto nodaļu, kā arī sekretariāta priekšlikumiem. Pasākumos principā piedalīties var arī pārstāvji no pilsoniskās sabiedrības organizācijām, kas interesi par to izteikuši spontāni.

⁽¹⁴⁾ EESK iedalās trīs grupās, kurās pārstāvēti darba devēji (I grupa), darba ņēmēji (II grupa) un visu citu pilsoniskās sabiedrības sociālo un profesionālo interešu pārstāvji (III grupa).

⁽¹⁵⁾ EESK ir sešas specializētās nodaļas, kas strādā ar jautājumiem visās Eiropas Savienības darbības jomās, kurās EESK īsteno konsultatīvo funkciju.

⁽¹⁶⁾ Saskaņā ar 2001. gada 15. decembra Lākenes Eiropadomē pieņemto deklarāciju, ar kuru Eiropas Konventam piešķīra mandātu uzsākt dialogu ar pilsonisko sabiedrību. Informācijas apmaiņas un dialoga veidošanas nolūkā EESK organizēja astoņas tikšanās (atklāto sarunu formā), kurās piedalījās Eiropas pilsoniskās sabiedrības organizāciju un tīklu pārstāvji un Konventa viceprezidents *Jean-Luc Dehaene* kgs, kurš veica minēto uzdevumu. Šajās tikšanās reizēs piedalījās arī Konventa un Konventa Prezidija locekļi. Tikšanās bija sekmīgas, un to apliecināja Eiropas Parlamenta un EESK auglīgā sadarbība, organizējot apspriešanos ar organizācijām un tīkliem, kas notika pirms Parlamenta ziņojuma par Konstitucionālo līgumu apstiprināšanas Konstitucionālo lietu komitejā 2004. gada novembrī. Pirms tam EESK bija noorganizējusi apspriešanos ar visu ieinteresēto organizāciju pārstāvjiem, kurā piedalījās Eiropas Parlamenta Konstitucionālo lietu komitejas priekšsēdētāja pirmais vietnieks un divi ziņotāji. Pēc tam pilsoņu intereses pārstāvošo tīklu pārstāvji tika uzaicināti izteikt viedokli tieši Parlamenta komitejā.

4.3 Papildus panākums šajā sadarbībā bija EESK un Eiropas organizētās pilsoniskās sabiedrības nozīmīgāko jomu pārstāvju **sadarbības grupas** izveidošana 2004. gadā. Tajā pašlaik ietilpst desmit EESK pārstāvji (EESK priekšsēdētāja, visu triju grupu priekšsēdētāji un sešu specializēto nodaļu priekšsēdētāji) un četrpadsmit pārstāvji no galvenajām sadarbības grupas darbības jomā ietilpstošajās jomās aktīvajām pilsoniskās sabiedrības organizācijām un tīkliem, neskatoties uz to, vai tām piešķirts apstiprinātas organizācijas statuss.

4.3.1 No vienas puses, sadarbības grupas uzdevums ir panākt saskaņotu Komitejas pieeju Eiropas organizētās pilsoniskās sabiedrības organizācijām un tīkliem un, no otras puses, tā pārbauga kopīgi pieņemto iniciatīvu īstenošanu.

4.4 Šis īss pārskaits ilustrē EESK līdz šim īstenoto pragmatisko pieeju, ko pamatā raksturo atklātība un atvērtība, pakāpeniski strukturējot tās attiecības ar Eiropas organizēto pilsonisko sabiedrību. Savukārt, piešķirot organizācijām apstiprinātas organizācijas statusu, kā arī specializēto nodaļu rīkotajās nozaru apspriedēs vairāk tiek ievērots atlases princips.

4.5 *Ad hoc* darba grupas “Strukturēta sadarbība ar Eiropas pilsoniskās sabiedrības organizācijām un tīkliem” 2004. gada 10. februāra nobeiguma ziņojumā šajā sakarā atzīmēts, ka “pārstāvības jautājumam [...] neapšaubāmi [jāvelta] liela uzmanība”, taču “šis jautājums [...]” nedrīkst “kavēt jebkuru virzīšanos uz priekšu”, un norādīts, ka “piesardzība gan ir nepieciešama, bet atklāta un pragmatiska pieeja ir pareizāka”.

5. Pārstāvības novērtēšanas trīs dimensiju metode

5.1 Kritēriji, ko EESK izvirzījusi atzinumā par Balto grāmatu par Eiropas pārvaldību, nav vienlīdz labi izskaidroti. Tādēļ, lai nodrošinātu, ka tie ir praktiski izvērtējami un piemērojami, būtu nepieciešams precizēt to nozīmi un saturu.

5.2 Ņemot vērā iepriekš teikto, EESK uzskata, ka vajadzīga skaidra, vienota un vienkārša pārstāvības novērtēšanas metode, kas vienlaicīgi ļautu izvairīties no sarežģītiem, strīdīgiem jautājumiem.

5.3 Ar šīs metodes palīdzību būtu jāspēj pārbaudīt kritērijus atbilstoši Eiropas organizāciju pašreizējai struktūrai un darbības veidam. Turklāt tai jāparedz pašu organizāciju piedalīšanās minētajā vērtēšanas procesā. EESK nodoms nav apšaubīt organizāciju autonomiju.

5.4 Tāpēc šīs metodes lietošanā jāievēro šādi principi:

- pārredzamība,
- objektivitāte,
- nediskriminācija,
- pārbaudāmība,
- Eiropas organizāciju līdzdalība.

5.5 EESK ierosina, veicot novērtēšanu, ņemt vērā trīs kritērijus:

- organizācijas statūtu noteikumus un to piemērošanu,
- organizācijas klātbūtni dalībvalstīs,
- darbības kvalitātes rādītājus.

5.5.1 Pirmie divi novērtēšanas kritēriji ir viennozīmīgi, un tie attiecas uz attiecīgās organizācijas struktūru. Tāpēc tie ir ļoti piemēroti, lai diezgan objektīvi novērtētu organizācijas pārstāvību, nekaitējot pilsoniskās sabiedrības dinamikai. Trešais kritērijs ir sarežģītāk piemērojams.

5.6 EESK uzskata, ka ierosinātā metode attiecīgajām organizācijām nerada nekādus īpašus apgrūtinājumus vai ierobežojumus, vienīgi izvirza pārredzamības prasību attiecībā uz to struktūru un darbības veidu. Pārredzamība ir demokrātijas pamatprincips, kas kalpo vispārējām interesēm, jo ļauj sabiedrības dažādajām interešu grupām un iedzīvotājiem individuāli, ka arī varas iestādēm gūt skaidrību par dažādu organizāciju struktūru un darbību, lai tādējādi par to izveidotu savu spriedumu.

5.7 Pamatojoties uz minētajiem principiem un vērtējuma kritērijiem, EESK radusi iespēju izstrādāt metodi Eiropas pilsoniskās sabiedrības organizāciju pārstāvības izvērtēšanai. Šo metodi varētu īstenot, ieviešot īpašu vērtēšanas sistēmu sadarbībā ar, pirmām kārtām, EESK un Eiropas organizētās pilsoniskās sabiedrības organizāciju un tīklu **sadarbības grupu**.

6. Statūti un to piemērošana

6.1 EESK uzskata, ka starp tās izvirzītajiem kritērijiem un pilsoniskās sabiedrības Eiropas mēroga organizāciju statūtiem pastāv tieša saikne.

6.2 Principā ikvienas Eiropas līmenī aktīvas organizācijas — lai tā darbotos uz juridiska vai faktiska pamata — darbību jāreglamentē statūtiem ⁽¹⁷⁾.

6.3 Ņemot vērā EESK jau izvirzītos kritērijus ⁽¹⁸⁾ un lai panāktu to darbību praksē, Eiropas organizāciju statūtos būtu jānosaka vai jāparedz

- organizācijas darbības joma un mērķi,
- dalības noteikumi,
- darbības veids, kam jābūt demokrātiskam, pārredzamam un jāietver vadības struktūru atbildības ("atskaitītānās") jēdziens attiecībā pret dalīborganizācijām,
- dalīborganizāciju finansiālās saistības,
- ikgadēja revidenta apstiprināta finanšu pārskata, kā arī darbības pārskata nodošana atklātībai.

6.4 Tā kā nepastāv attiecīgi Eiropas tiesību akti, organizācijas savus statūtos izstrādā un pieņem pilnīgi neatkarīgi, saskaņā ar piemērojamajiem valstu tiesību aktu noteikumiem ⁽¹⁹⁾.

6.4.1 Šajā sakarā interesants ir fakts, ka Eiropas Komisija jau 1991. gadā ⁽²⁰⁾ izstrādāja priekšlikumu par "Eiropas mēroga apvienības" izveidošanas tiesisko regulējumu. Minētā priekšlikuma mērķis bija noteikt organizatorisko struktūru apvienībām, kam ir dalīborganizācijas vairākās dalībvalstīs, līdzīgi, kā tas šodien ir akciju sabiedrībām un kooperatīviem uzņēmumiem. Noteikumi, kas bija formulēti iepriekš minētajā priekšlikumā, saskan ar šajā dokumentā izteiktajiem EESK ierosinājumiem par statūtu saturu.

6.4.2 Minētais priekšlikums, kuram atbalstu puda EESK ⁽²¹⁾, netika pieņemts, jo pret to iebilda vairākas dalībvalstis, un sekojoši Komisija to atsauc. EESK joprojām ir pārliecināta, ka tāda veida tiesiskā reglamentācija ir būtisks līdzeklis apvienošanās brīvības nodrošināšanai, kā paredzēts Eiropas Savienības Pamatiesību hartā un kā nepieciešams Eiropas iedzīvotāju izpaušmei. EESK uzskata, ka arī Konstitucionālā līguma I-47 pantā minētajiem principiem būtu jāpamudina atkārtoti pievērsties minētajam priekšlikuma izskatīšanai.

6.4.3 Sekojoši, EESK atkārtoti aicina izstrādāt Eiropas mēroga starpvalstu apvienību tiesisko reglamentāciju, par paraugu izmantojot 2003. gada novembrī ⁽²²⁾ spēkā stājušos noteikumus par Eiropas politiskajām partijām; šis aicinājums atbilst šajā atzinumā sniegtajiem ierosinājumiem.

6.5 Jāpieturas gan pie principa, ka šādu statūtu noteikumu uzraudzība un piemērošana ar attiecīgām metodēm un

procedūrām organizācijas iekšējo demokrātisko lēmumu pieņemšanas procesu ietvaros jāīsteno dalīborganizācijām.

6.6 Lai nodrošinātu pilsoniskās sabiedrības Eiropas mēroga organizāciju darbības pilnīgu pārredzamību, to ikgadējiem finanšu un darbības pārskatiem, kā arī ziņām par dalīborganizāciju finansiālajām saistībām un finansējuma avotiem ir jābūt nodotiem atklātībai, ja iespējams, arī tos publicējot organizāciju *Internet* tīmekļa vietnēs.

7. Organizācijas pārstāvju loks dalībvalstīs

7.1 Saskaņā ar vienu no iepriekš minētajiem kritērijiem Eiropas mēroga organizācijai ir jābūt dalīborganizācijām lielākajā daļā dalībvalstu; jābūt atzītam, ka šīs dalīborganizācijas pārstāv to aizstāvētās iedzīvotāju intereses.

7.2 Lai minēto kritēriju būtu iespējams piemērot praksē, EESK ierosina noteikt, ka attiecīgā Eiropas mēroga organizācija pārstāv iedzīvotāju intereses, ja tai ir dalīborganizācijas vairāk nekā pusē no Eiropas Savienības dalībvalstīm. Šāda prasība nepieciešama, lai arī nesenās ES paplašināšanās dēļ situācija ir sarežģītāka.

7.3 Lai šādas "piesaistes" konstatēšana būtu praktiski iespējama, visām Eiropas mēroga organizācijām būtu ik pēc laika jānodod atklātībai tās dalīborganizāciju — no ārējām interesēm neatkarīgu organizāciju (juridisku personu), kas pārstāv pilsonisko sabiedrību dalībvalstīs, un/vai šādu organizāciju Eiropas mēroga apvienību — saraksts.

7.4 Izvērtēt, ciktāl kāda Eiropas mēroga organizācija un tās dalīborganizācijas valstīs ir atzīstamas un ciktāl nodrošina pārstāvību, jebkurā gadījumā ir sarežģīts uzdevums. To veicot, būtu jāņem vērā virkne apsvērumu.

7.5 Būtu jāvadās pēc principa, ka valsts vai starpvalstu mēroga organizācijas dalībai Eiropas mēroga organizācijā jāatbilst ne tikai attiecīgās Eiropas mēroga organizācijas statūtos, bet arī pašas dalīborganizācijas statūtos noteiktajām dalības prasībām.

7.6 Tāpēc dalīborganizācijām attiecīgajās valstīs tāpat kā Eiropas mēroga organizācijām pārredzamības nodrošināšanai jānodod atklātībai savi statūti un darbības pārskats, tādējādi atspoguļojot attiecīgās organizācijas struktūru un darbības veidu. Kā norāda Eiropas Padome, būtu vēlams arī darīt iespējamu noskaidrot organizācijā tieši vai netieši iesaistīto individuālo biedru skaitu.

⁽¹⁷⁾ Statūti ir pat atsevišķiem lielajiem Eiropas tīkliem. Statūti pieņemti, piemēram, Eiropas Sociālo NVO platformai un CONCORD (attīstības jomā aktīvo NVO tīklam). Ir arī šādi tīkli, kuru darbību statūti neregulē. Bez statūtiem darbojas, piemēram, "Green 9" (vides aizsardzības jomas NVO kopums) un Cilvēktiesību tīkls, kurā apvienojušās cilvēktiesību joma aktīvās NVO.

⁽¹⁸⁾ Skat. 3.1.2. punktu.

⁽¹⁹⁾ Beļģijas tiesību aktos, piemēram, pastāv "starptautiskas bezpeļņas apvienības (AISBL)" jēdziens.

⁽²⁰⁾ KOM(1991) 273/1 un 2.

⁽²¹⁾ ESK 1992. gada 26. maija atzinums CES 642/92 — OV C 223, 31.08.1992.

⁽²²⁾ OV L 297, 15.11.2003.

8. Kvalitātes kritēriji

8.1 Iepriekš aprakstītos kritērijus to rakstura dēļ ir diezgan viegli objektīvi novērtēt. Sarežģītāka ir kvalitātes kritēriju piemērošana un novērtēšana. Bez šaubām, kā vērtējuma kritērijs kalpo organizācijas statūti, īpaši tajos noteiktie organizācijas darbības mērķi un līdzekļi, ka arī tās ģeogrāfiskās pārstāvniecības plašums. Tomēr ar šiem kritērijiem var nepietikt, lai izvērtētu organizācijas pārstāvību. Tāpēc kvalitātes kritēriji palīdz novērtēt attiecīgo organizāciju praktisko darbības ietekmi.

8.2 Šajā sakarā būtu jāatgādina, ka šis atzinums neattiecas uz organizācijām, kuras ir spējīgas un pilnvarotas piedalīties atklātā apspriešanas procesā (skat. iepriekš tekstā), bet gan uz organizācijām, kas tiek aicinātas efektīvi un oficiāli iesaistīties politikas veidošanas norisēs. Šī iemesla dēļ organizācijas jāanalizē pietiekami detalizēti.

8.3 Tam izmantotie kvalitātes kritēriji liecina par šo organizāciju pieredzi un spēju paust pilsoņu intereses Eiropas iestādēs,

par uzticību un reputāciju, ko tās bauda gan minētajās iestādēs, gan citās Eiropas organizētās pilsoniskās sabiedrības daļās.

8.4 Tādēļ Eiropas mēroga organizāciju darbības praktisko ietekmi nepieciešams novērtēt pēc to "pārstāvības kvalitātes", ņemot vērā to, kā un ciktāl attiecīgās organizācijas darbības veids atspoguļo tās reālo līdzdalību Eiropas Savienības iestāžu vadītajā apspriešanas procesā.

8.5 Šajā ziņā izšķiroša nozīme ir tam, ka attiecīgā organizācija nodod atklātībai darbības pārskatu un citu būtisku informāciju. Var izmantot arī "darbības rādītājus", tāpat kā tas tiek darīts, piemēram, akadēmiskajā un pētniecības jomā; šādi rādītāji būtu jānosaka sadarbībā ar Eiropas pilsoniskās sabiedrības organizācijām.

8.6 Jebkurā gadījumā EESK šajā jomā rīkosies pārredzami, pragmatiski un objektīvi, veidojot dinamisku un atklātu procesu.

Briselē, 2006. gada 14. februārī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Kopējas konsolidētas uzņēmumu nodokļu bāzes izveidošana ES"

(2006/C 88/12)

2005. gada 13. maija vēstulē Eiropas Komisijas loceklis *László Kovács* kgs saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu aicināja Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju izstrādāt izpēti atzinumu par tematu "Kopējas konsolidētas uzņēmumu nodokļu bāzes izveidošana ES".

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2006. gada 27. janvārī. Ziņotājs — **Lars Nyberg** kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 424. plenārajā sesijā, kas notika 2006. gada 14. un 15. februārī (14. februāra sēdē), ar 94 balsīm par, 6 balsīm pret un 4 atturoties, pieņēma šādu atzinumu.

Secinājumi un ieteikumi

Jau 1992. gadā Rudinga (*Ruding*) ziņojumā tika konstatēts, ka ir vajadzīgi kopēji noteikumi, lai izveidotu nodokļu bāzi. Tika aicināts arī paplašināt priekšlikumu attiecībā uz nodokļu likmju minimālo un maksimālo līmeni.

EESK uzskata, ka beidzot ir sperts solis pareizajā virzienā, jo tagad darba grupa Komisijas vadībā izstrādās priekšlikumus attiecībā uz kopēju konsolidētu uzņēmuma peļņas nodokļa bāzi. Ņemot vērā jautājuma sarežģītību, darbam atvēlētie trīs gadi ir atbilstošs termiņš. Grupas darba metode ir ļoti pārredzama. Visi dokumenti uzreiz ir pieejami internetā, lai visi, kas to vēlas, varētu sekot līdzi diskusijām. Ir jāizvairās no nevēlēšanās mainīt jau sen izveidotās valsts sistēmas, jo tās dēļ kopējās nodokļu bāzes ieviešana var aizkavēties. Dalībvalstīm ir jāpierāda, ka dalībai ES ir vērtība, jo kopēju konsolidētu uzņēmuma peļņas nodokļa bāzi ir iespējams izveidot tikai ar ES palīdzību. Ar nodokļu likmēm saistītie jautājumi pašlaik ir jāatliek sānis, lai mazinātu grūtības pieņemt lēmumu par nodokļu bāzi.

Principā nodokļu sistēma ir jāveido, pieņemot politiskus lēmumus. Eiropas Savienības Padomei un Eiropas Parlamentam ir jāizstrādā kopīgi noteikumi attiecībā uz uzņēmuma peļņas nodokļa bāzi, lai izvairītos no tā, ka regulējumu šajā nozarē veiksmīgi aizstāj Eiropas Kopienas Tiesas juridiski pamatoti lēmumi. Turklāt ir svarīgi, lai notiktu diskusijas, sadarbojoties ar sociālajiem partneriem, kā arī ar pilsonisko sabiedrību vispār.

Kopēja uzņēmuma peļņas nodokļa bāze ir jautājums, kam raksturīgs princips "nekas nav skaidrs, kamēr nav skaidrs viss". Tā kā pastāv ievērojams risks, ka process var aizkavēties, nepārtraukti vajadzētu apsvērt, vai daļas, par kurām panākta vienošanās, ir iespējams veiksmīgi ieviest ar atvasinātu direktīvu palīdzību.

Apsveramie jautājumi ir gan juridiska un ekonomiska rakstura, gan tādi, kas saistīti ar nodokļu iekasēšanas metodi. Neraugoties uz lielo tehniska rakstura detaļu skaitu un lielajām atšķirībām dalībvalstu starpā, Komiteja vēlas aicināt Komisiju un dalībval-

stis tomēr paturēt prātā ekonomikas priekšrocības, kas ir sasniedzamas ar kopējas konsolidētas uzņēmuma peļņas nodokļa bāzes palīdzību.

Komitejā notikušās diskusijas ir apkopotas šī atzinuma pēdējā nodaļā uzskaitītajos priekšlikumos attiecībā uz kopīgas konsolidētas uzņēmuma peļņas nodokļa bāzes izveides principiem. Komiteja arī aicina Komisiju nepārtraukti izmantot mūsu norādītos principus kā atskaites punktu, izstrādājot tehniska rakstura detaļas. Komiteja ir izvēlējusies galveno uzmanību pievērst principiāla rakstura jautājumiem, jo mēs uzskatām, ka pieņemot šādus principus, ir vieglāk izvēlēties starp dažādiem tehniskajiem risinājumiem.

1. Pamatojums

1.1 Komisārs *Laszlo Kovacs* kgs 2005. gada 13. maijā lūdza EESK izstrādāt atzinumu par kopēju konsolidētu uzņēmuma peļņas nodokļa bāzi. Komisārs norādīja, ka ar šādas nodokļu bāzes palīdzību būtu iespējams atrisināt daudzas problēmas, ar ko saskaras vairākās ES valstīs strādājoši uzņēmumi. Šo priekšlikumu plaši atbalsta ekonomikas nozares pārstāvji un daudzu valstu valdība.

1.2 Kopš 2001. gada Komisija ir sagatavojusi vairākus paziņojumus un ziņojumus par uzņēmuma peļņas nodokli, tostarp 2001. gada oktobrī — apjomīgu ziņojumu par uzņēmumu aplikšanu ar nodokļiem.

1.2.1 Pēc neoficiāla dokumenta saņemšanas 2004. gada jūlijā par kopēju konsolidētu uzņēmuma peļņas nodokli un diskusijas Eiropas Savienības Padomē ir izveidota īpaša darba grupa, kurā ietilpst eksperti no dalībvalstīm. Šī grupa līdz 2007. gadam detalizēti izpētīs visus kopējas nodokļu bāzes izveides praktiskos aspektus. Gan minētās diskusijas, gan šis atzinums attiecas vienīgi uz uzņēmuma peļņas nodokļa aprēķināšanas bāzi, nevis uzņēmuma peļņas nodokļa likmi. Tāpat arī netiek runāts par aplikšanu ar nodokļiem mītnes zemē (*home-state taxation*). Šos jautājumus varētu risināt ar laika ziņā ierobežota pilotprojekta palīdzību, bet kopējā nodokļu bāze ir visaptverošs projekts.

1.3 Diskusijas notiek ne vien par kopējas nodokļu bāzes sistēmu, bet arī par to, ka tai jābūt konsolidētai. Jo īpaši tas attiecas uz uzņēmumiem, kas darbojas vairākās dalībvalstīs. Lai kopēja nodokļa bāzes sistēma funkcionētu pēc iespējas labāk, šādiem uzņēmumiem ir jāspēj apvienot savu nodokļa bāzi un aprēķināt visas uzņēmumu grupas kopējo peļņu. Tādējādi aprēķini tiek konsolidēti. Tāpēc ir vajadzīga sistēma, lai kopējo peļņu sadalītu dažādu uzņēmuma daļu starpā.

1.4 Diskusijas attiecas tikai uz uzņēmuma peļņas nodokli, nevis visiem uzņēmuma aplikšanas ar nodokļiem veidiem. Pastāv daudzi uzņēmumu veidi, piemēram, bezpeļņas organizācijas un apvienības, kas dažādās dalībvalstīs ir atšķirīgas. Gadījumā, ja tiks ieviesta kopēja nodokļu bāze akciju sabiedrībām, tad attiecībā uz peļņas aplikšanu ar nodokļiem mainīsies līdzsvars starp šādiem uzņēmumiem un citiem uzņēmumu un organizāciju veidiem. Tāpēc, aplikot ar nodokļiem cita veida uzņēmumu un organizāciju peļņu, var rasties vajadzība pēc dalībvalstu veiktām korekcijām. Šis aspekts netiek apspriests ne iepriekšminētajā darba grupā, kurā piedalās Komisijas un dalībvalstu pārstāvji, ne šajā atzinumā.

2. Agrāk izstrādātie EESK atzinumi par uzņēmuma peļņas nodokļa bāzi

2.1 EESK vairākos atzinumos ir apspriedusi problēmas, kas saistītas ar to, ka uzņēmuma peļņas nodokļa bāzes dažādās ES dalībvalstīs ir atšķirīgas. EESK uzskata, ka ir jārada brīva un taisnīga konkurence, kas veicina darbību pāri robežām, nezaudējot dalībvalstīs pastāvošo pamatu attiecībā uz uzņēmumu aplikšanu ar nodokļiem⁽¹⁾. EESK iesaka vispirms mēģināt atrast kopējas uzņēmuma peļņas nodokļa bāzes risinājumus un tikai tad diskutēt par nodokļu likmēm.⁽²⁾

2.2 Ar kopējas uzņēmuma peļņas nodokļa bāzes palīdzību būtu iespējams samazināt vai pat likvidēt lielāko daļu šķēršļu, ar ko saskaras uzņēmumi, kas darbojas vairākās ES valstīs. Minēto šķēršļu piemēri:

— nodokļu dubultā uzlikšana;

— iekšējo cenu piemērošana attiecībā uz pārrobežu darījumiem;

— atšķirīgi uzskati par rezervēm, apvienojoties dažādās valstīs esošiem uzņēmumiem;

— kapitāla pieauguma vai samazinājuma sadalījums, veicot uzņēmumu grupu reorganizāciju vairākās valstīs;

— zaudējumu kompensācija uzņēmumā, kas darbojas vairākās valstīs;

— atšķirīgi noteikumi attiecībā uz investīciju aplikšanu ar nodokļiem.

2.2.1 Kaut arī, veidojot uzņēmumiem labvēlīgu klimatu, uzņēmumu aplikšana ar nodokļiem ir svarīgs faktors, ir jāpatur prātā, ka attiecībā uz pārrobežu darbību un uzņēmumu izvietojumu izšķirīga nozīme var būt arī daudziem citiem faktoriem.⁽³⁾

2.3 EESK ir norādījusi arī uz to, ka problēmu iemesls nav tikai tas, ka atšķirīga ir pati nodokļu bāze. Pastāv daudzas praktiskas atšķirības regulējumā, piemēram, attiecībā uz to, kā jānosaka maksājamie nodokļi, kur jāiesniedz atskaites un kur ir jārisina strīdi. Arī daļu šo problēmu būtu iespējams samazināt ar tādu praktisko noteikumu palīdzību, kas izriet no kopējas nodokļu bāzes⁽⁴⁾.

2.3.1 Uzņēmumiem būtiskākā kopējas nodokļu bāzes praktiskā priekšrocība droši vien ir tāda, ka ir tikai viens noteikumu kopums, kas ir jāzina un jāpiemēro. Var neveikt grāmatvedību uzņēmumu grupas atsevišķās daļās, bet gan tās vietā izmantot apvienotu grāmatvedību. Ar kopējas nodokļu bāzes palīdzību var ne vien radīt taisnīgāku konkurenci, bet arī uzlabot gan uzņēmumu, gan nodokļu administrācijas darba efektivitāti⁽⁵⁾.

2.4 EESK ir arī aicinājusi paplašināt diskusiju par kopēju nodokļu bāzi tādējādi, lai tā neattiektos tikai uz galveno problēmu, proti, problēmām, kas saistītas ar pārrobežu darbību. Kad ir izveidota kopēja nodokļu bāze, tai ir jāatvieglo ne vien tādu uzņēmumu darbība, kas darbojas vairākās valstīs, bet arī tādu, kas darbojas tikai vietējā tirgū. Galvenais mērķis, kas ir saistīts ar godīgas konkurences nodrošināšanu vairākās valstīs strādājošiem uzņēmumiem, nedrīkst izraisīt jaunas atšķirības minēto uzņēmumu un tādu uzņēmumu starpā, kas darbojas tikai vietējā tirgū.

2.4.1 Mērķis ir arī mazu uzņēmumu darbības atvieglošana; gandrīz visi šāda veida uzņēmumi darbojas tikai vietējā tirgū. Arī šajā sakarā ir ļoti svarīgi, lai tiktu mēģināts radīt vienkāršus un skaidrus noteikumus attiecībā uz nodokļiem⁽⁶⁾.

⁽¹⁾ EESK atzinums par tematu *Nodokļu politika Eiropas savienībā – prioritātes turpmākajos gados*, OV C 48/19, 21.02.2002., 73. lpp.

⁽²⁾ EESK atzinums par tematu *Aplikšana ar nodokļiem ES: kopējas pamatnostādnes, nodokļu tiesību aktu konverģence un iespēja pieņemt lēmumus ar kvalificētu balsu vairākumu*, OV C 80/33, 30.03.2004., 139. lpp.

⁽³⁾ EESK atzinums par tematu *Konkurence nodokļu jomā un tās ietekme uz uzņēmumu konkurētspēju*, OV C 149/16, 21.06.2002., 73. lpp.

⁽⁴⁾ EESK atzinums par tematu *Uzņēmumu tiešā aplikšana ar nodokļiem*, OV C 241/14, 07.10.2002., 75. lpp.

⁽⁵⁾ EESK atzinums par tematu *Uzņēmumu tiešā aplikšana ar nodokļiem*, OV C 241/14, 07.10.2002., 75. lpp.

⁽⁶⁾ EESK atzinums par tematu *Uzņēmumu tiešā aplikšana ar nodokļiem*, OV C 241/14, 07.10.2002., 75. lpp.

2.5 EESK jau agrāk ir norādījis, ka kopēja nodokļu bāze nedrīkst būt brīvprātīga — nedrīkst dot iespēju izvēlēties starp joprojām saglabātu valsts nodokļu sistēmu un īpašu tādiem uzņēmumiem paredzētu sistēmu, kas veic pārrobežu darbību. Tāpēc EESK uzskata, ka gadījumā, ja izveido kopēju nodokļu bāzi attiecībā uz uzņēmumu aplikšanu ar nodokļiem, šai bāzei ir jābūt obligātai ⁽⁷⁾.

2.6 EESK vienmēr ir uzskatījis, ka noteikumi attiecībā uz kopēju nodokļa bāzi ir pēc iespējas jāsakāpo ar starptautiskajiem grāmatvedības standartiem. Tomēr Komiteja apzinās, ka uz starptautiskā mērogā veiktu grāmatvedību attiecināti Starptautiskie finanšu pārskatu standarti (IFRS) kopējas nodokļu bāzes regulējumā var noderēt tikai kā sākumpunkts.

2.7 Tam, ka Eiropas Savienības Padome un Eiropas Parlaments līdz šim nav spējis pieņemt lēmumu par kopēju uzņēmuma peļņas nodokļa bāzi, ir nevēlamas sekas — lēmumi ir jāpieņem vienāla, un to dara Eiropas Kopienas Tiesa. Tik ilgi, kamēr starp dalībvalstu nodokļu sistēmām pastāvēs atšķirības, būs vajadzīgi juridiski lēmumi. Šādā veidā tiesas lēmumi veiksmīgi ietekmē dalībvalstu nodokļu sistēmu attiecībā uz iekšējo tirgu, tomēr netiek pieņemti politiski lēmumi. ⁽⁸⁾ ⁽⁹⁾ Uzskatāms minētās situācijas piemērs ir “Marks and Spencer” lieta, par ko nesen pieņēmusi lēmumu Eiropas Kopienas Tiesa.

2.8 EESK vēlme skatīt uzņēmumu aplikšanu ar nodokļiem plašākā politiskā perspektīvā nozīmē to, ka nodokļu neitralitāte ir jāievēro ne vien attiecībā uz uzņēmumu aplikšanu ar nodokļiem, bet arī uz abiem ražošanas faktoriem — darbaspēku un kapitālu. Šī principiālā pozīcija tomēr ir galvenokārt saistīta ar izvēlēto nodokļu likmi ⁽¹⁰⁾.

2.9 Integrācija un konkurences pieaugums ir savstarpēji cieši saistīti. Šie abi faktori var veicināt efektivitātes palielināšanos un izaugsmi. Tomēr vienlaicīgi tas nozīmē, ka tie, kas nespēj izturēt pieaugošo konkurenci, nevar kompensēt nepietiekamas produktivitātes sekas, samazinot nodokļus uzņēmumiem. Lai sasniegtu integrācijas pozitīvos rezultātus, ir jālikvidē tie uzņēmumu aplikšanas ar nodokļiem aspekti, kas var kropļot konkurenci ⁽¹¹⁾.

2.10 Ieviešot kopēju, cerams — obligātu — nodokļa bāzi, uzlabojas nodokļu nomaksas pārbaudes iespējas, jo iestādēm ir jāpārzina tikai viena uz visu Eiropu attiecināma sistēma un tām ir vieglāk savstarpēji saprasties. Ar minētās bāzes palīdzību būtu vieglāk piekļūt arī daļai nodokļu nemaksātāju. Turklāt, ja kopējā nodokļa bāze nebūs saistoša un varēs izvēlēties starp to

un saglabātu līdzšinējo valsts nodokļa bāzes aprēķina modeli, kas ir spēkā attiecībā uz tikai vietējā tirgū strādājošiem uzņēmumiem, varētu rasties situācija, kurā valstīm, nevis uzņēmumiem, ir jādarbības atbilstoši vairākām nodokļu sistēmām.

3. Daži fakti par uzņēmuma peļņas nodokli

3.1 No uzņēmumiem iekasēto nodokļu apjoms dažādās valstīs ir atšķirīgs. Galvenais iemesls ir atšķirīgas nodokļu likmes (no 12,5 līdz 40 %), tomēr sakarā ar to, ka atšķirīga ir arī nodokļa bāze, nav skaidrs, cik lielā mērā šo stāvokli faktiski izraisa nodokļu likmju atšķirības ⁽¹²⁾.

3.2 Komisija ir apkopojusi informāciju par tā saucamo “slēpto nodokļu likmi” (*implicit tax rate*), ar kuras palīdzību izsaka to, cik liela uzņēmumu peļņas daļa faktiski tiek samaksāta nodokļos. Parasti salīdzina tikai nodokļu likmes. Tomēr šāda metode var būt mānīga, jo, piemēram, arī augstas nodokļu likmes gadījumā no nodokļiem var gūt maz ienākumu, ja pastāv daudz iespēju palielināt ar nodokli neapliekamo summu. No nodokļiem gūtie ienākumi var būt mainīgi arī atkarībā no to iekasēšanas efektivitātes un pārbaudes pasākumiem. Uzņēmuma peļņas nodokļa nomaksai iztērēto līdzekļu apjoms ir atkarīgs arī no tā, vai nodokļu iekasēšanas sistēma ir efektīva vai birokrātiska ⁽¹³⁾.

3.3 1990. gadā ESAO konstatēja, ka 60 procentus pasaules tirdzniecības veic uzņēmumu grupas. Tā kā ar dažādu valstu nodokļu sistēmu atšķirībām saskaras vienā uzņēmumu grupā ietilpstoši uzņēmumi, tās uzņēmumiem sagādā problēmas.

3.4 Ir grūti aprēķināt kopējas uzņēmuma peļņas nodokļa bāzes ietekmi uz ekonomiku. Nesen veiktā pētījumā ir aprēķināts, ka ietekme uz IKP varētu būt no 0,2 līdz 0,3 % IKP. Minētie aprēķini attiecas tikai uz kopējiem nodokļa bāzes noteikumiem un nav attiecināti uz konsolidāciju vai administratīviem ietaupījumiem. Šajā sakarā būtu jāpatur prātā arī tas, ka no uzņēmumiem nodokļos gūtie ienākumi kopumā veido apmēram 3 procentus IKP ⁽¹⁴⁾.

3.5 Mūsdienās vairākās valstīs strādā galvenokārt lielle uzņēmumi. Tāpēc atšķirības, kas saistītas ar uzņēmumu aplikšanu ar nodokļiem, lielajiem uzņēmumiem sagādā problēmas. Tie, kas darbojas vairākās valstīs, tomēr ir ieguvuši vajadzīgās zināšanas un spējuši segt papildu izmaksas. Tomēr šķiet, ka visvairāk minētās nodokļu sistēmu atšķirības ietekmē mazos un vidējos

⁽⁷⁾ EESK atzinums par tematu *Uzņēmumu tiesā aplikšana ar nodokļiem*, OV C 241/14, 07.10.2002., 75. lpp.

⁽⁸⁾ EESK atzinums par tematu *Iekšējais tirgus bez šķēršļiem, kas saistīti ar uzņēmumu aplikšanu ar nodokļiem — sasniegtie rezultāti, aktuālās iniciatīvas un vēl risināmās problēmas*, OV C 117/10, 30.04.2004., 41. lpp.

⁽⁹⁾ 2003. un 2004. gadā Eiropas Kopienas Tiesa pieņēma 25 lēmumus par tiesajiem nodokļiem.

⁽¹⁰⁾ EESK atzinums par tematu *Uzņēmumu tiesā aplikšana ar nodokļiem*, OV C 241/14, 07.10.2002., 75. lpp.

⁽¹¹⁾ EESK atzinums par tematu *Aplikšana ar nodokļiem ES: kopējas pamatnostādnes, nodokļu tiesību aktu konverģence un iespēja pieņemt lēmumus ar kvalificētu balsu vairākumu*, OV C 80/33, 30.03.2004., 139. lpp.

⁽¹²⁾ EESK atzinums par tematu *Uzņēmumu tiesā aplikšana ar nodokļiem*, OV C 241/14, 07.10.2002., 75. lpp.

⁽¹³⁾ EESK atzinums par tematu *Aplikšana ar nodokļiem ES: kopējas pamatnostādnes, nodokļu tiesību aktu konverģence un iespēja pieņemt lēmumus ar kvalificētu balsu vairākumu*, OV C 80/33, 30.03.2004., 139. lpp.

⁽¹⁴⁾ *Economic effects of tax cooperation in an enlarged European Union*, Copenhagen Economics 2004 (Copenhagen Economics (2005), 36. lpp.

uzņēmumus, kas gan ir apsvēruši iespējas strādāt ārpus vietējā tirgus, tomēr no šīs domas atteikušies. Kopēji noteikumi ievērojami samazinātu šķēršļus uzņēmumiem, kas vēlas sākt darbību vairākās valstīs. Šajā jomā ir plašas iespējas palielināt integrāciju un konkurenci, kas var kļūt par vienu no lielākajām priekšrocībām, kas iegūstamas no kopējas uzņēmuma peļņas nodokļa bāzes sistēmas.

4. Līdz šim pieņemtie kopējie lēmumi par uzņēmuma peļņas nodokli

4.1 Līdz šim attiecībā uz uzņēmumu aplikšanu ar nodokļiem ir pieņemtas tikai trīs direktīvas. Direktīvā par mātesuzņēmumiem un meitasuzņēmumiem (90/435) noteikts, ka kādā dalībvalstī iegūtas meitasuzņēmuma dividendes ir atbrīvojamas no nodokļiem tajā valstī, kur atrodas mātesuzņēmums. Atbrīvojumu no nodokļiem tomēr var aizstāt ar noteikumu, kura būtība ir šāda — meitasuzņēmuma samaksātos nodokļus atskaita no tās nodokļu summas, kas ir jāmaksā mātesuzņēmumam tajā valstī, kur tas strādā.

4.2 Direktīva par apvienošanu (90/434) nosaka nodokļu sistēmu, ko piemēro, reorganizējot uzņēmumus. Tā kā attiecībā uz vairākās valstīs strādājošu uzņēmumu apvienošanu un sadalīšanu nepastāv civiltiesiskas normas, tad arī minētā direktīva šīs jomas vēl neregulē. Tā galvenokārt attiecas uz uzņēmumu pārdošanu.

4.3 Trešā direktīva, kas ir pieņemta nesen, attiecas uz asociētu uzņēmumu starpā maksātu procentu un licences maksas aplikšanu ar nodokļiem (2003/49). Direktīva atceļ ieturamo nodokli attiecībā uz šādiem pārrobežu darījumiem.

4.4 Kopš 1997. gada pastāv uzņēmumu aplikšanas ar nodokļiem kodekss; saskaņā ar minēto kodeksu dalībvalstis nedrīkst piesaistīt investīcijas, veicot kaitīgus pasākumus nodokļu jomā. Atbilstoši kodeksam dalībvalstis apņemas neievieš jaunus, kaitīgus nodokļus un pēc tam pārskatīt savus pastāvošos noteikumus. Kodekss ir papildināts ar tādu 66 nodokļu pasākumu sarakstu, kas tiek uzskatīti par kaitīgiem. Šādi pasākumi pašlaik tiek atcelti.

5. Diskusija par tehniska rakstura detaļām

5.1 Noteikumi attiecībā uz to, kādas atlaides no nodokļa bāzes drīkst piešķirt pirms nodokļa aprēķināšanas, ir pieskaitāmi pie tiem noteikumiem, kas, aprēķinot nodokļa bāzi, dalībvalstu starpā visvairāk atšķiras; tādēļ minētie noteikumi ir svarīgs dalībvalstu starpā notiekošo diskusiju temats. Šajā sakarā mēs īpaši vēlamies norādīt uz to, ka ir svarīgi censties panākt plašas uzņēmuma peļņas nodokļa bāzes. Tomēr jāpatur prātā tas, ka, ieviešot plašākas nodokļu bāzes, varētu rasties vajadzība pārskatīt nodokļa likmi.

Diemžēl diskusijai ir jāsākas no pašiem pamatiem. Pašlaik izdevumus var klasificēt dažādi atkarībā no tā, vai šos izdevumus uzskata par parastiem izdevumiem un tāpēc ņem vērā,

aprēķinot pašu nodokļa bāzi, vai arī minētos izdevumus atskaita no peļņas pēc tam, kad nodokļa bāze ir noteikta. Nodokļu ekspertiem ir atlicis daudz darāmā, lai nonāktu pie kopīgiem priekšlikumiem.

5.2 Nodokļa bāzes sistēmai ir jābūt konkurētspējīgai, lai radītu labus priekšnoteikumus investīcijām ES. Tomēr nodokļu sistēma nedrīkst principiāli ietekmēt investīciju veidu vai to, kurā dalībvalstī tās nonāk. Izšķirīgajam faktoram ir jābūt rentabilitātei, nevis tam, kā atrasts investīcijām nepieciešamais finansējums. Protams, ka jābūt iespējai stimulēt, piemēram, videi nekaitīgas investīcijas vai tās piesaistīt mazāk attīstītiem reģioniem, tomēr šim nolūkam piemērotāki ir citi līdzekļi, nevis uzņēmuma peļņas nodokļa bāze.

5.2.1 Ir svarīgi arī skaidri nodalīt ienākuma nodokli. Tas, kā akcionāriem tiek sadalīta peļņa, ir ar ienākuma nodokli saistīts jautājums. Šis jautājums nav jāapspriež diskusijās par to, kā ir aplikama ar nodokļiem uzņēmuma peļņa. Turklāt šis nav tāds jautājums, kas ietekmē korporāciju lēmumus attiecībā uz to izvietojumu.

5.3 Arī tad, ja ir iespējams vienoties par kopēju nodokļa bāzi, tajā ir jāparedz atšķirīgi noteikumi attiecībā uz dažām nozarēm. Piemēram, dažās nozarēs var būt vajadzīgi īpaši noteikumi attiecībā uz rezervēm. Tas var attiekties uz banku un finanšu nozari, it īpaši — dzīvības apdrošināšanas nozari; šajās jomās rezervēm bieži ir īpaša, konkrētajai nozarei raksturīga nozīme. Vēl viens piemērs ir mežsaimniecība, kur ekstremālos gadījumos ienākumus var gūt aptuveni pēc simts gadiem.

5.4 Cits aspekts ir tas, vai uzņēmumu finansē galvenokārt no kredītiem, vai no pašu kapitāla. Ja kredīta procentu maksājumi nav aplikami ar nodokli, tad ar nodokli aplik tikai nelielu uzņēmuma ienākumu daļu, proti, nedaudzo akciju peļņu. Savukārt, ja nav kredītu, bet visu finansē no pašu akcijām, tad visu uzskata par peļņu un aplik ar nodokli. Ir pēc iespējas jāizvairās no tā, ka uzņēmuma peļņas nodoklis ietekmē finansējuma izvēli.

5.5 Kad ir noteikts, ko drīkst neaplikt ar nodokli, atliek nolemt, kad un kā to drīkst darīt. Galvenā atšķirība dalībvalstu starpā ir tā, vai ar nodokli neapliekamo summu noraksta katram investīciju veidam atsevišķi, vai arī pastāv sistēma, kurā izskata visas investīcijas kopīgi. Uzņēmumiem ir vieglāk strādāt, izmantojot apkopošanas sistēmu. Tādā gadījumā nav vajadzības veikt individuālus aprēķinus par mašīnām vai aprīkojumu.

5.6 Lai spētu ieviest konsolidētu nodokļa bāzi, kurai atbilstoši aprēķina veselas uzņēmumu grupas peļņu, ir vajadzīga uzņēmumu grupas definīcija. Minētās definīcijas alternatīvas ir šādas: īpašumtiesību daļa procentuālā izteiksmē katrā uzņēmuma daļā vai arī tas, ka katrai uzņēmuma daļai jābūt saistītai ar mātesuzņēmuma darbību. Būtu jāizvēlas abu minēto alternatīvu kombinācija, jo nav iemesla radīt konsolidētu nodokļa bāzi vienam īpašniekam piederošiem uzņēmumiem, ja tie darbojas atšķirīgās nozarēs.

5.7 Kad ir panākta vienošanās par nodokļa bāzi, uz ko pamatojoties, aprēķina uzņēmuma peļņas nodokli, atliek ar konsolidāciju saistītās grūtības — kā dažādu valstu starpā sadalāma tādu uzņēmumu peļņa, kas darbojas vairākās valstīs? Lai izvairītos no tā, ka nodokļu sistēmas izmanto nolūkā pārvietot peļņu, ar kopēju nodokļa bāzi nepietiek; ir vajadzīga arī vienkārša un loģiska sistēma attiecībā uz to, kā uzņēmumu peļņa ir sadalāma dalībvalstu starpā (proti, tādu valstu starpā, kurās ir atšķirīgas nodokļu likmes). Kad šādā veidā apvieno dažādās valstīs strādājošu uzņēmuma daļu peļņu, ir jāpaplašina sadarbība starp dalībvalstu nodokļu iestādēm.

5.7.1 Ņemot vērā minētās prasības, var būt interesanti izpētīt Kanādā izmantoto sistēmu (pusi peļņas sadala atbilstoši darbaspēka sadalījumam, bet otru pusi — atbilstoši noieta sadalījumam).

5.8 Lai peļņas sadalīšana būtu ērti veicama praksē, vienotiem ir jābūt ne tikai noteikumiem attiecībā uz nodokļa bāzes aprēķināšanu. Piemēram, aprēķini būtu jāveic par pusgadu un nodokļi jāsamaksā visās valstīs vienlaicīgi. Būtu arī jāprasa, lai pārskaitījumi tiktu veikti standartizēti elektroniskā veidā.

5.9 Viens no svarīgākajiem kopējas nodokļa bāzes rezultātiem ir tas, ka sistēma kļūst pārredzama. Pašlaik vienīgais nespeciālistam saprotamais aspekts ir nodokļa likme. Lai parādītu, cik maldinoša var būt nodokļa likme, ir jāsalīdzina uzņēmuma peļņas nodokļa likme ar to, cik liela daļa IKP ir saņemta, iekasējot šo nodokli. Saskaņā ar datiem par 2003. gadu, zemākais nodokļa īpatsvars IKP, proti, 0,8 % ir Vācijā, kur nodokļa likme ir 39,5 %. Droši vien tas zināmā mērā ir saistīts ar nodokļa bāzes definīcijas problēmu. "Jaunās" dalībvalstis saņem vidēji 2,7 % IKP, un nodokļa likmes ir no 35 % līdz 15 %. Vairums "vecos" dalībvalstu saņem vidēji 3 % IKP, un nodokļa likmes ir no 38 līdz 12,5 procentiem⁽¹⁵⁾. Ir svarīgi, lai tik lielas un negaidītas atšķirības kļūtu labi redzamas ne vien uzņēmumiem, bet — demokrātijas nolūkos — arī vēlētājiem.

6. Kopējas konsolidētas uzņēmuma peļņas nodokļa bāzes principi⁽¹⁶⁾

6.1 Plašas bāzes

Nodokļu mērķis ir sabiedrības labklājības finansēšana. Tāpēc nodokļa ievākšanas bāzei ir jābūt pēc iespējas plašākai. Ar plašu nodokļa bāzi palīdzību ir iespējams arī mazināt iespējamo kropļojošo ietekmi uz ekonomiku, jo rodas iespējas saglabāt zemu nodokļa likmi.

⁽¹⁵⁾ Structures of the taxation systems in the European Union, Copenhagen Economics (2005. gads)

⁽¹⁶⁾ Principu uzskaitījuma kārtība nenorāda uz minēto principu gradāciju pēc to svarīguma.

6.2 Neitralitāte

Kopējai uzņēmuma peļņas nodokļa bāzei ir jābūt neitrālai attiecībā uz dažādiem investīciju veidiem, un tā nedrīkst kropļot konkurenci dažādu nozaru starpā. Uzņēmuma atrašanās vieta un tas, kur nodokļa bāze tiek izvietota nodokļu nomaksas tehnikas izpratnē, ir jāizvēlas, balstoties uz patiesi ekonomiska rakstura apsvērumiem. Neitrāla nodokļa bāze palīdz radīt brīvu un godīgu konkurenci uzņēmumu starpā.

6.3 Vienkāršība

Kopējiem noteikumiem vienlaicīgi jābūt gan vienkāršiem, gan skaidriem un pārredzamiem. Prasība pēc vienkāršības nozīmē to, ka nodokļu ievākšanas ziņā ir vēlams sistēmu piesaistīt starptautiskajiem grāmatvedības noteikumiem, kas daudzos uzņēmumos jau tiek izmantoti. Sistēmu vienkāršo arī vienādi noteikumi attiecībā uz to, kad un kur ir jānomaksā nodokļi.

6.4 Efektivitāte

Nodokļi ir jāievāc efektīvi arī tajā ziņā, ka pārbaudei ir jābūt viegli veicamai, tādējādi novēršot ar nodokļu nomaksu saistītās kļūdas un apkarojot krāpniecību nodokļu jomā.

6.5 Stabilitāte

Ir svarīgi, lai nodokļu sistēma būtu stabila. Uzņēmumu investīcijām jābūt pamatotām uz ilgtermiņa mērķiem; tā kā nodokļu sistēma ir viens no aspektiem, uz ko pamato lēmumu veikt investīcijas, šo sistēmu nedrīkst pakļaut pārāk daudzām izmaiņām.

6.6 Leģitimitāte

Noteikumiem jābūt pieņemamiem tiem, uz ko minētie noteikumi tiešā veidā attiecas, kā arī tiem jābūt pieņemamiem darba tirgus partneriem un visai sabiedrībai kopumā, jo tie ir saistīti ar valsts sektora finansēšanu.

6.7 Taisnīgums

Ar kopējas uzņēmuma peļņas nodokļa bāzes palīdzību aprēķinātajam no peļņas gūto līdzekļu sadalījumam dalībvalstu starpā ir jābūt taisnīgam. Ja sadalījums ir taisnīgs, dalībvalstīm ir vairāk iespēju pašām noteikt nodokļa likmes līmeni.

6.8 Starptautiskā konkurence

Veidojot nodokļa bāzi, ir jāņem vērā arī tas, kāda tā ir attiecībā pret uzņēmuma peļņas nodokļa sistēmu valstīs, kas neietilpst ES.

6.9 Obligātums

Lai izvairītos no tā, ka dalībvalstīs rodas jaunas atšķirības nodokļu jomā, nodokļu bāzes noteikumiem optimālā sistēmā ir jābūt obligātiem gan attiecībā uz uzņēmumiem, kas veic pārrobežu darbību, gan tādiem uzņēmumiem, kas darbojas tikai vienā valstī. Ja kopējā sistēma atbilst galvenajiem principiem un no uzņēmumu viedokļa ir pietiekami vienkārša un konkurētspējīga, obligātas un brīvprātīgas sistēmas pretnostatījums kļūst samērā hipotētisks. Tātad šaubas attiecībā uz obligātu sistēmu ir saistītas ar attiecīgās sistēmas uzbūvi.

6.10 Pagaidu/pārejas noteikumi

Uzņēmumiem dota brīva izvēle tomēr var būt pieņemama pagaidu sistēma. Tik ievērojamu izmaiņu gadījumā, kāda ir

kopēja uzņēmuma peļņas nodokļa bāze, var rasties vajadzība arī pēc pārejas noteikumiem. Izmantojot pagaidu sistēmu vai pārejas noteikumus, kopēju sistēmu iespējams ieviest elastīgāk.

6.11 Elastīgi noteikumi attiecībā uz lēmumu pieņemšanu.

Neraugoties uz to, ka ir nepieciešama ilgstoša laika posmā stabila nodokļu sistēma uzņēmumiem, ir jāspēj veikt izmaiņas, lai pielāgotos izmaiņām pasaulē, kā arī aizpildītu "caurumus" sistēmā. Piemēram, izmaiņas var būt vajadzīgas gadījumā, ja sistēmai ir neparedzētas sekas. Tāpēc lēmumā par kopēju sistēmu ir jāiekļauj noteikumi attiecībā uz to, kā bez grūtībām iespējams veikt labojumus.

Briselē, 2006. gada 14. februārī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Energoefektivitāte"

(2006/C 88/13)

Komisija 2005. gada 7. jūnija vēstulē Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu ir pieprasījusi sagatavot izpēti atzinumu par tematu "Energoefektivitāte".

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2006. gada 31. janvārī (ziņotājs: **BUFFETAUT kgs**).

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 424. plenārajā sesijā, kas notika 2006. gada 14. un 15. februārī (2006. gada 14. februāra sēdē), ar 78 balsīm par, 2 balsīm pret un 1 atturoties, pieņēma šādu atzinumu.

1. Secinājumi — veicināt energoefektivitāti

1.1 Centieni uzlabot energoefektivitāti ir kļuvuši par nepieciešamību uzņēmumiem — līdz ar to brīvprātīgie līgumi lielākajā daļā gadījumu ir piemērots risinājums, lai pārvarētu lielo problēmu — enerģijas sadārdzināšanos.

1.2 Eiropas Savienībai būtu īpaši noderīga funkcija — informācijas par paraugpraksi un inovācijām šajā jomā sistematizācija. Enerģētikas ģenerāldirektorāts varētu kļūt par sava veida informācijas centru energoefektivitātes jomā.

1.3 Ļoti noderīgas varētu būt arī sabiedrības informēšanas kampaņas. Lai tās būtu efektīvas, ar to palīdzību ir jācenšas pēc iespējas vairāk uzrunāt tieši galapatērētājus un attiecīgo nozaru speciālistus. Par to ir jārūpējas valsts un vietējo pašvaldību iestādēm.

1.4 Visbeidzot, regulēšanas metodes izmantošana nedrīkstētu būt galvenais šīs problēmas risināšanas līdzeklis, bet

tikai izņēmums, jo juridiskie instrumenti jau ir pieņemti un ir nepieciešams tikai izvērtēt to izpildes rezultātus.

1.5 Energoefektivitāte nav nekāds lozungs, luksusa paradība vai modes lieta. Tā kā visā pasaulē pieprasījums pēc enerģijas tikai pieaugs, jo sevišķi saistībā ar tādu valstu kā Ķīnas, Indijas un Brazīlijas straujo attīstību, energoefektivitātes palielināšana ir iedzīvotāju, uzņēmumu, dalībvalstu un Eiropas Savienības interesēs. Starptautiskā enerģētikas aģentūra paredz, ka pieprasījums pēc enerģijas līdz 2030. gadam pasaulē pieaugs par 60 %, savukārt Eiropas Savienībā, kur 80 % enerģijas iegūst no fosilā kurināmā, enerģētikas nozares atkarība no importa šajā pašā periodā pieaugs no pašreizējiem 50 % līdz 70 %. Taču Eiropa pasaules enerģijas tirgū nestājas preti ražotājvalstīm un citām lielām patērētājvalstīm kā vienots veselums. Tāpēc 2005. gada oktobrī Hemptonkortā notikušajā neformālajā sammitā toreizējais Padomes priekšsēdētājs Tonijs Blērs aicināja veidot kopēju enerģētikas politiku.

1.6 Ir atklāti jāatzīst, ka pieprasījuma pēc enerģijas eksplozīvais pieaugums un enerģijas sadārdzināšanās var nopietni ietekmēt Eiropas Savienības ekonomisko izaugsmi, likt pārvietot atsevišķas ražotnes ar augstu enerģijas patēriņu un līdz ar to pasliktināt sociālo situāciju dalībvalstīs, kuru sociālās aizsardzības sistēmas jau tā ir pārslogotas vecāka gada gājuma iedzīvotāju lielā īpatsvara un demogrāfiskā krituma dēļ. Šajā sakarā energoefektivitātes pasākumi ir ļoti lietderīgi, jo tie var sniegt ieguldījumu, lai samazinātu galīgās izmaksas un tādējādi paaugstinātu konkurētspēju.

1.7 Arī konkurence attiecībā uz enerģijas resursiem var radīt nopietnu politisko spiedienu un pat apdraudēt mieru atsevišķos pasaules reģionos — tie ir draudi, kas var strauji izplatīties saistībā ar starptautisko terorismu.

1.8 Visbeidzot, saprātīga, efektīva un taupīga enerģijas avotu izmantošana ir nepieciešama dzīves procesiem uz visas planētas un nākamajām paaudzēm svarīgā līdzsvara nodrošināšanai.

1.9 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja uzskata, ka Zaļajā grāmatā "Kā ar ierobežotiem resursiem sasniegt labāku rezultātu" uzdotie jautājumi ir precīzi un satur reālistiskus risinājumu priekšlikumus. Tajā uzsvērti ir pausti atbalsts vēlmei samazināt enerģijas patēriņu par 20 %, un tās autori uzskata, ka nepieciešams ne tikai ātri sasniegt mērķi, proti, samazināt ikgadējo enerģijas patēriņu par 1 % sasniegšanu, bet nākamajā posmā kā mērķi izvirzīt samazinājumu par 2 %.

1.10 Tajā ir pausts uzskats, ka lielāko ekonomikas nozaru brīvprātīgās vienošanās bez šaubām ir efektīvs risinājuma veids un būtu iespēju robežās izmantojams regulatīvo piespiedu pasākumu vietā.

Divas enerģiju visvairāk patērējošās jomas ir transports un ēkas, līdz ar to tieši šīm divām jomām ir ilgstoši jāpievērš vislielākā uzmanība un tieši attiecībā uz tām ir jāmeklē inovatīvi risinājumi.

Energoefektivitātes ziņā rezultatīvu inovāciju aizvien lielāka ieviešana ilgākā laika posmā atbilst gan patērētāju, gan rūpniecības pārstāvju vēlmēm. Eiropas Savienībai ir aktīvi jāiesaistās to politiku, kuras dalībvalstīm ir līdzīgas un kuru mērķis ir uzlabot energoefektivitāti, apmainīties ar paraugpraksi, padarīt pieejamas labākās tehnoloģijas, kā arī veikt mājsaimniecībām un patērētājiem vēltas informācijas un popularizēšanas kampaņas, realizēšanā.

2. Ievads

Komisija 2000. gadā uzsvēra akūto nepieciešamību aktīvāk uzlabot energoefektivitāti gan Eiropas Savienības līmenī, gan dalībvalstu līmenī. Šāda nepieciešamība izriet gan no Kioto nolīgumos noteiktajiem kritērijiem, gan no vajadzības uzsākt enerģijas resursu jomā ļoti atkarīgam kontinentam piemērotāku enerģētikas politiku un uzlabot piegādes drošību.

Darbības plāns, kura mērķis ir uzlabot energoefektivitāti Eiropas Kopienā, tika publicēts un tajā paredzētie mērķi ir:

- pievērst uzmanību energoefektivitātes jautājumam;
- noteikt Kioto nolīgumu ietvaros veicamos kopīgos pasākumus un darbības;
- definēt Kopienas un dalībvalstu attiecīgās kompetenču jomas;
- realizēt energoefektivitātes uzlabošanas potenciālu — ir jāpanāk energointensitātes samazinājums par 1 % gadā; kumulatīvais mērķis var tikt pārsniegts;
- izplatīt jaunās tehnoloģijas.

2.1 Situācija pēc pieciem gadiem

Kaut arī mērķis panākt samazinājumu par 1 % joprojām nav sasniegts, taču ir ieviesta vesela virkne juridisku instrumentu, ar atsevišķām ekonomikas nozarēm ir parakstītas vienošanās par mērķiem, tiek veikta Komisijas uzsākta un Padomes pieprasīta plašāka analīze, Kioto ir stājušies spēkā nolīgumi, ir noteikti atjaunojamo enerģijas veidu izstrādes mērķi. Iespējams, ka energointensitātes samazinājuma mērķa sasniegšana nebūs lineāra, bet gan katrā nozarē samazinājums notiks atbilstoši virzības pakāpēm.

2.1.1 Juridiskie instrumenti

Atsevišķi juridiskie instrumenti jau ir pieņemti, citi atrodas pieņemšanas procesā; daži attiecas uz kaut ko pavisam konkrētu, citiem ir plašāks regulējuma objekts — regula par energoefektīvo izstrādājumu marķējuma programmu ⁽¹⁾, direktīva par ēku energoefektivitāti ⁽²⁾, direktīva par koģenerācijas plašāku izmantošanu ⁽³⁾, priekšlikums direktīvai par enerģijas galapatēriņa efektivitāti un enerģētikas pakalpojumiem ⁽⁴⁾.

Papildus tam — ar atsevišķām ekonomikas nozarēm noslēgtajos līgumos ir noteiktas minimālās energoefektivitātes normas; šie brīvprātīgi parakstītie līgumi ir uzskatāmi par alternatīvu jaunu normatīvo aktu izstrādāšanai.

Tomēr ir jāuzmanās, lai nerastos daudz savstarpēji pārkļājošos normatīvo aktu, kas novestu pie grūti pārskatāmu birokrātisko noteikumu skaita pieauguma un līdz ar to traucētu ekonomiskajiem procesiem un kavētu sasniegt izvirzīto mērķi — uzlabot enerģētikas nozares efektivitāti

⁽¹⁾ Regula (EK) Nr. 2422/2001, OV L 332, 15.12.2001..

⁽²⁾ Direktīva 2002/91/EK, OV L 1, 4.1.2003.

⁽³⁾ Direktīva 2004/8/EK, OV L 1, 21.2.2004.

⁽⁴⁾ KOM(2003) 739.

2.1.2 Plašāka analīze

Tajā pašā laikā Eiropas Savienība ir uzsākusi plašāku analīzi, kas galvenokārt veikta, izmantojot virkni stratēģiju, pie kurām pieder arī Ģēteborgā, 2001. gadā Eiropadomes pieņemtā ilgtspējīgas attīstības stratēģija un kuras darbība bija jāatjauno līdz 2005. gada beigām, kas diemžēl līdz šim nav izdarīts, taču te var minēt arī tematiskās stratēģijas par otrreizējo pārstrādi, dabas resursu ilgtspējīgu izmantošanu vai pilsētattīstību, kas satur ar enerģētiku saistītus aspektus.

2.1.3 Kioto protokols

Kioto protokols ir stājies spēkā pēc tam, kad to ratificēja Krievijas Federācija, taču tam nav pievienojušās Savienotās Valstis, kas, neskatoties uz to, piešķir CO₂ emisijas samazināšanas veidu izpētei ievērojamas summas.

Šajā sakarā Komisija publicēja paziņojumu "Stratēģija cīņai ar klimata pārmaiņām pasaulē" un pavasara Eiropadome ir apliecinājusi gribu aktivizēt starptautiskās sarunas šajā jomā.

2.1.4 Atjaunojamo enerģijas veidu attīstīšana.

Atjaunojamo enerģijas veidu attīstīšanas politika un mērķi tiek īstenoti ne tikai attiecībā uz vēja enerģiju, bet uz visu ekotehnoloģiju kopumā.

Pieprasījums pēc enerģijas turpina augt, un Eiropas Savienības enerģētiskā atkarība joprojām ir liela un varētu negatīvi iespaidot jau tā nepietiekami efektīvi funkcionējošo ekonomiku, ņemot vērā lielo pieprasījuma pieaugumu pasaulē un jo sevišķi tādu attīstības valstu kā Ķīnas, Indijas un Brazīlijas izaugsmi.

Analīze un energoefektivitātes politikas īstenošana nav nekāda greznība, bet gan trīskārši pamatota nepieciešamība:

- ilgtspējīgas attīstības nepieciešamība;
- ekonomikas diktēta nepieciešamība;
- politiskās neatkarības nepieciešamība.

EESK analīze līdz ar to attiecas uz tematu "Energoefektivitāte, ilgtspējīgas attīstības, konkurētspējas un ekonomiskās neatkarības nepieciešamība", kas atbilst Zaļajā grāmatā apskatītajiem jautājumiem.

3. Zaļā grāmata par energoefektivitāti

3.1 Komisija 2005. gada 22. jūnijā publicēja Zaļo grāmatu par energoefektivitāti "Kā ar ierobežotiem resursiem sasniegt labāku rezultātu". Zaļo grāmatu publicēja pēc parlamentāro debašu par priekšlikumu direktīvai par enerģijas galapatēriņa efektivitāti un enerģētikas pakalpojumiem uzsākšanas un publicēšanas un pēc tam, kad Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu

komiteja saņēma pieprasījumu sagatavot izpētes atzinumu par energoefektivitāti. Šāda secība var likties dīvaina, jo zaļās grāmatas parasti publicē pirms normatīva rakstura dokumentu pieņemšanas, taču šīs Zaļās grāmatas temats ir plašāks par direktīvas priekšlikuma priekšmetu. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas izpētes atzinumu varēs uzskatīt par tās ieguldījumu Komisijas uzsāktajās konsultācijās.

3.2 Pieņemot par pamatu tēzi, ka par spīti runām par racionālāku enerģijas izmantošanu pieprasījums pēc enerģijas turpinās pieaugt, Komisija uzskata, ka ir "stingri jāuzstāj uz pastiprinātas programmas izveidošanu energoefektivitātes veicināšanai visos Eiropas sabiedrības līmeņos". Komisija uzskata, ka Eiropas Savienība varētu ietaupīt vismaz 20 % no sava pašreizējā enerģijas patēriņa. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja ir gandarīta par Komisijas un Eiropas Parlamenta paustajām vēlmēm attiecībā uz enerģijas piegāžu dažādošanas mērķiem. Komiteja uzskata, ka tiek dots impulss, kuram cita tarpā, pateicoties jaunajām tehnoloģijām, vajadzētu radīt arī darba vietas. Ņemot vērā aso konkurenci visā pasaulē, tomēr ir jāraugās, lai uzsāktā enerģētikas politika nenovestu pie enerģijas izmaksu celšanās, kas savukārt izraisītu ražošanas izmaksu celšanos. CO₂ emisiju sertifikātu ieguve rūpniecības nozarēm ar augstu enerģijas patēriņu, piemēram, cementa rūpniecībai rada lielas izmaksas un varētu būt iemesls ražošanas pārvietošanai uz citām valstīm. Līdz ar to ir jāņem vērā plānoto pasākumu sociāli-ekonomiskās sekas.

3.3 Saskaņā ar zaļo grāmatu izveides tradīcijām Komisija uzdod 25 jautājumus par izvēlētajām iespējām konsultāciju ar sabiedrību strukturēšanai. Komisija paredz Kopienas, valsts, reģionālā un vietējā līmenī un visbeidzot starptautiskās sadarbības ietvaros veicamas darbības, atsaucas uz šajā sakarā realizējamām politikām un attiecīgajām nozarēm un ilustrē to visu ar piemēriem.

3.4 Pārsteidzošā kārtā dažas problēmas nav apskatītas, kaut arī tās ir praktiski svarīgas. Piemēram, nav skats pilsētu apgaismojuma jautājums un sabiedriskais apgaismojums kā tāds; tāpat nav minēta ražošana, balstoties uz otrreiz iegūtām izejvielām, kas dažos gadījumos enerģētiskā izteiksmē ir taupīgāka (metāli, alumīnijs u.c.), vai arī izgāztuvju radīto biogāzu izmantošana

3.5 Zaļās grāmatas mērķis ir noteikt "vājās vietas" (motivācijas, informācijas, izglītības, finanšu u.c. trūkumu), kas šobrīd traucē īstenot izmaksu ziņā visizdevīgākos energoefektivitātes uzlabojumus. Veicināmie pasākumi ir tie, kas pēc nepieciešamo investīciju atpelnīšanas rada viennozīmīgu ietaupījuma efektu. Uz uzdotajiem jautājumiem tiek gaidītas atbildes ieteikumu un piemēru, kā sasniegt nosprausto mērķi, formā. Pēc Zaļās grāmatas 2006. gadā būs jāizstrādā rīcības plāns.

3.6 Komisijas attieksme ir diezgan optimistiska, jo tā uzskata, ka strikta pēc 2001. gada piemēroto normatīvo aktu izpilde (direktīva par ēku energoefektivitāti vai par koģenerāciju) kopā ar jauno regulējumu varētu radīt enerģijas ietaupījumu aptuveni 1,5 % apmērā no kopējā patēriņa gadā — mērķis ir sasniegt 1990. gada patēriņa līmeni.

4. Energoefektivitāte — ilgtspējīgas attīstības, konkurētspējas un ekonomiskās neatkarības diktēta nepieciešamība.

4.1 Pastāv enerģijas ķēde, kurā ir saslēgtas enerģijas ražošanas, pārvades, sadales struktūras un patērētājs. Pasākumi ir jāveic visos šīs ķēdes posmos — no piedāvājuma līdz pieprasījumam. Iespējams, ka tieši abos ķēdes galos — ražošanas un patēriņa galā — pasākumi varētu dot vislielāko efektu

4.2 Attiecībā uz enerģijas ražošanas jomu enerģijas ražošanas veidos tiek regulāri ieviestas energoefektivitāti uzlabošanas metodes.

4.2.1 Piemēram, siltuma un elektroenerģijas koģenerācija balstās uz enerģijas, kas citādi ietu zudumā, ieguves principu — pateicoties jaunām tehnoloģijām, tiek izmantoti alternatīvie enerģijas avoti. Tā raktuvju gāzes uzkrāšana un izmantošana ļauj darbināt koģenerācijas iekārtas (piemēram Freimingā Merlebahā, kas atrodas Lotringā). Čuguna lietuvju radīto siltumu arī var savākt tālākai izmantošanai (tas tehniski ir realizēts Brešas pilsētā, Itālijā).

Ziemeļvalstīs siltuma un elektroenerģijas koģenerācijas stacijas ir pārveidotas tā, lai tās vārētu darbināt, izmantojot koku — ir radusies vesela virkne uzņēmumu, kuros koku izmanto kā enerģijas avotu.

Turklāt pētījumiem, kas tiek veikti ar mērķi atrisināt ar iekārtu aizsērēšanu un nepietiekamu kurināmā sadegšanu saistītas problēmas, vajadzētu uzlabot iekārtu produktivitāti.

4.2.2 Biogāzes savākšana un izmantošana atkritumu izgāztuvēs ļauj izmantot tādu enerģijas avotu, kas citādi būtu zaudēts un kas ļauj samazināt siltumnīcas efektu radošo gāzu emisiju. Šādi inovācijas un izmantošanas veidi mudina uzstādīt enerģijas ražošanas iekārtas patēriņa vietu tuvumā un līdz ar to ļauj novērst vai samazināt ar pārvadi saistītos enerģijas zudumus.

4.2.3 Elektroenerģijas ražošanas jomā energoefektivitātes uzlabošana ir vērojama piemēram, saules un vēja enerģijas ražošanā un būs jūtama visu veidu lielajās kodolektrojaunās paaudzes tradicionālajās un kodolspēkstacijās.

4.3 Attiecībā uz enerģijas patēriņu — enerģiju patērējošās nozarēs tiek nepārtraukti ieviestas visekonomiskākās tehnoloģijas. Enerģijas sadārdzināšanās, kas gultas uz galapatērētāja/klienta pleciem, liek rūpniecības nozaru pārstāvjiem ieviest tehniskas inovācijas.

4.3.1 Automobiļu ražošanas nozarē inovācijas un tehniskais progress attiecas vienlaikus gan uz dzinēju specifikāciju, gan degvielas kvalitāti un efektivitāti, gan riepu uzbūvi un dizainu. Situācija ar automašīnu degvielas patēriņu pēdējo desmit gadu laikā uzlabojas, taču nākas konstatēt, ka uzlabojumu atsver automobiļu skaita pieaugums. Biodegvielas plašāka izmantošana tiek veicināta ar fiskāla rakstura atvieglojumiem, piemēram, neapliekot biodegvielu ar tiem pašiem nodokļiem, kurus piemēro naftas produktiem⁽⁵⁾.

Automobiļu ražošanas nozare ar brīvprātīgu līgumu, ko tā ir noslēgusi ar Eiropas Savienību, ir apņēmusies sasniegt vidējo CO₂ emisiju daudzumu 140g/km līdz 2008. gadam. Parlaments un Ministru Padome vēlētos, lai Eiropas Automobiļu ražotāju asociācija (EAMA) apņemtos sasniegt mērķi — 120 g/km līdz 2010. gadam. Jebkurā gadījumā — ja līgums tiks ievērots, privātajām automašīnām, ko tirgū izlaidīs 2008 un 2009. gadā, salīdzinājumā ar 1998. gadu vajadzētu patērēt par 25 % mazāk degvielas.

4.3.2 Pārvadājumu jomā, vietējās pašvaldības visur Eiropā uzsāk pilsētpārvadājumu politiku, kuras mērķis ir uzlabot sabiedriskā transporta kvalitāti un samazināt iedzīvotāju privāto automobiļu izmantošanu. Piemēram, Francijā katrai pašvaldībai ir jāgatavo, jādara zināms pilsētpārvadājumu plāns un jāpanāk tā apstiprināšana. Citos gadījumos tiek veikti pasākumi ar lielāku piespiedu raksturu, piemēram, maksas par braukšanu pilsētā ieviešana (kā tas ir Londonā).

4.3.3 Būtu jāveicina tādu transporta veidu lietošana, kuru nozīme samazinās, piemēram, dzelzceļa transports (dzelzceļa īpatsvars pārvadājumu tirgū turpina kristies — mazāk par 7 %) kravas pārvadājumiem un ūdens ceļu transports. Tomēr ir jāatzīst, ka neskatoties uz visām runām, šīs divas no energoefektivitātes viedokļa svarīgās nozares neattīstās — galvenokārt tāpēc, ka nav nepieciešamās infrastruktūras un tās izveides un modernizācijas izmaksas ir pārāk augstas (piemēram, Reinas un Ronas kanāls vai dzelzceļa un autoceļu savienojuma posms caur Alpu kalniem). Papildus tam, infrastruktūras izveidi bieži vien gan pamatoti, gan nepamatoti kavē vides aizsardzības aktīvistu pretestības spiediens.

4.3.4 Pilsētu apgaismojums arī ir joma, kurā, ir nepieciešams veikt modernizāciju, lai taupītu enerģiju. Gaismas iekārtu televadības sistēma ļauj no vienas puses tiešsaistē kontrolēt visa tīkla darbību, bet no otras puses tā ļauj regulēt spriegumu un uzstādīt strāvas plūsmu atbilstoši reālajām vajadzībām un līdz ar to pašvaldībai ļauj ietaupīt enerģiju.

Pēc vecās tehnoloģijas izgatavotās sabiedriskā apgaismojuma lampas, piemēram, dzīvsudraba tvaiku lampas bieži vien tiek nomainītas ar augsta spiediena vājakām un lētākām nātrija lampām. Attīstās enerģiju maz patērējošās baltās diodes, kā arī saules enerģijas izmantošana. Maza strāvas patēriņa lampas personīgam lietojumam pakāpeniski ieņem savu vietu tirgū, kam būtu jāveicina enerģijas patēriņa mazināšanās. Atsevišķi elektroenerģijas piegādes uzņēmumi piedāvā saviem klientiem pasūtījuma veidlapas maza strāvas patēriņa spuldžu iegādei (Itālijā).

⁽⁵⁾ Direktīva par nodokļu uzlikšanu energoproduktiem un elektroenerģijai 2003/96/CE, OV L 283, 31.10.03.

4.3.5 Attiecībā uz ēkām — direktīvas par ēku energoefektivitāti piemērošanai vajadzētu dot vēlamo rezultātu. Jebkurā gadījumā ēku siltumizolācijas normas, kā arī uzlabojumi logu siltumizolācijā ir ievērojami uzlabojuši jauno ēku energoefektivitāti.

4.3.6 Rūpniecības jomā daudzas lielās nozares, piemēram, automobiļu rūpniecība, ir brīvprātīgi apņēmušās uzlabot savu izstrādājumu, kuriem cita starpā tiek piemēroti noteikumi par Eiropas marķējumu, energoefektivitāti. Attīstās arī koģenerācijas staciju izmantošana rūpnieciskajām vajadzībām. Ir jāpiezīmē, ka atsevišķas nozares ar augstu enerģijas patēriņu, piemēram, alumīnija ražošana ir sasniegušas ievērojamu enerģijas ekonomiju, pateicoties otrreiz izmantojamām izejvielām.

4.4 No nosauktajiem piemēriem izriet, ka sakarā ar ilgstošu enerģijas sadārdzināšanos energoefektivitātes nodrošināšana ir kļuvusi par ekonomikas jomas pārstāvju patstāvīgi virzītu procesu, kas liek domāt, ka brīvprātīga iniciatīva ilgā un vidējā termiņā ir tik pat iedarbīga kā normatīvie akti.

5. Zaļās grāmatas jautājumi

5.1 1. jautājums — kā efektīvāk veicināt Eiropas investīcijas energoefektivitātes tehnoloģijās?

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja uzskata, ka fiskāla rakstura ierosmes var būt iedarbīgas investīciju veicināšanā, bet paralēli fiskālajai motivācijai palielināt enerģijas ražošanas iekārtu energoefektivitāti var arī uzņēmumos ražošanas procesa laikā strādājošie energoefektivitātes dienesti.

Tā tomēr uzskata, ka pastāv vēl citi brīvprātīgi un ar nodokļiem nesaistīti līdzekļi, kas var izrādīties efektīvi, piemēram, balvu piešķiršana par enerģijas taupīšanu, labāko pieejamo tehnoloģiju izplatīšana, kampaņas uzņēmumos regulāro, vienkāršo ikdienas ieradumu izveidei (apgaismojuma automātiska izslēgšana, elektrisko un elektronisko iekārtu gaidīšanas režīms u.c.), kā arī iespējami efektīvās, plašai sabiedrībai domātās kampaņas. Tieši tādā pašā veidā enerģijas piegādes uzņēmumi var aicināt patērētājus un klientus izvēlēties atbildīgus patēriņa veidus, piemēram, veicinot maza strāvas patēriņa elektrospuldžu lietošanu. Tas ir individuālās un kolektīvās atbildības jautājums. Kā trāpīgi ir teikts indiāņu sakāmvārdā: "Mēs dzīvojam pasaulē, kas mums būs jāatstāj mantojumā mūsu bērniem." No morālā viedokļa būtu nepieņemami izturēties pret nākamajām paaudzēm bezatbildīgi.

Attiecībā uz pētniecības fondu līdzekļu izmantošanu jāteic, ka tai partnerattiecību starp valsts pētniecības centriem un privātajiem pētniecības centriem ietvaros neapšaubāmi varētu būt sviras pastiprinājuma efekts.

5.2 2. jautājums — kādā mērā emisijas kvotu mehānisms var uzlabot energoefektivitāti?

Šo politiku, iespējams, varētu izmantot dzīvojamo ēku projektu realizācijā un transporta uzņēmumos, jo, kā zināms, šajās jomās ir augsts enerģijas patēriņš. Atsevišķas valstis jau ir ieviešušas enerģijas ekonomijas sertifikātus, kas ražotājiem uzliek saistības attiecībā uz enerģijas taupību un netieši arī uz CO₂ emisiju. Ja netiek veikti konkrēti pasākumi, tad enerģijas ražotājiem piemēro lielākus nodokļus (Francijā 2 eirosantīmi par kilovatstundu), kas tiem liek mudināt savus klientus ieviest enerģijas taupības pasākumus.

Ir jāuzmanās, lai enerģijas izmaksu palielinājums neradītu nepareizas sociāli-ekonomiskas sekas (ražošanas pārvietošanu), taču tā ir jāizvērtē no nākotnē iespējamās lielas enerģētikas krīzes viedokļa. Šodienas izmaksas var būt ieguvums rītdien. Līdzīgā veidā dažādie emisijas sertifikācijas un enerģijas taupības mehānismi arī ir jāvērtē atkarībā no to spējas motivēt investēt videi draudzīgās un enerģiju taupošās tehnoloģijās.

Runājot par plāniem ieviest CO₂ emisijas sertifikātus, ir jāpauž nožēla, ka attiecībā uz uzņēmumiem, kas ir investējuši videi draudzīgākās un mazāk energointensīvās tehnoloģijās tiek piemēroti tādi paši noteikumi kā uzņēmumiem, kas nav veikuši šādus pasākumus.

Papildus tam šo sertifikātu ieviešanas plānos būtu labāk jāiekļauj koģenerācija, ko Eiropas Savienība vēlas veicināt.

5.3 3. jautājums — ikgadējo energoefektivitātes plānu lietderība katras dalībvalsts mērogā un šo plānu salīdzinājums.

Ja šādus plānus īstenotu, tiem jāatbilst investīciju cikliem. Praksē investīcijas sevi neatpelnā vienā gadā, tāpēc iespējamajos plānos ir jāņem vērā ieviešanas un investīciju atpelnīšanās termiņi.

Šajos plānos būtu nosakāmi tikai mērķi, tomēr to salīdzinājums varētu būt lietderīgs kā veids, kādā izplatīt efektīvu paraugpraksi.

5.4 4. jautājums — fiskālo instrumentu izstrādes lietderība.

Fiskālie instrumenti var būt efektīvi, ja vien tie izvēlēti pareizi un mērķtiecīgi. Tomēr, šādu fiskālo instrumentu izmantošana neapšaubāmi ir sarežģīta, to izmantošana ir valsts kompetencē un ir jāievēro subsidiaritātes un vietējo pašvaldību brīvas pārvaldības princips. Attiecībā uz PVN — lai tos mainītu, ir nepieciešams vienbalsīgs Padomes lēmums.

Savukārt sistemātiska ekomarķējuma izmantošana ir daudz vienkāršāka un var būt efektīva.

5.5 5. jautājums — izveidot videi draudzīgāku valsts atbalsta sistēmu, veicinot ekoinovācijas un palielinot darba ražīgumu.

Attiecībā uz šo jautājumu ir jāpievēršas divām visvairāk enerģiju patērējošām nozarēm — dzīvojamām mājām un transporta līdzekļiem. Tomēr ir jāuzmanās, lai iespējamais valsts atbalsts nekropļotu konkurenci.

5.6 6. jautājums — valsts varas iestāžu paraugs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja uzskata, ka būtu jāatbalsta energoefektivitātes kritēriju ieviešana iepirkumu valsts un pašvaldību vajadzībām konkursos, kā arī energoefektivitātes pārbaudes valsts ēkās. Varbūt būtu jāizgudro "labākā enerģijas taupītāja" jēdziens?

Jebkurā gadījumā būtu nepieciešams veikt valsts ēkās veikto uzlabojumu novērtējumu, lai spētu noteikt attiecību starp izmaksām un efektivitāti.

5.7 7. jautājums — energoefektivitātei veltīto fondu piemērotība

Energoefektivitātes fondi varētu būt ļoti nozīmīgi instrumenti enerģijas efektīvākas izmantošanas un lielāku enerģijas ietaupījumu sasniegšanai. Ar energoefektivitātes fondu palīdzību varētu vieglāk piesaistīt privātos ieguldījumus, proti, varētu palīdzēt enerģētikas uzņēmumiem nodrošināt to klientiem zemāka enerģijas patēriņa iespējas, varētu paātrināt energoefektivitātes pakalpojumu attīstību, sekmēt pētniecību un attīstību un savlaicīgi ieviest energoefektīvus produktus. Tādējādi tie ir lietderīgs papildinājums emisiju tirdzniecības ieviešanai.

Būtu tomēr jāparedz, ka Kohēzijas fondu un Eiropas Reģionālās attīstības fondu ietvaros konsekvētāk jāņem vērā energoefektivitāte.

Šāda vajadzība bez šaubām ir saistīta ar piešķirto līdzekļu pētniecībai un izstrādei palielināšanu — līdzīgi, kā tas ir Savienotajās Valstīs, kur pētniecībai enerģētikas jomā tiek veltīti ļoti lieli līdzekļi.

5.8 8. jautājums — ēku energoefektivitāte

Šī nozare ir stratēģiski svarīga un energoefektivitātes uzlabojumi tajā var būt ievērojami, tomēr ir jāizvairās no tā, ka īpašniekiem-izīrētājiem un īrniekiem tiek uzlikta salīdzinājumā ar viņu iespējām nesamērīgi liela maksājumu vai pārāk grūtu un sarežģītu administratīvo prasību nasta. Šajā sakarībā ir jā rūpējas par to, lai dalībvalstis neradītu tādus normatīvos dokumentus, kuru izpildes kontrole būtu pārāk grūta to sarežģītības dēļ un kurus atsevišķi uzņēmumi nepiemērotu, kamēr citi censtos to darīt, kā rezultātā tiktu kropļota konkurence. Ēku jomā energoefektivitāti nosaka daudzi faktori, taču valsts iestādes pārbauda katru faktoru atsevišķi. Ir nepieciešama struk-

turēta ēkas pārvalde. Praksē arhitekts sadarbībā ar izpētes biroju ir tas, kas veic enerģētikas normu ieviešanu, tāpēc normatīvo dokumentu tekstam ir jābūt vienkāršam un skaidram, jo normu ieviešanas realitāte ir sarežģīta.

Jebkāda direktīvas regulējuma priekšmeta paplašināšana nav plānojama pirms nav veikts 2001. gada direktīvas piemērošanas rezultātu novērtējums un jo sevišķi iespējamā minimālās platības, kas šobrīd ir noteikta 1 000 m², pazemināšana. Jāuzsver, ka tiesību aktu enerģijas jomā pārskatīšana reizi piecos gados ir pārāk īss laiks to izpildei, jo šajā nozarē strādājošie uzņēmumi bieži vien ir mazie uzņēmumi. Šo tiesību aktu noteikumu izpildei septiņu gadu ilgs laika posms noteikti būtu reālistiskāks — tādējādi uzņēmēji iegūtu laiku, kas nepieciešams vienu noteikumu izpildei, un izvairītos nepieciešamības tūlītīgi ieviest jaunus noteikumus.

Būtu noderīgi veikt dalībvalstīs veikto pasākumu rezultātu novērtējumu un apmainīties ar paraugpraksi.

5.9 9. jautājums — īpašnieka motivācija attiecībā uz energoefektivitāti

Neapšaubāmi būtu vēlama veicinoša nodokļu sistēma, piemēram, samazinot nekustamā īpašuma nodokli to īpašniekiem proporcionāli viņu ieguldījumam energoefektivitātes uzlabošanā. Jebkurā gadījumā arī šis pasākums ir veicams valsts mērogā.

Būtu ļoti labi, ja attīstītos enerģētisko pakalpojumu tirgus, kāds jau pastāv atsevišķās Eiropas Savienības valstīs, jo sevišķi Ziemeļvalstīs un Francijā

5.10 10. jautājums — enerģiju patērējošo izstrādājumu uzlabošana mājāsaimniecībās

Būtu jāizmanto pieredzes apmaiņa integrētās produktu politikas ietvaros:

— lai saistītu šo jautājumu ar direktīvas par energointensīvu izstrādājumu padarīšanu par videi draudzīgiem ieviešanu;

— lai novērtētu spēkā esošo rūpniecības nozaru brīvprātīgo saistību izpildes rezultātus.

Enerģijas marķējuma prasība ir obligāta noteiktām mājāsaimniecības elektropreču kategorijām (ledusskapjiem, saldētavām, veļas mazgājamām mašīnām, trauku mazgājamām mašīnām, elektriskajām spuldzītēm). Šo prasību piemērošanas apjomu var paplašināt, attiecinot tās arī uz citiem izstrādājumiem (piem., mājāsaimniecības elektriskajām cepeškrāsnīm un mikroviļņu krāsnīm). Šo prasību varētu attiecināt arī uz citām jomām, kurās ir liels enerģijas patēriņš, piemēram, apkure un gaisa kondicionēšana (piem., mājāsaimniecības gāzes boileri, cirkulācijas sūkņi un gaisa kondicionēšanas iekārtas).

5.11 11. jautājums — automobiļu energoefektivitātes uzlabošana

Vēl jāgaida Eiropas Automobiļu būvētāju asociācijas (ACEA) brīvprātīgi uzņemto saistību, kas ir fiksētas līgumā ar Komisiju, izpildes rezultāti.

Nemitīgi un ar pieaugošu intensitāti automobiļu ražošanas nozarē tiek veiktas inovācijas automobiļu energoefektivitātes jomā, kā arī dzinēju tehnisko parametru jomā un patēriņa samazināšanos veicinoši pasākumi.

Neatrisināts paliek veco automobiļu jautājums — dažkārt tas ir saistīts ar sociāliem faktoriem. Tomēr gan enerģētiskās efektivitātes dēļ, gan drošības dēļ būtu jāstimulē automobiļu parka atjaunošana. Varbūt vajadzētu paredzēt īpašus pasākumus kredītiņš jomā, lai šādas rīcības rezultātā neciestu personāsar zemākiem ienākumiem.

Visbeidzot, transporta līdzekļiem piemērojamie nodokļi joprojām ir ļoti atšķirīgi un ir nelabvēlīgāki attiecībā uz atsevišķiem transporta līdzekļu veidiem, kā Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja to jau atzīmēja savā ziņojumā par ilgtspējīgu transportu.

5.12 12. jautājums — sabiedrības informēšanas kampaņas

Lai tās būtu efektīvas, attiecībā uz māsaimniecībām ieteicamāk ir rīkot valsts vai reģionāla mēroga kampaņas, nevis Eiropas mēroga kampaņas. Būtu vēlams rīkot arī īpašas, audzinošas kampaņas bērniem, lai viņi jau no mazotnes izveidotu pareizu attieksmi enerģijas ekonomijas jomā (pavisam vienkārši — piemēram, gaismas izslēgšana, ejot ārā no mājas). Pareiza informācija patērētājiem arī varētu būt ļoti noderīga, lai tie varētu izvēlēties no enerģijas patēriņa viedokļa vispiemērotāko aparāturu.

Tā kā kampaņas valsts mērogā jau ir notikušas, tagad varētu sākt pieredzes apmaiņu.

5.13 13. jautājums — elektroenerģijas pārvades un sadales energoefektivitāte, koģenerācijas veicināšana

Elektroenerģijas pārveides un pārvades procesā tiek zaudēta daļa enerģijas — attiecīgi 30 % saistībā ar pārveidi un 10 % pārvades laikā. Pārvades izraisītos zudumus var samazināt, samazinot pārvades attālumus.

Enerģijas ekonomiju ir iespējams panākt arī ar labākas pieprasījuma pārvaldības palīdzību, jo sevišķi attiecībā uz lielajiem enerģijas patērētājiem. Līdz ar to ir vēlams panākt vienošanās starp lielajiem patērētājiem un enerģijas ražotājiem ar mērķi labāk pārvaldīt pieprasījumu.

Tirgus liberalizācijai vajadzētu uzlabot energoefektivitāti, pateicoties piegādātāju konkurencei, taču vēl ir pārargri izteikt galīgo vērtējumu.

Attiecība uz koģenerāciju ir jāteic, ka būtu nepieciešams definēt koģenerācijas ceļā radītās elektroenerģijas statusu; turklāt koģenerācijas direktīvas parametri šķiet grūti izpildāmi — vēl jo vairāk tāpēc, ka tos katrā dalībvalstī interpretē dažādi.

5.14 14. un 15. jautājums — enerģijas piegādātāju loma enerģētikas pakalpojuma sniedzēja veiktās piegādes ietvaros un "balta" (energoefektivitātes) sertifikāta ieviešana.

Rodas jautājums, vai patēriņa samazināšanas veicināšana vispār ir ražotāja-piegādātāja interesēs? Meklējot atbildi uz šo jautājumu, atsevišķas valstis ir ieviesušas enerģijas ekonomijas sertifikātus.

Enerģijas patēriņa samazināšanas nolūkā ir jāņem vērā visas šajā procesā iesaistītās puses. Būtu noderīgi brīvprātīgi pieņemt rīcības kodeksu.

Neapšaubāmi vajadzētu labāk definēt to, ko mēs saprotam ar energoefektivitātes pakalpojumu un energoefektivitātes līgumu.

Attiecībā uz "baltajiem" sertifikātiem — pirms to piemērošanas visā Kopienas teritorijā, būtu jāveic to izmantošanas valstīs, kurās tie ieviesti, rezultātu novērtējums.

5.15 16. jautājums — kā panākt, lai rūpniecības nozares ieviestu energoefektivitāti uzlabojošas tehnoloģijas

Esošo pasākumu efektivitāte (ogleklis, brīvprātīgās saistības).

Piespiedu pasākumu vietā ir jādod priekšroka vēlmei uzņemties saistības brīvprātīgi. Daudzās Eiropas valstīs pasākumi, ja vien tie ir ekonomiski pieņemami un finansiāli rentabli, jau tiek veikti. Vajadzētu vairāk pievērsties tikai tiem pasākumiem, kuru veikšanai patiešām ir nepieciešama īpaša stimulācija un atbalsts — pretējā gadījumā mēs radītu "zelta lietūs" efektu.

5.16 17. jautājums — līdzsvars starp dažādiem pārvadājuma veidiem un pārvadājumu pa dzelzceļu un ūdens ceļiem īpatsvara palielināšana.

Dzelzceļa nozarei bieži vien pietrūkst elastības un alternatīva piedāvājuma, bet ūdens ceļu tīkls vēl nav pietiekami attīstīts un tajā ir pārāk daudz sašaurinājumu. Vairāk jāiegulda dažādu transporta veidu savietojamībā, jāiekļauj ārējās izmaksas un jāatbalsta transporta veidi, kas ļauj efektīvāk izmantot enerģiju. Regulētas konkurences ieviešanas iespēja sīvas konkurences vietā labāk atbilst nozares īpatnībām un to padarīs aktīvāku.

5.17 18. jautājums — Eiropas transporta infrastruktūras tīkla finansēšana ⁽⁶⁾.

Atsevišķu lielo Eiropas tīklu izveide ir stipri iekavēta. To realizāciju bieži vien ir aizkavējusi valsts finanšu krīze visur Eiropā. EESK iesaka ES finanšu līdzekļus piešķirt galvenokārt to transporta veidu attīstībai, kas tiek uzskatīti par īpaši energoefektīviem.

Jācer, ka tiks veicināta valsts un privātā sektora partnerattiecību veidošana

⁽⁶⁾ SKAT. OV C 108, 30.4.2004. "Attīstīties spējīga satiksmes infrastruktūra".

5.18 19. jautājums — *transporta līdzekļus regulējošās normas un normatīvie akti.*

Prioritāte ir jāpiešķir tehnoloģiskajām inovācijām un normu kopīgai noteikšanai sarunās starp rūpniecības un valsts varas pārstāvjiem.

5.19 20. jautājums — *vai būtu jānosaka valsts pārvaldei pienākums iegādāties tikai videi draudzīgus automobiļus?*

Pašvaldību brīvas pārvaldības un subsidiaritātes principi ir pret-runā ar šāda pienākuma noteikšanu. Tomēr daudzas pašvaldības jau ir veikušas šāda veida pirkumus. Attiecīgas normas iepirkumos valsts un pašvaldību vajadzībām konkursu noteikumos varētu veicināt šādu praksi.

Ar direktīvu par tematu "Videi draudzīgu autotransporta līdzekļu veicināšana" [KOM(2005) 634] ir paredzēts paplašināt šādu praksi, ieviešot iepirkuma pašvaldību vajadzībām konkursos videi draudzīgu autotransporta kvotu.

5.20 21. jautājums — *Maksājums par transporta infrastruktūras lietojumu un "ārejās izmaksas" (piesārņojums, ceļu satiksmes negadījumi u.c.).*

EESK vairākkārt ir pozitīvi vērtējusi to, ka jāsedz ārējās izmaksas, un aicinājusi Komisiju izstrādāt atbilstošu projektu. Tādēļ ir ieteicams novērtēt atsevišķās valstīs līdz šim pieņemtos pasākumus, lai varētu precīzi noteikt to efektivitāti.

5.21 22. jautājums — *augstas energoefektivitātes uzņēmumu īste-noto energoefektīvu projektu finansēšanas programma.*

Ja šādas iniciatīvas ir bijušas sekmīgas, ir jāveicina to pārņemšana un atbalsts tām visā Eiropas Savienībā.

5.22 23. jautājums — *energoefektivitātes jautājumi Eiropas Savie-nības attiecībās ar trešajām valstīm ietvaros.*

Enerģijas izmaksu rezultātā energoefektivitātes jautājums kļūs vēl jūtīgāks nekā iepriekš. Starptautiskajām finanšu iestādēm vajadzētu ņemt vērā šo problēmu to tehniskās un finanšu palī-dzības sniegšanā.

5.23 24. jautājums — *Eiropas zinātnības izmantošana attīstības valstīs.*

Būtu nepieciešams vienkāršot un padarīt efektīvākus jau esošos pasākumus (Videi draudzīgas attīstības mehānisms (CDM), JI) (7).

5.24 25. jautājums — *iespēja PTO ietvaros vienoties par tarifu prie-kšrocībām energoefektīviem izstrādājumiem.*

Ir maz ticams, ka Eiropas Savienībai izdosies likt pieņemt šādu risinājumu PTO, jo to varētu uztvert kā vēršanos pret attīstības valstu ražošanu.

Briselē, 2006. gada 14. februārī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētāja
Anne-Marie SIGMUND

(7) (CDM = Tīras attīstības mehānisms, JI = Kopīga izpilde)

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko izveido Eiropas procedūru maza apmēra prasībām”

KOM(2005)87 galīgā red. — 2005/0020 (COD)

(2006/C 88/14)

Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2005. gada 4. aprīlī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par augstāk minēto tematu

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2006. gada 23. janvārī. Ziņotājs — *Pegado Liz* kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 424. plenārajā sesijā, kas notika 2006. gada 14. un 15. februārī (14. februāra sēdē), vienbalsīgi pieņēma šādu atzinumu.

1. Priekšlikuma būtība, secinājumi un ieteikumi

1.1 Iesniedzot priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko izveido Eiropas procedūru maza apmēra prasībām⁽¹⁾, Komisija rīkojas saskaņā ar vairākām iniciatīvām, kuru mērķis ir pakāpeniski izveidot brīvības, drošības un tiesiskuma telpu, likvidēt šķēršļus un palīdzēt vienkāršot civilo tiesvedību Eiropas līmenī, kā paredzēts Komisijas rīcības plānā, ko 1998. gada 3. decembrī pieņēma Tieslietu un iekšlietu ministru padome⁽²⁾.

1.2 Saskaņā ar Komitejas iepriekš paustajiem viedokļiem par visām Komisijas un Padomes iniciatīvām, kuru mērķis ir pilnvērtīgas Eiropas tiesiskuma telpas nostiprināšana, EESK atzinīgi vērtē un pauž atbalstu minētajam priekšlikumam. Tam ierosināts atbilstošs juridiskais pamats, kas ļauj procedūru piemērot ne tikai pārrobežu, bet arī vietēja rakstura strīdu gadījumos (kad tās piemērošana nav obligāta), nodrošinot pusēm vienādas tiesības uz taisnīgu, ātru un pieejamu strīdu izskatīšanu visās dalībvalstīs.

1.3 EESK pauž atzinību par Komisijas priekšlikuma tehnisko un juridisko kvalitāti, kas atspoguļojas tās komentāros par atsevišķiem pantiem⁽³⁾. Komiteja atzinīgi vērtē to, ka izdevies līdzsvarot dažādās iesaistīto pušu intereses, kā arī to, ka priekšlikumam pievienots arī ļabi strukturēts, ļabi pārdomāts un skaidri izklāstīts ietekmes novērtējums⁽⁴⁾.

1.4 EESK vispārīgo un īpašo piezīmju vienīgais mērķis ir uzlabot minēto priekšlikumu un precizēt dažus tā mehānismus, lai paaugstinātu tā efektivitāti un maksimāli garantētu visu iesaistīto pušu tiesību ievērošanu.

1.5 Tāpēc EESK aicina Komisiju īstenot turpmākajā tekstā izteiktos ieteikumus un aicina dalībvalstis pieņemt Komisijas priekšlikumu, nemainot tā pašreizējo darbības jomu un saturu.

2. Ievads. Priekšlikuma mērķis

2.1 Ar minēto priekšlikumu tiek īstenots viens no svarīgākajiem mērķiem, kas tika izvirzīts 2002. gada 20. decembrī pieņemtajā Zaļajā grāmatā⁽⁵⁾; savukārt pagājušajā gadā Komisija īstenoja citu mērķi⁽⁶⁾, izstrādājot priekšlikumu (EESK par to ir pieņēmusi atzinumu⁽⁷⁾) regulai par Eiropas maksājuma rīkojuma izveidi.

2.2 Lai Eiropā iedibinātu vienotu procedūru maza apmēra prasībām, Komisija ir ņēmusi vērā Eiropas Parlamenta un EESK piezīmes un ieteikumus attiecībā uz iepriekšminēto Zaļo grāmatu, un tagad tā iesniegusi priekšlikumu regulai, ar ko paredzēts izveidot vienotu procedūru maza apmēra prasībām, kuru var piemērot visā Eiropas Savienībā. Minētā procedūra nebūs obligāta, un to var piemērot gan pārrobežu, gan vietēja rakstura strīdu gadījumos attiecīgajā dalībvalstī.

2.3 Tas, ka Komisija nākusi klajā ar minēto iniciatīvu, izskaidrojams ar faktu, ka dalībvalstu civilprocesa likumi atšķiras un it īpaši pārrobežu tiesvedība par maza apmēra prasībām ir saistīta ar augstām izmaksām un kavēšanos, kas nav samērojama ar attiecīgās prasības summu.

2.4 Komisija ir nolēmusi paplašināt ierosinātās procedūras darbības jomu un attiecināt to arī uz vietēja rakstura strīdiem attiecīgajās valstīs, lai nodrošinātu vienlīdzīgu attieksmi pret visiem un novērstu uzņēmēju konkurences kropļošanu. Tas atbilst EESK viedoklim, kas pausts atzinumā par Zaļo grāmatu, tajā pašā laikā nodrošināta minētās procedūras atbilstība proporcionalitātes un subsidiaritātes principiem.

2.5 Priekšlikuma tekstā nepārprotami norādīts, ka ierosinātā procedūra nav obligāta, jo kreditors vienmēr var izvēlēties attiecīgās valsts tiesību aktos noteikto procedūru. Arī tas atbilst EESK atzinumā paustajam viedoklim.

⁽¹⁾ KOM(2005)87 galīgā red., 15.03.2005.

⁽²⁾ OV C 19, 23.01.1999.

⁽³⁾ Skatīt pielikumu — SEC(2005) 352, 15.03.2005.

⁽⁴⁾ Skatīt pielikumu — SEC(2005) 351, 15.03.2005.

⁽⁵⁾ KOM(2002) 746 galīgā red., 20.12.2002. — EESK atzinums, ziņotājs: *Frank von Fürstenwerth* (OV C 220, 16.09.2003.).

⁽⁶⁾ KOM(2004)173 galīgā red., 19.03.2005.

⁽⁷⁾ OV C 221, 08.09.2005.

2.6 Izstrādājot procedūru, Komisija ievērojusi šādus pamatprincipus:

- a) procedūrai jābūt pēc iespējas vienkāršai, un tās pamatā jābūt vienota parauga procesuālo dokumentu lietošanai;
- b) īsi procesuālie termiņi, kas procedūru lielā mērā paātrina;
- c) pamatā procedūra ir rakstiska bez pušu mutiskas uzskatīšanas; ja tiesa uzskatīs to par nepieciešamu, puses var uz klausīt ar audio, video vai e-konferences palīdzību;
- d) pietiekamas garantijas, ka tiks ievērots sacīkstes princips un tiks sniegti pierādījumi;
- e) liela tiesnešu rīcības brīvība pierādījumu izvērtēšanā un iegūšanā;
- f) spriedums ir izpildāms tūlīt, bez iespējas to pārsūdzēt, saskaņā ar attiecīgās valsts tiesību aktiem; jāgarantē, ka spriedums tiks izpildīts un atzīts ikvienā dalībvalstī bez nepieciešamības piemērot ekzekvātūras procedūru, kas paredz, ka spriedumu par izpildāmu atzīst citas valsts tiesa, un bez iespējas apstrīdēt sprieduma atzīšanu;
- g) puses nav obligāti jāpārstāv advokātam.

3. Precedenti un paralēlas iniciatīvas

3.1 Kopienas iestādes, tajā skaitā Eiropas Parlaments⁽⁸⁾ un EESK⁽⁹⁾, ilgākā laika periodā ir pieņēmušas dokumentus, kuros tās aicinājušas standartizēt un vienkāršot civilprocesu, lai nodrošinātu ātrāku un efektīvāku tiesas spriešanu.

3.2 Komisija arī atsaucās uz minētajiem aicinājumiem, kurus izteica galvenokārt uzņēmēji, speciālisti un patērētāji, un ilgi apsvēra labāko turpmākās rīcības modeli; īpaši nozīmīgi panākumi gūti patērētāju tiesību jomā⁽¹⁰⁾.

⁽⁸⁾ Salīdzini EP rezolūcijas A2-152/86, 13.03.1987., A3-0212/94, 22.04.1994. un A-0355/96, 14.11.1996.

⁽⁹⁾ Atzinums "Zaļā grāmata par patērētāju piekļuvi tiesu varai" (*Atažde Ferreira* kgs, bijušais Komitejas loceklis, OV C 295, 22.10.1994.) un atzinums "Vienotais tirgus un patērētāju tiesību aizsardzība — iespējas un šķēršļi" (*Ceballo Herrero* kgs, OV C 39, 12.02.1996.).

⁽¹⁰⁾ Šajā sakarā salīdzini šādus dokumentus:

- Komisijas memorands par tiesas pieejamību patērētājiem un papildus paziņojums par to pašu tēmu (KOM(84) 692), 12.12.1984. un attiecīgi (KOM(87) 210), 07.05.1987.
- Komisijas paziņojums par jaunu impulsu patērētāju tiesību aizsardzības politikai (KOM(85)314 galīgā red., 23.07.1985., OV C 160, 01.07.1985.).
- Komisijas rīcības plāns, 1996. gada 14. februāris (KOM(96)13 galīgā red.).
- Komisijas paziņojums par spriedumu saņemšanas un izpildes efektivitātes palielināšanu Eiropas Savienībā (KOM(1997)609 galīgā red., 22.12.1997., OV C 33, 31.01.1998.).
- Zaļā grāmata par tiesas pieejamību patērētājiem un patērētāju strīdu izšķiršanu vienotā tirgū (KOM(93)576).
- Zaļā grāmata par alternatīvām strīdu izšķiršanas metodēm civiltiesībās un komerciesībās (KOM(2002)196 galīgā red., 19.04.2002.).

3.3 Zaļās grāmatas par Eiropas maksājuma rīkojuma procedūru un pasākumiem tiesvedības vienkāršošanai un paātrināšanai maza apmēra prasībām publicēšana nozīmēja, ka minētā jautājuma risināšanas sākotnējais mērķis ir jauna tiesību akta pieņemšana. Zaļajā grāmatā tika precīzi norādīti svarīgākie jautājumi, kas jāatrisina, pieņemot jebkādus jaunus noteikumus minētajā jomā⁽¹¹⁾.

3.4 Šī iniciatīva ir daļa no virknes ārkārtīgi nozīmīgu pasākumu, kas pēdējo gadu laikā tiek īstenoti tādā jomā kā tiesu iestāžu sadarbība civillietās⁽¹²⁾.

⁽¹¹⁾ Tajā tika izvirzīti desmit jautājumi attiecībā uz: prasību maksimālo vērtību (griesti), prasību veidu, attiecībā uz to, vai procedūrai jābūt obligātai, vienota parauga procesuālo dokumentu izmantošanu, pušu pārstāvību un juridisko palīdzību tām, alternatīvu strīdu izšķiršanu, pierādījumu iegūšanu, sprieduma saturu un tā taisīšanas laiku, tiesāšanās izdevumiem un sprieduma pārsūdzēšanas iespējām.

⁽¹²⁾ Te jāmin:

- Komisijas 1995. gada 12. maija ieteikums par tirdzniecības darījumu maksājumu termiņiem un attiecīgais Komisijas paziņojums (OV L 127, 10.06.1995. un OV C 144, 10.06.1995.);
- Eiropas Parlamenta un Padomes 1998. gada 19. maija Direktīva 98/27/EK par patērētāju interešu aizsardzības izpildrakstiem (OV L 166/51, 11.06.1998.);
- 2000. gada 29. jūnija Direktīva 2000/35/EK par kavētu maksājumu novēršanu tirdzniecības darījumos (OV L 200, 08.08.2000.);
- Padomes 2000. gada 22. decembra Regula (EK) Nr. 44/2001 par piekritību un spriedumu atzīšanu un izpildīšanu civillietās un komercietās (Brisele I) (OV L 12, 16.01.2001.). *Malosse* kga atzinums OV C 117, 26.04.2000.;
- Eiropas Parlamenta un Padomes 2004. gada 21. aprīļa Regula (EK) Nr. 805/2004, ar ko izveido Eiropas izpildu rakstu neapstrīdētiem prasījumiem. (OV L 143, 30.04.2004.). *Ravoet* kga atzinums OV C 85, 08.04.2003.;
- Padomes 2001. gada 28. maija Regula (EK) 1206/2001 par sadarbību starp dalībvalstu tiesu iestādēm pierādījumu iegūšanā civillietās un krimināllietās (OV L 174, 27.06.2001.). *H. Bataller* kga atzinums OV C 139, 11.05.2001.;
- Pasākumu programma nolēmumu savstarpējas atzīšanas principa piemērošanai civillietās un komercietās (OV C 12, 15.01.2001.);
- Padomes 2000. gada 29. maija Regula (EK) Nr. 1346/2000 par maksātnespējas procedūrām (OV L 160, 30.06.2000.); *Ravoet* kga atzinums OV C 75, 15.03.2000.;
- Padomes 2000. gada 29. maija Regula (EK) Nr. 1347/2000 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par abu laulāto vecāku atbildību par bērniem. *Idem. Braghin* kga atzinums OV C 368, 20.12.1999.;
- Padomes 2000. gada 29. maija Regula (EK) Nr. 1348/2000 par tiesas un ārpustiesas civillietu un komercietu dokumentu izsniegšanu Eiropas savienības dalībvalstīs. *H. Bataller* kga atzinums OV C 368, 20.12.1999.;
- Padomes 2001. gada 28. maija lēmums, ar ko izveido Eiropas Tiesiskās sadarbības tīklu civillietās un komercietās (OV L 174, 27.06.2001.); *Retureau* kga atzinums OV C 139, 11.05.2001.;
- Komisijas paziņojums par jaunu tiesisko regulējumu maksājumiem iekšējā tirgū (KOM(2003)718 galīgā red., 02.12.2003.). *Ravoet* kga atzinums OV C 302, 07.12.2004.;

3.5 Īpaša uzmanība jāvelta 2004. gada 21. aprīļa Regulai (EK) Nr. 805/2004, ar ko izveido Eiropas izpildu rakstu neapstrīdētiem prasījumiem⁽¹³⁾ un iepriekšminētajam Komisijas priekšlikumam par Eiropas maksājuma rīkojuma procedūru. Abi dokumenti ir īpaši nozīmīgi, izskatot pašreizējo Komisijas priekšlikumu, jo tajos aplūkoti viena un tā paša jautājuma divi aspekti — nepieciešamība vienkāršot un padarīt efektīvāku civiltiesību normu piemērošanu vienotā tiesiskuma telpā.

4. Tiesību akts un juridiskais pamats

4.1 Saskaņā ar lielāko daļu iniciatīvu, kas pieņemtas minētajā jomā, Komisija ierosinājusi pieņemt regulu, pamatojoties uz Līguma 61. panta c) apakšpunktu un 65. pantu.

4.2 Komiteja pilnībā atbalsta Komisijas priekšlikumu. Arī EESK iepriekš pieņemtajos atzinumos par Zaļo grāmatu un Eiropas maksājuma rīkojuma procedūru pausts stingrs atbalsts regulas pieņemšanai.

4.3 Komiteja pilnībā atbalsta arī juridisko pamatu, ko Komisija izvēlējusies un kas ir daudz plašāks nekā vienīgi formāla attiecīgo juridisko jēdzienu interpretācija. Tas ir vienīgais veids, kā īstenot mērķi — izveidot vienotu ES tiesiskuma telpu. Īpaši atzinīgi vērtējams tas, ka Komisija izstrādājusi stingru, tehniskā un juridiskā ziņā pārliecinošu pamatojumu rīcībai Kopienas līmenī un pienācīgi ievērojusi subsidiaritātes un proporcionalitātes principu.

4.4 EESK jau vairākkārt paudusi viedokli, ka pieņemt minētā veida iniciatīvu, kurai ir tāda darbības joma un kuras īstenošana saistīta ar ievērojamiem ieguldījumiem, ir pamatoti tikai tad, ja attiecas (kaut gan tās piemērošana nav obligāta) arī uz vietēja rakstura strīdiem dalībvalstīs. Komiteja uzskata, ka minētās iniciatīvas darbības jomas sašaurināšana un piemērošana tikai pārrobežu strīdu gadījumos, varētu radīt šaubas par tās nozīmi un vispārējo nepieciešamību⁽¹⁴⁾.

5. Vispārējās piezīmes

5.1 EESK atzinīgi vērtē regulas projektu, kurā ņemta vērā lielākā daļa tās piezīmju par Zaļo grāmatu par Eiropas maksājuma rīkojuma procedūru un par pasākumiem tiesvedības vienkāršošanai un paātrināšanai maza apmēra prasībās (KOM(2002) 746 galīgā red.).

5.2 EESK atzinumā par Zaļo grāmatu teikts: "Izstrādājot Eiropas procedūru maza apmēra prasībām, svarīgākais mērķis būs paredzēt piemērotus pasākumus, lai paātrinātu tiesvedību, vienlaikus neapdraudot attiecīgajām pusēm piedāvātās garantijas saskaņā ar tiesiskuma principiem".

⁽¹³⁾ KOM(2002)159 galīgā red. (OV C 203, 27.08.2002.). Ravoet kga atzinums OV C 85, 08.04.2003.

⁽¹⁴⁾ Ietekmes novērtējums skaidri parādīja, ka pārrobežu strīdu skaits vienmēr un pat tuvākajā nākotnē būs samērā neliels.

5.3 Kaut gan priekšlikumā veicami nelieli uzlabojumi, EESK uzskata, ka tajā panākts līdzsvars starp nepieciešamību nodrošināt prasību ātru izskatīšanu, pieejamību no izmaksu viedokļa un iesaistīto pušu tiesību ievērošanu.

5.4 Tomēr, lai jaunā sistēma, kurai jānodrošina taisnīga, ātra un lēta strīdu izskatīšana, darbotos nevainojami, būtiski ir — un EESK to uzsver īpaši — informēt par to ne tikai juristus, bet arī sabiedrību, uzsverot jaunās sistēmas priekšrocības un norādot arī uz tās trūkumiem salīdzinājumā ar parastajām, tradicionālajām sistēmām (izmaksas, pierādījumu sniegšana, pārsūdzības iespējas, advokātu palīdzība, trešo pušu tiesības būt par pārstāvjiem, procesuālie termiņi utt.).

5.5 Lai jaunā sistēma veiksmīgi darbotos pārrobežu strīdu gadījumos, jārod arī efektīvs risinājums valodu daudzveidības problēmai, lai iesaistītās puses — tiesas, juristi, strīdus puses — pareizi saprastu procedūras terminus. Tāpēc jāvelta lielas pūles, lai lietojamās procesuālo dokumentu veidlapas būtu saprotamas.

5.6 Neatkāpjoties no sava vairākkārt paustā viedokļa minētajā jautājumā, EESK no jauna apliecina apņēmību attīstīt un nostiprināt alternatīvās strīdu izšķiršanas (ASI) mehānismu, kuram jāparedz stingri, skaidri noteikti principi un noteikumi un kas jāsaista Kopienas līmenī. Priekšlikuma paskaidrojuma rakstā varētu iekļaut atsauci uz minēto procedūru.

6. Īpašas piezīmes

6.1 2. pants — darbības joma

6.1.1 EESK uzskata, ka ierosinātā prasības maksimālā vērtība — 2 000 EUR — noteikti ir pārāk zema, un, ņemot vērā preču un pakalpojumu pašreizējo vērtību, lielā skaitā gadījumu procedūru nebūs iespējams piemērot. Komiteja arī uzskata, ka gadījumos, kad iespējama sprieduma pārsūdzēšana (13., 15. un 16. pants), prasības maksimālajai vērtībai būtu jābūt vismaz 5 000 EUR. Tikai no ekonomiskā viedokļa un, ņemot vērā paplašinātajā ietekmes novērtējumā iekļautos izmaksu aprēķinus, prasības maksimālās vērtības palielināšana ļautu proporcionāli vairāk samazināt izmaksas.

6.1.2 Nav skaidrs, ko nozīmē apgalvojums, ka regula "jo īpaši" neattiecas uz ieņēmumu, muitas vai administratīviem jautājumiem. Tā kā minētais apgalvojums attiecas uz pusēm, uz kurām šīs regulas darbība neattiecas, uzskaitījumam — no juridiskā viedokļa — būtu jābūt nevis norādošam, bet ierobežojošam. Tāpēc minētais izņēmums — 1. punkta pēdējais teikums — būtu jāsvīturo un jāpievieno uzskaitījumam 2. punktā.

6.1.3 Nav skaidrs, kāpēc 2. panta 2. punkta e) apakšpunktā minēta šķīrējtiesa, jo tai nav nekāda sakara ar subjektiem, kas minēti pārējos apakšpunktos. Šķīrējtiesa ir alternatīvs strīdu izšķiršanas veids, kas pēc savas dabas minētajā uzskaitījumā neiederas un nav tur jāmin. EESK iesaka Komisijai svītrot minēto apakšpunktu.

6.1.4 EESK pauž nožēlu par Dānijas lēmumu — labi zināmu vispārēju iemeslu dēļ, kas skar šāda satura jautājumus⁽¹⁵⁾ — pilnībā atteikties no regulas ieviešanas. Neraugoties uz to, Komiteja pauž cerību, ka nākotnē tiks likvidēti šķēršļi⁽¹⁶⁾, kas kavē vienotas Eiropas telpas izveidi, un tā ar gandarījumu atzīmē, ka Apvienotā Karaliste un Īrija — tāpat kā tās līdzīgu iniciatīvu gadījumā rīkojušās iepriekš — apsver iespēju pievienoties minētajam režīmam.

6.2 3. pants — procedūras uzsākšana

6.2.1 EESK uzskata, ka jautājums par noilguma periodu pārtraukšanu jāatrunā dalībvalstu tiesību aktos. Pretējā gadījumā 3. panta 4. punktā būtu jāņem vērā dažādie prasības iesniegšanas veidi, un tajā būtu jāparedz, ka noilguma periods tiek pārtraukts tajā datumā, kad prasība tikusi nosūtīta (jāpieprasa nosūtīšanas apliecinājums, jo kavēšanās ceļā var būt ievērojama, it īpaši pārrobežu strīdu gadījumos)⁽¹⁷⁾.

6.2.2 EESK atzinīgi vērtē 3. panta 6. punkta normu, kas prasītājam dod iespēju veidlapu papildināt vai labot. EESK izteica līdzīgu ieteikumu, kad tika apspriests priekšlikums par Eiropas maksājuma rīkojuma izveidi, un tāpēc tā ar gandarījumu atzīmē, ka tāda iespēja paredzēta regulā, kas ir šī atzinuma temats. Komiteja tomēr uzskata, ka minēto papildinājumu vai labojumu veikšanai jānosaka samērā īss termiņš.

6.2.3 EESK pauž bažas par 3. panta 7. punktā iekļauto normu. Kurš īsti sniegs “praktisko palīdzību”? Vai tās sniedzējiem būs atbilstošā kvalifikācija? EESK nebūt neuzskata, ka to varētu darīt vienīgi juristi un advokāti, bet tā vēlētos uzsvērt, ka atsevišķos gadījumos minētās “praktiskās palīdzības” sniedzējiem būtu nepieciešama juridiskā izglītība. Turklāt palīdzības sniegšanā iesaistītajiem cilvēkiem šis pienākums būs jāveic bez atlīdzības, un daudzās dalībvalstīs būs sarežģīti atrast tik daudz brīvprātīgo minēto uzdevumu veikšanai. Profesionālie juristi to varētu uztvert kā pārstāvību bez pienācīga pilnvarojuma, kas ir pretrunā viņu ētikas kodeksiem.

⁽¹⁵⁾ Saskaņā ar Amsterdamas līgumam pievienotā Protokola par Dānijas nostāju 1. pantu Dānija nepiedalās tādu Padomes pasākumu noteikšanā tieslietu un iekšlietu jomās, kas ierosināti saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma IV sadaļu.

⁽¹⁶⁾ Tas jau panākts saistībā ar spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komercietās (Padomes 2005. gada 20. septembra lēmums, OV L 299, 16.11.05.).

⁽¹⁷⁾ Tāda prakse jau paredzēta Komisijas priekšlikumā, ar ko tiek izdarītas izmaiņas regulā par tiesas dokumentu izsniegšanu.

6.3 4. pants — procedūras norise

6.3.1 Kaut gan Komiteja izprot iemeslus, kāpēc paredzēts, ka Eiropas procedūra pamatā ir rakstiska, EESK uzsver lietas izskatīšanas priekšrocības tiesas sēdēs, īpaši tāpēc, ka tādējādi tiek sekmēta izlīguma panākšana un nodrošināta to pamatprincipu ievērošana, kas nostiprināti Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 6. pantā un ES Pamattiesību hartas 47. pantā.

6.3.2 4. panta 5. un 6. punktā paredzēta iespēja iesniegt pretpasību, pat ja tā attiecas uz citu lietu.

6.3.2.1 EESK pauž nopietnas bažas par to, ka minētā veida procedūrās, kurām jābūt ātrām un ļoti neformālām, tiek pieļauta pretpasības iesniegšanas iespēja, un tādējādi minētā procedūra ne ar ko neatšķiras no tradicionālās procedūras.

6.3.2.2 EESK uzskata, ka gadījumā, ja pretpasība neizriet no tām pašām juridiskajām attiecībām, no kurām izriet prasība, tās iesniegšana nekādā gadījumā nav pieļaujama.

6.3.2.3 EESK uzskata, ka gadījumā, ja pretpasības iesniegšana ir pieļaujama, tās kopējā vērtība nedrīkst pārsniegt maksimālo summu maza apmēra prasībām, pretējā gadījumā tas būtu pretrunā Eiropas procedūras mērķiem.

6.3.3 Regulas 4. panta 7. punktā noteikts, ka gadījumā, ja dokuments iesniegts valodā, kas nav viena no Regulā (EK) Nr. 1348/2000 noteiktajām valodām, tiesa attiecīgajai pusei “iesaka” iesniegt tulkojumu. Kā prasību un procedūras gaitu ietekmēs tas, ka attiecīgā puse to neizdarīs? Minētais punkts ir jāprecizē: mēs vēlamies pieņemt regulu, tāpēc nedrīkstam atstāt tās nepilnību labošanu dalībvalstu ziņā, ja vien attiecīgais jautājums nav atrisināts, piemērojot pamatprincipu, kas paredzēts 17. pantā.

6.4 5. pants — procedūras noslēgums

6.4.1 Minēta dokumenta 5. panta 1. punkta c) apakšpunkta tekstā portugāļu valodā ir vārdi “*citar as partes*”. Juridiskā izpratnē tomēr ir atšķirība starp *citação* un *notificação*; precizitātes labad minētajā gadījumā jālieto nevis *citação*, bet *notificação*. Tāpēc EESK iesaka Komisijai grozīt minētā apakšpunkta tekstu portugāļu valodā, aizstājot vārdu “*citar*” ar vārdu “*notificar*” (*).

6.4.2 Jāparedz maksimālais termiņš lietas izskatīšanai

6.5 6. pants — lietas izskatīšana

6.5.1 EESK atzinīgi vērtē pieņemtos noteikumus, kas attiecīgos gadījumos pieļauj jauno tehnoloģiju lietošanu lietas izskatīšanas gaitā.

(*) Tulkotāja piezīme: Autors norāda uz atšķirību starp jēdzieniem “paziņojuma nogādāšana” un “pavēstes nogādāšana” un apgalvo, ka minētajā gadījumā jālieto “pavēstes nogādāšana”. Tekstā angļu valodā lietots termins “uzaicinājums uz lietas izskatīšanu” (“*summon the parties*”).

6.5.2 Tomēr EESK aicina Komisiju pievērst uzmanību faktam, ka jauno tehnoloģiju lietošanas joma nav precīzi definēta un tāpēc to lietošana noteiktās situācijās varētu apdraudēt aizstāvības garantijas un tādus procedūras pamatprincipus kā drošība, noteiktība, tiešums, kā arī sacīkstes principu. Tas, piemēram, varētu notikt, lietojot e-pastu liecinieku nopratināšanā vai pierādījumu iegūšanā.

6.5.3 EESK uzsver, ka liecību autentiskuma nodrošināšanas nolūkā nepieciešams lietot tādus līdzekļus kā elektroniskais paraksts. Jāveic nepieciešamie pasākumi un vietējās tiesas jānodrošina ar tehniskiem līdzekļiem, lai tās varētu nosūtīt citām tiesām, tajā skaitā citu valstu tiesām, juridiski derīgas liecības (liecību nosūtīšana, izmantojot drošu e-pastu, pierādījumu iegūšana ar audio, video vai e-konferenču palīdzību).

6.5.4 Tāpēc EESK aicina Komisiju izdarīt grozījumus 6. panta 1. punkta tekstā, precizējot tā darbības jomu un nosakot, kādās darbībās un kādās situācijās drīkst izmantot audiovizuālos līdzekļus un e-pastu.

6.5.5 Tajā pašā laikā EESK nesaprot, kāpēc gadījumā, kad abas puses vienojušās, ka pieejamie tehniskie līdzekļi ir droši, kāda no pusēm drīkst nepieņemt to lietošanai. Tāpēc Komiteja iesaka grozīt minēto normu, ierobežojot pušu atteikšanās tiesības, izņemot gadījumus, kad tehniskie līdzekļi negarantē drošību un vienlīdzīgu attieksmi.

6.6 7. pants — pierādījumu iegūšana

6.6.1 EESK pauž bažas par iespēju pierādījumus iegūt telefoniski. Vienīgais veids, kā nodrošināt telefoniski sniegto liecību ticamību, ir veikt to skaņu ierakstu un pēc tam tās pierakstīt. Tāpēc EESK aicina Komisiju nepieļaut telefona lietošanu pierādījumu iegūšanā, ja nav iespējams veikt sniegto liecību skaņu ierakstu un pēc tam tās pierakstīt.

6.6.2 EESK iesaka 7. panta 2. punktā svītrot frāzi "izņēmuma gadījumos", tāpēc ka tā rada iespaidu par subjektīvu pieeju un tāpēc ka lēmumu par to, vai pierādījumi iegūstami no "ekspertiem lieciniekiem" jebkurā gadījumā pieņems tiesnesis vienpersoniski.

6.7 8. pants — pušu pārstāvēšana

6.7.1 Tā kā priekšlikumā paredzēts, ka puses pārstāvim nav obligāti jābūt advokātam, EESK uzskata, ka tajā jāiekļauj skaidra norāde, ka patērētāju strīdu izšķiršanā patērētājus var pārstāvēt patērētāju tiesību aizsardzības organizācijas un ka profesionālās asociācijas var pārstāvēt savus biedrus. Tāda pārstāvība, piemēram, raksturīga alternatīvajā strīdu izšķiršanā, bet tā pamatā nav paredzēta dalībvalstu procesuālajos likumos.

6.8 9. pants — tiesas pilnvaras

6.8.1 Kaut gan pirmais iespaids par to neliecina, Komisija ir apstiprinājusi, ka minētajā priekšlikumā nav paredzēts, ka strīdi izšķirami ne tikai stingri ievērojot tiesiskuma principus, bet attiecīgos gadījumos arī saskaņā ar "taisnīgo un labo" ("ex aequo et bono"). Minētā principa piemērošana ir īpaši svarīga nefinansiālu strīdu izšķiršanā. Šai neskaidrībai var būt negatīvas sekas: minētā iespēja ir jāparedz ar nosacījumu, ka pusēm visos sīkumos iepriekš tiek izskaidrotas tās sekas.

6.8.2 Piezīmes 6.2.3. punktā attiecas arī uz 9. panta 3. punktu.

6.8.3 Attiecībā uz 9. panta 4. punktu EESK uzskata, ka tiesai vienmēr jācenšas panākt, lai puses nonāktu pie "izlīguma". Frāze "kad vien tas ir lietderīgi" tāpēc būtu jāsvītro.

6.9 10. pants — spriedums

6.9.1 Direktīvas 10. panta 2. punktā jānorāda, ka gadījumā, ja puses nevar piedalīties lietas izskatīšanas noslēgumā, tās attiecīgi ir jāpārstāv citai personai kā paredzēts 6. panta 2. punktā.

6.10 11. pants — dokumentu izsniegšana.

6.10.1 Direktīvas 11. panta 2. punktā paredzēts, ka gadījumā, ja "adresāta adrese ir precīzi zināma", dokumentus pusēm var izsniegt vienkāršākiem līdzekļiem, piemēram, ar parastu vēstuli, pa faksu vai e-pastu.

6.10.2 EESK vēlētos pievērst Komisijas uzmanību faktam, ka noteikums — "adresāta adrese ir precīzi zināma" — ir pārāk neskaidrs un varētu radīt situācijas ar lielu tiesisko nenoteiktību, kas pusēm var radīt nopietnas sekas.

6.10.3 Dažās dalībvalstīs pastāv līgumā norādītās piegādes adreses sistēma, kas darbojas tā — ja līguma puse dokumentus nosūtījusi uz līgumā norādīto piegādes adresi, tiek uzskatīts, ka tie ir saņemti, un nav nepieciešams apliecinājums par to saņemšanu. Tomēr EESK uzskata — ar piegādes adreses norādīšanu līgumā nepietiek, lai izpildītu prasību, ka adresāta adrese ir jāzina precīzi.

6.10.4 Tāpēc EESK iesaka — kā tas uzsvērts atzinumā par iepriekšminēto Zaļo grāmatu un atzinumā par Eiropas maksājuma rīkojuma izveidi — nepieļaut tādu dokumentu — kā parasta vēstule — izsniegšanas kārtību, kas neparedz vai nerada iespēju gūt apliecinājumu par dokumentu saņemšanu.

6.11 12. pants — termiņi

6.11.1 EESK uzskata, ka minētā veida procedūrā tiesai nedrīkstētu piešķirt tiesības pagarināt procesuālos termiņus uz nenoteiktu laiku. EESK iesaka Komisijai noteikt ierobežojumus termiņa pagarināšanai un atļaut termiņus pagarināt tikai vienu reizi.

6.11.2 EESK uzskata, ka tikpat nepieņemama ir 12. panta 2. punkta norma. Patiesi, ņemot vērā to, kā tiesas strādā un to, ka reti kur ir paredzētas sankcijas par termiņa neievērošanu, šāda norma nozīmē, ka procedūra nedarbosies. EESK aicina Komisiju svītrot 12. panta 2. punktu.

6.12 13. pants — sprieduma izpilde

6.12.1 EESK apšauba, vai minētā veida procedūrā jāparedz sprieduma pārsūdzēšanas iespēja. Patiesi, vai nu prasības maksimālajai vērtībai jābūt augstākai nekā Komisijas ierosinātā (piemēram, 5 000 EUR), un tādā gadījumā prasības vērtība attaisnotu sprieduma pārsūdzēšanas iespēju, vai nu minētā iespēja ir jāliedz, ja prasības vērtība ir zemāka (piemēram, līdz 3 500 EUR) ⁽¹⁸⁾

6.12.2 Šajā sakarā jāprecizē — ar priekšlikumā minēto sprieduma pārsūdzēšanu domāta tikai tā sauktā “tradicionālā” pārsūdzēšana, nevis gadījumi, kad attiecīgo valstu tiesību aktos (neatkarīgi no prasības vērtības) noteiktu sprieduma juridisku nepilnību gadījumos ir paredzēta sprieduma pārsūdzēšanas iespēja.

6.12.3 Tāpēc EESK atkal aicina Komisiju palielināt saskaņā ar minēto procedūru izskatāmo prasību maksimālo vērtību (griesti) līdz vismaz 5 000 EUR. Taču gadījumā, ja Komisija nolems, ka tai jābūt 3 500 EUR vai mazākai, sprieduma pārsūdzēšana nebūtu pieļaujama. Ja prasības maksimālā vērtība tiks noteikta augstāka kā 3 500 EUR, sprieduma pārsūdzēšana būtu pieļaujama gadījumos, kad prasības vērtība ir augstāka par minēto summu.

6.12.4 EESK velētos pievērst Komisijas uzmanību faktam, ka gadījumā, ja sprieduma pārsūdzēšana tiek pieļauta, likumā jāparedz, ka tiesas drīkst atlikt sprieduma izpildi tādos pārsūdzības gadījumos, kad tā varētu radīt nopietnu, ne ar ko neattaisnojamo kaitējumu pārsūdzības iesniedzējam, vai tādos gadījumos, kad sprieduma izpilde nozīmētu, ka pārsūdzība ir bezjēdzīga. Minētajos gadījumos, piemēram, varētu paredzēt, ka sprieduma izpildi var atlikt pēc tam, kad tai sniegts nodrošinājums.

6.12.5 Visbeidzot, ja sprieduma pārsūdzēšana tiek pieļauta, jāievieš izņēmums priekšlikuma 8. panta normā, kas nosaka, ka pusēm netiek prasīts, lai tās pārstāvētu advokāts, un jāprecizē,

⁽¹⁸⁾ Šāda prakse pastāv dažās dalībvalstīs — Portugālē, piemēram, sprieduma pārsūdzēšana nav iespējama, ja prasības vērtība ir mazāka nekā EUR 3750).

ka sprieduma pārsūdzēšanas gadījumos spēkā būs dalībvalstu procesuālās normas, kas paredz, ka puses jāpārstāv advokātam.

6.13 14. pants — izmaksas

6.13.1 Pamatā atzinīgi vērtējamas priekšlikuma normas, kas attiecas uz tiesāšanās izdevumiem. Taču jānorāda, ka tādu neskaidru un subjektīvu formulējumu kā “netaisna un nepamatota” lietošana ir pretrunā direktīvas mērķim. Tiesāšanās izdevumi ir viens no būtiskākajiem faktoriem, un neprecīzu terminu lietošana varētu radīt lielas atšķirības normu interpretācijā.

6.13.2 EESK vēlētos vēlreiz norādīt uz ieteikumu, ko tā izteica Eiropas maksājuma rīkojuma procedūras sakarā, proti, jāprecizē, ka šādos gadījumos piemēro dalībvalstu tiesību aktus, kas pieņemti, ieviešot 2003. gada 27. janvāra direktīvu 2003/8/EK par tiesas pieejamību pārrobežu strīdu gadījumos ⁽¹⁹⁾.

6.13.3 Ņemot vērā iepriekš teikto, EESK uzskata, ka ļoti svarīgi ir noteikt prasību, ka puses iepriekš ir jāinformē par tiesāšanās izdevumu un advokātu honorāru atlīdzināšanas (kur tāda pastāv) sistēmu, un par to, kāda tā būtu citu piemērojamo tiesas procedūru gadījumā, lai pusēm būtu plašākas izvēles iespējas.

6.14 16. pants — sprieduma pārskatīšana

6.14.1 EESK uzsver, ka nav noteikts minēto tiesību izmantošanas termiņš un ka tāda neskaidra frāze kā “rīkojas nekavējoties” nav pieļaujama. Tāpēc Komiteja uzskata — ja mēs patiešām gribam nodrošināt, ka atbildētājs praksē var izmantot aizstāvības tiesības (gadījumos, kad procesuālie dokumenti piegādāti neatbilstoši, vai gadījumos, kad atbildētāja aizstāvību kavējuši nepārvaramas varas apstākļi, kas radušies ne viņa vainas dēļ), jānosaka precīzs termiņš, kurā atbildētājs var pieprasīt sprieduma pārskatīšanu, lai nepieļautu pārmērīgu procedūras pagarināšanu, izmantojot novilcināšanas taktiku un darbības, kas kavē procesuālo dokumentu piegādāšanu.

6.15 Pielikumi — procesuālo dokumentu veidlapas

6.15.1 Ierosinātā sistēma balstīta uz Pielikumā I, II un III ietvertu procesuālo dokumentu veidlapu izmantošanu. Procedūra varēs noritēt raiti vienīgi, ja minētās veidlapas kalpos tām paredzētajam mērķim.

6.15.2 EESK ir pamatotas šaubas par procesuālo dokumentu veidlapu efektivitāti un noderīgumu pārrobežu strīdos.

⁽¹⁹⁾ OV L 26/41, 31.01.2003.

6.15.3 Piemēram: ja itāļu uzņēmums, kuram ir parādā poļu patērētājs, iesniedz prasību Itālijas tiesā, vai poļu patērētājs saņems paziņojumu un prasības pieteikuma veidlapu itāļu vai poļu valodā? Ja dokumenti būs itāļu valodā, cik droši ir tas, ka patērētājs tos saprātīs un spēs izlemt, vai iesniegt argumentus aizstāvībai? Ja dokumenti būs poļu valodā, kā ziņā būs to tulkošana? Un kurš segs ar minētajiem apsvērumiem saistītās izmaksas?

6.15.4 Prasītājam veidlapā ne tikai jāiezīmē attiecīgie lodziņi, bet tā jāpapildina ar rakstītām ziņām. Kā ziņā būs teksta tulkošana? Un kas apliecinās tulkojuma pareizību?

6.15.5 Ņemot vērā vērtējamās procedūras diezgan neformālo un nesteidzīgo raksturu, minētos jautājumus atrisināt nepalīdz arī 2000. gada 29. maija Regula Nr. 1348/2000 par tiesas un ārpus tiesas civillietu un komercietu dokumentu izsniegšanu Eiropas Savienības dalībvalstīs.

6.15.6 Patiesi, pat ja minētais hipotētiskais poļu patērētājs saņemtu paziņojumu savā dzimtajā valodā, kurā valodā viņam būtu jāsniedz atbilde? Kas nodrošinātu tulkojumu no poļu

valodas itāļu valodā? Kurā valodā viņš rakstītu pretprasību? Kā tā tiktu tulkota? Jebkurā līdzīgā situācijā veidotos traucēkļi procedūras ātruma un zemu izmaksu nodrošināšanai.

6.15.7 Minēto iemeslu dēļ EESK lūdz Komisiju apsvērt, kāds būtu efektīvākais veids, lai gādātu, ka procesuālo dokumentu veidlapu izmantošana neapdraud procedūras ātrumu, nepaaugstina tās izmaksas vai nekaitē pušu tiesībām uz aizstāvību.

6.15.8 EESK turklāt uzskata, ka veidlapas ir pārāk sarežģītas, lai tās spētu aizpildīt cilvēki bez juridiskās izglītības.

6.15.9 Nespeciālistam neskaidri varētu būt vairāki termini (likumiskie procenti, % virs ECB pamatlikmes, pārdošanas atcelšana, aizmugurisks spriedums, pretprasība). Tā kā Komisija ierosina paredzēt, ka juridiskā pārstāvība nav obligāta, jānodrošina, ka cilvēki, kas izmanto veidlapas, tās saprot un spēj pareizi aizpildīt.

6.15.10 Visbeidzot, ņemot vērā to, ka nav izslēgta iespēja puses pārstāvēt advokātam vai trešajai personai, tas būtu attiecīgi jāataino veidlapās.

Briselē, 2006. gada 14. februārī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Ekonomikas pārvaldības uzlabošana — stabilitātes un izaugsmes pakta reforma"

(2006/C 88/15)

Saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 2005. gada 10. februārī nolēma sagatavot atzinumu par tematu "Ekonomikas pārvaldības uzlabošana — Stabilitātes un izaugsmes pakta reforma".

Par dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2006. gada 27. janvārī. Ziņotāja — FLORIO kdze, līdzziņotājs — BURANI kgs.

Komiteja 424. plenārajā sesijā, kas notika 2006. gada 15. februārī ar 88 balsīm par, 7 balsīm pret un 5 atturoties, pieņēma šādu atzinumu.

1. Kopsavilkums

1.1 Komiteja ir ļoti norūpējusies par pašreizējo stagnāciju, kas valda attiecībā uz ekonomiskās pārvaldības jautājumiem Eiropā. Tādēļ tā uzskata par lietderīgu atsākt diskusiju par Eiropas Savienībā pēdējos gados izmantotajiem ekonomikas instrumentiem un veikt līdz šim īstenotās Stabilitātes un izaugsmes pakta reformas novērtējumu.

1.2 Šā dokumenta mērķis ir:

- parādīt atšķirīgos viedokļus, kas ir atdzīvinājuši diskusiju par politiskajiem un ekonomikas jautājumiem sešos kopš Stabilitātes un izaugsmes pakta pastāvēšanas pagājušajos gados;
- novērtēt pagājušajos mēnešos īstenoto Stabilitātes un izaugsmes pakta reformas procesu;
- norādīt pamatnostādnes ekonomikas pārvaldības uzlabošanai Eiropā.

1.3 Stabilitātes un izaugsmes pakam kopš tā stāšanās spēkā ir bijusi nozīmīga loma Eiropas izaugsmes un valūtas stabilitātes kohēzijas veicināšanā.

1.4 Diemžēl šo attīstības gaitu tomēr kavē tas, ka Eiropā trūkst ekonomikas pārvaldības koordinācijas — un tas notiek laikā, kam ir raksturīgi nopietni un ilgstoši starptautiska mēroga saspīlējumi ekonomikas un politikas jomā.

1.5 Sešos pakta pastāvēšanas gados dažas dalībvalstis ir izdarījušas spiedienu, pieprasot veikt pakta reformu.

1.6 Tā kā reformas gaitā ekonomikas politikas koordinācija Eiropā vēl nav būtiski uzlabojusies, minēto procesu nevar uzskatīt par noslēgtu. Tikai šāda pastiprināta koordinācija ļautu pilnīgi izmantot tās iespējas, kuras piedāvā Eiropas ekonomikas un monetārā savienība attiecībā uz ekonomikas izaugsmi un nodarbinātības attīstību.

1.7. Tādēļ Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas locekļu ierosinātajos pasākumos galvenā uzmanība ir veltīta nepieciešamajai ekonomikas pārvaldības uzlabošanai ES; minēto

pasākumu mērķis ir ekonomikas un nodokļu politiku koordinācija saistībā ar dalībvalstu budžetu atveseļošanu, kā arī paredzamo investīciju palielināšanu Lisabonas stratēģijā izvirzīto mērķu sasniegšanai.

2. No Māstrihtas līdz Stabilitātes un izaugsmes pakam

2.1 1997. gadā pieņemtais Stabilitātes un izaugsmes pakts bija instruments, kura mērķis bija nodrošināt turpmāko *budžeta disciplīnu* ar Māstrihtas līgumu radītajā ekonomikas un monetārajā savienībā⁽¹⁾. Pēc minētā dokumenta autoru domām saskaņā ar šo *izlīdzināto valsts finanšu* principu ir jārada izdevīgi apstākļi *cenu stabilitātei* un vienlaicīgi arī nopietnai, ilgspējīgai *izaugsmei*, kuras rezultātā tiek radītas darba vietas.

2.2 Tādējādi "Mērķis sasniegt un uzturēt gandrīz izlīdzināta budžeta stāvokli vai veidot budžetu ar pārpalikumu (...) visām dalībvalstīm palīdzēs pārvarēt parastās konjunktūras svārstības un uzturēt valsts budžeta deficītu atbilstoši noteiktajiem 3 % no IKP."⁽²⁾

2.3 Stabilitātes un izaugsmes pakta galvenie elementi:

— *pakta līgumslēdzēju pušu politiska līdzdalība* (Komisija, dalībvalstis, Eiropadome), tām apņemoties savlaicīgi pastiprināt budžeta kontroli un ekonomikas politikas koordināciju dalībvalstu starpā;

— *preventīvi uzraudzības pasākumi* nolūkā izvairīties no tāda valsts budžeta deficīta, kas pārsniegtu 3 % no IKP. Ar *Padomes Regulu 1466/97* tiek uzlabota budžeta stāvokļa daudzpusēja uzraudzība un ekonomikas politikas koordinācija, un minētajā regulā katrai ES dalībvalstij ir noteikta sava *stabilitātes un izaugsmes programma*, kuru apstiprina Eiropadome;

⁽¹⁾ Paktu oficiāli pieņēma 1997. gadā (nolūkā ekonomikas un monetārajā savienībā uzlabot 99. un 104. pantā minēto finanšu disciplīnu); faktiski tas stājās spēkā vienlaicīgi ar *eiro* ieviešanu 1999. gada 1. janvārī.

⁽²⁾ Eiropadomes rezolūcija par Stabilitātes un izaugsmes paktu, Amsterdamā, 1997. gada 17. jūnijā.

- brīdinoši pasākumi nolūkā izteikt *agrīno brīdinājumu* dalībvalstīm, kuru deficīts varētu būt pārmērīgs, lai tās veiktu problēmas risināšanai piemērotus pasākumus;
- pret valstīm, kurās budžeta deficīts patiesi ir pārmērīgs, piemēro *pārmērīga deficīta novēršanas procedūru* ⁽³⁾: ja attiecīgā valsts deficītu atbilstoši nesamazina, pabeidzot šo procedūru tiek noteikts naudas sods, kas var sasniegt 0,5 % no IKP.

3. Pakta pirmo sešu gadu novērtējums

3.1 Pirms tiek veikts pakta pirmo sešu gadu novērtējums, ir jāatzīst, ka Eiropas EMS izveide ir viens no svarīgākajiem un pārsteidzošākajiem Eiropas vēstures fenomeniem. Minētā vēsturiskā notikuma nozīmību Eiropas vēsturē norāda jau tas vien, ka kopš 2002. gada janvāra *eiro* kā valūtas vienību izmanto apmēram 300 miljoni pilsoņu 12 Eiropas valstīs.

3.2 Pirmo sešu gadu panākumi un kritika lielākoties ir izskaidrojama, pamatojoties uz abiem pakta bieži minētajiem jēdzieniem: neapstrīdams panākums, sasniedzot naudas vērtības stabilitāti, un tikpat skaidra vilšanās par nepietiekamu ekonomikas izaugsmi Eiropā. Šajos sešos gados eirozonā ievērojami — apmēram par 2 % — ir samazināties inflācijas līmenis. Uzturēt naudas vērtības stabilitāti ir izdevies, pirmām kārtām pateicoties ECB neatlaidīgi ierobežotajam procentu likmēm.

3.3 Otrs ar EMS izveidi saistīts pozitīvs faktors ir Eiropas tirgu (īpaši finanšu tirgu) integrācija, likvidējot transakciju izmaksas un novēršot valūtas maiņas kursu saistīto risku. Minētās integrācijas rezultātā ir nodrošināta gan naudas vērtības stabilitāte, gan arī ar to saistīto procentu likmju pazemināšanās eirozonā.

3.4 Pēc sākotnējās vilcināšanās (1999–2001. gadā) cenu stabilitāte un vienlaicīgi procentu likmju pazemināšanās pamazām ir izraisījusi uzticību Eiropas valūtai, kā tas attēlots trešajā diagrammā par *eiro* vērtības celšanos.

3.5 Neraugoties uz šiem *eiro* ieviešanas neapstrīdami pozitīvajiem rezultātiem, citi ekonomikas izaugsmes faktori izraisa lielu neizpratni. Ir nepieciešams atgādināt, ka 90. gadu otrajā pusē valstīs, kas bija iecerējušas ieviest kopējo Eiropas valūtu,

⁽³⁾ Pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūru nepiemēro šādos gadījumos: 1) ārkārtējā gadījumā, kas ir pretrunā ar attiecīgās dalībvalsts gribu; 2) ekonomikas recesijas gadījumā, kad reālais IKP samazinās par vismaz 2 procentpunktiem. Jāpatur prātā, ka līdz šim ir piemērotas 26 pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūras eirozonas 10 valstīs. Minētā procedūru piemēroja pret šādām valstīm: 2002. gadā pret Vāciju un Portugāli; 2003. gadā pret Franciju; 2004. gadā pret Grieķiju, Ungāriju, Čehijas Republiku, Kipru, Maltu, Poliju, Slovākiju, Nīderlandi, Franciju, Vāciju un Apvienoto Karalisti; 2005. gadā pret Ungāriju, Grieķiju, Nīderlandi un, visbeidzot, Itāliju.

IKP ievērojami pieauga. Tāpēc tieši pirms EMS izveides minētās pieaugums viesa lielas cerības, ka kopējā Eiropas valūta veicinās Eiropas tālāko izaugsmi. Tomēr eirozonā gaidītās ekonomikas izaugsmes nebija. Pretēji toreizējām cerībām ekonomikas izaugsme un pat lielāks IKP pieaugums bija tajās valstīs, kurās *eiro* neieviesa, nevis eirozonas valstīs.

3.6 Vēl viena negaidīta parādība, kas ir novērojama EMS, ir eirozonas “asimetriskais šoks”. EMS dalībvalstu izaugsmes tempi ir ļoti atšķirīgi — daudz atšķirīgāki, nekā tas bija sagaidāms: dažas valstis piedzīvo recesiju, bet citas — ekonomikas ekspansijas fāzes.

3.7 Valstis, kurās ieviests *eiro*, loloja cerības, ka vienotā valūta palielinās cenu pārredzamību un, pamatojoties uz spēcīgāku konkurenci patēriņa preču tirgū (un reālo ienākumu pieaugumu), nodrošinās cenu krišanos patērētāja labā; diemžēl, šo rezultātu ne vienmēr ir izdevies sasniegt. Tā kā dažās dalībvalstīs netika veikta kontrole, cenas nepamatoti paaugstinājās — īpaši valūtas ieviešanas posmā. Tas attiecas uz dažu pārtikas produktu cenām, jo īpaši Itālijā, bet arī Vācijā un Grieķijā. Minēto sarežģījumu dēļ (pārveidojot cenas uz *eiro*) dažās valstīs pilsoņi kopumā *eiro* neuzskatīja par patērētāju labklājības paaugstināšanas līdzekli.

3.8 Neapšaubāmi, ka EMS īstenošanas pirmie seši gadi bija sekmīgi galvenokārt gan valūtas, gan finanšu jomā. Finanšu tirgos un banku aprindās *eiro* kļuva iecienītāks. Tikai sešu gadu laikā *eiro* ir kļuvis par otru svarīgāko ieguldījumu valūtu pasaulē. ⁽⁴⁾ To veicināja stingras monetārās politikas īstenošana, kuras galvenais mērķis — saskaņā ar ECB pamatmērķiem — ir cenu stabilitāte, lai paaugstinātu finanšu tirgu uzticību jaunajai valūtai. ⁽⁵⁾

4. EMS: stabilitātes un izaugsmes konflikts

4.1 Valūtas un finanšu jomā sasniegtie panākumi diemžēl neveicināja tiem atbilstošus panākumus reālajā ekonomikā — produktivitātes paaugstināšanos un darba vietu radīšanu. Lai gan *eiro* radīšana ir ļoti nozīmīgs notikums, minēto iemeslu dēļ liela daļa eirozonas iedzīvotāju *eiro* vēl joprojām neuzskata par to, kas tas īstenībā ir — proti, par panākumu.

⁽⁴⁾ Valūtas starptautiskie panākumi ir process, kuru lielā mēra vada tirgus konjunktūra, t.i., tirgus dalībnieku uzticība valūtai izraisa minētās valūtas stabilitāti.

⁽⁵⁾ “ECBS (Eiropas Centrālo banku sistēmas) galvenais mērķis ir uzturēt cenu stabilitāti. Neietekmējot šo mērķi, ECBS atbalsta vispārējo ekonomikas politiku Kopienā, lai palīdzētu sasniegt Kopienas mērķus, kas noteikti šā Līguma 2. pantā.” (Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 105. panta 1. punkts). Eiropas Savienības mērķi (Līguma par Eiropas Savienību 2. pants) ir sasniegt augstu nodarbinātības līmeni un ilgstošu izaugsmi bez inflācijas.

4.2 Iemesli, kas EMS varētu būt radījuši šo īpašo stagnācijas situāciju, ir skaidroti dažādi. Pastāv divi galvenie izskaidrojumi: daži (kurus var saukt par *strukturālistiem*) uzskata, ka nepietiekama ekonomikas izaugsme galvenokārt ir saistīta ar struktūras neelastīgumu, kam nav nekāda sakara ar EMS nosacījumiem. Citi (kurus var saukt par *makroekonomistiem*) pārstāv diametrāli pretēju uzskatu — pēc viņu domām, tikai ar Māstrihtas līguma un Stabilitātes un izaugsmes pakta palīdzību tika ieviesti noteikumi, kas veicināja neefektīvu ekonomikas politiku, tādējādi “bloķējot” Eiropas ekonomikas izaugsmes iespējas.

4.3 Nepašaubāmi ievērojamās strukturālās atšķirības EMS dalībvalstu starpā nav pietiekams tā fakta izskaidrojums, ka ekonomikas izaugsme eirozonā kopš 2001. gada ir nepietiekama. Eirozonai neietilpstošās ES valstis stagnācijas posmu ir pārvarējušas veiksmīgāk un ātrāk, nekā minētajā zonā ietilpstošās valstis. Eirozonā neietilpstošajās valstīs ekonomikas izaugsme kopš 2001. gada ir bijusi vidēji par 1,1, procentpunktu lielāka nekā eirozonas valstīs. Ja salīdzina ekonomikas dinamiku valstīs, kurās ir ieviests *eiro*, un ASV, eirozonā nelabvēlīgie konjunktūras apstākļi bija mazāk izteikti, bet tie tomēr saglabājās ilgāk nekā ASV.

4.4 Minētās atšķirības nevar izskaidrot tikai ar strukturālajiem faktoriem. Nepieciešami tālākie izskaidrojumi, kā norādīts turpinājumā, ir rodami otrajā interpretācijā, kurai atbilstoši pašreizējā Eiropas makroekonomikas politika, kā arī monetārā un budžeta politika tiek uzskatītas par nepiemērotām.

4.5 Attiecībā uz monetāro politiku ECB, pamatojoties uz savām īpašajām pilnvarām nodrošināt naudas vērtības stabilitāti eirozonā, ir īstenojusi īpaši stingru monetāro politiku un centusies inflācijas līmeni ierobežot līdz 2 %; stagnācijas fāzē 2001. un 2002. gadā šī prasība tika uzskatīta par pārlieku stingru. Tomēr ir jāatzīst, ka lielās atšķirības eirozonā neveicināja ECB ātru reakciju uz nelabvēlīgajiem konjunktūras apstākļiem, un tā enerģiski nesamazināja procentu likmes.

4.6 Attiecībā uz budžeta politiku to valstu rīcība, kurās ieviests *eiro*, nav veicinājusi kopš 2001. gada pastāvošo nelabvēlīgo konjunktūras apstākļu ātru pārvarēšanu. Stagnācijas posmā tajās valstīs, kur ir ieviests *eiro*, parāds attiecībā pret IKP bija gandrīz nemainīgs (2001. gadā 69,6 %, 2003. gadā 70,8 %), toties ASV tajā pašā laikā reaģēja ātri (2001. gadā 57,9 %, 2003. gadā 62,5 %), īstenojot keinsianisku politiku nolūkā pārvarēt stagnāciju ar “deficīta izdevumu” (*deficit spending*) palīdzību.

4.7 Valstu, kurās ieviests *eiro*, nespēja pielietot anticiklisku budžeta politiku daļēji ir nevēlama mantojuma (atsevišķu valstu lielās parādsaistības un nespēja tās samazināt ekonomiskās izaugsmes posmā no 1996. līdz 2000. gadam) un daļēji arī Stabilitātes un izaugsmes pakta rezultāts — minētais pakts valstīm, kuru parāds nepārsniedz 60 % no IKP (Spānija 48,9 %, Īrija 29,9 %, Nīderlande 55,7 %, Somija 45,1 %), kā arī valstīm,

kuru parāds ir tikai mazliet lielāks par 60 % no IKP un tādēļ nav draudošs (Vācija 66,0 %, Francija 65,6 %, Austrija 65,2 %, Portugāle 61,9 %), uzliek finanšu saistības, ko daudzi uzskata par nevajadzīgām (*). Viens no pakta visvairāk kritizētajiem punktiem ir budžeta deficīta atsaucēs vērtība 3 %. Minēto nosacījumu uzskata par pilnīgi nepamatotu un nevajadzīgu gan recesijas, gan arī izaugsmes posmos. Saskaņā ar šo nosacījumu valdībām recesijas posmos netiek ļauts īstenot ekspansīvu budžeta politiku, kura veicinātu minētās fāzes pārvarēšanu atbilstošā laika posmā. Turpretim izaugsmes fāzēs minētais nosacījums nenodrošina atsevišķu valdību “pienācīgu” rīcību un finanšu disciplīnas uzlabošanu. Tādējādi pakta uzskatīja par vienu no galvenajiem instrumentiem, kas veicināja Eiropas iestāžu inertumu makroekonomikas jomā. Pakta uzmanību pievērta tikai pagaidu mērķiem (izlīdzināti budžeti un finansiālā stabilitāte) un novārtā atstāja vai pat aizkavēja makroekonomiskās stabilitātes stratēģisko mērķu sasniegšanu (ekonomikas izaugsme un pilna nodarbinātība) (†).

4.8 Vairumā reformas priekšlikumu bija prasīts veltīt mazāk uzmanības atsaucēs vērtībai budžeta deficīts/IKP, bet daudz vairāk pievērsties atsaucēs vērtībai valsts parāds/IKP. Nemot vērā šo jauno situāciju, pakta būtu jāpievērš uzmanība to valstu, kurās ieviests *eiro*, *parādu ilgtspējai*, turpreti valstīm, kuru parāds nepārsniedz 60 % atsaucēs vērtību vai to pārsniedz tikai nedaudz, atļaujot rīkoties elastīgāk.

4.9 Ekonomikas zinātnieks Paul De Grauwe kgs 2003. gada septembrī izteica interesantu priekšlikumu attiecībā uz pakta reformu; atbilstoši minētajam priekšlikumam katras tās valsts valdība, kurā ieviests *eiro*, (pamatojoties uz attiecīgo ekonomikas un finanšu situāciju) izvirza pati savu mērķi, kas saistītas ar attiecību valsts parāds/IKP, un tad veic virkni ar šī mērķa sasniegšanu saistītu ekonomikas politikas pasākumu. Lai gan De Grauwe kga priekšlikumā bija paredzēts, ka katra valsts no izvirzītā mērķa var īslaicīgi atkāpties (tādā mērā, ciktāl to attaisno īpašs ekonomikas stāvoklis), minētajā priekšlikumā tomēr bija nodrošināta tāda attiecības parāds/IKP vidēja un ilgtermiņa attīstība, kas veicinātu izvirzītā mērķa sasniegšanu.

4.10 Citā priekšlikumā attiecībā uz pakta reformu tika ierosināts ieviest “valsts finanšu zelta likumu”, kam atbilstoši Lisabonas stratēģijā izvirzīto mērķu sasniegšanu veicinošas investīcijas (tehnoloģisko inovāciju ieviešana un izplatīšana, izdevumi pētniecībai, attīstībai un izglītībai) nepieskaita tādiem izdevumiem, kas ietekmē valsts budžeta deficītu.

4.11 “Zelta likuma” piemērošana ir izpelnījies kritiku, jo nav skaidrības par jēdziena “valsts investīcijas” būtību. Tas ir trūkums, jo investīciju kategorijai var pieskaitīt visus iespējamus izdevumus. Reaģējot uz šo kritiku, franču zinātnieks ekonomists J.-P. Fitoussi kgs iesaka, ka “zelta likumam” atbilstošo valsts investīciju saturu definē Eiropas Padome, konsultējoties

(*) Paul De Grauwe, 2003

(†) J.-P. Fitoussi, 2004.

ar Eiropas Parlamentu. Tādējādi neskaidribu par jēdziena “valsts investīcijas” saturu varētu pārvērst par priekšrocību, proti, attīstīt koordinācijas politiku, izveidojot stimulēšanas sistēmu, kas rosinātu atsevišķas valstis investēt noteiktās kopējām interesēm atbilstošās jomās⁽⁸⁾. Šajā sakarā interesants — tam būtu jāvelta uzmanība arī turpmāk — ir Komisijas priekšsēdētāja Barrozo kga priekšlikums attiecībā uz kopēju Eiropas interesēm atbilstošu un izaugsmi un ekonomikas attīstību veicinošu investīciju fondu.

4.12 Tādējādi sākās plaša diskusija par patiesai pakta īstenošanai nepieciešamajiem pasākumiem. Tajā dominē divi pretēji uzskati — no vienas puses, pastāv vēlme uzturēt viennozīmīgu nosacījumu sistēmu, no otras puses ir vēlme izveidot tādu Stabilitātes pakta, kam atbilstoši valdību politiskie lēmumi ir pamatoti uz ekonomikas principiem. Tādējādi radās vajadzība veikt pakta reformu, pamatojoties uz leģitīmai pakta īstenošanai nepieciešamo tehnisko, ekonomikas un politisko nosacījumu sistēmu⁽⁹⁾.

5. Pakta reforma: no Komisijas priekšlikuma⁽¹⁰⁾ līdz Eiropadomes pieņemtajam tekstam⁽¹¹⁾

5.1 Kad nelabvēlīgu konjunktūras apstākļu dēļ 2002. un 2003. gadā uz pakta tika izdarīts spiediens un nepieciešamība veikt pakta reformu kļuva acīmredzama, pakta kritika vērsās plašumā. Šajā sakarā ir jāmin Vācijas un Francijas atteikšanās pakļauties 3 % nosacījumam un Komisijas un Eiropadomes konflikts. Faktiski bija noticis patiesi institucionāls “lūzums”, kura rezultāts bija nevis paktā noteiktās Kopienas atklātās koordinācijas metodes, bet gan individuālas valdību veiktas kontroles metodes izmantošana. Lielākajā daļā reformas priekšlikumu bija prasīts samazināt budžeta deficīta/IKP attiecībai vērtību, bet pastiprināti pievērsties valsts parāda/IKP attiecībai.

⁽⁸⁾ J.-P. Fitoussi, 2004.

⁽⁹⁾ Lai atgādinātu 2004. gada aizsāktās diskusijas par Stabilitātes un izaugsmes pakta reformu nozīmību, ir nepieciešams citēt nesen iznākušā Jean Pisani-Ferry kga raksta secinājumus: “Ir jāizprot nākamajos mēnešos gaidāmās diskusijas nozīmība”. Galvenais jautājums, uz kuru jāmeklē atbilde, ir tas, vai ekonomikas pārvaldībai eirozonā ir jābūt pamatotai uz tiesiski saistošiem nosacījumiem vai arī uz kolektīviem lēmumiem, kas atbilst ekonomikas principiem. Pirmais modelis ir jau izmēģināts — līdz radās nepieciešamība pievērst pienācīgu uzmanību arī politikai. Otrais modelis vēl nav izmēģināts — bet acīmredzot tas nevar būt veiksmīgs, ja trūkst tehniskās, politiskās un ekonomikas leģitimitātes. Ja netiks panākta vienošanās vai otrais modelis būs neveiksmīgs, eirozonā acīmredzami izmantos “uzlabotu” Sinatras doktrīnu — un ir pilnīgi skaidrs, kas tas nav labākais monetārās savienības veids. Atceroties Frenka Sinatras dziesmu “My Way” Mihails Gorbačovs izvēlējās Sinatras doktrīnas nosaukumu: tas bija apzīmējums, ko izmantoja, lai raksturotu politiku, kam atbilstoši Varšavas pakta kaimiņu dalībvalstis varēja regulēt savas iekšējās lietas. Kas notika tālāk, ir visiem zināms. J. Pisani-Ferry (2005).

⁽¹⁰⁾ KOM (2004)581 galīgā red.

⁽¹¹⁾ KOM (2005)154 un 155 galīgā red.

5.2 Institucionālais konflikts Eiropas Savienībā atspoguļoja konfliktu starp abiem Eiropas Savienības finanšu un ekonomikas politikas pilāriem: *ekonomikas izaugsmes* nodrošināšanu, dalībvalstīs vienlaicīgi uzturot *budžeta disciplīnu*. Tādējādi, lai pakta stiprinātu, nodrošinot abu pilāru saskaņu, bija vajadzība pakta reformēt nekavējoties. Komisija 2004. gada rudenī izstrādāja reformas priekšlikumu, kurā noteica piecas vadlīnijas un ko bija paredzēts iesniegt Eiropadomei.

5.2.1 Uzraugot budžeta līdzsvaru, uzmanība būtu jāpievērš parādu apjomam un budžeta ilgtspējai, vienlaicīgi tomēr turpinot kontrolēt deficīta attīstību.

5.2.2 Lai ņemtu vērā katras valsts īpatnības, ikvienai dalībvalstij budžeta jomā būtu jānosaka vidēja termiņa mērķi. No vienas puses, nelabvēlīgas konjunktūras apstākļos būtu jāizvairās no 3 % sliekšņa pārsniegšanas attiecībā uz deficīta/IKP atsaucēs vērtību un, no otras puses, jāsamazina parāda/IKP attiecība — arī paredzot iedzīvotāju novecošanas seku ietekmi uz atsevišķu valstu budžetu.

5.2.3 Saskaņā ar minēto priekšlikumu, veicot pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūru, pastiprināta uzmanība būtu jāpievērš ekonomikas stāvoklim. Tādu *ārkārtēju apstākļu* definīciju, kuru gadījumā saskaņā ar pakta var neveikt ar pārmērīgu budžeta deficīta saistīto procedūru, būtu iespējams mainīt tādējādi, ka tiktu ņemta vērā arī tāda recesija, kas saglabājas ilgstoši. Paredzēto pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūru varētu izmainīt, ņemot vērā gan konjunktūras ciklus, gan arī ilgtspējas apdraudējumu. Tādējādi pārejas režīmu varētu piemērot atsevišķu valstu īpatnībām un palielināt budžeta deficīta novēršanai paredzēto laika periodu, kas būtu ilgāks nekā tikai viens gads pēc pārmērīga deficīta konstatēšanas.

5.2.4 Ir jāveic efektīvi un preventīvi neatbilstošu budžeta stāvokļu novēršanas pasākumi. Savlaicīgu preventīvo pasākumu mērķis ir labvēlīgas konjunktūras apstākļos nodrošināt nepieciešamo budžeta izlīdzinājumu.

5.2.5 Pastiprināts uzraudzības noteikumu piemērojums. Saskaņā ar sākotnējo priekšlikumu agrīnā brīdinājuma izteikšana bija Komisijas uzdevums — Padomes piekrišana nebija nepieciešama. Ir jāpastiprina gan Komisijas, gan arī dalībvalstu kontroles iestāžu pārraudzības pilnvaras.

5.3 Komisija priekšlikumu Stabilitātes pakta reformai neuzskatīja par jauninājumu, bet gan drīzāk par tālākas attīstības veicināšanas iespēju. Tā vēlējas ar pakta palīdzību izvairīties no tādām kritiskām situācijām, kuru rezultāts varētu būt institūciju inertums — šāds inertums ir bijis vērojams arī pagātnē. Komisijas nodoms bija pakta pielāgošana realitātei, tādējādi pakta piešķirot lielāku ticamību un dalībvalstu vidū palielinot atbalstu tā nosacījumiem.

5.4 Eiropadome 2005. gada agrā pavasarī sniedza no Komisijas priekšstatiem ļoti atšķirīgu atbildi. Eiropadome savā 2005. gada 22. un 23. marta sanāksmē apstiprināja ECOFIN (Ekonomikas un finanšu padomes) sagatavoto dokumentu ar nosaukumu “Stabilitātes un izaugsmes pakta īstenošanas uzlabošana”, tādējādi būtiski uzlabojot pakta nosacījumus. Minētie uzlabojumi attiecas uz “pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūras paātrināšanu un precizēšanu” (2005. gada 27. jūnija Padomes Regula (EK) Nr. 1056/2005) un “budžeta politikas uzraudzības izveidi un ekonomikas politikas uzraudzību un koordināciju” (2005. gada 27. jūnija Padomes Regula (EK) Nr. 1055/2005). Minēto izmaiņu rezultātā palielinājās elastīgums, un dalībvalstīm, kurās ir pārmērīgs budžeta deficīts, tika paredzēti speciāli atvieglojumi kā arī pagarināts termiņš tā novēršanai. Turpmāk ir jāpievēršas galvenajām Stabilitātes un izaugsmes pakta izmaiņām, ko veica Eiropadome.

5.4.1 Viena no svarīgākajām izmaiņām attiecas uz definīciju “budžeta mērķi vidēja termiņam”. Pēdējā pakta versijā minētie mērķi tika definēti kā stāvoklis, kad budžets ir gandrīz izlīdzināts vai arī ir budžeta pārpalikums un kad deficīts līdz 0,5 % no IKP bija pieļaujams tādos gadījumos, ja bija neskaidrības par atsevišķu budžeta pozīciju kvantitatīvā novērtējuma metodēm. Novirzes no vidēja termiņa mērķiem nebija paredzētas.

5.4.1.1 Saskaņā ar Padomes paredzēto grozījumu EMS un Eiropas valūtas maiņas mehānisma (ERM II) dalībvalstīs budžeta deficīta svārstības var būt šādas — budžets ir izlīdzināts vai uzrāda pārpalikumu (valstīs ar lieliem parādiem un zemu izaugsmes potenciālu) vai ir pieļaujams budžeta deficīts līdz 1 % no IKP (valstīs ar nelieliem parādiem un augstu izaugsmes potenciālu). Novirzes no vidēja termiņa mērķiem ir pieļaujamas, ja attiecīgās valsts valdība ir veikusi strukturālās reformas.

5.4.2 Pārejas veids vidēja termiņa budžeta mērķu sasniegšanai. Pakta sākotnējā versijā iespējamais pārejas veids nebija noteikts, bet gan vairāk atkarīgs no Eiropadomes lēmumiem.

5.4.2.1 Saskaņā ar pakta jauno versiju valstij ir iespējams novirzīties no vidēja termiņa mērķa, un tajā ir paredzēts, ka šī novirze tiek labota, **ik gadus pielāgojot 0,5 % no IKP**. Nelabvēlīgas konjunktūras apstākļos pielāgošanās var būt “mazāka”, bet labvēlīgas konjunktūras apstākļos “intensīvāka”, lai šādu fāžu “negaidītos” ienākumus izmantotu budžeta deficīta un valsts parādu samazināšanai. Strukturālo reformu gadījumos novirzes ir pieļaujamas. Gadījumā, ja minētos ikgadējos 0,5 % pielāgot neizdodas, sankcijas nav paredzētas.

5.4.3 Faktori, kas attaisno deficīta atsaucē vērtības — 3 % no IKP — pārsniegšanu. Sākotnēji pārsniegšanu attaisnoja tikai šādi īpaši un pārejoši apstākļi: dabas katastrofas, negatīva ekonomikas izaugsme — 2 %, kā arī — saskaņā ar Padomes apsvērumiem — IKP samazināšanās robežās starp 0,75 % un 2 %. Citi faktori nebija ņemti vērā.

5.4.3.1 Ierosinātajā pakta reformā ir minēti šādi **īpaši faktori**, kuru skaitliskais apjoms tomēr nav precizēts: ikgadējā IKP samazināšanās, uzkrātais ražošanas samazinājums un izaugsme, kas ir zemāka par savu potenciālu. Tos papildina arī **citi būtiski faktori**, kas Komisijai attiecīgi jāņem vērā, veicot deficīta atsaucē vērtības — 3 % — pārsniegšanas kvalitatīvu novērtējumu:

- i) potenciālās izaugsmes attīstība,
- ii) ilgstoši nelabvēlīgi konjunktūras apstākļi,
- iii) Lisabonas stratēģijas īstenošana,
- iv) izdevumi pētniecībai, attīstībai un jauninājumiem,
- v) mēģinājumi veikt budžeta konsolidāciju labvēlīgas konjunktūras apstākļos,
- vi) parādu ilgtspēja,
- vii) valsts investīcijas,
- viii) valsts investīciju kvalitāte,
- ix) tādu finanšu ieguldījumu apjoms, kuru mērķis ir atbalstīt starptautisko solidaritāti,
- x) finanšu ieguldījumi, atbalstot Eiropas politikas mērķu īstenošanu, īpaši vienotību, ⁽¹²⁾
- xi) pensiju sistēmas reforma.

5.4.4 Deficīta samazināšanas termiņš. Sākotnēji bija paredzēts, ka gadījumā, ja nepastāv īpaši apstākļi, deficīts ir jāsamazina nākamajā gadā pēc tam, kad deficīts ir konstatēts. Šie apstākļi tomēr netika precizēti, un Padome varēja noteikt jaunu termiņu.

5.4.4.1 Grozītajā pakta deficīta samazināšanas termiņš parasti ir viens gads pēc deficīta konstatēšanas. Ja pastāv “īpaši apstākļi” vai ir konstatēti iepriekš minētie **citi faktori**, termiņu var pagarināt līdz diviem gadiem pēc deficīta konstatēšanas. Daudziem pārmērīga budžeta deficīta novēršanas termiņiem atvēl ilgāku laika posmu.

5.5 Eiropadomes apstiprinātā reforma pilnīgi atšķiras no Komisijas sākotnējā priekšlikuma un nekādā ziņā neveicina kompromisu starp Komisijas priekšlikumu un Padomes prasībām. Daudzu Stabilitātes pakta punktu ietekmi vājina problēmas, kas saistītas ar ES institūciju kompetenču sadali. Tā ir nesabalansēta pilnvaru sadale starp Komisiju kā līgumu sargu (kuras funkcijas ir vājinātas), nesamērīgi spēcīgo Padomi un Eiropas Parlamentu, kurš šajā procesā vispār nav ņemts vērā.

⁽¹²⁾ Minēto faktoru ieviesa pēc Vācijas valdības īpaša lūguma, lai ņemtu vērā Vācijas atkalapvienošanās izmaksas. Tomēr nevar izslēgt iespēju, ka nākotnē uz minēto izņēmumu atsauksies arī citas valdības un, ja tās pieder pie ES budžeta neto maksātājiem, lūgs paaugstināt iecietību attiecībā uz budžeta deficīta jautājumiem. (J. Bouzon, G. Durand, 2005).

6. Līdz šim veiktās Stabilitātes un izaugsmes pakta reformas pirmais novērtējums

6.1 Eiropadomes reforma vājina galvenokārt ar 1991. gada Māstrihtas līgumu ieviesto budžeta disciplīnas principu, ko nostiprināja 1997. gadā Amsterdamā Eiropadomes sanāksmē pieņemtajā Stabilitātes paktā. J. Bouzon un G. Durand (2005) norāda uz to, ka šī reformu procesa šizofrēnija aizsākās jau ar ECOFIN 21. marta dokumentu. Tajā ir teikts, ka **“pirmām kārtām ir jāpanāk līdzsvars starp ekonomiskā novērtējuma augstāku kvalitāti un politisko rīcības brīvību, veicot budžeta politikas pārraudzību un koordināciju, un nepieciešamību uzturēt vienkāršu, pārskatāmu un īstenojamu nosacījumu sistēmu.”** Patiesībā starp politiskās un ekonomiskās rīcības brīvību un vienkāršas, pārskatāmas un īstenojamās nosacījumu sistēmas uzturēšanu ir radusies tieša konfrontācija. Liekas, ka pašreizējā reformu procesā virsroku ir ņēmuši konjunktūras un politiskie aspekti — un tas notiek uz vienkāršas un pārskatāmas nosacījumu sistēmas rēķina.

6.2 Reforma pakta vājina galvenokārt divējādi: no vienas puses, pagarinot termiņus, bet no otras puses, ieviešot izņēmumu un atvieglojumu sistēmu, kas teorētiski aptver visu, jo jaunus faktorus var interpretēt plaši un dažādi. Apvienojot divus minētos aspektus, var vājināt budžeta pārraudzību un tā var kļūt nepārskatāma. Saskaņā ar Vācijas Federālās bankas viedokli, tādējādi valsts finanšu izlīdzināšana kļūst par **“kustīgu mērķi”** ⁽¹³⁾. Saskaņā ar Stabilitātes pakta, kas dalībvalstīs budžeta disciplīnu var nodrošināt vairs tikai nosacīti, ECB automātiski varētu pārņemt naudas stabilitātes Eiropas Savienībā vienīgā uzrauga funkcijas. Tā rezultāts — runājot makroekonomiskos terminos — būtu klasiska **“nulle summas spēle”**, kur “ieguvums”, īstenojot mazāk stingru budžeta politiku, izlīdzina, pamatojoties uz “zaudējumiem”, kas rodas, īstenojot stingrāku monetāro politiku ⁽¹⁴⁾.

6.3 Neskatoties uz to, ka, no valdību viedokļa raugoties, reforma ir viennozīmīgs un sekmīgs mēģinājums nodrošināties ar ekonomikas politikas instrumentu, ko pilnīgi vai vismaz daļēji regulēja Stabilitātes pakts, ir nepieciešams izteikt dažus vispārējus komentārus.

6.4 Neapšaubāmi, ka valsts parāda/IKP attiecības pasliktināšanās ir saistīta ar pastāvīgu deficīta kvotas palielināšanos. Tomēr saistībā ar valsts finanšu ilgtspēju budžeta deficīts ir mērķis tikai kādam laika posmam, bet īstais mērķis ir valsts parāda samazināšana ⁽¹⁵⁾.

⁽¹³⁾ Vācijas Federālā banka, ikmēneša ziņojums, 2005. gada aprīlis.

⁽¹⁴⁾ Kādā no ECB ziņojumiem presei ir teikts: “ECB Padome ir nopietni norūpējusies par priekšlikumiem grozīt Stabilitātes un izaugsmes pakta. (...) Pašreizējā situācijā daudz lielāka nozīme ir tam, lai visi dalībnieki uzņemtos atbildību par savu konkrēto rīcību.” ECB, 2005. gada 21. marta ziņojums presei.

⁽¹⁵⁾ To pamatoti ierosina — kā minēts jau iepriekš — Paul De Grauwe kgs 2003. gadā.

6.4.1 Viena no galvenajām dalībvalstu problēmām ir valsts finanšu ilgtspēja. Būtu saprātīgi vienoties par Kopienas līmeņa tiesiskajiem instrumentiem, kas nodrošinātu valsts finanšu sanāciju tādās valstīs, kurām ir lieli parādi, jo ilgtspējīgas valsts finanses garantē ne tikai naudas vērtības stabilitāti, bet arī attīstību un izaugsmi.

6.4.2 Valsts finanšu ilgtspēju nodrošina, nevis automātiski samazinot sociālos izdevumus, bet gan panākot tās optimizāciju un palielinot tās iedarbību saskaņā ar Komisijas vairākkārt apstiprināto principu: **“Sociālā aizsardzība ir nozīmīgs produktīvs faktors, kas veido efektīvas, dinamiskas un modernas tautsaimniecības pamatu, ka arī šādas tautsaimniecības un sociālā taisnīguma saskaņā”** ⁽¹⁶⁾.

6.5 Vēl viens ECOFIN priekšlikuma un tam sekojošās paša Stabilitātes pakta reformu procesa, ko nosaka Regulas 1055/2005 un 1056/2005, aspekts ir pensiju reformas nozīme. Minētajā dokumentā Eiropas pensiju sistēmas reformai (par optimālu uzskatot no valsts un privātajiem komponentiem sastāvošu vairāku pilāru sistēmu) ir veltīta daudz lielāka uzmanība, nekā valsts parādu lielumam, kam, dalībvalstīs veicot valsts finanšu ilgtspējas novērtējumu, būtu jāpiešķir lielāka nozīme. Valstīm, kas veikušas šādas reformas, ir atļauts novirzīt no vidēja termiņa mērķa vai pārsniegt budžeta deficīta atsaucēs vērtību 3 %.

6.5.1 Šajā sakarā ir ieviests termins **“netiešās saistības”**. Tās ir saistības, kas radīsies atsevišķās valstīs, sastopoties ar papildus izdevumiem, ko izraisa iedzīvotāju novecošanās. Tādējādi netiešo saistību jēdziens ir pieskaitāms kritērijiem, uz ko pamatojoties Komisija un Padome dalībvalstīs veic valsts finanšu ilgtspējas novērtējumu. Kā to secina Bouzon kgs un Durand kgs, šāda pieeja ir problemātiska, jo nav vienprātības ne par šādu saistību definīciju, ne arī attiecībā uz to precīzu apmēru ⁽¹⁷⁾.

7. Komitejas priekšlikumi ekonomikas pārvaldības uzlabošanai Eiropā

7.1 Diemžēl Stabilitātes pakta reformas gaitā, ko aizsāka Komisija 2004. gada rudenī un apstiprināja Eiropadome savā 2005. gada pavasara sanāksmē, uzmanība netika pievērsta ne

⁽¹⁶⁾ Eiropas Komisija: 1995., 1997. un 2003. gads.

⁽¹⁷⁾ “... Teorētiski šīs saistības var attiecināt arī uz citām jomām, ne tikai pensijām. Saskaņā ar vienu no Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas dokumentiem, definējot valsts parādu, atsevišķas dalībvalstīs ņem vērā saistības tikai attiecībā uz ierēdņu pensijām. Minētā pieeja ir sastopama arī ECOFIN ziņojumā.” (J. Bouron, G. Durand, 2005).

pakta teorētiskajam, ne ideoloģiskajam pamatojumam. Tādējādi jau pašā sākumā zuda jebkāda iespēja paktā veikt fundamentālus grozījumus un panākt to īstenošanu⁽¹⁸⁾. Vajadzību veikt grozījumus izraisīja nepieciešamība vienreiz par visām reizēm atrisināt paktā (un arī citās daudzās Eiropas politikas jomās) sastopamo *suverenitātes paradoksa* problēmu.

7.2 Minēto paradoksu var raksturot šādi — vienā pusē ir valstu valdības un Eiropas Parlaments, tātad, demokrātiski leģitimēti pārstāvji, kuru rīcībā nav atbilstošu ekonomikas politikas instrumentu. Otrā pusē atrodas tādas institūcijas kā Komisija un Eiropas Centrālā banka, kam nav tiešas demokrātiskas leģitimitātes, bet kuru rīcībā ir atbilstoši ekonomikas politikas instrumenti. Tādējādi rodas pretruna — leģitimitāte bez varas un vara bez leģitimitātes, pie kam varu leģitimē nevis viennozīmīga demokrātiska procesa rezultātā, bet gan ar valdību nozīmi neitralizējošas “doktrināras sistēmas” palīdzību. Ja suverenitātes paradoksu vēlas novērst, tad ar minēto pretrunu — leģitimitāte bez varas un vara bez leģitimitātes — saistītā sarežģītā problēma ir jārisina.

7.2.1 No minētās doktrinārās sistēmas ir ņemti šādi dalībvalstu ekonomiskās spējas novērtēšanai pielietojamie kritēriji: izlīdzināts budžets, tirgu elastīgums, strukturālās reformas utt. Diemžēl, ilgtermiņa mērķiem — tādiem kā makroekonomiskā stabilitāte, izaugsme un pilna nodarbinātība (uz ko pamatojas Lisabonas stratēģija) — minētās prioritārās valsts finanšu ilgtspējas dēļ nav pievērsta pienācīga uzmanība⁽¹⁹⁾.

7.3 Ņemot vērā šo īpašo situāciju, Stabilitātes pakta reformas gaitā tika mēģināts novērst minēto “*suverenitātes paradoksu*”. Eiropadome ir neitralizējusi Komisijas kontroles pilnvaras, tās piešķirot Padomei, ko veido potenciāli “*uzraugāmie*”. Uz jautājumu: “*Kas uzrauga uzraudzītājus?*” atbilde ir neredzams mulsinoša: “*Tie, kurus uzrauga!*” Līdzšinējā Stabilitātes un izaugsmes pakta versijā eksistējošo demokrātijas deficītu reforma nav novērsusi un tās rezultāts ir papildu nepārskatāmība un sarežģītība. Šajā sakarā rodas jautājums par to, kādā veidā Eiropas Parlaments varētu veicināt Stabilitātes pakta leģitimitāti; šajā kontekstā ir jāmeklē pilnvaru uzlabošanas un to jaunas pārdales iespējas Komisijas, Padomes un Eiropas Parlamenta starpā.

7.4 Pēc Stabilitātes pakta reformas ir bijuši daudzi Eiropas vienotību nelabvēlīgi ietekmējoši notikumi — piemēram, tādi ir referenduma par Eiropas Konstitūciju negatīvie rezultāti

Francijā un Nīderlandē, lēmums par referenduma atlikšanu citās valstīs, kā arī neveiksmīgās sarunas par finansēm 2007.–2013. gadam. Liekas, ka lēnais, bet pastāvīgais Eiropas veidošanas process ir pārtraukts, jo dalībvalstis ir nolēmušas dot priekšroku nacionālajām interesēm. Tādēļ šo procesu atsākt nav iespējams — valstu intereses ir līdzīgas tikai mazliet vai arī nesaskan nemaz, tādējādi radot nepilnvērtīgu un īslaicīgu stāvokli, ko jebkurš no dalībniekiem, aizstāvēdams gan kopējās, gan — tieši pretēji — savas intereses, var apdraudēt jebkurā brīdī.

7.5 Eiropas Savienībā pašlaik situācija ir sarežģīta, un, ņemot vērā pašreizējo diskusiju, ir jāpieņem attiecīgi lēmumi. Tādēļ, iespējams, būtu jāņem vērā priekšlikums, ko izteicis Jurgen Habermas kgs savā nesen publicētajā rakstā⁽²⁰⁾. Pēc Habermas kga domām, “*Dalībvalstu pilnīgi atšķirīgie mērķi izraisa nenovērstu konfliktu, kas šodien paralizē Savienību(...)*. Lai panāktu strīda produktīvu noregulējumu, Eiropas institūcijām ir jārīkojas gan iekšēji, gan arī uz ārieni.” Komiteja atbalsta priekšlikumu paplašināt ES dalībvalstu “*pastiprinātu politisko sadarbību*” dažādās jomās, ja minētās sadarbības pamatā būtu uz brīvprātīga griba, nevis tikai vienbalsīgi lēmumi. Šāda pastiprināta sadarbība dažādās politikas jomās palīdzētu pārvarēt pašreizējo sastingumu, kas rodas, ja 25 valstu Eiropas Savienībā lēmumi ir jāpieņem vienbalsīgi.

7.6 Minēto pastiprināto politisko sadarbību, pamatojoties uz Nicas līguma 43. un 44. pantā minēto “*pastiprināto sadarbību*”, varētu īstenot vismaz astoņas dalībvalstis. No vienas puses, šādas sadarbības rezultāts, izmantojot mazāk ierobežojošas rīcības procedūras, būtu kopēji lēmumi, no otras puses, šai sadarbībai ir jāpaliek “*atvērtai*” — saskaņā ar Nicas līguma 43b. pantu visām dalībvalstīm ir iespēja šādai grupai pievienoties jebkurā laikā.

7.6.1 Pirmā darbības joma, kur minēto pastiprināto sadarbību varētu īstenot, varētu būt ekonomikas un monetārā savienība (EMS); tā varētu būt noderīga tādēļ, ka eirozonas valstīm — atšķirībā no valstīm, kas tajā neietilpst — neapšaubāmi ir jāveic ekonomikas politiku koordinācija. Arī finanšu politika ir ekonomikas politikas sastāvdaļa, un tādējādi — kā Komiteja to ir apstiprinājusi arī citos atzinumos⁽²¹⁾ — pasākumi šajā jomā eirozonas valstīs varētu veicināt ekonomisko un sociālo kohēziju visā Eiropas Savienībā.

⁽²⁰⁾ J. Habermas, “Eiropa no mums ir aizripojusi projām”, *Suddeutsche Zeitung*, 2005. gada 6. jūnijs, 2005. gada 9. jūnijā publicēts “*La Repubblica*” ar virsrakstu “Tikai sapnis var izglābt Eiropu”.

⁽²¹⁾ “Nodokļu politika ES: kopējie principi, nodokļu tiesību konverģence un iespējas pieņemt lēmumus ar kvalificēto balsu vairākumu”, OV C 80, 30.3.2004, 139. lpp.

⁽¹⁸⁾ (J. Bouzon, G. Durand, 2005).

⁽¹⁹⁾ J. P. Fitoussi, 2004.

7.6.2 EMS dalībvalstis varētu iecelt ES dalībvalstu ekonomikas politikas koordinatoru un pārstāvi, kas saņemtu ne tikai Eiropas ekonomikas politiku koordinācijas mandātu, bet arī reālas šīs koordinācijas veikšanai nepieciešamās pilnvaras. Koordinatora pienākums būtu darboties saskaņoti ar ECB un Eiropas Komisijas priekšsēdētājiem.

7.6.3 Dalībvalstis, kas īsteno pastiprinātu sadarbību, varētu nolemt rīkot regulāras pārrunas, kurās piedalītos pastiprinātās sadarbības EMS jomā koordinators, Komisija, Padome, Eiropas Parlaments un ECB. Šādā veidā varētu atjaunot varas līdzsvaru, kas pašlaik ir ļoti nosvēries par labu Eiropadomei.

7.6.4 Veicot EMS dalībvalstu ekonomikas politiku koordināciju, ir jāizveido ekonomikas politikas prioritāšu konkrēts saraksts un jānosaka šo mērķu īstenošanai vajadzīgie instrumenti. Lai īstenotu attiecīgus pārejas režīmus, savlaicīgi ir jāveic ekonomikas attīstības uzraudzība. Tādējādi ekonomiskās pārvaldības uzlabošana Eiropā — ņemot vērā Eiropas sociālo dialogu — veicinātu makroekonomisko dialogu.

7.7 Papildus iespējām, ko rada pastiprināta sadarbība, būtu jāņem vērā arī ieteikums, ko J. DELORS kgs ir minējis savā 1993. gada Baltajā grāmatā⁽²²⁾: Eiropas fonda izveide nolūkā Eiropā veicināt ekonomikas izaugsmi un paaugstināt konkurētspēju, uzliekot ar stratēģiskiem materiāliem un nemateriāliem infrastruktūras projektiem saistītus ES noteiktus ilgtermiņa pienākumus. Arī Komisijas priekšsēdētāja BARROSO kga priekšlikums par attīstības fondu ir līdzīgs.

7.8 Eiropā ekonomikas pārvaldības uzlabošanas procesā ir jāpiedalās visām dalībvalstīm, jo tā ir iespēja veicināt izaugsmi visā ES.

7.9 Diskusijas gaitā par Stabilitātes un izaugsmes pakta reformu ir kļuvušas pamanāmas pretrunas Eiropas Savienības institucionālajā struktūrā.

7.10 Lai īstenotu Stabilitātes un izaugsmes pakta, ir vajadzīga skaidrība par Eiropas Savienības institūciju nākotni. Tikai tādējādi ar Stabilitātes un izaugsmes pakta palīdzību var nodrošināt ekonomikas izaugsmi, radīt jaunas darba vietas un vienlaicīgi novērst ekonomisko nestabilitāti.

7.11 Šajā sarežģītajā situācijā, kas šodien vērojama ES, ir jāpieņem izšķirīgi lēmumi, tādējādi mums mantojumā atstātajai Eiropas dibinātāju idejai piešķirot jaunus impulsus.

7.12 Lai nodrošinātu Stabilitātes un izaugsmes pakta un tā pamatā esošo mērķu sekmīgu īstenošanu, ir nepieciešams sasniegt plašu vienprātību un panākt ne tikai Kopienas institūciju un dalībvalstu, bet arī sabiedrības atbalstu. Tādēļ Komiteja atbalsta tādas konferences rīkošanu nākamajos mēnešos, kura veicinātu visu minētajā procesā iesaistīto pušu — institūciju un pilsoniskās sabiedrības pārstāvju, kā arī sociālo partneru — plašu un padziļinātu dialogu.

Briselē, 2006. gada 15. februārī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētāja
Anne-Marie SIGMUND

⁽²²⁾ Eiropas Komisija, 1993: "Baltā grāmata: izaugsme, konkurētspēja, nodarbinātība – pašreizējie izaicinājumi un ceļš uz 21. gadsimtu" KOM (93)700, galīgā red., Briselē, 5.12.1993.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Ekonomikas politikas vispārējās pamatnostādnes (2005. — 2008.)”

(2006/C 88/16)

Saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 2005. gada 10. februārī nolēma sagatavot atzinumu par tematu “*Ekonomikas politikas vispārējās pamatnostādnes (2005. — 2008.)*”.

Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa, kas bija atbildīga par Komitejas dokumenta sagatavošanu par minēto tematu, savu atzinumu pieņēma 2006. gada 27. janvārī. Ziņotājs — METZLER kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 424. plenārajā sesijā, kas notika 2006. gada 14. un 15. februārī (15. februāra sēdē), ar 79 balsīm par, 18 balsīm pret un 9 atturoties pieņēma šādu atzinumu.

Secinājumi un ieteikumi.

Pirms augstākā līmeņa sanāksmes 2006. gada pavasarī EESK izstrādājusi pašiniciatīvas atzinumu, lai ES ekonomikas politikas veidotājiem sniegtu priekšlikumus turpmākai rīcībai, kas ņemtu vērā pilsoniskās sabiedrības dažādās intereses.

Ņemot vērā ilgstoši sliktos ekonomiskās izaugsmes rādītājus euro zonā un ES, kā arī īpaši globalizācijas un demogrāfisko pārmaiņu izraisītās problēmas, Komitejas atzinumā par tematu “*Ekonomikas politikas vispārējās pamatnostādnes (2005. — 2008.)*” pausts viedoklis, ka, īstenojot Lisabonas stratēģiju, pašreizējās ekonomiskās attīstības un nodarbinātības problēmas ES var atrisināt ar koordinētu makroekonomikas politiku, kas aktīvi veicinātu izaugsmi un nodarbinātību. Turklāt uzticības krīzi, kas valda eiro zonas lielajās ekonomiski attīstītajās valstīs, iespējams pārvarēt, tikai ievērojot ilgtspējīgas finanšu un sociālās politikas pamatprincipus. Tāpēc Komiteja piekrīt Komisijas viedoklim, ka ES dalībvalstīs obligāti jāīsteno budžeta politika, ievērojot saistības, ko minētās valstis ir uzņēmušas.

Komiteja atbalsta Komisijas aicinājumu reformēt sociālās nodrošināšanas sistēmas, lai nodrošinātu to ilgtspējību. Lai samazinātu bezdarba līmeni, īpaši svarīgi ir arī uzlabot darba tirgus piemērošanās spējas. Būtu jāgarantē sociālā drošība, uz ko pamatoti paļaujas daudz cilvēku. Vienlaikus jāizmanto esošās darba spēka iespējas. Minētajā jomā sociālo partneru un dalībvalstu valdību uzdevums ir panākt elastības un sociālās drošības līdzsvaru, kas veicina jauninājumu izstrādi un ieviešanu.

Komiteja uzskata, ka līdztekus izaugsmes un nodarbinātības veicināšanai piemērotiem makroekonomikas politikas pasākumiem jāveic arī mikroekonomiskās reformas, lai uzlabotu ekonomiskās izaugsmes iespējas. Te jāmin ne tikai konkurences veicināšanas un birokrātijas samazināšanas pasākumi, bet arī ES iekšējā tirgus tālāka attīstīšana. Taču Komiteja arī uzskata, ka maksimāla tirgus integrācija nebūt nav optimālā tirgus integrācijas pakāpe.

Komiteja uzskata, ka, veidojot sabiedrību, kas balstīta uz zinātnes atziņām, ļoti svarīgi ir izvirzīt pareizus stratēģiskos

mērķus tādās jomās kā mūžizglītība, iespēju vienlīdzība, ģimeņu atbalsta politika, izglītība, pētniecība, kā arī jauninājumu izstrāde un ieviešana. Jāuzlabo pamatnosacījumi un jāparedz stimuli, veidojot labvēlīgu vidi produktivitātes palielināšanai, kā arī jauninājumu izstrādāšanai un ieviešanai. Komiteja arī uzsver, ka īpaša uzmanība veltāma uzņēmējdarbības iniciatīvas veicināšanai.

1. Sākotnējās piezīmes

1.1 Šis pašiniciatīvas atzinums par “*Ekonomikas politikas vispārējām pamatnostādņēm (2005.–2008.)*”, kas ir daļa no “*Integrētajām pamatnostādņēm izaugsmei un nodarbinātībai (2005.–2008.)*”, ir jāsaprot kā papildinājums atzinumam par tematu “*Nodarbinātības pamatnostādnes — 2005.–2008.*”⁽¹⁾. Komiteja atkārtoti uzsver, ka tā kritiski vērtē konsultāciju procesa kārtību, kas, ņemot vērā apspriežamo jautājumu būtību, neveicina abu atzinumu saskaņotību. Ekonomikas politikas vispārējo pamatnostādņu un nodarbinātības politikas pamatnostādņu izskatīšana vienlaikus ļautu labāk atspoguļot abu jomu daudzveidīgo mijiedarbību.

1.1.1 Lai uzlabotu Lisabonas stratēģijas īstenošanu, Eiropadome pavasara augstākā līmeņa sanāksmē nolēma apvienot ekonomikas politikas un nodarbinātības politikas pamatnostādnes un saistīt tās ar Lisabonas stratēģijas īstenošanu.

1.1.2 Jau atzinumā par tematu “*Ekonomikas politikas vispārējās pamatnostādnes 2003. — 2005.*”⁽²⁾ Komiteja norādīja, ka dažādo politisko pasākumu mērķim arvien lielākā mērā jābūt izaugsmes un pilnīgas nodarbinātības nodrošināšanai. Minētais ieteikums vēl joprojām ir aktuāls.

1.2 Līgumā paredzēts, ka ECB uzdevums ir ne tikai cenu stabilitātes nodrošināšana, bet arī aktuālo ekonomisko jautājumu risināšana, proti, izaugsmes un nodarbinātības veicināšana. Ķelnē uzsāktā procesa ietvaros, koordinējot atsevišķās makroekonomiskās politikas jomas, tai jāveido konstruktīvs dialogs ar lēmējiem budžeta un algu politikas jomā.

⁽¹⁾ Skatīt Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinumu par tematu “*Priekšlikums Padomes lēmumam par dalībvalstu nodarbinātības politikas pamatnostādņēm (atbilstīgi EK Līguma 128. pantam)*”, OV C 286, 38. lpp., 17.11.2005.

⁽²⁾ Skatīt EESK atzinumu “*Ekonomikas vispārējās pamatnostādnes 2003. – 2005.*”, (OV C 80, 120. lpp., 30.03.2004.). Šis atzinums ir uzskatāms par minētā atzinuma turpinājumu.

1.3 Integrētās pamatnostādnes uzskatāmas par ieteikumiem dalībvalstīm ekonomikas politikas jomā, par kuras godprātīgu īstenošanu saskaņā ar subsidiaritātes principu tās ir atbildīgas. *"Jomās, kas nav ekskluzīvā Kopienas kompetencē, tā rīkojas saskaņā ar subsidiaritātes principu un vienīgi tad, ja dalībvalstis nespēj pilnībā sasniegt paredzētās darbības mērķus un ja paredzētās darbības apjoma vai rezultātu dēļ tos var vieglāk sasniegt Kopiena"* (EK Līguma 5. pants). Neraugoties uz iepriekš teikto, ekonomikas politika joprojām ir vispārīgais jautājums (EK Līguma 99. panta 1. punkts).

1.4 Šajā atzinumā sniegts visas Eiropas ekonomikas apskats, ņemot vērā arī dalībvalstu tautsaimniecību neviendabību.

2. Problēmas izklāsts

Atskaites punkts: pašreizējā ekonomikas attīstība

2.1 ES ekonomiskās izaugsmes rādītāji pēdējo četru gadu laikā nebija iepriecinoši, arī 2005. gadā ekonomiskais pieaugums bija tikai 1,5 % (25 valstu ES) un 1,3 % (eiro zonā). Tomēr dalībvalstu attīstība ir ļoti atšķirīga. Neraugoties uz ekonomisko izaugsmi, Eiropas ekonomika nespēja pilnībā izmantot iespējas, ko radīja pasaules ekonomikas atveseļošanās. Atpaļicība no citām rūpnieciski attīstītajām valstīm un reģioniem ārpus Eiropas ir vēl vairāk palielinājusies.

2.1.1 Arī sakarā ar eiro vērtības samazināšanos pēdējā laikā ātrāk tirdzniecība veicināja ekonomiskās aktivitātes pieaugumu. Savukārt Eiropas patērētāju uzticība kopš 2003. gada ir palielinājusies tikai nedaudz un ilgu laiku 2005. gadā tā atkal samazinājās, un tāpēc arī patērētāju pieprasījums pieaudzis tikai nedaudz. Iekšējais pieprasījums joprojām nav tik spēcīgs, lai veicinātu pozitīvas izmaiņas ekonomikas attīstībā. Par joprojām pastāvošo Eiropas patērētāju nedrošību liecina arī augstais taupības līmenis, kas ir augstāks nekā citur pasaulē.

2.1.2 Pagājušajā gadā palielinājās kapitālieguldījumi, kas gandrīz nepārtraukti bija samazinājušies kopš 2001. gada, kad sākās ekonomiskā lejupslīde. Izdevīgās finansēšanas iespējas, kas radušās, pateicoties zemajām procentu likmēm un uzņēmumu peļņas pieaugumam, veido labvēlīgu vidi investīcijām — vairāk gan finanšu investīcijām ar augstu biržas ienesīgumu nekā investīcijām ražošanā. Tomēr Komiteja pauž satraukumu par kapitāla aizplūšanu uz ASV, kas arī liecina par nelabvēlīgo investīciju klimatu Eiropā. Tāpēc, lai panāktu noturīgu investīciju pieaugumu, viens no svarīgākajiem uzdevumiem joprojām ir investīcijām labvēlīgas vides veidošana. Vājš patērētāju pieprasījums pašreiz ir galvenais iemesls, kāpēc investīciju līmenis ir zems. Tajā pašā laikā, neraugoties uz augstajām enerģijas cenām ilgstošā laika posmā, inflācijas līmenis ir apmierinošs. Tas jo īpaši sakāms par pamatinflāciju (ņemot

vērā enerģijas un pārtikas jēlproduktu cenas), kas vēl joprojām ir ievērojami zemāka nekā kopējā inflācija. Taču ģeopolitiskie riski un nepietiekamā naftas ieguves jauda nākotnē var izraisīt inflācijas palielināšanos. Jēlnaftas cenu palielināšanās radītās problēmas aplūkotas teksta turpinājumā.

2.1.3 Komiteju pārsteidz fakts, ka, neraugoties uz labvēlīgo finanšu stāvokli un augsto ienesīguma līmeni, lielo uzņēmumu strauji pieaugusi peļņa 2003. un 2004. gadā netika izmantota investīcijām pētniecībā un ražošanā, kas ļautu palielināt ES konkurētspēju sīvas konkurences apstākļos. Tā vietā uzkrātie līdzekļi tiek novirzīti, lai palielinātu akcionāru peļņu un atpirktu pašu daļas uzņēmumos, tādā veidā nostiprinot pozīcijas biržā, kā arī lai veiktu uzņēmumu apvienošanu vai pievienošanu, kas izraisa pārsrtukturēšanu. Komiteju īpaši satrauc šāda "īstermiņa domāšana", kas kavē nepieciešamās ilgtermiņa investīcijas.

2.1.4 Viena no Eiropas ekonomikas lielākajām problēmām — vienlaikus ar izaugsmes līmeni, kas ir zemāks nekā citur pasaulē — ir augstais strukturālais bezdarbs. Nesenais ekonomiskās aktivitātes pieaugums tikai ļoti nedaudz uzlabojis situāciju darba tirgū. Bezdarba līmenis, kas ir aptuveni 9 %, vēl joprojām ir pārāk augsts, un tāpēc Eiropas tautsaimniecības jaunradītā vērtība nav tik liela, cik tā varētu būt. Turklāt pašreiz nelabvēlīgais investīciju klimats ietekmē ekonomiskās izaugsmes iespējas nākotnē.

2.1.5 Ekonomikas atlabšana bez darba vietu radīšanas (*jobless-recovery*) ir tendence, kas līdzīgā veidā ir vērojama arī citu rūpnieciski attīstīto valstu un reģionu darba tirgū. Taču gandrīz visās iepriekš minētajās valstīs un reģionos ir daudz labvēlīgāka situācija darba tirgū. Komisija prognozē⁽³⁾, ka, pateicoties izaugsmei, kas gaidāma 2005. un 2006. gadā, ES tiks izveidotas līdz pat 3 miljoniem jaunas darba vietas. Taču tai būs neliela ietekme uz bezdarba līmeni, jo ir jāreķinās ar to, ka ekonomiskās situācijas uzlabošanās veicinās cilvēku atgriešanos darba tirgū.

2.1.6 Tāpēc neizmantotā darba spēka nodarbināšana ir viena no lielākajām ES problēmām, kas tai jārisina. Būtu jāizstrādā īpašas programmas, kuru mērķis ir uzlabot iespējas, lai sievietes un jaunieši varētu iekļauties darba tirgū un lai vecāka gada gājuma darba ņēmēji varētu tajā iesaistīties no jauna.

Citi izaicinājumi: globalizācija un demogrāfiskās pārmaiņas

2.2 Līdztekus tādām pašreiz aktuālām ekonomikas un finanšu politikas problēmām, kā neapmierinošā situācija darba tirgū un augstais bezdarba līmenis, kā arī augošais valstu budžeta deficīts, ES būs jārisina citas problēmas, par kurām zināms jau pašreiz, bet kas pilnībā izpaudīsies tikai nākotnē.

⁽³⁾ Komisijas rudens prognoze 2005.gadam.

2.2.1 Pirmkārt, ES ir jābūt gatavai tam, ka palielināsies konkurence ekonomikas jomā. Būtiski ir arī tas, ka, pateicoties straujai ekonomikas attīstībai Ķīnā un Indijā, ES radušies jauni konkurenti, kas vēl pirms 10 gadiem pasaules ekonomikas mērogā bija nenozīmīgi. Pasaules mērogā darbaspēka apjoms ir divkārtšojies, nozīmīgas pārmaiņas notikušas kapitāla un darba attiecībās. Ķīnai un Indijai, kur ir liels iedzīvotāju skaits, ir pieejams daudz mazāks kapitāls uz vienu darba ņēmēju nekā tradicionālajās rūpnieciski attīstītajās valstīs, pateicoties to ekonomiskajai attīstībai.

2.2.2 Jādara viss iespējama, lai varētu uzskatīt, ka līdzšinējās globalizācijas un arvien lielākās starptautiskās darba dalīšanas sekas rada arī jaunas iespējas Eiropas nākotnei. Pēc tam, kad Ķīnas un citu Dienvidaustrumāzijas valstu ekonomika kļuva atvērta, ne tikai palielinājusies konkurence investīciju jomā, bet Eiropas uzņēmumiem kļuvis pieejams arī milzīgs noieta tirgus, kas, pateicoties tur augošajai labklājībai, paver plašas iespējas. Ekonomikas politikas uzdevums ir sniegt attiecīgo atbalstu ar minētajām problēmām saistīto strukturālo pārmaiņu veikšanai. Ir arī jāizstrādā vispārēji regulējošie noteikumi, kas nodrošinātu minimālo ekoloģisko un sociālo standartu, kā arī īpašumtiesību aizsardzību.

2.2.3 ES jābūt gatavai arī ievērojamam naftas cenu kāpumam, kas ir saistīts arī ar globalizāciju un naftas pieprasījuma pieaugumu visā pasaulē. Samazinot patēriņu un plašāk izmantojot citus enerģijas avotus, ES atkarība no naftas ir salīdzinoši daudz mazāka, nekā tā bija agrāk. Minētā problēma vairāk skar tieši konkurējošās rūpnieciski attīstītās valstis, piemēram, Ķīnu. ES varētu gūt arī nesamērīgi lielu labumu gadījumā, kad naftu eksportējošās valstis savus ienākumus novirzīs importam.

2.2.4 Eiropas tautsaimniecības otra lielākā problēma ir demogrāfiskā attīstība un ar to saistītā sabiedrības novecošana. Kopienas iespējas ietekmēt minēto procesu ir ierobežotas, jo — kā Komisija kādā citā dokumentā pamatoti norādījusi — daudzi jautājumi, kas saistīti ar demogrāfiskajām pārmaiņām, ir dalībvalstu vai sociālo partneru kompetencē. Turklāt demogrāfiskās pārmaiņas ir sociāla parādība, ko grūti ietekmēt ar ekonomikas politikas pasākumiem. Tāpēc jo īpaši svarīgi ir radīt priekšnoteikumus, kas ļautu savlaicīgi veikt nepieciešamās pārmaiņas.

2.2.5 Svarīgākie demogrāfisko pārmaiņu cēloņi ir vidējā mūža ilguma nemitīgā palielināšanās, 60 gadus un vecāku cilvēku skaita pieaugums, kā arī ilgstoši zemais dzimstības līmenis. Vecuma struktūras izmaiņas ietekmē visus tautsaimniecības tirgus — no 2020. gada darba tirgū arvien vairāk trūks gados jaunu strādājošo, preču tirgiem būs jāpielāgojas citiem patērētājiem un kapitāla tirgos mainīsies taupīšanas struktūra un pieprasījums pēc ieguldījumu fondiem. Paredzams arī, ka globalizācijas ietekmē palielināsies vispārējā konkurence darba tirgū, un sociālā dialoga ietvaros būs nepieciešams veikt izmaiņas darba organizācijā. Tieši tāpēc pamatots ir

mūžizglītības princips⁽⁴⁾. Demogrāfisko pārmaiņu pārvarēšanā būs jāiesaistās arī sociālajiem partneriem un pilsoniskajai sabiedrībai.

2.2.6 Lai izveidotu konkurētspējīgu, uz zinātnes atziņām balstītu ekonomisko telpu, uzņēmumiem jāspēj veikt tehnoloģiskās un organizatoriskās pārmaiņas, uzlabot produktivitāti, kā arī izstrādāt un ieviest jauninājumus. To iespējams paveikt, nodarbināto kvalifikāciju nepārtraukti pielāgojot pieprasījuma izmaiņām un īstenojot dinamisku uzņēmumu attīstības stratēģiju. Tāpēc uzņēmumiem, izstrādājot iepriekš minētās stratēģijas, apmācība tajās jāiekļauj kā vidēja termiņa un ilgtermiņa investīcijas, nevis kā pasākums, kurā veiktie ieguldījumi atgūstami īsā laikā vai pat tūlīt. Profesionālo apmācību, kā arī apmācību un kvalifikācijas celšanu mūža garumā nevar aplūkot atsevišķi. Tiem ir jābūt darba ņēmēju karjeras plānošanas galvenajiem elementiem. Augstāk novērtējot darba ņēmēju prasmes un paātrinot viņu karjeras virzību, iespējams motivēt visu vecumu darba ņēmējus paaugstināt profesionālo kvalifikāciju. Tāpēc individuālo profesionālās attīstības plānu sastādīšanas procesā, kas ir saistīts ar uzņēmuma attīstības plānošanu, jāpilnveido novērtēšanas sistēmas un profesionālo zināšanu un pieredzes novērtēšana⁽⁵⁾.

Lisabonas stratēģija

2.3 Pasaules ekonomikas attīstība pēdējo 5 gadu laikā liecina, ka ambiciozie Lisabonas stratēģijas mērķi — nepārtraukta konkurētspējas uzlabošana un darbavietu nodrošināšana — ir pareizi. Lisabonas stratēģijas pamatprincipi ir jāpadziļina. Tikai ar ticību savām stiprajām pusēm un drosmi veikt pārmaiņas ES var sasniegt savu mērķi — kļūt par pasaulē vadošo uz zinātnes atziņām balstīto ekonomisko telpu ar drošām un labākām darba vietām. Komitejas⁽⁶⁾ un augsta līmeņa ekspertu grupas⁽⁷⁾ (*Kok* kga ziņojums) ziņojumos Eiropadomei par Lisabonas stratēģijas īstenošanas līdzšinējiem rezultātiem ir teikts, ka izvirzītie mērķi tuvākajā laikā netiks sasniegti. Stingro monetārās politikas prasību dēļ, kas liek veicināt pieprasījumu, palielinot izdevumus, ES ievērojami atpaliek no ASV ekonomiskās izaugsmes ziņā. Vidējais ekonomiskās izaugsmes rādītājs ES no 2001. līdz 2004. gadam bija tikai 1,5 %. ES iekšzemes kopprodukta uz vienu iedzīvotāju un produktivitātes pieaugums joprojām ir mazāks nekā citās rūpnieciski attīstītās valstīs un reģionos, un šo atpalicību nav izdevies samazināt.

⁽⁴⁾ Skatīt EESK atzinumu "Ekonomikas izaugsme, nodokļu politika un ilgtspējīga pensiju sistēma ES" (OV C 48, 2002. gada 21. februārī, 89. lpp.).

⁽⁵⁾ Skatīt EESK atzinumu "Uzņēmumu konkurētspēja" (OV C 120, 20.05.2005., 89. lpp.), 5.4.6.3. un 5.4.6.4. punkts, un atzinumu "Palielināt gados vecāko strādājošo nodarbinātību un atlikt darba tirgus atstāšanu" (OV C 157, 28.06.2005., 120. lpp.), 4.3.5.4. punkts.

⁽⁶⁾ Skatīt EESK atzinumu "Lisabonas stratēģijas īstenošanas pilnveidošana", (OV C 120, 20.5.2005., 79. lpp.).

⁽⁷⁾ Pieņemta izaicinājumu – Lisabonas stratēģija izaugsmei un nodarbinātībai, *Wim Kok* kga vadītās augsta līmeņa ekspertu grupas ziņojums, 2004. gada novembris.

2.3.1 Tajā pašā laikā Lisabonas stratēģija piedāvā plašas iespējas, kā veicināt ES un tās dalībvalstu iekšējo ekonomisko dinamiku ⁽⁸⁾.

2.3.2 Lielākajā daļā dalībvalstu straujāku izaugsmi var panākt, uzlabojot nodarbinātību.

2.4 Viens no Eiropas slikto izaugsmes rādītāju un neapmierinošās darba tirgus situācijas iemesliem ir vēl joprojām neatrisinātās strukturālās problēmas, kas kopējas it īpaši eiro zonas lielajām ekonomiski attīstītajām valstīm. Turklāt visu dalībvalstu valdības ir vienprātis, ka jāīsteno ne tikai valstu budžetu fiskālā konsolidācija, bet arī jāveicina izaugsme.

2.4.1 ES ir jāklūst par izaugsmes virzītājspēku, lai tā vēl vairāk neatpaliktu no citām vadošajām ekonomiskajām telpām un lai tā sasniegtu augstos Lisabonas stratēģijas mērķus.

2.4.2 Komiteja uzskata, ka šajā sakarā liela nozīme būs sociālajiem partneriem un citām pilsoniskās sabiedrības organizācijām. Komiteja vēlreiz norāda uz atzinumu par Lisabonas stratēģijas īstenošanas uzlabošanu ⁽⁹⁾, šis atzinums to papildina un precizē.

Uzticības krīzes pārvarēšana

2.5 Nedrošā situācija nodarbinātības jomā dažās dalībvalstīs likusi iedzīvotājiem atteikties no patēriņa vai atlikt to uz nākotni. Minētā nogaidīšanas taktika vājina iekšējo pieprasījumu; darījumi, kuriem ilgtermiņā būtu pozitīva ietekme, tiek atcelti un ekonomikas izaugsme tiek kavēta. Bažas izraisa tas, ka atsevišķās dalībvalstīs ar konjunktūras pasliktināšanos (2001.–2003.) saistītie zemie patēriņa izdevumi nepieauga, kaut arī pēc tam sekoja konjunktūras uzlabošanās. Tas pats sakāms arī par uzņēmumu lēmumiem veikt investīcijas. Pastāv risks, ka nostiprināsies cerības, ka viss atrisināsies pats no sevis, un saglabāsies grūti pārvarama ekonomiskā nelīdzsvarotība. Minētais risks jānovērš ar piemērotu pasākumu palīdzību.

2.5.1 Darba ņēmēju un patērētāju uzticības krīzi daudzās Eiropas Kopienas valstīs vēl vairāk saasina atklātībā nonākušī informācijai par augstāko vadītāju un vadības struktūrvienību nepareizajiem lēmumiem un rīcību. Komiteja uzskata, ka ir svarīgi, lai Eiropas valstis ar Eiropas Kopienas atbalstu pievērstu lielāku uzmanību un veiktu attiecīgus pasākumus, lai uzlabotu

augstāko vadītāju kvalifikāciju un godīgumu. Turklāt ir jāapsver iespējas, kādā veidā, uzlabojot pārredzamību vai arī, kad tas iespējams, palielinot atbildību, varētu mudināt vadītājus godprātīgi pildīt savus pienākumus un rīkoties sociāli atbildīgi.

2.5.2 Tādēļ uzticības krīzes pārvarēšana ir viens no eiro zonas lielo ekonomiski attīstīto valstu galvenajiem uzdevumiem. Tikai ilgtspējīgas finanšu un sociālās politikas stratēģija ļaus saglabāt un palielināt iedzīvotāju uzticību savu valstu valdībām un ES institūcijām ⁽¹⁰⁾.

2.5.3 Valstu budžetu atslogošana un sociālo nodrošināšanas sistēmu nostiprināšana ir iespējama tikai tad, ja situācija darba tirgū ilgstošā laika periodā būs laba. Darba tirgus reformām, kas atbilst arvien straujākajām pārmaiņām ekonomikā un tajā pašā laikā garantē sociālo drošību, ir jābūt ilgtspējīgas ekonomikas politikas pamatelementiem. Lisabonas stratēģija ļauj valstīm uzņemties vadību, lai atbalstītu ieguldījumus un darba vietu veidošanu jaunās nozarēs, tadā veidā reaģējot uz globālizācijas izraisītajām problēmām.

2.5.4 Tādēļ ļoti svarīgi ir pievērst īpašu uzmanību minētajām jaunajām nozarēm un to sniegtajām iespējām, uzlabojot pasākumu koordināciju tirdzniecības, konkurences, ražošanas, inovāciju, izglītības un apmācības, kā arī nodarbinātības jomā. Visai pilsoniskajai sabiedrībai būtu jāapzinās sava atbildība minētajā procesā.

2.5.5 Ļoti svarīgi ir, lai monetārā un fiskālā politika veicinātu arī izaugsmi un nodarbinātību ⁽¹¹⁾. Ekonomikas politikas koordinācija dalībvalstīm nepieciešama visvairāk. Taču nedrīkst pieļaut, ka ekonomikas politikas pasākumi, kuru mērķis ir veicināt pieprasījuma palielināšanos, mazinātu ticību stabilitātei.

3. Makroekonomikas politikas pasākumi izaugsmei un nodarbinātībai

Budžeta politika

3.1 Strukturālajām reformām nepietiekama pieprasījuma apstākļos ir negatīva ietekme uz nodarbinātību. Jau tagad ir jāreķinās ar to, ka sabiedrības novecošana ilgtermiņā radīs lielus izdevumus. Šādā situācijā fiskālā politika, līdzsvarotas makroekonomiskās politikas vidē varētu sekmēt efektīva pieprasījuma veidošanos ⁽¹²⁾.

⁽⁸⁾ Eiropas Savienības Padomes Prezidentūras secinājumi (19255/2005, 18.06.2005.), jo īpaši 9. — 11. punkts, un Komisijas paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam "Kopīgi pasākumi izaugsmei un nodarbinātībai: Kopienas Lisabonas programma", (KOM(2005)330 galīgā red., 20.07.2005.).

⁽⁹⁾ Skatīt EESK atzinumu "Lisabonas stratēģijas īstenošanas pilnveidošana", (OV C 120, 20.5.2005., 79. lpp.).

⁽¹⁰⁾ Skatīt EESK Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētās nodaļas atzinumu par tematu "Ekonomikas pārvaldības stiprināšana – Stabilitātes un izaugsmes pakta reforma", (ECO/160 – CESE 780/2005 fin, 31.01.2006.).

⁽¹¹⁾ Līdzīgu viedokli EESK izteikusi jau vairākkārt, pēdējo reizi atzinumā par tematu "Nodarbinātības politika: EESK loma pēc paplašināšanās un Lisabonas procesa perspektīvā" (OV C 221, 08.09.2005., 94. lpp.).

⁽¹²⁾ Skatīt arī Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinumu par tematu "Ekonomikas vispārējās pamatnostādnes 2003. — 2005.", (OV C 80, 30.03.2004., 120. lpp., 1.4. punkts).

3.1.1 Tādēļ dalībvalstīm ir jāveic reālāka un pārredzamāka budžeta plānošana. Kritiska uzdevumu novērtēšana un lielāka izdevumu disciplīna liecinātu par valsts izdevumu kvalitāti un veicinātu izaugsmi. Tas attiecas arī uz visiem ES līmeņiem. Katrā valstī ir nepieciešami stingrāki izpildes mehānismi, lai deficīta rašanos novērstu jau tā pirmsākumos. Komisija 2005. gada rudens prognozē par valstu budžetu deficīta līmeni uzsver konsolidācijas nepieciešamību. Kaut arī jau ilgākā laika periodā ir vērojama (tomēr ne strauja) tautsaimniecības atlabšana, Komisija uzskata, ka 25 valstu ES budžeta deficīts 2005. un 2006. gadā būs 2,7 %, tātad tikai nedaudz zemāks nekā atsaucē vērtība — 3 %.

3.1.2 Fiskālā disciplīna ir svarīgs priekšnoteikums tam, lai Eiropas Centrālo banku sistēma varētu ilgstoši nodrošināt cenu stabilitāti, saglabājot diezgan zemas procentu likmes. ECB arī turpmāk jāpievērš īpaša uzmanība riskam, kas varētu apdraudēt cenu stabilitāti, piemēram, likvido līdzekļu pārpalikumam visā pasaulē un enerģijas cenu palielināšanās sekundārajiem efektiem. Tāpēc Komiteja atbalsta Komisijas viedokli, ka ECB galvenajam mērķim ir arī turpmāk jābūt cenu stabilitātes saglabāšanai.

Sociālo sistēmu ilgtspēja

3.2 Nepieciešamību pielāgot sociālās nodrošināšanas sistēmas nav radījusi globalizācija, bet gan augstais strukturālā bezdarba līmenis, kā arī ievērojamās demogrāfiskās pārmaiņas, ko izraisa dzimstības rādītāju pazemināšanās un vidējā mūža ilguma palielināšanās, kas var aizvien vairāk pagarināt pensijas saņemšanas laiku. Komiteja atbalsta ne tikai Komisijas izvirzīto prasību pastāvīgi modernizēt sociālās nodrošināšanas sistēmas, bet arī visus tās pūliņus, lai veicinātu jaunu darbavietu radīšanu, jo ir nepieciešama augsta sociālā drošība, "lai nodrošinātu konkurētspējas, pieprasījuma un sociālās kohēzijas līdzsvaru".⁽¹³⁾ Tajā pašā laikā jā saglabā sociālā drošība, uz kuru daudzi cilvēki pamatoti paļaujas.

3.2.1 Sociālās nodrošināšanas sistēmu reforma jāveic ciešā saistībā ar īpašiem plāniem, kuru mērķis ir veicināt sieviešu iekļaušanos darba tirgū. Tāpēc viņām ir jānodrošina piekļuve bērnu aprūpes iestādēm, skolām utt. Jāveicina pasākumi, kas nodrošina labāku ģimenes dzīves un darba saskaņošanu, piemēram, mazu bērnu aprūpe visas dienas garumā⁽¹⁴⁾. Valstīs, kurās ir nepietiekams bērnu aprūpes iespēju piedāvājums, sieviešu nodarbinātības līmenis ir samērā zems. Savukārt valstīs ar augstu sieviešu nodarbinātības līmeni bērnu aprūpes iestādes ir viegli pieejamas. Pētījumi rāda, ka ES pastāv būtiska atšķirība starp vēlamo (2,3) un faktisko (1,5) bērnu skaitu ģimenē. Lai

apturētu draudošo Eiropas iedzīvotāju skaita samazināšanos, jau pietiktu, ka dzimstības koeficients būtu 2,1. Piemērotas infrastruktūras izveidošana, darba organizācija, kas, ievērojot darba ņēmēju aizsardzības intereses, izveidota, palielinot darba ņēmēju un darba devēju interesi par nepilnas slodzes darbu, kā arī darba pārtraukšanas atvieglošana, to īpaši nestimulējot, un elastīgs darba laiks varētu vismaz dažās dalībvalstīs veicināt sieviešu atgriešanos darba tirgū pēc darba pārtraukšanas, kas saistīta ar bērnu audzināšanu. Turklāt pastāvīga darba tirgus reformēšana, kas palielina pieprasījumu pēc darbaspēka, ļauj uzlabot darba ņēmēju situāciju, un tādējādi pieaug darba devēju gatavība veicināt darba un ģimenes dzīves apvienošanu.

3.2.2 Panākot kolektīvas vienošanās, arī valdībām un sociālajiem partneriem vairāk jāmēģina veidot jaunas nodarbinātības iespējas, kā arī jāpanāk elastības un drošības līdzsvars, kas īpaši veicina jauninājumu izstrādi un ieviešanu. Tāpēc Komiteja atbalstījusi Komisijas Paziņojumā (KOM(2004) 146 galīgā red.) paustos ieteikumus un apsvērumus attiecībā uz "vecāka gada gājuma darba ņēmējiem": "sociālajiem partneriem būtu jāizvērs un jāpastiprina savi centieni gan valstu, gan Eiropas Savienības līmenī, lai veidotu jaunu izpratni par sabiedrības novecošanu un pārmaiņu vadību. Darba devēji pārāk bieži dod priekšroku priekšlaicīgās pensionēšanās sistēmai." Vissvarīgākais uzdevums ir nodarbinātības līmeņa paaugstināšana. Tāpēc EESK uzskata, ka vispārējā nodarbinātības līmeņa un it īpaši to darba ņēmēju, kas ir vecumā no 55 — 64 gadiem, nodarbinātības līmeņa paaugstināšanai jānotiek vienlaicīgi ar to potenciālo darba ņēmēju nodarbinātības līmeņa paaugstināšanu, kas darba tirgū nav pietiekami pārstāvēti. Ņemot vērā iepriekš teikto, jāisteno visaptveroši pasākumi, lai mobilizētu visas ES darbaspēka rezerves, proti, sievietes, invalīdus un īpaši jauniešus, kuriem ilgstoša bezdarba dēļ zūd motivācija, un tādējādi izveidojusies situācija apdraud vispārējo nodarbinātības līmeni nākotnē.⁽¹⁵⁾

Bezdarba samazināšana, darbaspēka mobilitāte

3.3 Komiteja atbalsta Komisijas viedokli, ka nepieciešams ievērojami paaugstināt nodarbinātības līmeni, īpaši lielajās ekonomiski attīstītajās valstīs, un pastāvīgi palielināt darbaspēka piedāvājumu. Lai ilgtermiņā nodrošinātu Eiropas ekonomikas stabilitāti, par vissvarīgāko prioritāti jāizvirza masveida bezdarba apkarošana.

3.3.1 Arī augstais strukturālā bezdarba līmenis un pasaules mēroga tirdzniecības paplašināšanās ir cēloņi, kas sekmē darba tirgus efektīvu un dinamisku pielāgošanos. Ne tikai pakalpojumu sektorā, bet īpaši arī eksporta tirgū pasaules tirdzniecības straujā attīstība paver plašas iespējas. Tādējādi darba tirgus spējām pielāgoties tiek izvirzītas pavisam jaunas prasības, un pielāgošanās iespējama stabilā tiesiskā vidē.

⁽¹³⁾ Skatīt Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinumu par tematu "Ekonomikas vispārējās pamatnostādnes 2003. - 2005.", (OV C 80, 30.03.2004., 120. lpp., 1.5.3. punkts).

⁽¹⁴⁾ Skatīt Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinumu par tematu "Priekšlikums Padomes lēmumam par dalībvalstu nodarbinātības politikas pamatnostādņēm (atbilstīgi EK Līguma 128. pantam)", (OV C 286, 17.11.2005., 38. lpp.). Tajā teikts (3.2.3. punkts): "EESK arī turpmāk aicina dalībvalstis atbalstīt centienus savienot darbu ar ģimenes dzīvi. Tas ir uzdevums visai sabiedrībai."

⁽¹⁵⁾ Skatīt EESK atzinumu "Palielināt gados vecāko strādājošo nodarbinātību un atlikt darba tirgus atstāšanu" (OV C 157, 28.06.2005., 120. lpp.), 6.3.2. un 4.4.4. punkts.

3.3.2 Eiropas darba tirgum jāklūst elastīgākam, lai tas spētu labāk un dinamiskāk reaģēt uz tādām tendencēm kā ārpalpojumu izmantošana un uzņēmējdarbības pārvietošana uz valstīm, kur darbaspēka izmaksas ir zemākas. Bezdarba apdrošināšanas un sociālās nodrošināšanas sistēmām, kā arī darbā iekārtošanas dienestiem ir jādarbojas tā, lai tie ne tikai nodrošinātu pāreju no bezdarba uz nodarbinātību, bet arī atvieglotu kustību starp dažādām situācijām nodarbinātības laikā, kā darbu, izglītību, darba pārtraukšanu vai pašnodarbinātību. Šo uzdevumu veikšana ir dalībvalstu darba tirgus institūciju kompetencē, jo Kopienai ir tikai ierobežotas pilnvaras minētajā jomā.

3.3.3 Vēl joprojām pastāv pagaidu šķēršļi, kas kavē darba ņēmēju pārrobežu mobilitāti ES. Komiteja aicina dalībvalstis nopietni apsvērt, vai nav iespējams atteikties no noteiktajiem pārejas periodiem. Minētais lēmums jāpieņem pēc atbilstošas apspriešanās ar sociālajiem partneriem visos būtiskajos līmeņos⁽¹⁶⁾. Pārejas periodu saglabāšanai var būt tikai ļoti būtiski un objektīvi iemesli.

3.3.4 Tā kā lielākā daļa bezdarbnieku ir personas ar zemu profesionālās izglītības līmeni vai bez profesionālās izglītības, viens no darba tirgus politikas svarīgākajiem instrumentiem ir apmācības un tālākizglītības veicināšana. Izglītība un apmācība ir investīcijas cilvēkkapitāla attīstībā. Tās paaugstina individu iespējas darba tirgū un paplašina uzņēmumu ražošanas iespējas. Izglītība ir svarīgs faktors produktivitātes un starptautiskās konkurētspējas uzlabošanā. Sociālajiem partneriem darba koplīgumos un visos tiem saistošos līgumos ir jāvienojas par to, ka kalpotāju un strādnieku cilvēkkapitāls tiek iegūts un nostiprināts tālākizglītības ceļā.

3.3.5 Īpaši jauniešu profesionālā apmācība tiek pamatoti uzskatīta par nepieciešamu priekšnoteikumu, lai viņi nākotnē atrastu darbu, bet tā pati par sevi vēl negarantē, ka cilvēki ar attiecīgo kvalifikāciju būs pieprasīti darba tirgū. Tā kā vecāka gada gājuma cilvēku, tāpat kā jauniešu un jaunu cilvēku bezdarba līmenis ir augstāks par vidējo, viņiem ir jāapgūst jaunas zināšanas, piedaloties tālākizglītības un kvalifikācijas celšanas pasākumos. Vecāka gadagājuma darba ņēmēju produktivitātes potenciāls nepazeminās līdz ar vecumu, bet gan kvalifikācijas trūkuma dēļ, un to var novērst ar apmācības pasākumu palīdzību. Ņemot vērā iepriekš teikto, jāprecizē, ka nepietiek tikai ar politiku, kas vērsta uz darba ņēmējiem, kas ir vecāki par 40 vai 50 gadiem⁽¹⁷⁾.

3.4 Komiteja uzskata, ka viena no vislielākajām problēmām ir augstie ar darbaspēku saistītie nodokļi un sociālie maksājumi.

⁽¹⁶⁾ "Globalizācijas sociālā dimensija – ES politiskais ieguldījums vienlīdzīgā labumu pārdalīšanā", KOM(2004)383 galīgā red. 2004. gada 18. maijā.

⁽¹⁷⁾ Skatīt ESAO Starptautisko pētījumu par pieaugušo lasīt un rakstīt prasmi (*International Adult Literacy Survey – IALS*), kā arī EESK atzinumus "Gados vecāki darba ņēmēji" (OV C 14, 16.01.2001.) un "Palielināt gados vecāko strādājošo nodarbinātību un atlikt darba tirgus atstāšanu" (OV C 157, 28.06.2005., 120. lpp.), 4.3.5. punkts.

4. Mikroekonomiskās reformas izaugsmes potenciāla veicināšanai

ES iekšējais tirgus

4.1 Komiteja piekrīt Komisijas viedoklim, ka paplašinātam un padziļinātam iekšējam tirgum ir jābūt svarīgai ekonomikas politikas sastāvdaļai, kas virzīta uz nodarbinātības un izaugsmes veicināšanu. Tomēr Komiteja neuzskata, ka problēmas Lisabonas stratēģijas īstenošanā galvenokārt ir saistītas ar nepietiekoši integrētu iekšējo tirgu.

4.1.1 Līdz šim vēl nepabeigtā pakalpojumu tirgus integrācija nevar tikt uzskatīta par iemeslu sliktai situācijai darba tirgū un lēnai ekonomikas izaugsmei. Lielākajai daļai bezdarbnieku ir zema kvalifikācija, un viņi gūtu tikai nelielu labumu no Eiropas iekšējā pakalpojumu tirgus integrācijas. Nodokļu šķēršļu novēršana var uzlabot investīciju vidi, un dažu darba devēju un darba ņēmēju situāciju uzlabotu mobilitātes šķēršļu novēršana. Taču tas tikai nedaudz uzlabotu situāciju attiecīgo valstu darba tirgū. Svarīga nozīme šajā ziņā varētu būt iekšējā tirgus tālākai attīstīšanai ar mērķi izveidot reālu un līdzsvarotu iekšējo pakalpojumu tirgu.

4.1.2 Komiteja uzskata, ka būtu nepareizi uzskatīt, ka maksimāla tirgus integrācija ir optimālais integrācijas līmenis. Īpaši attiecībā uz tipiski reģionāliem vai vietējiem tirgiem, kā tas ir daudzu pakalpojumu sniedzēju gadījumā, pārrobežu pakalpojumu apjoms būs vienmēr ierobežots. Tieši minētajā jomā, pastiprinot saskaņošanas centienus, varētu rasties iespāids, ka ES politika neņem vērā reģionālās īpatnības, un tādējādi noraidošā attieksme pret ES vēl pastiprinātos. Tādēļ pastāvošie šķēršļi būtu vismaz skaidri jānorāda un jāizvērtē noteikumi, kas arī turpmāk pastāvēs dalībvalstu īpatnību dēļ un kuriem tirgus dalībniekiem ir jāpielāgojas. Rūpīga analīze vispirms jāveic katrā atsevišķajā tirgū un katrā atsevišķajā nozarē.

4.1.3 Komiteja atbalsta Komisijas ieteikumu par valsts atbalsta, kas kavē konkurences attīstību, samazināšanu vai par tā novirzīšanu nozarēm, kas saistītas ar Lisabonas stratēģijas īstenošanu, piemēram, izpētei, jauninājumu izstrādei un ieviešanai, kā arī izglītības politikai. Palielinot konkurenci, izdotos atslēgt valsts budžetu un palielināt uz nākotni orientētās valsts investīcijas.

4.1.4 Eiropas kapitāla tirgus integrācijai ir liela nozīme ES izaugsmes uzlabošanā. Pēdējos gados ir veikts būtisks ieguldījums, lai izveidotu reglamentējošus noteikumus integrētam kapitāla un finanšu pakalpojumu tirgum. Šajā sakarā Komiteja atbalsta sūdzības par pārāk ātru un ar lielām izmaksām saistītu saskaņošanas procesu.

4.1.5 Pirms turpmākajiem saskaņošanas un regulēšanas pasākumiem ir iepriekš rūpīgi jāpārbauda, cik tie ir nepieciešami un steidzami. Pašreiz būtu jāatliek uz vēlāku laiku tie direktīvu projekti, kas nav steidzami jāpieņem. Šķiet, ka pagaidām svarīgāk ir koncentrēties uz to likumdošanas iniciatīvu īstenošanu un konsolidēšanu, kuru pēdējā laikā uzsāktā izstrādāšana vēl nav pabeigta un kuras ir uz tirgu orientētas un izmaksu ziņā izdevīgas. Komiteja atbalsta arī Komisijas nostādnes minētajā jautājumā, kas iekļautas Baltajā grāmatā par finanšu pakalpojumu politiku (2005. — 2010.).

Konkurence un birokrātijas samazināšana

4.2 Komiteja atzinīgi vērtē Komisijas izvirzīto mērķi — nodrošināt brīvāku tirdzniecības attīstību. Racionāla un moderna pārvalde, kas veic tikai svarīgākās funkcijas, ļauj ietaupīt līdzekļus, taču krīzes situācijās dalībvalstīs var izrādīties bezspēcīgas, jo tām nebūs vajadzīgo līdzekļu, lai iejauktos. Dalībvalstīs jāuzlabo izpratne par to, ka tām galvenā uzmanība jāvelta valsts pamatuzdevumu pildīšanai, tajā skaitā izglītībai, valsts infrastruktūrai, iekšējās un ārējās drošības jautājumiem, sociālajai nodrošināšanai un augstam veselības aizsardzības līmenim. Šajā sakarā Komiteja pilnībā atbalsta Komisijas viedokli par labākas likumdošanas ekonomisko nozīmi. Likumdošanas procesā plašāka apspriešanās ar ieinteresētajām pusēm kalpo pārredzamākai lēmumu pieņemšanai, kas ir likumdevēju un tirgus dalībnieku interesēs.

4.2.1 Spēcīgāka konkurence veicina arī jauninājumu izstrādi un ieviešanu. Jauninājumu izstrādes un ieviešanas politikā un vēl jo vairāk pētniecības politikā ir jāveic uzlabojumi. Šajā atzinumā Komiteja var vienīgi atgādināt, ka tā jau vairākos atzinumos izteikusi priekšlikumus minētajā jomā, kas vēl joprojām ir aktuāli ⁽¹⁸⁾.

4.2.2 EESK uzsver to, ka vispārējās nostādnēs birokrātijas samazināšanas tematam ir pievērsta nepietiekama uzmanība. Tādējādi tiek uzsvērtā ES likumdošanas procesa uzlabošanas plāna nozīme, taču Komiteja uzskata, ka netiek izteikts skaidrs aicinājums dalībvalstīm veikt birokrātijas samazināšanas pasākumus, piemēram, nodokļu un maksājumu sistēmas vienkāršošanu. Tas pats attiecas arī uz likumdošanu ES līmenī un tās piemērošanu dalībvalstīs. Ne tikai ātrāka lēmumu pieņemšana, bet arī procedūru vienkāršošana varētu samazināt izmaksas un atslodēt valstu budžetu.

4.2.3 Tieši tirgus regulēšanas, ierobežojumu atcelšanas un liberalizācijas jomās ir jāpanāk līdzsvars starp patērētāju aizsar

dzības vai vides interesēm, kā arī sociālās politikas mērķiem, no vienas puses, un visaptverošas ekonomikas izaugsmes iespējām, no otras puses. Turpmāk, pieņemot tiesību aktus un reglamentējošus noteikumus, rūpīgāk nekā līdz šim būtu jāizvērtē to ietekme ⁽¹⁹⁾.

4.2.4 Tā kā MVU un citu pašnodarbināto vadības un administratīvās struktūras ir nelielas, birokrātiskie šķēršļi nesamērīgi traucē darba ražīguma uzlabošanu minētajos uzņēmumos. Tāpēc Komiteja atkārtoti aicina izveidot īpašus MVU statūtus ⁽²⁰⁾.

4.2.5. Komiteja uzskata, ka sabiedrisko pakalpojumu sniegšanā lielas iespējas paver ciešāka valsts un privātā sektora sadarbība (valsts un privātā sektora partnerattiecības). Šai jaunajai sadarbības formai sabiedrisko pakalpojumu sniegšanā ES dalībvalstīs un pašā Kopienā jānodrošina līdzvērtīgi konkurences apstākļi valsts un privātajā sektorā, lai sabiedrība gūtu maksimālu labumu. Aizņēmums no privātā sektora jāapsver tikai tad, ja tas ir rentabls un neatkarīgi no projektu izstrādāšanas, izveidošanas vai vadības veida.

Mācības un izglītība

4.3 Veidojot uz zinātnes atziņām balstītu sabiedrību, liela nozīme ir mūžizglītības principam. Lai īstenotu mūžizglītības principu, sabiedrībā jāveido mācīšanās kultūra un to veicinoša infrastruktūra. Sociālajiem partneriem un pilsoniskajai sabiedrībai ir jāveicina mūžizglītības modelis. Arī izglītības un apmācības jomā būtu jāapsver, kā plašāk izmantot valsts un privātā sektora partnerības iespējas. Pašlaik jāpalielina līdz šim nepietiekamais valsts atbalsts minētās infrastruktūras finansēšanai. Pēdējā laikā (2002.g.) 25 valstu ES kopējais finansējums izglītībai un apmācībai bija 5,2 % no IKP, un tas bija apmēram tādā pašā līmenī kā līdzīgās ekonomiskās telpās. Taču tikai 0,6 % no IKP bija privātie līdzekļi, kas ir ievērojami mazāk nekā atsaucēs reģionos, un to varētu palielināt, ja attiecīgā projekta darbības laikā vai aizņēmuma termiņā tas ir rentabli.

4.3.1 Jau agrāk pieņemtā atzinumā EESK puda viedokli par kultūras apmaiņas un jaunu cilvēku saistību rīcības programmā mūžizglītības jomā ⁽²¹⁾. Šajā sakarā ir vēlreiz jānorāda uz minēto attiecību nozīmi, veidojot uz zinātnes atziņām balstītu sabiedrību. Kultūras apmaiņas veicināšana (īpaši jauniešu vidū) rada interesi par citām kultūrām, un tādējādi tā pozitīvi ietekmē zināšanu apmaiņu.

⁽¹⁸⁾ Skatīt EESK atzinumus "Pētnieki Eiropas pētniecības telpā: profesija ar plašām karjeras iespējām" (OV C 110, 30.04.2004., 3. lpp.), "Integrācija un Eiropas pētniecības telpas stiprināšana" (OV C 32, 05.02.2004., 81. lpp.), "Eiropas pētniecības telpa: jauns impulss — paplašināšana, pārorientācija un jaunas perspektīvas" (OV C 95, 23.04.2003., 48. lpp.), "Pētniecība, tehnoloģiju attīstība un inovācijas kohēzijas un konkurētspējas stiprināšanai" (OV C 40, 15.02.1999., 12. lpp.).

⁽¹⁹⁾ Šajā sakarā Ekonomikas un sociālo lietu komiteja jau agrāk izteica atbalstu vienkāršāku valsts reglamentējošo noteikumu un nodokļu sistēmas izveidošanai. Skatīt Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinumu par tematu "Ekonomikas vispārējās pamatnostādnes 2003. - 2005.", (OV C 80, 30.03.2004., 120. lpp., 4.4.2.4. punkts).

⁽²⁰⁾ Skatīt Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinumu par tematu "Priekšlikums Padomes lēmumam par dalībvalstu nodarbinātības politikas pamatnostādnēm (atbilstīgi EK Līguma 128. pantam)", (OV C 286, 38. lpp., 17.11.2005.).

⁽²¹⁾ EESK atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam par integrētas rīcības programmas izveidi mūžizglītības jomā" 2005. gada 10. februārī, (OV C 221, 08.09.2005., 134. lpp.).

4.3.2 Komiteja atzinīgi vērtē to, ka, pieņemot direktīvu par diplomu atzīšanu, ir novērsti būtiski šķēršļi darba ņēmēju un pašnodarbināto mobilitātei. Tā aicina dalībvalstis ātrāk veikt direktīvas īstenošanu. Turklāt, regulāra universitāšu un skolu snieguma salīdzināšana, kā tas tiek veikts, piemēram, Pizas pētījumā un Boloņas procesā, varētu pozitīvi ietekmēt dalībnieku godkāri un ieinteresētību sasniegt labākus rezultātus ⁽²²⁾.

4.3.3 Arī Eiropas augstākās izglītības sistēma nevelta pietiekamas pūles, lai kļūtu par pasaules mēroga izcilības centru pētniecībā. Valstu un Eiropas līmenī ir jāpievērš lielāka uzmanība izcilības centru un kopu koncepcijai tur, kur tā vēl nav pietiekoši attīstīta. Tādējādi varētu aizkavēt Eiropas labāko pētnieku emigrāciju.

Pētniecība un inovācija

4.4 Sagaidāmās iedzīvotāju skaita samazināšanās un sabiedrības novecošanas rezultātā visā Eiropā ir nepieciešamas aizvien vairāk tehnoloģiskās inovācijas, lai turpmāk nodrošinātu visas Eiropas sabiedrības labklājību. Taču Komisija secinājusi, ka pareizi norādījusi, ka līdzšinējie pūliņi uzlabot ES sasniegumus inovācijas jomā ir bijuši nepietiekoši ⁽²³⁾.

4.4.1 Lai ES līmenī veicinātu jauninājumu izstrādi un ieviešanu, Komiteja uzskata, ka ir novērs šķēršļi, kas kavē minētās darbības pārrobežu izplatību. Neizmantojot iespējas jauninājumu izstrādē un ieviešanā, kā arī neapmierinošā situācija darba tirgū ir būtiski faktori, kas ietekmē darba ražīguma pieauguma palēnināšanos eiro zonā. Lai sasniegtu labākus rezultātus inovāciju jomā, ir jānovērš tirgus segmentācijas cēloņi, kas pašreiz kavē jauno tehnoloģiju izplatību.

Briselē, 2006. gada 15. februārī

4.4.2 Komiteja piekrīt Komisijas viedoklim, ka jāuzlabo pamatnosacījumi un jāparedz stimuli, veidojot darba ražīguma palielināšanai, kā arī jauninājumu izstrādāšanai un ieviešanai labvēlīgu vidi, kurā uzņēmumi būs gatavi ieguldīt lielākus līdzekļus pētniecībā.

4.4.3 Valsts atbalstu inovācijas jomā ir jāveic efektīvāk un mērķtiecīgāk, lai neradītu neatbilstošus stimulus privātajiem ieguldītājiem un tādējādi novērstu nepareizu valsts līdzekļu sadali. Lai pētniecības un privātā sektora sadarbība būtu efektīvāka, jāveicina projekti, kuros cieši sadarbojas universitātes un uzņēmumi.

4.4.4 Valsts atbalsta pasākumu noteikumiem ir jāklūst pārredzamākiem, lai atvieglotu pieeju līdzekļiem, ko valsts piešķir pētniecībai. Komiteja uzskata, ka jāuzlabo sadarbība arī Komisijas struktūrās. Komiteja uzsver jau vairākkārt izteikto prasību, ka vispārējiem atbalsta piešķiršanas noteikumiem jābūt labvēlīgākiem MVU un mikrouzņēmumiem.

4.4.5 Kopienas patenta ieviešana visā ES pozitīvi ietekmētu jauninājumu izstrādi un ieviešanu. Šķēršļus, kas to kavē, (piemēram, "valodu problēmu") iespējams pārvarēt. Komiteja vēlreiz uzsver, ka tā atbalsta pēc iespējas drīzāku Kopienas patenta ieviešanu.

Mazie un vidējie uzņēmumi

4.5 Kā jau uzsvērts Komitejas iepriekš pieņemtā atzinumā, īpaša uzmanība ir jāpievērš uzņēmējdarbības iniciatīvas veicināšanai ⁽²⁴⁾. Tieši MVU ir īpaši aktīvi jauninājumu izstrādē un ieviešanā. Izmaksu ziņā tie bieži ir sliktākā situācijā nekā atzītie lielie uzņēmumi, un tādēļ tiem ir jāapliecina sava vieta ar inovatīvu produktu un pakalpojumu palīdzību. Tāpēc EESK atzinīgi vērtē Komisijas prasību novērst visus šķēršļus, kas kavē Eiropas jauno uzņēmumu piekļuvi finanšu līdzekļiem vispār un riska kapitāla tirgum ⁽²⁵⁾.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

⁽²²⁾ Arī kādā citā dokumentā EESK ir uzsvērusi "kvalifikāciju pārredzamības un saskaņotības nozīmīgumu visā Eiropā un starptautiskajā līmenī". Skatīt Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinumu par tematu "Priekšlikums Padomes lēmumam par dalībvalstu nodarbinātības politikas pamatnostādņēm (atbilstīgi EK Līguma 128. pantam)", (OV C 286, 38. lpp., 17.11.2005., 3.8.1. punkts).

⁽²³⁾ Pašreiz ES finansējums pētniecībai un izstrādei ir tikai 2 % no IKP. Skatīt Eiropas Komisijas ieteikumu par dalībvalstu un Kopienas ekonomikas politikas vispārējām pamatnostādņēm (2005. -2008.), KOM(2005)141 galīgā red., B. 2. iedaļa. Kopš Lisabonas stratēģijas pieņemšanas, minētais rādītājs nav uzlabojies, un tas joprojām ievērojami atpaliek no ES izvirzītā mērķa — palielināt finansējumu pētniecībai līdz 3 % no IKP. Komiteja atgādina, ka privātajiem uzņēmumiem jāiegulda divas trešdaļas no minētās summas.

⁽²⁴⁾ EESK atzinums par tematu "Uzņēmējdarbības iniciatīvas veicināšana Eiropā — nākotnes prioritātes" (OV C 235, 27.07.1998.), kā arī Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums "Priekšlikums Padomes lēmumam par dalībvalstu nodarbinātības politikas pamatnostādņēm (atbilstīgi EK Līguma 128. pantam)", (OV C 286, 38. pp., 17.11.2005.).

⁽²⁵⁾ Līdzīgu viedokli Ekonomikas un sociālo lietu komiteja paudusi jau jau agrāk, atbalstot vienkāršāku valsts reglamentējošo noteikumu un nodokļu sistēmas izveidošanu. Skatīt Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinumu par tematu "Ekonomikas vispārējās pamatnostādnes 2003. - 2005.", (OV C 80, 30.03.2004., 120. lpp., 4.4.2.4. punkts).

PIELIKUMS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinumam

Debašu gaitā tika noraidīti šādi grozījumi, kas saņēma vismaz vienu ceturtdaļu no kopā nodotajām balsīm:

2.5.1. punkts

Dzēst punktu.

Pamatojums

ES dalībvalstīs ir 23 miljoni uzņēmumu un vēl vairāk vadītāju, no kuriem lielākā daļa ir darba ņēmēji. Viņi strādā ārkārtīgi saspringtā vidē un uzņemas atbildību gandrīz par visu, kas notiek uzņēmumos jebkura darbinieka vainas dēļ vai rīcības rezultātā. Daudzi vadītāji atsakās no amata vai apdrošinās pret riskiem.

Visās ES dalībvalstīs ir tiesību sistēmas, piem., civilkodekss, tirdzniecības kodekss vai sodu kodekss, kuros paredzēti noteikumi, kas reglamentē uzņēmumu vadītāju atbildību.

Projekta 2.5.1. punkta tomēr ir izteikts aicinājums dalībvalstīm un ES pievērst uzmanību vadītāju kvalifikācijai un godīgumam, kā arī pielikt lielākas pūles, lai novērstu trūkumus minētajā jomā.

Šajā sakarā rodas vairāki jautājumi, un tie ir jārisina, ja mēs vēlamies, lai EESK atzinums tiktu nopietni ņemts vērā. Jautājumi ir šādi:

- 1) Kādā veidā ES un tās dalībvalstīm būtu jāpārbauda vairāku desmitu miljonu cilvēku kvalifikācija un godīgums? Vai jāizveido jaunas iestādes? Vai spēkā esošās tiesību sistēmas nespēj pildīt tām paredzēto uzdevumu un vai nebūtu lietderīgi vienkārši piemērot likumu?
- 2) Kādēļ minētais aicinājums nav adresēts arī visiem darba ņēmējiem, aicinot viņus strādāt ražīgi un pienācīgi, iegūt atbilstošu kvalifikāciju un ētiski izturēties, paturot prātā, ka vadītāji atbild par kļūdām, kas radušās darbinieku vainas dēļ. Ja EESK patiesi ir struktūra, kas darbojas, pamatojoties uz vienprātību, mums jāaicina arī darba ņēmēji, visi fondi, sociālās un nevalstiskās organizācijas nodrošināt to, ka tām ir nepieciešamā kvalifikācija un ka tās ievēro nepieciešamos principus, un lūgt dalībvalstis un ES uzraudzīt tās. Kādēļ pievērst uzmanību tikai vadītājiem?
- 3) ECO specializētās nodaļas debašu gaitā, pieņemot atzinumu, tika izvirzīti arguments, ka aicinājums ES un dalībvalstīm nebūtu uztverams nopietni, tā kā tas ir tikai aicinājums. Tādā gadījumā, kādēļ nerisināt visas problēmas — ekonomiskās, sociālās un visas pārējās — tūlīt vienā atzinumā un ar vienu aicinājumu, apzinoties, ka tas ir tikai aicinājums. Tas ir tādas rīcības veids, ko opozīcija mēdza piedāvāt parlamentiem komunisma valstīs, kurās līdz ar ekonomiskā stāvokļa pasliktināšanos valdība pieņēma aizvien vairāk noteikumu, uzskatot, ka norises iespējams izmainīt, izdodot noteikumus, pieņemot rezolūcijas un aicinājumus. Es ierosinu pieņemt atzinumu kopā ar šādu ES un dalībvalstīm adresētu aicinājumu: "Situācija ir jāatrisina". Tas dotu mums iespēju risināt ne tikai ar vadītājiem saistīto problēmu, bet arī visus pārējos jautājumus. EESK tad vairs nebūs vajadzīga, un tā būs situācija, kas tikai nāks par labu Eiropas Savienībai un Eiropas integrācijai.

Balsojums:

Par: 37

Pret: 53

Atturējās: 9

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “ES un Meksikas attiecības”

(2006/C 88/17)

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2004. gada 1. jūlijā nolēma sagatavot atzinumu par tematu “ES un Meksikas attiecības”.

Par sagatavošanas darbiem atbildīgā Ārējo attiecību specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2006. gada 26. janvārī. Ziņotājs — RODRÍGUEZ GARCÍA-CARO kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 424. plenārajā sesijā, kas notika 2006. gada 14. un 15. februārī (2006. gada 15. februāra sēdē), ar 107 balsīm par, 4 balsīm pret un 6 atturoties, pieņēma šādu atzinumu.

1. Ievads

1.1 Šā atzinuma mērķis ir Eiropas Savienības un Meksikas attiecību analīze no 1995. gada decembra, kad Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja par šo tematu pieņēma pirmo atzinumu⁽¹⁾, kā arī jaunu ideju veicināšana, lai šīs attiecības padziļinātu un paplašinātu — tas attiecas gan uz ES un Meksikas attiecībām nākotnē, gan abu pušu pilsoniskās sabiedrības iesaistīšanu.

1.2 ES un Meksikas attiecības ir ievērojami uzlabojušās. Šo uzlaboto attiecību rezultāts ir 2000. gada oktobrī noslēgtais ES — Meksikas ekonomiskās partnerības, politiskās koordinācijas un sadarbības vispārējās vienošanās līgums, kurā ir paredzēta arī brīvās tirdzniecības zonas izveide. Šī atzinuma mērķis ir ES un Meksikas attiecību stratēģiskās nozīmes uzsvēršana, kā arī ES un Meksikas asociācijas līguma padziļināšana un uzlabošana, ņemot vērā abu valstu attiecības.

1.3 Īpaša uzmanība ir veltīta tiem minētā līguma (36. un 39. pants) noteikumiem, kam atbilstoši abu pušu pilsoniskā sabiedrība ir jāiesaista ES un Meksikas attiecību attīstīšanā. Deklarācijā⁽²⁾, ko 2004. gada aprīlī Mehiko trešās tikšanās laikā pieņēma ES, Latīņamerikas un Karību jūras reģionu valstu pilsoniskās sabiedrības, EESK ņemot aktīvu līdzdalību, ir noteikti dažādi pasākumi šāda trīskārša mērķa īstenošanai — padziļināt Eiropas Savienības, Latīņamerikas un Karību jūras reģiona valstu savstarpējās attiecības, izstrādāt darba kārtību sociālās kohēzijas nodrošināšanai un palielināt organizētas pilsoniskās sabiedrības nozīmi.

Minētajā deklarācijā ir izteikta vajadzība “valstu un reģionālajā līmenī izveidot strukturētas institūcijas dialoga īstenošanai”, patiesi gatavība “šīs institūcijas stiprināt” un lūgums “Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai sniegt atbalstu pieredzes apmaiņas un dialoga veidā”.

1.4 EESK uzskata, ka nolūkā veicināt ES un Meksikas attiecības mērķis īstenot vienošanos — iesaistīt pilsonisko sabiedrību — būtu jāsasniedz, ne tikai attīstot kontaktus abu pušu pilsoniskās sabiedrības, proti, pilsonisko sabiedrību pārstāvošu organizāciju starpā, bet arī dodot iespēju pilsoniskajai sabied-

rībai efektīvi darboties vienošanās institucionālajā sistēmā ar tādas padomdevējas iestādes palīdzību, kuras viedoklis attiecībā uz vienošanās saturu līgumu ir noteikti jāuzklausa un kura var izstrādāt arī pašiniciatīvas priekšlikumus. EESK uzskata, ka minētā līdzdalība īstenotos saskaņā ar vienošanos, izveidojot kopīgo konsultatīvo komiteju.

2. Meksika: politiskā, ekonomiskā, sociālā situācija un perspektīvas**2.1 Politiskā situācija**

2.1.1 Meksikas pāreja uz demokrātiju ir garš un īpašs process. Valsts politiskās dzīves notikumi pēdējo 20 gadu laikā ir ļāvuši radīt stabilus pamatus pārejai uz plurālistisku un demokrātisku sistēmu. Meksikā ir notikušas pārmaiņas likumdevēja un tiesu varas jomā, tās ir nostiprinātas, padarītas neatkarīgas, kā arī notikušas izmaiņas politiskās varas sadalē un īstenotas plašas institucionālas reformas kā, piemēram, Augstākās tiesas (*Corte Suprema de Justicia de la Nación*), Federālā vēlēšanu institūta (*Instituto Federal Electoral*) un Federācijas tiesu varas vēlēšanu tiesas (*Tribunal Electoral del Poder Judicial de la Federación*) reforma.

2.1.2 Politiskā situācija Meksikā izmainījās 2000. gadā, kad vēlēšanās uzvarēja *Vicente Fox Quesada* kgs, Nacionālās rīcības partijas (*Partido de Acción Nacional*) priekšsēdētāja kandidāts; šīs uzvaras rezultātā beidzās 71 gadu ilgušā Revolucionārās institucionālās partijas (*Partido Revolucionario Institucional*) hegemonija. Minētā notikuma rezultātā kļuva skaidrs, ka demokrātijas sekmīgas funkcionēšanas priekšnoteikums ir varas maiņa, un sākas jauns posms.

2.1.3 Meksikas valdības valsts attīstības plāns 2001.—2006. gadam tika izstrādāts kā līdzeklis politisko, ekonomisko, sociālo un demogrāfisko pārmaiņu īstenošanai. Tajā ir noteikta virkne prioritāšu attiecībā uz sabiedrības un cilvēka attīstību, kvalitatīvu izaugsmi, kā arī kārtības, tiesību un drošības jomām — minēto prioritāšu īstenošanai pašreizējai valdībai ir jāveic attiecīgi pasākumi.

⁽¹⁾ 1995. gada 21. decembra atzinuma “Eiropas Savienības un Meksikas attiecības” 5.5 punkts (OV C 82, 19.03.1996., 68. lpp.)

⁽²⁾ Kopsavilkuma III nodaļa, kā arī ES, Latīņamerikas un Karību jūras reģiona valstu pilsoniskās sabiedrības trešās tikšanās laikā Mehiko no 2004. gada 13. līdz 15. aprīlim pieņemto secinājumu 33., 34. un 35. punkts. Tajos ir veikts kopsavilkums attiecībā uz progresu kultūras un etniskās daudzveidības atzīšanas jomā kā arī pamatiedzīvotāju tautu tiesībām.

2.1.4 Vairāki no reformas likumprojektiem, kurus pašreizējā Meksikas valdība uzskata par izšķirošiem (nodokļu reforma un enerģētikas politikas reforma) ir bloķēti, jo, pirmkārt, attiecībā uz to pieņemšanu ne deputātu kamerā, ne arī senātā nav pietiekama balsu vairākuma, lai tos apstiprinātu un, otrkārt, 2006. gadā notiks nākamās prezidenta vēlēšanas.

2.1.5 Pateicoties ekonomikas izaugsmei un relatīvai politiskai stabilitātei, kas Meksikā valdīja gandrīz visu 20. gadsimta otro pusi, starptautiskajā arēnā Meksika guva atzinību kā valsts, kas spēj uzņemties vidutāja lomu. Ekonomikas krīze, ko Meksika piedzīvoja 80. gados, un pagājušā gadsimta deviņdesmitajos gados notikušo globāla mēroga izmaiņu dēļ ekonomikas, iekšpolitikas un ārpolitikas jomās bija jāizvirza jauni mērķi.

2.1.6 To, ka Eiropa un Meksika viena otru uzskata par stratēģiski svarīgu partneri, vēlāk apstiprināja tā saucamā Vispārējā vienošanās, kas pārsniedz divpusēju attiecību robežas. Ir jāatzīmē pēdējo gadu laikā vērojamā abu pušu pieaugošā vienprātība attiecībā uz svarīgiem starptautiskiem jautājumiem, kā arī abu pušu spēja saskaņot savus viedokļus daudzpusējo tikšanos laikā. Meksika un ES ir īstenojušas sadarbību, piemēram, vides (Kioto protokols), attīstības politikas (Johannesburgas un Monterejas augstākā līmeņa sanāksmes) un cilvēktiesību jomās. Meksika no savas puses uztur ļoti intensīvas attiecības ar pārējām Latīņamerikas valstīm. Abilstošs piemērs ir Rio grupas (*Grupo de Rio*) politiskā sadarbība. Turklāt Meksika atbalsta MERCOSUR integrācijas procesu ar mērķi kļūt par asociēto dalībvalsti, kā arī atbalsta Amerikas brīvās tirdzniecības zonu (ABTZ).

2.1.7 Raugoties no Eiropas Savienības pozīcijām, Meksika Amerikas kontinentā ir tās atbalsta punkts un tādējādi centrālais stratēģiskais atsaucē punkts visās ES un Amerikas attiecību jomās pašreiz un nākotnē.

2.2 Ekonomikas stāvoklis

2.2.1 Meksikā pēdējos desmit gados ir īstenotas nozīmīgas ekonomikas pārmaiņas, kuru rezultātā Meksikas ekonomika ir kļuvusi atvērtāka — Meksika ir vienīgā valsts, kas ir noslēgusi brīvās tirdzniecības līgumu ar ASV un Kanādu, Japānu un Eiropas Savienību, kā arī ar Eiropas brīvās tirdzniecības zonu (EFTA), Izraēlu un vairumu Latīņamerikas valstu. Turklāt Meksika kopš 1984. gada ir Vispārējās vienošanās par tarifiem un tirdzniecību (GATT) dalībvalsts, tagadējās Pasaules tirdzniecības organizācijas (WTO) dalībvalsts un 1993. gadā Meksika kļuva par Āzijas un Klusā okeāna ekonomiskās sadarbības dalībvalsti. Tā kopš 1994. gada ir arī Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (OECD) dalībvalsts. Attiecībā uz reformu procesa tempu un apmēru, Meksika ir apsteigusi lielāko daļu to jaunattīstības valstu, kas pēdējo gadu laikā ekonomikā ir īstenojušas līdzīgas pārmaiņas. Papildus citiem faktoriem Meksikas ekonomiku ir būtiski ietekmējuši arī tādi faktori kā iekšzemes patēriņa pieaugums, pieprasījuma pieaugums no Amerikas Savienoto Valstu puses, Amerikas Savienoto Valstu aktīvu cenu kāpums, naftas cenu celšanās, intensīvāka tiešo ārvalstu investīciju piesaiste, tūrisma nozares ieņēmumi un emigrantu naudas sūtījumi.

2.2.2 Apmēram 98 % Meksikas uzņēmumu var uzskatīt par sīkuzņēmumiem un maziem un vidējiem uzņēmumiem (MVU), kas būtiski veicina darba vietu radīšanu, ekonomisko darbību reģionos un personāla un uzņēmumu vadītāju sagatavošanu. To potenciālais ieguldījums Meksikas ekonomiskajā un sociālajā attīstībā ir nepārvērtējams, jo šie uzņēmumi nodrošina ne tikai iedzīvotāju pamatvajadzības, bet arī apgādā lielos uzņēmumus ar izejmateriāliem un pusfabrikātiem, kā arī nodarbojas ar šo uzņēmumu tiešu un netiešu eksportu.

2.2.3 Kopš 80. gadu beigām ekonomikas politikas izmaiņas, finanšu krīzes un investīcijām, nodarbinātībai un reģionālajai attīstībai paredzētu finanšu atvieglojumu ierobežošana visvairāk skāra mazos un vidējos uzņēmumus. Minēto uzņēmumu darbības apjoms ievērojami samazinājās. Pašlaik pastāv plaša vienprātība par to, ka spēkā esošā politika un izmantotie līdzekļi nav pietiekami, lai nodrošinātu tieši mazo un vidējo uzņēmumu izdzīvošanu un turpmāko attīstību.

2.2.4 Saskaņā ar Starptautiskā valūtas fonda (SVF) ziņojumu par Meksiku⁽³⁾, valsts parāda pārvaldībā šī valsts pēdējo piecu gadu laikā ir panākusi ievērojamu progresu, izvēloties piemērotu stratēģiju un nodrošinot lielāku pārredzamību. Tomēr valsts sektorā joprojām tiek veikta refinansēšana, un tas ir pakļauts ar procentu likmēm saistītam riskam.

2.2.5 Pēc tam, kad 1986. gadā Meksika kļuva par GATT⁽⁴⁾ dalībvalsti, un sākās tirgus atvēršana, eksports kļuva par galveno Meksikas ekonomikas izaugsmes virzītāju — Meksika no izejmateriālu eksportētājas ir pārtapusi par izstrādājumu eksportētāju; minētos izstrādājumus ražo galvenokārt tā saucamajās *maquiladoras*⁽⁵⁾ (komplektēšanas rūpnīcās). Kopš 2000. gada vērojamā ekonomikas izaugsmes palēnināšanās tomēr liecina par Meksikas atkarību no ārējā pieprasījuma svārstībām.

⁽³⁾ Starptautiskā valūtas fonda (SVF) ziņojums par Meksiku, Nr. 04/418, 2004. gada 23. decembris.

⁽⁴⁾ Vispārējā vienošanās par tarifiem un tirdzniecību (GATT).

⁽⁵⁾ Atbilstoši *Consejo Nacional de la Industria Maquiladora de Exportación* (Maquiladora eksporta nozares nacionālā padome, www.cni-me.org.mx) datiem, ar jēdzienu "Maquila" apzīmē rūpniecības vai pakalpojumu sniegšanas procesu, kura mērķis ir no ārzemēm ievestu preču apstrāde, montāža vai remonts, kas ir importētas tieši šim nolūkam un pēc tam atkal tiek eksportētas. Minēto darbību veic "Maquiladoras", t.i., uzņēmumi, kas eksportē atbilstoši *Decreto para el Fomento y Operación de la Industria Maquiladora de Exportación* (Dekrēts par Maquiladora eksporta nozares veicināšanu un darbību), kā arī atbilstoši minētā dekrēta reformai. Meksikas ekonomika ir orientēta uz ieguves rūpniecību, apstrādes rūpniecību, celtniecību, kā arī elektroenerģijas, gāzes un ūdens nozari. Investīciju plūsmas apstrādes jomā samazināšanās laika posmā no 2001. līdz 2003. gadam izraisīja ražošanas apjoma samazināšanos, jo īpaši minētajā nozarē un celtniecībā. Eksporta apjoma samazināšanās rezultātā minētajos gados visvairāk cieta apstrādes rūpniecības nozares. Tas visvairāk skāra metālapstrādi (automobiļu, elektrisko un elektronisko iekārtu, dažādu citu iekārtu un ierīču ražošanu), tekstilmateriālu, apģērbu, ādas un ķīmisko izstrādājumu rūpniecību (naftas produktu, medikamentu, kaučuka un plastmasas izstrādājumu ražošanu). Nozares, kurās ražošanas apjoms būtiski samazinājās, vairāk nekā par 50 % *Maquiladoras*, t. i., vairāk nekā pusi no to eksporta ražoja *Maquiladoras*, piemēram, tekstilmateriāli un apģērbi (62 %), mašīnbūve un iekārtas (60 %) un kokmateriāli (56 %).

2.2.6 Meksikas ekonomikas izaugsmes tempa samazinājumu nosaka šādi cēloņi:

- Meksikas eksportu tieši ietekmē ekonomikas gaidāmais izaugsmes tempa samazinājums Amerikas Savienotajās Valstīs;
- Meksikas eksporta apjoma kritums izraisa investīciju apjoma samazināšanos eksporta nozarē;
- savukārt investīciju samazināšanās ietekmē kopējo valstī saražotas produkcijas apjomu;
- ražošanas kopapjoma samazināšanās ietekmē nodarbinātības līmeni ⁽⁶⁾.

2.2.7 Meksikas ekonomiku ietekmē ne tikai Amerikas Savienoto Valstu ekonomikas lejupslīde, bet arī straujā ekonomikas izaugsme Ķīnā ⁽⁷⁾ un Meksikas konkurētspējas kritums pasaules mērogā.

2.2.8 Saskaņā ar Meksikas Konkurētspējas institūta ⁽⁸⁾ (*Instituto Mexicano para la Competitividad*) aplēsēm, Meksikas konkurētspēja pasaulē pēdējo gadu laikā ir samazinājusies. Viens no galvenajiem iemesliem, kas varētu būt izraisījis minēto konkurētspējas samazināšanos, ir tas, ka Meksikas ekonomikas modeļa (kura pamatā ir zemas algas) iespējas ir izsmeltas — to nav iespējams kompensēt, uzlabojot uzņēmējdarbību veicinošus faktorus, piemēram, palielinot izdevumus galvenajai bāzes infrastruktūrai (transports, saziņa, ūdens), enerģijai, nodokļu sistēmai, izglītībai, kvalifikācijas paaugstināšanai un darbaspēka produktivitātei, drošībai un valdības pārvaldībai.

2.2.9 Šajā sakarā valstij ir jārada nosacījumi, kas ļauj panākt tās patiesu konkurētspēju ar produktivitātes, kvalificēta darbaspēka, inovāciju ieviešanas un tehnoloģijas attīstības un demokrātijas palīdzību. Papildus tam, ka tiek uzlabota muitas sistēmas konkurētspēja, tirdzniecības jomā Meksikai būtu jāveicina juridiskā noteiktība, kā arī jāuzlabo loģistika un infrastruktūra nolūkā atvieglot investīciju piesaisti un preču kustību.

2.3 Sociālā situācija

2.3.1 Kā jau minēts iepriekš, Meksika atrodas pārejas procesā, un šis valsts iezīme ir lielas sociālās atšķirības. Atšķirības starp reģioniem un atšķirības iedzīvotāju starpā ir pieaugušas (dažāds attīstības līmenis, jo īpaši starp ziemeļiem un dienvidiem), turpinās bēgšana no laukiem (tādējādi rodas milzīgi, pārapdzīvoti rajoni), un vairums meksikāņu turpina dzīvot ļoti smagos apstākļos un nabadzībā.

⁽⁶⁾ Pamatojoties uz Meksikas Rūpniecības un tirdzniecības valsts sekretariāta sniegto informāciju, laika posmā no 2001. līdz 2003. gadam visās apstrādes rūpniecības nozarēs tika konstatēts bezdarba pieaugums, kas, salīdzinājumā ar periodu no 1995. līdz 2000. gadam komplektēšanas rūpnīcās pieauga par 17,8 % un citos uzņēmumos par 13,8 %. Ekonomikas augšupeja 2004. gadā nodarbinātības rādītājus nekādi neietekmēja, jo nodarbinātības līmenis joprojām samazinās.

⁽⁷⁾ Ķīnas konkurences spiediens un tās stāvoklis Amerikas Apvienoto Valstu un ES tekstiliju tirgū izraisa situāciju, kurai pielāgojoties valstīs, kas minētos tirgus apkalpo, ir jāveic to ekonomiku negatīvi ietekmējoši pasākumi — Meksiku tie ietekmē īpaši smagi. Ņemot vērā Meksikas pašreizējo stāvokli, Ķīnas attīstības potenciāls ir ļoti bīstams, jo īpaši attiecībā uz precēm, kuru ražošana ir darbietilpīgs process, ņemot vērā arī Meksikas strādnieku algas.

⁽⁸⁾ Analīze par konkurētspēju Meksikā. Meksikas Konkurētspējas institūts. 2003. gada septembris

2.3.2 Pēc ilgstošas sociālās situācijas pasliktināšanās tika pieņemts valsts attīstības plāns 2001.—2006. gadam, sociālo politiku nosakot par vienu no svarīgākajām valsts prioritātēm. Pēdējos gados ir paplašinātas dažādas valdības sociālās programmas gan attiecībā uz atbalstu saņemšo personu skaitu, gan arī uz sniegto palīdzību un piešķirtajiem pabalstiem. Sociālie izdevumi faktiski ir pieauguši. Īpaši tas attiecas uz izglītību, sociālo aizsardzību un nabadzības apkarošanas programmām; 90. gados šajās jomās izdevumi tika palielināti par 8,4 % gadā un, sākot ar 2000. gadu, par 9,8 % gadā.

2.3.3 Tomēr izaugsmes tempi ir dažādi, un valsts spēju līdzsvarot stāvokli ierobežo zemie nodokļu ieņēmumi un īstenotais nelielais nodokļu slogs. Pēc sociālās kohēzijas pasākumi ir nepietiekami, un situāciju pasliktina arī mazais budžets un slikti attīstītais iekšējais tirgus.

2.3.4 Laika posmā no 2000. līdz 2002. gadam 3,4 miljoni iedzīvotāju pārvarēja nabadzības sliekšni attiecībā uz uzturu, respektīvi, varēja apmierināt savas vajadzības pēc pārtikas un, kaut arī tikai nedaudz, ieguldīt līdzekļus izglītībā un veselības aprūpē. Tā vairs nebija situācija, ko konstatēja laika posmā no 1994. un 1996. gadam, kad iedzīvotāju skaits, kuru uzturs bija nepietiekams, palielinājās par 15,4 miljoniem.

2.3.5 Tādu iedzīvotāju skaits, kas nabadzības dēļ cieš no pārtikas trūkuma (ģimenes, kur ienākumi uz vienu cilvēku ir nepietiekami, lai nosegtu pārtikas izdevumus), pilsētu teritorijā samazinājās no 12,6 % līdz 11,4 % un no 42,4 % līdz 34,8 % lauku rajonos. Neraugoties uz nabadzīgo iedzīvotāju skaita samazināšanos, to skaits — ņemot vērā valsts attīstības gaitu un bagātības — joprojām ir ļoti liels. Tomēr sasniegtais progress ir jāuzskata par pozitīvu tendenci. ⁽⁹⁾ No otras puses, Meksikas sabiedrības nevienlīdzība nav saistīta tikai ar nabadzību, bet arī ar izglītības un veselības aprūpes kvalitāti un pieejamību — mazāk privilēģētos rajonos situācija šajā jomā ir sliktāka. Attiecībā uz izglītības jomu, analfabētisms valsts ziemeļos (5 %) kontrastē ar analfabētismu valsts dienvidausos, kur tas sasniedz 17 %.

2.3.6 Nozīmīga problēma ir cilvēktiesības, un to nevar izskaidrot tikai ar tiesību normu nepilnībām. Situāciju vēl vairāk pasliktina narkotiku un cilvēku tirdzniecība; tādēļ Meksikā tāpat kā agrāk pirmām kārtām ir jāuzlabo pamatiedzīvotāju cilvēktiesību situācija. Vislielākās grūtības izraisa būtiski policijas un tiesu sistēmas darbības trūkumi, jo dažkārt, pat neraugoties uz to, ka iesaistās augstākās valsts amatpersonas, neizdodas nodrošināt tiesu sistēmas pietiekamu pieejamību iedzīvotājiem.

⁽⁹⁾ Sociālās attīstības ministrija. *Medición del desarrollo. México 2000–2002* (Attīstības novērtējums, Meksika 2000.–2002.). 2003. gada 23. jūnijs.

2.3.7 Lai gan pēdējo gadu laikā Meksikas Konstitūcijā sekmīgi ir atzīta kulturālā un etniskā dažādība un pamatiedzīvotāju tiesības, valstī joprojām pastāv lielas problēmas attiecībā uz pamatiedzīvotāju cilvēktiesību un pamattiesību efektīvu aizsardzību un nodrošināšanu. Galvenās problēmas ir agrārie konflikti, diskriminācija attiecībā uz pieejamību tiesībsargājošām iestādēm, kā arī problēmas, kas saistītas ar tiesībsargājošo iestāžu pārvaldi un dzīvesvietas piespiedu maiņu ⁽¹⁰⁾.

2.3.8 Viena no Meksikas galvenajām sociālajām problēmām ir arī teritoriālais sadalījums. Mehiko aglomerācijā (MAMC), kur dzīvo apmēram 25 miljoni iedzīvotāju, pašlaik noris divi nozīmīgi pārmaiņu procesi. Pirmkārt, ievērojami palielinoties iedzīvotāju skaitam šajā zonā, ir sācies relatīvas stabilitātes posms un mainījies telpiskais izvietojums, un, otrkārt, minētās zonas iezīme vairs nav ražošana vietējam tirgum, bet gan starptautiskā līmenī konkurētspējīga pakalpojumu ekonomika ⁽¹¹⁾.

2.3.9 Mehiko aglomerācijas izaugsmes potenciāls ir vērsis uzmanību, jo tās teritorijā ir koncentrēti biroji un mācību un pētniecības iestādes, kā arī notiek daudzi kultūras pasākumi un palielinās tiešo ārvalstu investīciju plūsma. Tomēr šī potenciāla īstenošanu kavē trūcīgo iedzīvotāju koncentrācija tādās pilsētās, kur nav pieejami vai ir pieejami tikai daļēji sabiedriskie pakalpojumi un kur ir vāji attīstīti infrastruktūra un gandrīz nav iespēju novērst dabas katastrofas. Minēto rajonu iezīme ir nepietiekams izglītības līmenis, kā arī paaugstināta kriminalitāte ⁽¹²⁾.

2.3.10 Tomēr no 2000. līdz 2002. gadam ir mainījies to iedzīvotāju izglītības līmenis, kas nabadzības dēļ cieš no pārtikas trūkuma. Samazinājās to bērnu vecumā no 5 līdz 15 gadiem, kas neapmeklē skolu, daudzums no 14,3 % līdz 11,9 %. Šajā periodā vecuma grupā — no 12–15 gadiem — strādājošo bērnu skaits samazinājās no 18,6 % līdz 6,6 %. Līdzīgi ir samazinājies analfabētisms, kā arī to iedzīvotāju skaits vecumā virs 15 gadiem, kas nebeidz pirmo izglītības posmu. Lai gan šī attīstība ir vērtējama pozitīvi, izglītības un veselības aprūpes kvalitāte ir neatbilstoša un tādēļ arī nepiemērota, lai sasniegtu pieņemamu sociālās kohēzijas līmeni.

2.3.11 Attiecībā uz nodarbinātību Meksikā 2004. gadā bezdarba līmenis bija 3,1 %, tajā pašā laikā ES 15 valstīs tas sasniedza 8,2 % un ASV ⁽¹³⁾ — 5,6 %. Saskaņā ar nesen izveidotā *Observatorio Laboral* (Nodarbinātības novērošanas punkta) datiem ⁽¹⁴⁾, pēdējo desmit gadu laikā ir pieaudzis profesionāļu skaits praktiski visās zināšanās jomās. Zīmīgā kārtā 56 % darbinieku strādā trijās uz zināšanām balstītās jomās: “ekonomikā

un pārvaldē”, “izglītībā” un “sociālo zinātņu jomā”; pēdējo četru gadu laikā nodarbināto skaits ir pieaudzis īpaši pirmajā no minētajām jomām.

2.3.12 Turklāt ir jāsecina, ka vairumam sieviešu darba tirgus ir pieejams. Lai gan augstskolas beidzēju vidū 52 % ir sievietes, no viņām tikai 40 % ir atradušas darbu.

2.3.13 80 % no Meksikas darba ņēmējiem ir algas saņēmēji, t. i., viņi ir noslēguši līgumu un saņem algu ⁽¹⁵⁾. Vislielākās algas ir tajās jomās, kur bezdarba līmenis ir visaugstākais (tehnika, dabas zinātnes, matemātika un biozinātnes), turpretim izglītības jomā ir vislielākā nodarbinātība un zemākās algas.

2.3.14 Ir panākts progress sociālajā attīstībā, kā arī institucionālajā struktūrā, kas pilsoniskās sabiedrības darbību veicina ar tīklu un apvienību palīdzību. Šajā sakarā ir jāmin Likums par pieeju sabiedriskajai informācijai (*Ley de acceso a la información pública*), Likums par sociālo attīstību (*Ley de Desarrollo social*) un Likums par pilsoniskās sabiedrības organizāciju veicināšanu (*Ley de fomento de las Organizaciones de la Sociedad Civil*).

3. ES un Meksikas Vispārējās vienošanās attīstība un novērtējums

3.1 Pamatojums ⁽¹⁶⁾

3.1.1 Kopš 2000. gada 1. oktobra spēkā esošajā ES un Meksikas ekonomiskās partnerības, politiskās koordinācijas un sadarbības līgumā (Vispārējā vienošanās) ir ietverta arī vienošanās par brīvo tirdzniecību abu valstu starpā un par politiskā dialoga un sadarbības aspektiem. Vispārējā vienošanās pamatojas uz līgumu, ko Eiropas Kopiena un Meksika parakstīja 1991. gadā. ES un Meksika 1995. gadā Parīzē parakstīja kopīgu deklarāciju, kurā noteica politiskos, ekonomikas un komerciālos mērķus, kas būtu jāietver jaunā līgumā. 1996. gada oktobrī aizsāko un 1997. gada jūlijā pabeigto sarunu rezultātā 1997. gada 8. decembrī Briselē tika parakstīta Vispārējā vienošanās un tā saucamais Pagaidu nolīgums.

3.1.2 Vispārējās vienošanās svarīgākie aspekti ir politiskā dialoga institucionalizācija, komerciālo un ekonomisko attiecību stiprināšana, veicot divpusēju, preferenciālu, progresīvu un abpusēju tirdzniecības liberalizāciju atbilstoši Pasaules tirdzniecības organizācijas (PTO) noteikumiem, kā arī sadarbības paplašināšana; pašlaik sadarbība notiek 30 dažādās sadarbības jomās. Visbeidzot, saskaņā ar minēto Vienošanās tās īstenošanas pārraudzībai tika izveidota arī Apvienotā padome.

⁽¹⁰⁾ ANO biļetens par Meksikas pamatiedzīvotāju pamattiesībām un brīvībām, Nr. 03/042, 2003. gada 17. jūnijs.

⁽¹¹⁾ ESAO politikas apkopojums, 2002. gada oktobris. *Territorial reviews: México City* (Reģionālie ziņojumi: Mehiko pilsēta).

⁽¹²⁾ Pasaules Bankas pētījums par nabadzību Meksikā (2004) “*La pobreza en México: una evaluación de las condiciones, las tendencias y la estrategia del Gobierno*”.

⁽¹³⁾ OECD, *Employment Outlook*, 2005.

⁽¹⁴⁾ Lai uzlabotu situāciju darba tirgū, Meksikas valdība izveidoja Nodarbinātības novērošanas punktu (*Observatorio laboral*). To atklāja Meksikas prezidents 2005. gada 2. martā *Residencia Oficial de Los Pinos*, EESK delegācijai klātesot.

⁽¹⁵⁾ Avots: *Instituto Nacional de Estadística Geográfica e Informática*. México D.F., 2004. gada 8. marts.

⁽¹⁶⁾ “*Relaciones UE-México*” (“ES un Meksikas attiecības”), Spānijas pārstāvniecība ES.

3.1.3 Pagaidu nolīgums⁽¹⁷⁾ abām pusēm līdz Vispārējās vienošanās ratifikācijai ļāva nekavējoties piemērot noteikumus attiecībā uz tirdzniecību un papildu pasākumiem. Pagaidu nolīgums stājās spēkā 1998. gada 1. jūlijā.

3.1.4 Apvienotās padomes 2004. gada novembra sēdē ES un Meksika attiecībā uz nolīguma nodaļām par lauksaimniecību, pakalpojumiem un investīcijām nolēma piemērot pārskatīšanas noteikumus. Tādēļ attiecībā uz minētajām nodaļām abas valstis vienojās 2005. gada sākumā uzsākt paralēlas sarunas un, ja tas būs iespējams, tās noslēgt vēl tajā pašā gadā.

3.2 Novērtējums

Vairāk nekā piecus gadus pēc **ES un Meksikas ekonomiskās partnerības, politiskās koordinācijas un sadarbības līguma** (Vispārējā vienošanās) stāšanās spēkā EESK uzskata, ka minētais līgums ir instruments ar lielu potenciālu, un, pateicoties minētā līguma trīs pilāru struktūrai (politiskais dialogs, tirdzniecības attīstība un sadarbība), ieguvējas ir abas puses. EESK uzskata, ka attiecībā uz tirdzniecības un investīciju jomas attīstību, kā arī attiecībā uz institūciju dialoga izvērsanu kopējais rezultāts ir bijis pozitīvs. EESK tomēr uzskata, ka Vispārējās vienošanās īstenošanas iespējas vēl nav izsmeltas. Tādēļ attiecībā uz potenciālajām iespējām atzinumā ir iekļauti daži komentāri.

3.2.1 Politiskie aspekti

3.2.1.1 Mehiko 2004. gada 10. novembrī notikušajā Meksikas un ES Apvienotās padomes 4. sanāksmē Meksika un ES politiskā līmenī nolēma pastiprināt divpusēju politisko dialogu un atkārtoti apņēmas stiprināt daudzpusējās attiecības. Turklāt tās apmainījās ar viedokļiem attiecībā uz Starptautisko krimināltiesu un vienojās par to, ka šīs tiesas darbība ir jāatbalsta.

3.2.1.2 Papildus tam, ka ir notikušas Meksikas un ES valstu un valdību vadītāju augstākā līmeņa sanāksmes, ka arī dažādu padomju un komiteju sēdes, kurās eksperti apsprieda specifiskus jautājumus, Vispārējā vienošanās veicināja tādu jaunu komunikāciju formu izveidi, kas nodrošina augsta līmeņa dialogu par abas puses interesējošiem jautājumiem. Vienošanās rezultāts ir arī abu pušu politisko pārstāvju tuvināšanās. Ir attīstījušās arī abu pušu pilsoniskās sabiedrības attiecības, galvenokārt Mehiko 2004. gada aprīlī EESK rīkotās ES, Latīņamerikas un Karību jūras reģiona valstu pilsoniskās sabiedrības trešās sanāksmes rezultātā.

⁽¹⁷⁾ Pamatnolīgums, kurā noteikti tirdzniecības sarunu nosacījumi; tas bija procesa sava veida paātrinājums un tā rezultātā bija iespējams uzsākt sarunas, Apvienotajā padomē, kā tas bija paredzēts Vispārējās vienošanās tekstā.

3.2.1.3 EESK tomēr uzskata, ka līgumu kvalitāte ir jāuzlabo, tajos ietverot nosacījumus attiecībā uz sadarbību un institucionālizētu dialogu, kā arī lēmumu pieņemšanas procesā iesaistot visu to jomu pārstāvjus, uz kurām šie lēmumi attiecas. Šajā sakarā EESK atbalsta Apvienotās padomes tikšanās rezultātā izstrādātos secinājumus. Tajos tika norādīts uz iespēju pilsoniskās sabiedrības dialogu veikt ar institūciju palīdzību un minēti ieteikumi šāda dialoga metodikas noteikšanai, kā arī tādas piemērotas sistēmas izveidei, kas veicinātu šādu institucionalizāciju⁽¹⁸⁾.

3.2.1.4 Saskaņā ar ES priekšlikumu Vienošanās tekstā ietvēra tā saucamo "demokrātijas noteikumu", kam atbilstoši "abu pušu iekšpolitikai un ārpolitikai ir jāpamatojas uz demokrātijas principu ievērošanu un Vispārējā Cilvēktiesību deklarācijā noteiktajām galvenajām cilvēktiesībām, demokrātijas un cilvēktiesību principiem jābūt minētās Vienošanās sastāvdaļai". Šis noteikums pilsoniskajā sabiedrībā viesa lielas cerības, jo to uzskatīja par panākumu, ar kura palīdzību būs iespējams izmantot tirdzniecību ilgtspējīgas attīstības nodrošināšanai un par cilvēktiesību — tostarp ekonomisko un sociālo tiesību — nodrošināšanas līdzekli. Ekonomikas un sociālās tiesības tuvāk paskaidrotas tomēr netiek.

3.2.2 Ekonomikas aspekti

3.2.2.1 Piecus gadus pēc Vienošanās parakstīšanas abas puses uzskata, ka tā rezultāti kopumā ir pozitīvi, īpaši, uzsverot nozīmīgo tirdzniecības apjoma⁽¹⁹⁾ un investīciju pieaugumu Meksikas un ES starpā.

3.2.2.2 Vienošanās rezultātā ES ir kļuvusi par Meksikas tirgus dalībnieku, piemērojot tādus pašus noteikumus kā tās valstis, kas ar Meksiku ir noslēgušas brīvās tirdzniecības līgumu. Tādējādi Eiropas uzņēmējiem ir pieejams Meksikas tirgus, to var salīdzināt ar pieeju, kas Ziemeļamerikas brīvās tirdzniecības līguma rezultātā tika nodrošināta ASV (to sauc par *NAFTA parity*). Meksika no savas puses gūst labumu, izmantojot Eiropas investīciju ievērojamo potenciālu, tehnoloģiju apmaiņu un pieeju lielajam Eiropas tirgum.

3.2.2.3 Rezultātus tomēr ir iespējams ievērojami uzlabot. Lai arī kopš līguma stāšanās spēkā tirdzniecības apjoms starp ES un Meksiku ir pieaudzis, salīdzinājumā ar tirdzniecības kopapjomu tas procentuāli tomēr ir diezgan neliels. Turklāt nepārtraukti palielinās Meksikas tirdzniecības bilances deficīts. Tomēr ir jānorāda, ka minēto deficītu galvenokārt izraisa ražošanas līdzekļu un kapitāla imports, kas ir nepieciešams gan ražošanas iekārtu modernizēšanai Meksikas rūpnīcās, gan galaprodukta saražošanai ES uzņēmumos, kas Meksikā uzsākuši darbību un ražo produktus ar augstu pievienoto vērtību eksportam uz ASV.

⁽¹⁸⁾ ES un Meksikas Apvienotās padomes secinājumu 15. punkts; tās sēde notika 2005. gada 26. maijā Luksemburgā.

⁽¹⁹⁾ No 2000. gada jūnija, kad stājās spēkā tā līguma nodaļa, kas attiecas uz tirdzniecību, līdz 2004. gada jūnijam kopējais tirdzniecības apjoms starp ES un Meksiku pieauga par 31 %, kas atbilst apmēram 111 miljardiem ASV dolāru. "Europa en México, 2004", ES delegācija Meksikā, 2004.

3.2.2.4 ES kopējais investīciju apjoms Meksikā laika posmā no 1994. gada janvārim līdz 2004. gada jūnijam bija 33,656 miljardi ASV dolāru⁽²⁰⁾. Tas atbilst 24,3 % no visu minētajā laika posmā Meksikas saņemto tiešo ārvalstu investīciju kopapjoma. Laika posmā no 1999. līdz 2004. gadam tiešo ārvalstu investīciju veidā Meksika saņēma 78,06 miljardus ASV dolāru, no kuriem 19,791 miljards nāca no ES. Atbilstoši ES dalībvalstu veiktajām tiešajām ārvalstu investīcijām laika posmā no 1994. gada janvāra līdz 2004. gada jūnijam tās var sarindot šādā secībā: Spānija (8,3 %), Nīderlande (8,2 %), Lielbritānija (3,7 %) un Vācija (2,6 %). Raugoties no ES pozīcijām, ES investīciju apjoma pieaugums Meksikā liecina par šīs valsts stratēģiski svarīgo nozīmi. Meksikai un Eiropas Savienībai ir jāizmanto Vienošanās rezultātā radušās iespējas un jāattīsta un jāpaplašina sadarbība tajās jomās, kas saistītas ar Eiropas Savienībai tik nozīmīgo pakalpojumu jomu, kā arī ar investīcijām.

3.2.2.5 Cita starpā EESK vēlas īpaši norādīt uz šādiem Vispārējās vienošanās izraisītiem rezultātiem ekonomikas jomā:

- ir nepieciešams dažādot ES investīcijas (jo īpaši — zinātnes un tehnoloģiju attīstības jomā), jo līdz šim tās ir veiktas tikai dažos Meksikas reģionos un ražošanas nozarēs;
- Meksikas preču eksporta apjoms ir pieaudzis; precu sortiments joprojām ir ļoti ierobežots, tāpēc Meksikas uzņēmumiem būtu jāatrod niša jauniem produktiem, kā arī jāapgūst citu ES valstu tirgi;
- tirdzniecības un investīciju apjoma pieaugumam kopumā gan ir kopumā pozitīva ietekme uz ekonomiku, tomēr nebija cerēto rezultātu attiecībā uz sociālo attīstību un cīņu pret nabadzību;
- vienošanos izmanto galvenokārt lielie Meksikas un Eiropas uzņēmumi, bet mazie un vidējie uzņēmumi neizmanto visas ar minētās vienošanās palīdzību nodrošinātās iespējas;
- vienošanās tiesiskais regulējums nav pietiekams, lai stimulētu apjomīgākas investīcijas, jo šāda mērķa sasniegšanai pirmām kārtām ir vajadzīga lielāka tiesiskā drošība;
- vienošanās pati par sevi nenodrošina komercattiecību stingru struktūru. Tāpēc ir jāpārbauda, kā šādu struktūru ir iespējams uzlabot un aktualizēt ar atkārtotas izskatīšanas klauzulu palīdzību.

3.2.3 Sadarbības aspekti

3.2.3.1 Meksikas un ES sadarbībai ir četri aspekti — pirmām kārtām, divpusējā sadarbība valdību līmenī, otrkārt, Eiropas Komisijas reģionālās programmas visai Latīņamerikai (*AL- Invest, URBAN, ALFA, @lis, Eurosocial* utt.), kurās piedalās arī Meksika, treškārt, sadarbība atsevišķās jomās, piemēram, saistībā ar cilvēktiesībām, vides aizsardzību vai NVO, ceturtkārt, Meksikai dotā iespēja piedalīties arī citās programmās, piemēram, Sestajā pētniecības un attīstības pamatprogrammā.

⁽²⁰⁾ Visu datu attiecībā uz tiešajām ārvalstu investīcijām avots ir brošūra "Eiropa Meksikā" ("*L'Europe au Mexique*"). ES delegācija Meksikā, 2004.

3.2.3.2 Divpusējās sadarbības jomā pastāv nozīmīga reglamentējoša struktūra, ko veido minētās vienošanās nodaļa, kas attiecas uz sadarbību, kā arī saprašanās memorands par ES un Meksikas sadarbības īstenošanas vairākgadu pamatnostādēm laika posmā no 2002. līdz 2006. gadam. Saskaņā ar šo struktūru abas puses ir vienojušās sadarbīties šādās jomās — sociālā attīstība un nevienlīdzības mazināšana, tiesiskuma veicināšana, ekonomiskā sadarbība, kā arī sadarbība zinātnes un tehnoloģiju jomā. Plānošanas periodam no 2002. līdz 2006. gadam ES ir piešķirusi līdzfinansējuma līdzekļus EUR 52,6 miljonu apmērā. Līdzīgu summu piešķir tās Meksikas iestādes, kas īsteno projektus. Pie parakstītajiem nolīgumiem ir pieskaitāma arī vienošanās par finansējumu; izstrādājot specifiskus Meksikas un Eiropas Savienības sadarbības projektus, minēto vienošanos izmanto kā pamatdokumentu.

3.2.3.3 Turklāt bija vērojami impulsi attiecībā uz sarunu veikšanu un papildu dokumentu pieņemšanu nolūkā padziļināt Meksikas un Eiropas Savienības sadarbību. Piemēram, 2004. gada februārī tika parakstīts sektorālais nolīgums par sadarbību zinātnes un tehnoloģiju jomā. Vienlaicīgi tika uzturēti sakari, lai nākotnē varētu parakstīt sektorālo nolīgumu augstākās izglītības un vides aizsardzības jomā.

3.2.3.4 Pašlaik tiek īstenota Integrēta mazo un vidējo uzņēmumu atbalsta programma (*Programa Integral de Apoyo a Pequeñas y Medianas Empresas — PIAPYME*), daži tās mērķi ir šādi — tehniskā potenciāla uzlabošana nolūkā veicināt mazo un vidējo uzņēmumu produktivitāti, atbalsts tehnoloģijas nodošanas, kā arī uzņēmumu sadarbības jomā, lai veicinātu kopējas investīcijas un stratēģisku alianšu izveidi starp Meksikas un Eiropas MVU, kā arī MVU modernizācija un internacionalizācija. Nolīgums par vispārējās vienošanās vienkāršošanas programmas finansējumu attiecas uz specifiskām jomām, piemēram, muitas lietām, tehniskajiem standartiem, veselības un augu aizsardzības standartiem, patērētāju aizsardzību un intelektuālo īpašumu.

3.2.3.5 Sadarbojoties cilvēktiesību aizsardzības jomā, pašlaik tiek īstenoti projekti "Meksikā veiktā cilvēktiesību stāvokļa novērtējuma rezultātā izteikto ieteikumu īstenošana" un "Meksikas indiāņu tautu cilvēktiesību veicināšana un aizsardzība".

3.2.3.6 Attiecībā uz sadarbības īstenošanu un pārvaldību dažas Meksikas valdības iestādes ir EESK norādījušas uz Savienības procedūru sarežģītību, kas apgrūtina sadarbību. Attiecībā uz nākotnē gaidāmo sadarbību šķiet, ka gan Meksika, gan ES uzskata, ka ir svarīgi padziļināt savstarpējās attiecības. Tas būtu jā dara, izmantojot jaunu sadarbības metodi, kā arī atrodot un izmantojot papildu metodes, piemēram, nozaru dialogus un trīspusēju sadarbību Meksikas, ES un trešo valstu, jo īpaši Centrālamerikas valstu starpā. Attiecībā uz laika posmam no 2007. līdz 2013. gadam nosakāmajām turpmākās sadarbības jomām EESK uzskata, ka ir jāpaplašina pašlaik sniegtais atbalsts MVU un ka cita starpā jāsniedz atbalsts tādās jomās kā sociāla kohēzija, izglītība un vides aizsardzība.

3.2.4 ES paplašināšanās ietekme uz attiecībām ar Meksiku

3.2.4.1 Meksikas ekonomiskās attiecības ar dažām jaunajām ES dalībvalstīm var nosaukt par ļoti aktīvām. Ļoti strauja tirdzniecības attīstība ir vērojama Meksikas attiecībās ar Čehijas Republiku, Ungāriju un Slovākijas Republiku. Ir skaidrs, ka vidēju un mazu valstu tautsaimniecība šajā procesā gūst daudz vairāk nekā lielu valstu tautsaimniecība. Tomēr komerciāla apmaiņa starp Meksiku un jaunajām dalībvalstīm vēl tikai sākas.

3.2.4.2 Paplašinoties ES, vispārējās vienošanās rezultātā ieviestās Meksikas komercattiecību privilēģijas tiek attiecinātas arī uz tirdzniecību ar desmit jaunajām ES dalībvalstīm. Līdz ar to paplašināšanās varētu dot reālas iespējas gan Meksikas, gan jauno dalībvalstu uzņēmumiem, jo tiem ir pieejama brīvās tirdzniecības zona, kurā ir vairāk nekā 550 ⁽²¹⁾ miljonu patērētāju (ES un Meksikas iedzīvotāju kopējais skaits ⁽²²⁾). Paplašināšanās rezultātā jaunās dalībvalstis piedalās arī Kopienas tirdzniecības politikā, un, piemērojot kopējus tirdzniecības noteikumus, vienotu muitas tarifu un vienotas administratīvās procedūras, daudzu trešo valstu, piemēram, Meksikas, uzņēmumu darbība jaunajās dalībvalstīs ir vienkāršojusies.

3.2.4.3 Gan Meksika, gan jaunās ES dalībvalstis uzskata, ka viņu tirgi sniedz lielas iespējas otras puses uzņēmumiem, proti, ES pārstrādes rūpniecības nozare — Meksikai un Meksikas lauksaimniecības sektors — Eiropas Savienībai. Turklāt jaunajās dalībvalstīs vērojamās ekonomiskā izaugsmes rezultātā ievērojami palielināsies pieprasījums. Tādējādi Meksikas eksporta uzņēmumiem ir zināmas priekšrocības konkurences cīņā ar citām Latīņamerikas valstīm un Āzijas valstīm, kas vēl nav noslēgušas preferenču nolīgumu ar ES.

4. ES un Meksikas Vispārējā vienošanās un Ziemeļamerikas brīvās tirdzniecības līgums (NAFTA)

4.1 Meksikas ģeogrāfiskais tuvums vienam no pasaules lielākajiem tirgiem, proti, ASV, lielā mērā izskaidro Meksikas un ASV ekonomikas ciešo saistību. ASV vēlējās kļūt konkurētspējīgāka par tās galvenajiem sāncensiem, proti, Japānu un ES. Turpretī Meksikas mērķis bija nodrošināt sev vietu pasaules ekonomikā. Tāpēc, noslēdzot NAFTA nolīgumu ar ASV, Meksika ievirzīja jaunās sliedēs savas attiecības ar Amerikas Savienotajām Valstīm, un minētais nolīgums bija ļoti izdevīgs Ziemeļamerikai — kā lielajiem, tā arī mazajiem uzņēmumiem vispār. Tajā pat laikā Eiropas Savienība sāka sadarboties ar saviem austrumu kaimiņiem, un šis process sākās līdz ar Vācijas atkalapvienošanos.

4.2 Kopš 1994. gada 1. janvāra, kad stājās spēkā NAFTA nolīgums, trīspusējās tirdzniecības apjoms ir sasniedzis vairāk nekā 623 miljardus ASV dolāru, proti, tas ir vairāk nekā

četras reizes lielāks nekā pirms NAFTA nolīguma noslēgšanas. Laika posmā no 1994. gada līdz 2003. gadam tiešo ārvalstu investīciju apjoms trijās NAFTA nolīgumu noslēgušajās valstīs pieauga par vairāk nekā 1,7 miljoniem ASV dolāru. Papildus NAFTA nolīgumam spēkā stājās ⁽²³⁾ arī Ziemeļamerikas līgums par sadarbību vides aizsardzības jomā (*North American Agreement on Environment Cooperation* — NAAEC) un Ziemeļamerikas līgums par sadarbību jautājumos, kas saistīti ar darbaspēku (*North American Agreement on Labor Cooperation* — NAALC).

4.3 Saskaņā ar Pasaules bankas novērtējumu ⁽²⁴⁾ gadījumā, ja NAFTA līgums nebūtu noslēgts, Meksikas eksporta apjoms būtu mazāks un ārvalstu investīciju apjoms būtu palicis nemainīgs. Ziemeļamerika ir Meksikas galvenais investīciju avots (aiz tās seko Eiropas Savienība). Laika posmā no 1999. līdz 2004. gadam no Ziemeļamerikas nākušās investīcijas sasniedza galvenokārt ražojošās rūpniecības nozari (43,7 % kopējā apjoma) un pakalpojumu nozari (38,4 % kopējā apjoma). Toties citās nozarēs NAFTA līguma iedarbība ir apstrīdama, jo īpaši tādās jomās kā bezdarbs, imigrācija, ienākumi uz vienu iedzīvotāju un lauksaimniecība. Kopš NAFTA līguma stāšanās spēkā lielais investīciju pieplūdums Meksikā nav izraisījis gaidītos rezultātus attiecībā uz plaisas mazināšanu starp Meksiku un tās partneriem, proti, citām Ziemeļamerikas valstīm ⁽²⁵⁾.

4.4 NAFTA līgumu noslēgušās valstis pašlaik cenšas padziļināt Ziemeļamerikas ekonomikas integrāciju un meklē papildu instrumentus, ar kuru palīdzību būtu iespējams uzlabot stāvokli tirdzniecības, investīciju un konkurētspējas jomā. NAFTA līgumā tomēr nav risināti principiāli jautājumi, piemēram, attiecībā uz imigrāciju un darba ņēmēju pārvietošanās brīvību; minētajās jomās ASV aprobežojas ar to, ka piedāvā vīzas ierobežotam skaitam speciālistu. Kopš tirdzniecības liberalizācijas meksikāņu izcelsmes nelegālo imigrantu skaits ASV ir pieaudzis no 2 miljoniem 1990. gadā līdz 4,8 miljoniem 2000. gadā ⁽²⁶⁾, un šī iemesla dēļ ir samilzušas problēmas uz abu valstu robežas. 2004. gadā ASV dzīvoja aptuveni 10 miljoni Meksikā dzimušu personu. Ja šim skaitlim pieskaita meksikāņu izcelsmes ASV pilsoņus, tad kopējais skaitlis sasniedz 26,6 miljonus, proti, 9 % Ziemeļamerikas iedzīvotāju skaita. It īpaši skaidri migrācija atspoguļojas naudas pārskaitījumos uz Meksiku, 2004. gadā kopumā tika pārskaitīti 13 miljardi ASV dolāru ⁽²⁷⁾.

4.5 NAFTA līguma un ES un Meksikas Vispārējās vienošanās būtiskākā atšķirība ir tāda, ka minētā vienošanās aptver par tirdzniecības tehniskajiem aspektiem plašāku jautājumu loku, jo šīs vienošanās rezultātā ne vien ES ir kļuvusi par otru lielāko Meksikas tirdzniecības partneri (turklāt savstarpējās tirdzniecības balance ir līdzsvarota un godīga), bet gan tajā ir iekļauti arī principiāli sadarbības un politikas saskaņošanas jautājumi, kas NAFTA līgumā nav ņemti vērā. Piemēram, NAFTA līgumā nav paredzēta tāda procedūra, kam atbilstoši pilsoniskā sabiedrība var piedalīties lēmumu pieņemšanas procesā.

⁽²³⁾ Ziemeļamerikas brīvās tirdzniecības līguma Brīvās tirdzniecības komisijas kopīgā deklarācija, 2004. gada 16. jūlijs.

⁽²⁴⁾ Avots: "Informe sobre México" del Irea de Estudios de Caja Madrid (Madrides trasta krājbankas pētījumu nodaļa "Ziņojums par Meksiku"), 2002. gada maijs. Pasaules banka, "Las lecciones del TLCAN para los países de América Latina y el Caribe: Un resumen de hallazgos de investigación" (Latīņamerikas un Karību jūras reģiona valstu gūtās mācības no NAFTA līguma – pētījuma rezultātu apkopojums), D. Lederman, W.F. Maloney and L. Servén, 2003. gads.

⁽²⁵⁾ Avots: Pasaules banka, World Development Indicators Online.

⁽²⁶⁾ John Audley, turpat, 49. lpp.

⁽²⁷⁾ Avots: Meksikas Iekšlietu ministrijas paziņojums presei 17.12.2004. (Comunicado de prensa 71/04 de la Secretaría de Gobernación de México).

⁽²¹⁾ Ieskaitot Bulgāriju un Rumāniju.

⁽²²⁾ 2003. gadā Meksikā bija 102 miljoni iedzīvotāju (OECD Fact Book 2005).

4.6 No tirdzniecības bilances var secināt, ka piecu gadu laikā ir ievērojami pieaudzis tirdzniecības apjoms starp ES un Meksiku, tomēr saskaņā ar līdzšinējiem datiem⁽²⁸⁾ minētais apjoms vēl nav līdzvērtīgs Meksikas komercattiecībām ar ASV, kas joprojām ir svarīgākais Meksikas tirdzniecības partneris. Meksika 2003. gadā eksportēja 90 % no kopējā eksporta apjoma uz NAFTA⁽²⁹⁾ valstīm un tikai 3,4 % — uz ES. Attiecībā uz Meksikas importu 64,2 % produkcijas nāk no ASV un tikai 10,4 % — no Eiropas Savienības.

5. Institucionalizēts dialogs ar organizētu pilsonisko sabiedrību

5.1 Ar vispārējās vienošanās palīdzību tiek institucionalizēts politiskais dialogs, kas aptver visus divpusējus un starptautiskus abas puses interesējošus jautājumus visos līmeņos. Šajā sakarā tika paredzēts izveidot "Apvienoto padomi" (45. pants), kas uzrauga vienošanās piemērošanu; šai padomei palīdz "Apvienotā komiteja" (48. pants). Saskaņā ar Vispārējo vienošanos Apvienotā padome var arī **lemt par jebkuras citas tādas iestādes izveidi, kas palīdzētu Apvienotajai padomei tās uzdevumu izpildē** (49. pants).

5.2 Gadījumā, ja, īstenojot Vispārējo vienošanos, tiek skartas abu pušu intereses sociālajā jomā, noteikti ir jāiesaista Meksikas un ES pilsoniskā sabiedrība. Ir jābūt plašāk pārstāvētam visam pilsoniskās sabiedrības organizāciju spektram — lauksaimniekiem, patērētājiem, sieviešu, vides aizsardzības, cilvēktiesību aizsardzības un profesionālajām organizācijām, kā arī MVU.

5.3 Vispārējās vienošanās VI un VII sadaļa satur iepriekšminētos pantus un juridiski pamato ES un Meksikas apvienotās padomdevējas komitejas izveidi. Pirmkārt, 36. pantā ir skaidri atzīts, ka reģionālās integrācijas procesā ir jāiesaista pilsoniskā sabiedrība. Otrkārt, 39. pantā ir noteiktas tās sadarbības jomas, kurās jāsadarbības visvairāk, turklāt pilsoniskās sabiedrības veicināšana ir minēta kā pirmā joma. Visbeidzot, 49. pantā ir noteikts, ka Apvienotajai padomei ir tiesības izveidot jebkāda veida padomdevējas komisijas vai struktūras, ko tā uzskata par nepieciešamām Vienošanās noteikumu izpildei. Turklāt atkārtotas izskatīšanas klauzulā (43. pants) ir atļauts paplašināt sadarbības jomas. Tādējādi pastāv reāla iespēja izveidot ES un Meksikas Apvienoto komiteju, ar kuras palīdzību būtu iespējams piedalīties dažādos Vienošanās aspektos. Pamatojoties uz pieredzi⁽³⁰⁾, EESK uzskata, ka minētās komitejas nosaukumam būtu jābūt "ES un Meksikas Kopīgā konsultatīvā komiteja" (KKK).

⁽²⁸⁾ Avots: Meksikas importa un eksporta uzņēmēju apvienība (ANIERM) saskaņā ar Meksikas Ekonomikas ministrijas datiem.

⁽²⁹⁾ Tomēr jāņem vērā, ka no šiem 90 % desmit procentus veido naftas eksports, bet piecdesmit procentus — montāžas rūpnīcas Maquila produkcija.

⁽³⁰⁾ Saskaņā ar ES un Čīles apvienības vienošanos (ir spēkā no 2005. gada 1. marta, OV L 352, 30.12.2002. g.) 10. pantu, tiek izveidota "Kopīgā konsultatīvā komiteja", kuras mērķis ir "palīdzēt apvienības padomei veicināt dialogu un sadarbību starp organizētās pilsoniskās sabiedrības dažādām saimnieciskajām un sociālajām struktūrām" ES un Čīlē.

5.4 EESK uzskata, ka būtu vieglāk izveidot minēto komiteju un šādai komitejai arī būtu vieglāk strādāt, ja Meksikā **būtu leģitīma, neatkarīga pārstāvniecības iestāde, kas ir līdzvērtīga EESK** un kurā jābūt atbilstīgi pārstāvētām trim tradicionālajām grupām (darba devēji, darba ņemēji un dažādu interešu grupa). Tomēr vairāki parlamenta līmenī izdarītie mēģinājumi izveidot Meksikas Ekonomikas un sociālo lietu padomi līdz šim ir bijuši neveiksmīgi, kaut arī tika iesniegts likumprojekts par Ekonomikas un sociālo lietu padomes izveidi, un likumprojektā bija paredzēts šo padomi izveidot kā valsts iestādi, kuras birojs atrodas Mehiko⁽³¹⁾. Turklāt arodbiedrību, darba devēju apvienību un trešās grupas organizāciju starpā nav vienprātības par šādas iestādes izveidi. Attiecībā uz minētās iestādes uzdevumu definēšanu utt. sociālā dialoga instrumenti (konsultācijas, saskaņošana un sarunas) netiek skaidri nodalīti no konsultācijām ar pilsonisko sabiedrību.

5.5 Valdības dialogs ar dažām pilsoniskās sabiedrības daļām notiek tā saucamajā Dialoga ar ražošanas nozarēm veidošanas padomē (*Consejo para el diálogo con los sectores productivos* — CDSP)⁽³²⁾, kurā ir pārstāvētas arodbiedrības, darba devēji, kā arī centrālās un reģionālās valsts pārvaldes iestādes. Minētajam dialogam gan raksturīgas drīzāk sociālā dialoga iezīmes, nevis pazīmes, kas piemīt dialogam ar pilsonisko sabiedrību, un trešā interešu grupa nav pārstāvēta pilnībā — to daļēji pārstāv zinātnieki un lauksaimnieki. Valdība uztur dialogu arī ar citām organizāciju kopām, kurās ietilpst dažādas pilsoniskās sabiedrības organizācijas (arodbiedrības, mazo uzņēmumu kameras, nevalstiskas organizācijas); minētais dialogs notiek galvenokārt attiecībā uz Meksikas parakstītajiem tirdzniecības nolīgumiem.

5.6 Valdība un Meksikas darba devēji iestājas par to, lai CDSP būtu EESK sarunu partnere. Tomēr valdība uzskata, ka tas ir tikai pirmais solis, līdz ir pārbaudīts, kā ir iespējams iesaistīt arī trešajā grupā ietilpstošās organizācijas. Arodbiedrības procesā piedalās aktīvi un to vairākums atzīst CDSP, tomēr arodbiedrību starpā nav vienprātības par to, vai minētajai padomei būtu jāklūst par EESK līdzvērtīgu organizāciju. Pilsonisko sabiedrību pārstāvošās organizācijas iestājas par to, lai Ekonomikas un sociālo lietu padome tiktu izveidota kā pilnīgi jauna organizācija.

6. Secinājumi un ieteikumi

6.1 Kaut arī Meksikā notiekošās pārmaiņas ir vērtējamas pozitīvi, nav šaubu, ka ir vajadzīgas vēl daudzas reformas. Piemēram, ir jānostiprina tiesiskums, līdz ar to nodrošinot brīvību un tiesisko drošību, jārisina tieslietu jomā pastāvošās problēmas, jānodrošina labklājības godīgāks sadalījums, jāuzlabo sociālā aizsardzība, jānodrošina augstvērtīgas izglītības un valsts veselības aizsardzības sistēmas pieejamība, kā arī jāgādā par vietējā tirgus izaugsmi (cita starpā — atbalstot MVU). Lai Meksiku būtu iespējams uzskatīt par attīstītu valsti ar visām no tā izrietošajām garantijām, sociāla kohēzija ir jāizvirza par visu veicamo uzlabojumu galveno mērķi.

⁽³¹⁾ Likumprojekta 1. pants.

⁽³²⁾ Plašāka informācija atrodama šādā tīmekļa vietnē: http://www.stps.gob.mx/consejo_dialogo/cdsp/frameset.htm

6.2 EESK uzskata, ka Vispārējās vienošanās sniegtās iespējas visās šīs vienošanās jomās nav izmantotas pietiekami. Piemēram, EESK uzskata, ka saskaņā ar Vienošanās būtu jāīsteno jauni impulsi nolūkā samazināt muitas tarifus, novērst tehniskus tirdzniecības šķēršļus un vairāk nozaru padarīt atvērtas tirdzniecībai ar pakalpojumiem un investīcijām. Abām pusēm ir jāveicina uzņēmumu dibināšana, jāatvieglo organizatoriskas saiknes, jārada uzņēmējdarbībai labvēlīga vide un jāveicina diskusiju forumi. Ir jāpadziļina divpusēja sadarbība kopēju interešu vārdā saistībā ar tādiem pasākumiem, kas attiecas uz trešajām valstīm — jo īpaši pārējām Latīņamerikas valstīm un ASV. Sadarbības projektu ietvaros jāattīsta vienošanās sociālie un nodarbinātības aspekti (apmācība, līdztiesīgas iespējas, nodarbinātība, utt.)

6.3 EESK uzskata, ka ir jāizveido ES un Meksikas Kopīgā konsultatīvā komiteja (KKK), lai minēto uzdevumu veikšanā iesaistītu civilo sabiedrību. Līdzīgā kārtā Komiteja ir cieši pārliecināta par to, ka Meksikā ir jāizveido EESK līdzvērtīga organizācija un aicina Meksikas pārstāvjus turpināt pūliņus, lai sasniegtu šo mērķi.

6.4 EESK uzskata, ka ES un Meksikas KKK ir jābūt Apvienotās padomes struktūrai, kas galvenokārt nodarbojas ar konsultāciju sniegšanu, un ka KKK ir jāpiedalās Vispārējās vienošanās izstrādē, pārraudzībā un īstenošanā. KKK uzdevums būtu atzinuma sniegšana attiecībā uz tādiem jautājumiem, par ko atzinumu ir pieprasījusi Apvienotā komiteja vai Apvienotā padome. KKK varētu izstrādāt arī pašiniciatīvas atzinumus vai ieteikumus attiecībā uz jautājumiem, kas saistīti ar vienošanos. Turklāt KKK varētu uzticēt arī regulāru ziņojumu sagatavošanu attiecībā uz Vienošanās izpildes gaitu; tāpat arī KKK uzdevums varētu būt ES — Meksikas pilsoniskās sabiedrības foruma sanāksmju organizēšana ar Apvienotās komitejas palīdzību un finansiālu atbalstu. Lai KKK spētu labāk sekot līdzi Vienošanās izpildei, tai būtu arī regulāri jātiekas ar ES un Meksikas Apvie-

notās parlamentārās komiteju kopējās sēdēs, kuru veids vēl ir jānosaka.

6.5 EESK uzskata, ka jāpadara regulārāki līdz šim fragmentārie kontakti ar Meksikas pilsonisko sabiedrību, lai izpētītu ES un Meksikas KKK izveides iespēju. Tādēļ Komiteja lūdz Meksikas pilsonisko sabiedrību vienprātīgi iecelt trīs pārstāvjus no pilsoniskās sabiedrības katras grupas (darba devēji, darba ņēmēji un trešā grupa). EESK no savas puses kā partnerus iecels pa trim pārstāvjiem no trijām EESK ietilstošajām grupām. Mērķis būtu izveidot kopēju darba grupu, kuras darba gaitā būtu redzams, kāds progress ir gaidāms.

6.6 Minētās EESK un Meksikas pilsoniskās sabiedrības pārstāvju kopīgās darba grupas uzdevums būtu priekšlikuma izstrāde attiecībā uz ES un Meksikas KKK izveidi, sastāvu, uzdevumiem un reglamentu. Priekšlikumu varētu izstrādāt 2006. gadā un iesniegt Apvienotajai padomei 2007. gadā.

6.7 Turklāt divpusējo attiecību kārtā un papildus noslēgtās Vienošanās noteikumiem EESK būtu gatava — ciktāl tas ir Komitejas spēkos — atbalstīt tai līdzvērtīgas valsts iestādes izveidi Meksikā, ja Meksikas sabiedrībā par šo jautājumu būtu panākta vienprātība. Tādējādi būtu iespējams tālāk attīstīt dažādu Eiropas un Meksikas civilās sabiedrības organizāciju savstarpējās attiecības un veicināt ciešākas attiecības starp Eiropu un Meksiku.

6.8 EESK uzskata, ka minētajai Meksikas iestādei būtu jāatspoguļo Meksikas pilsoniskās sabiedrības daudzveidība un tādēļ tā būtu jāveido no iepriekšminēto triju sektoru pārstāvjiem. Tāpat kā EESK, arī Meksikas iestādei būtu jāatbilst pārstāvniecības, neatkarības un leģitimitātes kritērijiem. Saskaņā ar Komitejas pieredzi būtisks šāda veida iestādes izveides priekšnoteikums ir dažādo iesaistīto pilsoniskās sabiedrības nozaru vēlme sasniegt vienprātību, kā arī pārstāvniecības kritēriju izvirzīšana organizācijām, kas šādā iestādē ir pārstāvētas.

Briselē, 2006. gada 15. februārī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND